

Protokoll

KIRKEMØTET

2014

Kristiansand, 3.- 8. april

Kirkemøtet på internett.

Taler og vedtak fra Kirkemøtet er tilgjengelig på <http://www.kirken.no>.

Der finnes også taler og vedtak fra kirkemøtene i perioden 1997-2014.

**Det 31. kirkemøte i Den norske kirke
ble holdt i Kristiansand
fra torsdag 3. april til tirsdag 8. april 2014.
Møtets forhandlinger fant sted på Ernst Hotel Kristiansand.**

Innhold

Åpning av Kirkemøtet	5
Hovedtema: Fri til å tale tro og tjene	6
Konstituering	7
Saksliste	10
Komitéinnstillinger og vedtak	11
KM 01/14 Innstilling fra protokollkomiteen	11
KM 02/14 Valg og oppnevninger	12
KM 03/14 Orienteringssaker	14
KM 04/14 Regler for valg av Kirkeråd	16
KM 05/14 Nye valgeregler- menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet	26
KM 06/14 Den norske kirkes grunnlag	114
KM 07/14 Visjonsdokument for Den norske kyrkja 2015 - 2018	122
KM 08/14 Delegasjon av Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister.	135
KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene.	137
KM 10/14 Statsbudsjettet 2015 – Kirkemøtets tilskuddsforvaltning	156
KM 11/14 Dagens bønn	164
KM 12/14 Revidert tekststrekke for bibelsk salme	174
KM 13/14 Etablering av arbeidsgiveransvar	179
KM 14/14 Ekteskapsforståelsen i et evangelisk luthersk perspektiv	188
KM 15/14 Forslag til endring av Kirkemøtets forretningsorden	199
Deltakere på Kirkemøtet 2014	201
Komiteenes sammensetning 2012-2015	205
Gjester på Kirkemøtet 2014	209
Øvrige programinnslag	212
Taler, foredrag og hilsener	213
Kirkerådsleder Svein Arne Lindøs tale	213

Statsråd Thorhild Widvey	219
Preses Helga Haugland Byfugliens hilsen	223
Biskop Per Oskar Kjølaas preken under åpningsgudstjenesten	225
Generalsekretær Olav Fykse Tveits foredrag	228
Biskop Laila Riksaasen Dahls preken under søndagens gudstjeneste	239
Presentasjon av Årsmelding for de sentralkirkelige råd 2013	241
Vedlegg	247

Åpning av Kirkemøtet

Åpningsmøtet

Kirkemøtet åpnet torsdag 3.4.2014 kl. 13.30 med åpningsmøtet som ble avholdt i plenumssalen på hotel Clarion Ernst i Kristiansand. Direktør i Kirkerådet, Jens-Petter Johnsen, ønsket velkommen og presenterte talerne. Første taler var leder i Kirkerådet, Svein Arne Lindø. Deretter var det tale ved statsråd Thorhild Widvey og hilsen ved preses Helga Haugland Byfuglien. Leder av Ufung, Frøydis Indgjerdningen, presenterte «Sett undertrykte fri»-kampanjen under Kirkemøtet. Musikalske innslag var ved Anne Karin Kaasa og Bjarne Stølen.

Plenumssamtale

Plenumssamtalen ble avholdt torsdag 3.4. kl.15.30. Dirigent: Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Ole Kristian Bonden, Knut Lundby, Gyrid Espeland, Anne Dalheim, Solveig Fiske, May Lisbeth Hovlid Aurdal, Trygve Wyller, Marit Hermstad, Per Oskar Kjølaas, Ann-Kristin Sørvik, Nils Dagestad, Gunnar Gjevne, Ivar Braut, Jan Olav Olsen, Modulf Aukan, Ingeborg Holberg, Hilde B. Brunvoll, Marit Nygård Halvorsen, Nora Baartvedt, Nils Mathis Eira, Marianne H. Brekken, Anne-Lise B. Ording, Bergit Haugland, Egil Morland, Kristine Sandmæl, Helge Nilsen, Sigurd Skollevoll, Torstein Eidem Nordal, Tor B. Jørgensen, Anne Berit Evang, Thorhild Widvey, Sondre Karstad, Toril Kristiansen, Per Eilert Orten, Kjellfred Dekko, Ingjerd Breian Hedberg, Ola T. Lånke, Atle Sommerfeldt, Hilde Nygaard Ihle, Tor Soppeland, Øivind Benestad, Kjartan Bergslid, Svein Arne Lindø.

Oversendelsesforslag fra Ann-Kristin Sørvik: Kirkemøtet ber Kirkerådet se på muligheter for å peke ut en eller flere piloter der den nye salmeboka blir delt ut til grunnskolen og med oppfølging videre.

Åpningsgudstjenesten

Åpningsgudstjenesten i Kristiansand domkirke fant sted torsdag 3.4.2014 kl. 18.00. Biskop Per Oskar Kjølaas holdt preken, og biskop Stein Reinertsen, domprost Bjarne Sveinall og sokneprest Aud Sunde Smemo var liturger. Diakon Bjørg Valborgland var medliturg. Musikere og sangere var domkantor Elsebeth Lütcherath, trompetist Jens Forus, Jentekoret Benedictus og Vokalensemblen. Dirigent var Bjørn Odden og solist Arne Pareli Pedersen. Under forbønn og nattverd medvirket bl.a. Nils Enar Bertil Jønsson og Målfrid Synnøve Jakobsen (medlemmer av Kirkemøtet). Tegnspråkpoet i Døvekirken, Georg Bjerkeli, deltok med nattverdsalme på tegnspråk. Emil Otto Syvertsen fra Domkirken menighet presenterte fem av salmene som ble sunget under gudstjenesten.

Åpningsmiddagen

Kl. 20.00 var Kirkemøtets delegater og gjester samlet til middag i restaurant Ernst Cuisine. Assisterende direktør i Kirkerådet, Gerd Karin Røsæg, var kveldens konferansier. Det ble brakt hilsener fra Arvid Grundetjøn, ordfører i Kristiansand, Øyvind Helliesen, tilsynsmann i Metodistkirken, biskop Bernt Eidsvig, Den katolske kirke, Anne Sender, medlem av Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn, og Kirkerådets direktør, Jens-Petter Johnsen gratulerte Jan Arild Holbek med sitt 30. år på Kirkemøtet.

Hovedtema – Fri til å tale tro og tjene

Fredag 4.4.2014 var det satt av tid til Kirkemøtets hovedtema: «Fri til å tale, tro og tjene».

Gerd Karin Røsæg introduserte tema og innlederne.

Bente Engelsen, rådgiver ved Riksarkivets avdeling for 1814, holdt et foredrag med tema «Kirken som arena for våre første nasjonale valg».

Temaet «Fri til å tale, tro og tjene» ble presentert av Olav Fykse Tveit.

Konstituering

Saksdokument:

KM 2.1/14	Valg av dirigentskap for Kirkemøtet 2014
KM 2.2/14	Valg av tellekorps for Kirkemøtet 2014
KM 2.3/14	Supplerende fordeling av medlemmer på Kirkemøtets komiteer 2014
KM 2.4/14	Valg av komitéledere for Kirkemøtet 2014
KM 2.5/14	Valg leder i Kirkerådet 2014-2016
KM 2.6/14	Valg av leder i Mellomkirkelig råd 2014-2016
KM 2.7/14	Valg av leder i Samisk kirkeråd 2014-2016

Kirkemøtet ble konstituert med valg av dirigentskap og tellekorps kl. 15.30 torsdag 3. april. Konstitueringen ble fullført i første plenumssamling torsdag 3.4. Kirkerådets leder, Svein Arne Lindø, ledet møte frem til dirigentskapet var valgt.

Valg av dirigentskap

Dirigentskapet ble valgt ved akklamasjon og overtok deretter ledelsen av møtet.

Dirigent

Dag Landmark (hoveddir.), Hamar
Ann-Kristin Sørvik, Møre
Torstein E. Nordal, Agder og Telemark

Vara

Kjellfred Dekko, Tunsberg
Marit Hermstad, Nord-Hålogaland
Frøydis Indgjerdingen, Borg

Godkjenning av innkalling

Innkalling til Kirkemøtet 2014 med vedlagte saksdokumenter var sendt til delegatene i forskriftsmessig stand. Det var ingen innvendinger til innkallingen.

Godkjenning av saksliste

Dirigent:

Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Svein Arne Lindø, Solveig Fiske, Knut Lundby, Robert Coates, Ingjerd Grøm, Tor Singaas, Atle Sommerfeldt, Sigurd Skollevoll.

Endringsforslag

Solveig Fiske:

KM ber om at spørsmålet om utprøving av liturgisk musikk settes opp som sak i KM 2014. Dirigentskapet bes sammen med administrasjonen å finne en aktuell komité for behandling av saken for framlegg i KM.

Robert Coates:

Forslag til Kirkemøtet:

Liturgisk musikk blir behandlet som sak ved KM 2015

Votering:

Solveig Fiske: 30 stemmer for – forslaget falt.

Robert Coates: Vedtatt med 96 stemmer.

115 stemmeberettigede

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet slutter seg til Kirkerådets forslag til saksliste bestående av femten saker.

Fordeling av saker på komiteene

Disse hadde ordet:

Bjørn Solberg, Knut Lundby, Per Oskar Kjølaas

Endringsforslag

Bjørn Solberg:

Sak 11 og 12 flyttes til komité A. Sak 14 flyttes til komité C.

Votering:

Bjørn Solberg: 26 stemmer for. Forslaget falt.

115 stemmeberettigede.

Valg av tellekorps

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

Øyvind Tobiassen (leder)

Jan Rune Fagermoen

Berit Hagen Agøy

Tore Johnsen

Randi Langkaas

Supplerende fordeling av medlemmer på Kirkemøtets komiteer 2014

Kirkemøtet ga sin tilslutning til det fremlagte forslag til komiteenes sammensetning. Forslaget ble fremlagt fredag 4. april.

Valg av komitéledere for Kirkemøtet 2014

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til komitéledere:

- Komité A – Gudstjeneste og evangelisering – Karin-Elin Berg, Oslo
- Komité B – Undervisning – Ole Kristian Bonden, Hamar
- Komité C – Diakoni og samfunnsspørsmål – Marianne H. Brekken, Møre
- Komité D – Kirkeordningsspørsmål – Karen Junker, Agder og Telemark
- Komité E – Personal og utdanning – Knut Lundby, Oslo
- Komité F – Informasjon og mellomkirkelige spørsmål – Oddhild Klevberg, Nord-Hålogaland

Saksliste

- KM 01/14 Innstilling fra protokollkomiteen
- KM 02/14 Valg og oppnevninger
1. Valg av dirigentskap for møtet
 2. Valg av tellekorps
 3. Supplerende fordeling av medlemmer på Kirkemøtets komiteer
 4. Valg av komitéledere for møtet
 5. Valg av leder i Kirkerådet
 6. Valg av leder i Mellomkirkelig råd
 7. Valg av leder i Samisk kirkeråd
- KM 03/14 Orienteringssaker
1. Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2013
 2. Årsmelding fra de sentralkirkelige råd 2013
 3. Protokoll fra Bispemøtet 2013
 4. Årsmelding fra Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2013
 5. Årsmelding fra Døvekirkenes fellestråd og Døveprosten 2013
 6. Tilstandsrapport for Den norske kirke 2013
 7. Rapport fra KVs generalforsamling i Busan 2013
 8. Rapport fra KEKs generalforsamling i Budapest 2013
- KM 04/14 Regler for valg av Kirkeråd
- KM 05/14 Nye valgeregler – menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet
- KM 06/14 Den norske kirkes grunnlag
- KM 07/14 Visjonsdokument for Den norske kirke 2015 – 2018
- KM 08/14 Delegasjon av Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister
- KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene
- KM 10/14 Statsbudsjettet 2015 - Kirkemøtets tilskuddsforvaltning
- KM 11/14 Dagens Bønn
- KM 12/14 Revidert tekststykke for bibelsk salme
- KM 13/14 Etablering av arbeidsgiveransvar
- KM 14/14 Ekteskapsforståelsen i et evangelisk luthersk perspektiv
- KM 15/14 Forslag til endring av Kirkemøtets forretningsorden

Komit innstillinger og vedtak

KM 1/14 Innstilling fra protokollkomiteen

Saksdokument:

KM 1/14 Innstilling fra protokollkomiteen

Innstilling fra protokollkomiteen

Protokollkomiteen har hatt ett m te siden Kirkemøtet 2013.

Protokollkomiteen har f r Kirkemøtet 2014 kontrollert oppfølgingen av vedtakene fra Kirkemøtet 2013. Komiteen har tatt utgangspunkt i protokollene fra Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd og opplysninger fra sekretariatet.

Ut fra   5.2 i regelverket for protokollkomiteen kan komiteen på eget initiativ ta opp saker dersom det er tvil om vedtaket og saksbehandlingen er skjedd på en tilfredsstillende måte. Protokollkomiteen mener at saksbehandlingen og vedtakene er fulgt opp på en god måte.

På dette grunnlaget finner Protokollkomiteen at de tre rådene har fulgt opp vedtakene fra Kirkemøtet på en tilfredsstillende m te.

Sekretariatet har gjennom arbeidsrutinene sine gitt Protokollkomiteen gode arbeidsvilkår.

Underskrevet av Modulf Aukan, Grete Folden og Fredrik Arstad.

Plenumsbehandling

Dirigent: Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Modulf Aukan

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet tar protokollkomiteens innstilling til etterretning.

Enstemmig vedtatt.

KM 2/14 Valg og oppnevninger

Saksdokument:

KM 2.5/14	Valg av Kirkeråd og Kirkerådets leder
KM 2.5.1/14	Presentasjon av Svein Arne Lindø
KM 2.6/14	Valg av leder til Mellomkirkelig råd
KM 2.6.1/14	Presentasjon av Erling J. Pettersen
KM 2.7/14	Valg av leder til Samisk kirkeråd
KM 2.7.1/14	Presentasjon av Anne Dalheim

Dirigent: Dag Landmark

KM 2.5/14 Valg av leder til Kirkerådet 2014-2016

Lederkandidatene ble presentert 5. april og valget foretatt 6. april.

Disse hadde ordet:

Ola T. Lånke, Ole Kristian Bonden.

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å velge Svein Arne Lindø til leder av Kirkerådet for perioden 2014-2016.

Valgresultat

76 stemmer for, 38 blanke stemmer. 114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet valgte Svein Arne Lindø til leder av Kirkerådet for perioden 2014-2016.

KM 2.6/14 Valg av leder til Mellomkirkelig råd 2014-2016

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å velge Erling J. Pettersen til leder av Mellomkirkelig råd for perioden 2014-2016.

Valgresultat

109 stemmer for, 5 blanke stemmer. 114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet valgte Erling J. Pettersen til leder av Mellomkirkelig råd for perioden 2014-2016.

KM 2.7/14 Valg av leder til Samisk kirkeråd 2014-2016

Valgkomiteen anbefaler Kirkemøtet å velge Anne Dalheim til leder av Samisk kirkeråd for perioden 2014-2016.

Valgresultat

112 stemmer for, 2 blanke stemmer. 114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet valgte Anne Dalheim til leder av Samisk kirkeråd for perioden 2014-2016.

KM 3/12 Orienteringssaker

Saksdokumenter:

- KM 03.1/14 Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2013
- KM 03.2/14 Årsmelding fra de sentralkirkelige råd 2013
- KM 03.3/14 Protokoll fra Bispemøtet 2013
- KM 03.4/14 Årsmelding fra Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2013
- KM 03.5/14 Årsmelding fra Døvekirkenes fellesråd og Døveprosten 2013
- KM 03.6/14 Tilstandsrapport for Den norske kirke 2013
- KM 03.7/14 Rapport fra KVs generalforsamling i Busan 2013
- KM 03.8/14 Rapport fra KEKs generalforsamling i Budapest 2013

KM 3.1/14 Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2013

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Representantene fra Ungdommens kirkemøte presenterte protokollen.

Disse hadde ordet:

Ingeborg Holberg, Sondre Karstad, Marit Nygård Halvorsen, Nora Baartvedt, Erling J. Pettersen, Kristin Gunleiksrud Raaum, Gunnar Gjevre, Kjetil Drangsholt, Tor Singasaas, Anne Berit Evang, Kristin Walstad.

KM 3.2/14 Årsmelding fra de sentralkirkelige råd 2013

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Kirkerådets direktør redegjorde for de sentralkirkelige råds virksomhet i 2013.

Disse hadde ordet:

Jens-Petter Johnsen, Jan Olav Olsen, Tone Synnøve Øygard Steinkopf, Trond Bakkevig, Kristin Gunleiksrud Raaum, Runar Godø, Bjørn Solberg, Egil Morland, Robert Coates, Frøydis Indgjerdingen, Atle Sommerfeldt, Marianne H. Brekken, Ivar Braut, Per Oskar Kjølås, Knut Lundby, Laila Riksaasen Dahl, Kristin Walstad, Elin Oveland, Vidar Haanes, Ingeborg Holberg, Anne Dalheim, Målfrid S. Jakobsen, Helga Haugland Byfuglien, Halvor Nordhaug, Helge Nilsen, Gyrid Espeland, Kjetil Aano, Karen Junker

Tone Synnøve Øygard Steinkopf: Ynskje: Besifringssalmebok med teksten på versa.

Forslaget oversendes Kirkerådet uten realitetsbehandling.

KM 3.3/14 Protokoll fra Bispemøtet 2013

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Bispemøtets preses presenterte protokollen fra Bispemøtet.

KM 3.4/14 Årsmelding fra Sjømannskirken/ Norsk kirke i utlandet 2013

Dirigent: Torstein Eidem Nordal

Sjømannskirkens fung. generalsekretær Jan Olav Johannessen presenterte årsmeldingen.

Disse hadde ordet:

Jan Olav Johannessen, Halvor Nordhaug, Tor Soppeland, Ingeborg Midttømme, Anne Berit Evang

KM 3.5/14 Årsmelding fra Døvekirkenes fellesråd og Døveprosten 2013

KM 03.6/14 Tilstandsrapport for Den norske kirke 2013

KM 03.7/14 Rapport fra KV's generalforsamling i Busan 2013

Dirigent: Dag Landmark

Generalsekretær Berit Hagen Agøy presenterte rapporten fra generalforsamlingen.

KM 03.8/14 Rapport fra KEKs generalforsamling i Budapest 2013

Dirigent: Dag Landmark

Generalsekretær Berit Hagen Agøy presenterte rapporten fra generalforsamlingen.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet tar de fremlagte saker til orientering.

KM 04/14 Regler for valg av Kirkeråd

Saksdokument:

KM 4.1/14 Saksorientering

Første innstilling fra komité E

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkerådet har i forbindelse med demokratireformen fastsatt regler for valg av Kirkeråd. Ved valget i 2010 ble valget gjennomført i fem valgonganger og ved valget i 2012 i tre valgonganger. På bakgrunn av de krav som er fastsatt for sammensetningen av Kirkerådet har det vist seg vanskelig å finne en ideell ordning. Ordningen er evaluert og ulike løsninger er vurdert.

På denne bakgrunn anbefaler Kirkerådet at en i 2016 gjennomfører valget i tre valgonganger som i 2012, og at de ulike kategoriene velges i samme rekkefølge som nå, men at det er behov for tydeligere opptellingsregler. Kirkerådet foreslår derfor at reglene suppleres med noen justeringer og presiseringer i forbindelse med selve opptellingen.

Komiteens merknader

Komiteen legger i hovedsak saksorienteringen til grunn, men foreslår noen endringer.

Komiteen har drøftet ulike alternativer, og sett på hvilken valgmodell som på best mulig måte ivaretar de ulike krav og hensyn som skal oppfylles, at alle bispedømmerådene og de tre kategoriene skal være representert. I tillegg skal det sikres god kjønnsbalanse og at ungdom blir representert. Valget må også kunne gjennomføres slik at færrest mulig stemmer blir forkastet.

For å oppfylle disse kravene og legge til rette for at valget blir et reelt valg vil det også være avgjørende hvilke kategorier som blir valgt i de ulike omgangene.

Andre valgongang - § 5-5

For å oppfylle disse kravene foreslår komiteen at det gjøres noen endringer i 2. valgongang.

Det foreslås at det fortsatt skal være tre ordinære valgonganger. Lederen velges i 1. valgongang og den lek kirkelig tilsatte i 3. valgongang, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt, sammen med et visst antall leke medlemmer og/eller prest.

Komiteen har vurdert det fremlagte forslaget, men anser at ordningen med at kandidatene må ha 40 prosent oppslutning for å bli valgt, ikke gir tilstrekkelig effekt og kan medføre at det må

gjennomføres flere valgoganger og at mange må velges i 3. valgogang. Dette vil komplisere opptellingen.

Komiteen fremmer derfor et nytt forslag til gjennomføring og opptellingen i 2. valgogang i § 5-5 annet ledd:

Først kåres de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgogangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori dersom valgt leder av Kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem.

Stemmelikhet - § 5-6

Komiteen foreslår at det ved stemmelikhet mellom kandidater først benyttes omvalg mellom disse og ikke loddtrekning. Dette vil gi Kirkemøtet mulighet til å stemme på den av disse de ønsker inn i Kirkerådet. Ved fortsatt stemmelikhet opprettholdes dagens regelverk.

Komiteen foreslår at § 5-6 endres til:

Ved stemmelikhet gjøres det omvalg mellom kandidatene som har fått like mange stemmer. Ved fortsatt stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.

Valg av lek kirkelig tilsatt - § 5-8

Kirkemøtet 2011 (KM 11/11) var opptatt av å få til en bedre ordning for varamedlemmene og at disse også burde vært valgt av Kirkemøtet. Kirkemøtet vedtok imidlertid regler som ikke var i samsvar med kirkeloven § 25 første ledd. Kirkerådet måtte derfor gjøre om vedtaket (KR 79/11).

Komiteen har vurdert om det er mulig å ivareta deler av anliggende fra KM 11/11 ved å sørge for at lek kirkelig tilsatt i Kirkerådet har et varamedlem som allerede sitter i Kirkemøtet og at det dermed ikke automatisk blir vedkommende lek kirkelig tilsatt sitt medlem i bispedømmerådet som blir varamedlem. Siden lek kirkelig tilsatt velges etter at alle bispedømmerådene er representert, foreslås det at § 5-8 endres og skal lyde:

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er den som får nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. I det tilfellet lek kirkelig tilsatt blir valgt til leder av Kirkerådet og er eneste representant fra sitt bispedømme, er varamedlem for lek kirkelig tilsatt dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

Nominasjon av kandidater - § 3-4

Komiteen foreslår følgende endring i § 3-4 første punktum:

Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine leke medlemmer som kandidater i prioritert rekkefølge, blant disse den leke kirkelig tilsatte på ønsket plass. Alle prester i Kirkemøtet er å anse som kandidater til Kirkerådet. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

Dette medfører endring i § 4-1 bokstav c:

c) de 11 prestene, ordnet bispedømmevis.

Kirkerådets sammensetning

Kirkemøtet erkjenner at det er vanskelig å forene alle de krav til fordeling av plasser i Kirkerådet som kirkeloven forutsetter. Komiteen har vurdert om det er mulig å ta dette opp i den forestående gjennomgang av kirkeloven, slik at dette kan endres før valg av nytt kirkeråd i 2016. Komiteen finner ikke dette realistisk da stortingsbehandlingen trolig vil skje etter Kirkemøtet 2016.

Komiteen mener likevel det bør vurderes å oppheve disse kravene i kirkeloven i den kommende forvaltningsreformen, slik at Kirkemøtet har fleksibilitet og økt handlefrihet for valget av kirkeråd i 2020. Det er viktig at Den norske kirke får en ordning for valg av kirkeråd som sikrer bred kompetanse og representativitet i møte med det økte ansvar som følger med overføring av myndighet fra staten til kirken.

Forslag til vedtak

1.

I Regler for valg av Kirkeråd vedtas følgende endringer:

§ 3-4 endres til:

Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine leke medlemmer som kandidater i prioritert rekkefølge, blant disse den leke kirkelig tilsatte på ønsket plass. Alle prester i Kirkemøtet er å anse som kandidater til Kirkerådet. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

§ 4-1 bokstav c skal lyde:

c) de 11 prestene, ordnet bispedømmevis.

§ 5-5 annet ledd skal lyde:

Først kåres de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgongangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori dersom valgt leder av kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem.

§ 5-6 endres til:

Ved stemmelikhet gjøres det omvalg mellom kandidatene som har fått like mange stemmer. Ved fortsatt stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.

§ 5-8 skal lyde:

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er den som får nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. I det tilfellet lek kirkelig tilsatt blir valgt til leder av Kirkerådet og er eneste representant fra sitt bispedømme, er varamedlem for lek kirkelig tilsatt dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

2.

Kirkemøtet legger følgende presisering til grunn i spørsmålet om nominasjon av lederkandidater på nominasjonskomiteens kandidatliste:

- Kandidater som både sier ja til å stille som kandidat til medlem av Kirkerådet og som kandidat til leder, settes opp på kandidatlisten som en av de totalt 36 nominerte. Dette antas å være det normale.
- Dersom en kandidat kun stiller som kandidat til leder, men ikke ønsker å stille som ordinært medlem til Kirkerådet, kan nominasjonskomiteen føre denne lederkandidaten opp i tillegg til det antall som skal nomineres for de øvrige kategoriene.
- Dersom en lederkandidat ikke blir valgt, og da ikke står på nominasjonskomiteens kandidatliste for valg til ordinært medlem, åpner reglene for at det kan fremmes forslag til kandidater under møtet, jf. § 3-3 og § 3-5. Denne kandidaten vil da komme inn i tillegg til de andre kandidatene på den aktuelle listen, og valgkomiteen må sørge for at kandidatlisten/ stemmeseddelen endres i samsvar med dette.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Anne-Kristin Sørvik
Saksordfører: Ingeborg Midttømme

Disse hadde ordet:

Ingeborg Midttømme, Anne-Lise B Ording, Egil Morland, Frøydis Indgjerdingen, Atle Sommerfeldt, Marit Nygård Halvorsen, Dag Landmark, Robert Coates, Harald Hegstad, Bjørn Solberg, Marianne H. Brekken.

Endringsforslag

Marit Nygård Halvorsen:

§ 1, punkt 1.1:

Etter «være representert i rådet»:
«og minst ett av medlemmene bør være under 30 år».

Marit Nygård Halvorsen:

§ 2: Nominasjonskomité punkt 2.1 legges til:
«hvorav en av disse er under 30 år».

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité E

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkerådet har i forbindelse med demokratireformen fastsatt regler for valg av Kirkeråd. Ved valget i 2010 ble valget gjennomført i fem valgomganger og ved valget i 2012 i tre valgomganger. På bakgrunn av de krav som er fastsatt for sammensetningen av Kirkerådet har det vist seg vanskelig å finne en ideell ordning. Ordningen er evaluert og ulike løsninger er vurdert.

På denne bakgrunn anbefaler Kirkerådet at en i 2016 gjennomfører valget i tre valgomganger som i 2012, og at de ulike kategoriene velges i samme rekkefølge som nå, men at det er behov for tydeligere opptellingsregler. Kirkerådet foreslår derfor at reglene suppleres med noen justeringer og presiseringer i forbindelse med selve opptellingen.

Komiteens merknader

Komiteen legger i hovedsak saksorienteringen til grunn, men foreslår noen endringer.

Komiteen har drøftet ulike alternativer, og sett på hvilken valgmodell som på best mulig måte ivaretar de ulike krav og hensyn som skal oppfylles, at alle bispedømmerådene og de tre kategoriene skal være representert. I tillegg skal det sikres god kjønnsbalanse og at ungdom blir representert. Valget må også kunne gjennomføres slik at færrest mulig stemmer blir forkastet.

For å oppfylle disse kravene og legge til rette for at valget blir et reelt valg vil det også være avgjørende hvilke kategorier som blir valgt i de ulike omgangene.

Andre valgomgang - § 5-5

For å oppfylle disse kravene foreslår komiteen at det gjøres noen endringer i 2. valgomgang.

Det foreslås at det fortsatt skal være tre ordinære valgomganger. Lederen velges i 1. valgomgang og den lek kirkelig tilsatte i 3. valgomgang, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt, sammen med et visst antall leke medlemmer og/eller prest.

Komiteen har vurdert det fremlagte forslaget, men anser at ordningen med at kandidatene må ha 40 prosent oppslutning for å bli valgt, ikke gir tilstrekkelig effekt og kan medføre at det må gjennomføres flere valgomganger og at mange må velges i 3. valgomgang. Dette vil komplisere opptellingen.

Komiteen fremmer derfor et nytt forslag til gjennomføring og opptellingen i 2. valgomgang i § 5-5 annet ledd. Begrepet «kåring» brukes i offentlig/juridisk lovgivning og benyttes derfor ved opptellingen her, og er i samsvar med det som brukes i forbindelse med opptellingen i Regler for valg av bispedømmeråd, jf. KM 5/14.

Ved opptellingen kåres først de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgomgangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori

dersom valgt leder av Kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem.

Stemmelikhet - § 5-6

Komiteen foreslår at det ved stemmelikhet mellom kandidater først benyttes omvalg mellom disse og ikke loddtrekning. Dette vil gi Kirkemøtet mulighet til å stemme på den av disse de ønsker inn i Kirkerådet. Ved fortsatt stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning.. I forretningsorden § 7-6 har Kirkemøtet fastsatt at «ved stemmelikhet avgjøres hvem som er valgt ved loddtrekning.» I dette punktet henvises det til at det for valg av Kirkeråd gjelder egne regler, som Kirkemøtet har fastsatt.

Komiteen mener derfor Kirkemøtet kan og bør fastsette en særskilt bestemmelse om bruk av omvalg ved stemmelikhet ved valg av Kirkeråd, slik at Kirkemøtet i slike tilfeller der mange skal velges i en valgomgang, kan ha omvalg. Kirkemøtet får dermed velge hvem som skal bli medlem av Kirkerådet. Om det skulle bli flere kåringer som måtte foretas ved loddtrekning, kan det gi et uheldig utfall med hensyn til å oppfylle de kriterier som er fastsatt.

Komiteen foreslår at § 5-6 endres til:

Ved stemmelikhet gjøres det omvalg mellom kandidatene som har fått like mange stemmer. Ved fortsatt stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.

Valg av lek kirkelig tilsatt - § 5-8

Kirkemøtet 2011 (KM 11/11) var opptatt av å få til en bedre ordning for varamedlemmene og at disse også burde velges av Kirkemøtet. Kirkemøtet vedtok imidlertid regler som ikke var i samsvar med kirkeloven § 25 første ledd. Kirkerådet måtte derfor gjøre om vedtaket (KR 79/11).

Komiteen har vurdert om det er mulig å ivareta deler av anliggende fra KM 11/11 ved å sørge for at lek kirkelig tilsatt i Kirkerådet har et varamedlem som allerede sitter i Kirkemøtet og at det dermed ikke automatisk blir vedkommende lek kirkelig tilsatt sitt medlem i bispedømmerådet som blir varamedlem. Siden lek kirkelig tilsatt velges etter at alle bispedømmerådene er representert, foreslås at § 5-8 endres og skal lyde:

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er den som får nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. I det tilfellet lek kirkelig tilsatt blir valgt til leder av Kirkerådet og er eneste representant fra sitt bispedømme, er varamedlem for lek kirkelig tilsatt dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

Nominasjon av kandidater - § 3-4

Komiteen foreslår følgende endring i § 3-4 første punktum:

Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine leke medlemmer som kandidater i prioritert rekkefølge, blant disse den leke kirkelig tilsatte på ønsket plass. Alle prester i Kirkemøtet er å anse som kandidater til Kirkerådet. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

Dette medfører endring i § 4-1 bokstav c:

c) de 11 prestene, ordnet bispedømmevis.

Kirkerådets ungdomsrepresentasjon

Komiteen mener det er viktig å sikre god ungdomsrepresentasjon, noe Kirkemøtet har understreket i mange sammenhenger. Dette vil i første rekke være en utfordring for de som skal nominere kandidater til bispedømmeråd. Komiteen finner likevel å foreslå følgende endringer i regler for valg av Kirkeråd.

I § 2-1 tas inn følgende tilføyelse:

Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomité bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 lek kirkelig tilsatt og 1 prest. *En av disse skal være under 30 år.*

I § 4-2 skal lyde:

Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede listen *og at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent (om mulig).*

Andre momenter

Kirkemøtet erkjenner at det er vanskelig å forene alle de krav til fordeling av plasser i Kirkerådet som kirkeloven forutsetter. Komiteen har vurdert om det er mulig å ta dette opp i den forestående gjennomgang av kirkeloven, slik at dette kan endres før valg av nytt Kirkeråd i 2016. Komiteen finner ikke dette realistisk da stortingsbehandlingen trolig vil skje etter Kirkemøtet 2016.

Komiteen mener likevel det bør vurderes å oppheve disse kravene i kirkeloven i den kommende forvaltningsreformen, slik at Kirkemøtet har fleksibilitet og økt handlefrihet for valget av Kirkeråd i 2020.

En rekke spørsmål om Kirkerådets sammensetning og størrelse vil også måtte tas opp i forbindelse med arbeidet med ny kirkeordning.

Det er viktig at Den norske kirke får en ordning for valg av Kirkeråd som sikrer bred kompetanse og fortsatt representativitet i møte med det økte ansvar som følger med overføring av myndighet fra staten til kirken.

Forslag til vedtak

1.

I Regler for valg av Kirkeråd vedtas følgende endringer:

§ 2-1 skal lyde:

Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomité bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 lek kirkelig tilsatt og 1 prest. *En av*

disse skal være under 30 år.

§ 3-4 endres til:

Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine leke medlemmer som kandidater i prioritert rekkefølge, blant disse den leke kirkelig tilsatte på ønsket plass. Alle prester i Kirkemøtet er å anse som kandidater til Kirkerådet. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

§ 4-1 bokstav c skal lyde:

c) de 11 prestene, ordnet bispedømmevis.

§ 4-2 skal lyde:

Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede listen og at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent (om mulig).

§ 5-5 annet ledd skal lyde:

Ved opptellingen kåres først de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgongangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori dersom valgt leder av Kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem.

§ 5-6 endres til:

Ved stemmelikhet gjøres det omvalg mellom kandidatene som har fått like mange stemmer. Ved fortsatt stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.

§ 5-8 skal lyde:

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er den som får nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. I det tilfellet lek kirkelig tilsatt blir valgt til leder av Kirkerådet og er eneste representant fra sitt bispedømme, er varamedlem for lek kirkelig tilsatt dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

2.

Kirkemøtet legger følgende presisering til grunn i spørsmålet om nominasjon av lederkandidater på nominasjonskomiteens kandidatliste:

- Kandidater som både sier ja til å stille som kandidat til medlem av Kirkerådet og som kandidat til leder, settes opp på kandidatlisten som en av de totalt 36 nominerte. Dette antas å være det normale.
- Dersom en kandidat kun stiller som kandidat til leder, men ikke ønsker å stille som ordinært medlem til Kirkerådet, kan nominasjonskomiteen føre denne lederkandidaten

opp i tillegg til det antall som skal nomineres fra de øvrige kategoriene.

- Dersom en lederkandidat ikke blir valgt, og da ikke står på nominasjonskomiteens kandidatliste for valg til ordinært medlem, åpner reglene for at det kan fremmes forslag til kandidater under møtet, jf. § 3-3 og § 3-5. Denne kandidaten vil da komme inn i tillegg til de andre kandidatene på den aktuelle listen, og valgkomiteen må sørge for at kandidatlisten/ stemmeseddelen endres i samsvar med dette.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Anne-Kristin Sørvik

Saksordfører: Ingeborg Midttømme

Disse hadde ordet:

Ingeborg Midttømme, Ivar Braut

Endringsforslag:

Forslag fra 1. behandling:

Marit Nygård Halvorsen: Forslaget ivaretatt av komiteen.

Kirkemøtets vedtak

1.

I Regler for valg av Kirkeråd vedtas følgende endringer:

§ 2-1 skal lyde:

Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomité bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 lek kirkelig tilsatt og 1 prest. *En av disse skal være under 30 år.*

§ 3-4 endres til:

Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine leke medlemmer som kandidater i prioritert rekkefølge, blant disse den leke kirkelig tilsatte på ønsket plass. Alle prester i Kirkemøtet er å anse som kandidater til Kirkerådet. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same.

§ 4-1 bokstav c skal lyde:

c) *de 11 prestene, ordnet bispedømmevis.*

§ 4-2 skal lyde:

Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede listen og at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent (om mulig).

§ 5-5 annet ledd skal lyde:

Ved opptellingen kåres først de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av

Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgongangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori dersom valgt leder av Kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem.

§ 5-6 endres til:

Ved stemmelikhet *gjøres det omvalg mellom kandidatene som har fått like mange stemmer. Ved fortsatt stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.*

§ 5-8 skal lyde:

Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er den som får nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. I det tilfellet lek kirkelig tilsatt blir valgt til leder av Kirkerådet og er eneste representant fra sitt bispedømme, er varamedlem for lek kirkelig tilsatt dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

2.

Kirkemøtet legger følgende presisering til grunn i spørsmålet om nominasjon av lederkandidater på nominasjonskomiteens kandidatliste:

- Kandidater som både sier ja til å stille som kandidat til medlem av Kirkerådet og som kandidat til leder, settes opp på kandidatlisten som en av de totalt 36 nominerte. Dette antas å være det normale.
- Dersom en kandidat kun stiller som kandidat til leder, men ikke ønsker å stille som ordinært medlem til Kirkerådet, kan nominasjonskomiteen føre denne lederkandidaten opp i tillegg til det antall som skal nomineres fra de øvrige kategoriene.
- Dersom en lederkandidat ikke blir valgt, og da ikke står på nominasjonskomiteens kandidatliste for valg til ordinært medlem, åpner reglene for at det kan fremmes forslag til kandidater under møtet, jf. § 3-3 og § 3-5. Denne kandidaten vil da komme inn i tillegg til de andre kandidatene på den aktuelle listen, og valgkomiteen må sørge for at kandidatlisten/ stemmeseddelen endres i samsvar med dette.
- Enstemmig vedtatt.
- 115 stemmeberettigede.

KM 05/14 Nye valgregler – menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet

Saksdokument:

KM 05.1/14 Innst. 363 L (2012-2013)
KM 05.2/14 Lovvedtak 90 (2012-2013)

Første innstilling fra komité E

Sammendrag av saksorienteringen

Stortinget vedtok 7. juni 2013 endringer i kirkeloven knyttet til kirkevalg. Med dette var den siste saken direkte knyttet til kirkeforliket av 10. april 2008 sluttført. Mange av hovedelementene i demokratireformen ble med dette lovfestet. Lovendringene danner grunnlaget for de nye reglene for valg av menighetsråd og for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet som nå skal utarbeides.

Parallelt med prosessen som gikk frem mot endringene i kirkeloven 7. juni 2013, har det også vært jobbet med de deler av regelverkene som nå skal vedtas i medhold av loven. Begge prosesser har sitt utspring i kirkeforliket og demokratireformen. På bakgrunn av disse prosessene vedtok Kirkerådet 26. september 2013 forslag til valgregler (sak KR 30/13) som så ble sendt ut på alminnelig høring. Parallelt med høringen ble alle menigheter som fremdeles var med i prøveordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år, inviterte til å svare på en spørreundersøkelse om denne ordningen. Etter høringen og spørreundersøkelsen vedtok Kirkerådet 6. desember 2013 forslag til valgregler (sak KR 67/13) som nå legges frem for Kirkemøtet for vedtak. Reglene skal tas i bruk første gang ved kirkevalget i 2015, og må derfor endelig vedtas på Kirkemøtet 2014.

Kirkerådet ga direktøren fullmakt til å ferdigstille saksframstillingen i etterkant av Kirkerådsmøtet i desember 2013, på bakgrunn av begge behandlinger av saken i Kirkerådet høsten 2013.

Komiteens merknader

1. Utgangspunktet for komiteens arbeid

Komiteen legger i utgangspunktet saksorienteringen til grunn. Samtidig har også komiteen som et viktig utgangspunkt at de vedtak som ble gjort på Kirkemøtet 2013 i sak KM 04/13 og sak KM 10/13 er førende for de endelige valgreglene. Komiteen merker seg at det i Kirkerådets forslag til regler er to vedtakspunkt fra Kirkemøtet 2013 som ikke er etterkommet. Komiteen har også drøftet andre momenter i valgreglene og foreslår noen mindre endringer.

2. Anledning til å stryke kandidater og å gi tilleggsstemmer

(MR § 6-2, § 6-3, § 10-5, § 11-4 og § 11-5, BDR § 2-5, § 2-13 og § 2-15)

Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/13 at det ikke skal være anledning til å stryke kandidater ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. I Kirkerådets fremlagte forslag til regler er det likevel foreslått å gi anledning til å stryke tre kandidater i alle valg. Dette er det argumentert omfattende for i saksframlegget etter høringsrunde og behandling i Kirkerådet. Komiteen ønsker i utgangspunktet ikke å gi anledning til å stryke kandidater. Flertallet i komiteen ser at

det likevel er nødvendig å tillate et begrenset antall strykninger i flertallsvalg for å sikre en balanse mellom hensynet til et mest mulig representativt valgresultat og velgerens mulighet til å kunne levere en stemmeseddel som gir uttrykk for dennes mening. Et mindretall i komiteen ønsker å fastholde det vedtaket som ble gjort i 2013.

Kirkemøtet 2013 vedtok i sak KM 10/13 at det skal være mulig å avgi tilleggsstemmer til et nærmere angitt antall kandidater som fastsettes av Kirkemøtet 2014. Komiteen ser at antallet tillatte tilleggsstemmer og anledning til å stryke kandidater henger sammen. Begge former for endring øker velgerens mulighet til å påvirke valgresultatet, men med de opptellingsreglene som ble vedtatt i KM 10/13 (der alle kandidater på listen får 1 stemme hver) øker også mulighetene for at en aksjon kan få uforholdsmessig stor uttelling. Derfor er antall muligheter for å rette listene ved tilleggsstemme og strykning foreslått begrenset til tre hver. Dersom det blir vedtatt at man ikke kan stryke, mener komiteen det er nødvendig å revurdere antallet tilleggsstemmer.

3. Nominasjonskomiteer til valg av leke kandidater ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet (BDR § 2-6, jf. BDR § 1-3)

Kirkemøtet vedtok i sak KM 10 /13 at «bispedømmerådet oppnevner et valgstyre som ser til at en bredt sammensatt nominasjonskomité velges etter prosedyrer fastsatt av KM 2014, som sikrer at et mangfold av kirkelige erfaringer og synspunkter er representert». Dette kan ikke følges opp ved en mindre justering av nominasjonsprosessen fra kirkevalget i 2011. Komiteen drøftet muligheten for å utarbeide en prosedyre som følger opp vedtaket fra 2013. Den finner imidlertid ingen løsning som lar seg enkelt praktisere, og støtter derfor forslaget om å videreføre den prostivise valgmodellen med de mindre endringer som er foreslått i voteringsordning og sammensetning av valgstyre.

4. Forholdstallsvalg gjennomført med både direkte og indirekte valgomgang (BDR § 2-5 og § 2-15)

Komiteen har vurdert de utfordringer som muligheten kombinasjon av forholdstallsvalg og gjennomføring av valg i to valgoganger medfører. Ved forholdstallsvalg vil indirekte valgogang svekke muligheten for mindretallsrepresentasjon. Terskelen for å få inn en kandidat blir høyere. Komiteen har diskutert muligheten for at det i de bispedømmer der det fremmes alternative lister kun gjennomføres direkte valgogang, uavhengig av hvilket vedtak bispedømmerådet har gjort angående indirekte valgogang. Komiteen går ikke inn for en slik løsning, men velger å være lojal mot det kompromiss som ble vedtatt på Kirkemøtet 2013. Etter kirkevalget i 2015 må muligheten for kombinasjon av forholdstallsvalg og to valgoganger vurderes ut fra erfaringene.

5. Tilrettelegging for ung valgdeltakelse (MR § 4-2, § 9-1 og § 9-4)

Komiteen er opptatt av økt ung valgdeltakelse. I og med at kirkelig stemmerettsalder 15 år ble lovfestet juni 2013, er det viktig at kirken følger opp og legger til rette for økt ung valgdeltakelse og særlig for aldergruppen 15-18 år. Flere tiltak er i den forbindelse diskutert i komiteen, og tilrettelegging for forhåndsstemming for yngre ønskes reflektert i valgreglene. Komiteen foreslår derfor å regelfeste at det bør legges til rette for forhåndsstemming på arrangementer for unge i regi av menigheten.

Mange skoleelever og studenter bor et annet sted enn hjemstedsmenigheten. Komiteen ønsker å legge til rette for valgdeltakelse for disse. Komiteen foreslår å regulfestes at stemmeseddel for annen menighet enn der man bor skal være mulig å laste ned fra internett og ellers være

lett tilgjengelig. Muligheter for å stemme utenfor hjemstedsmenigheten er regulert i kirkeloven § 4 annet ledd. Utvidede muligheter for å stemme utenfor hjemstedsmenigheten må utredes i forbindelse med ny kirkeordning.

*6. Plikt til å motta valg
(MR § 4-5, jf. MR § 7-1)*

Komiteen har diskutert bestemmelsen om plikt til å motta valg. Denne plikten er regulert i kirkeloven § 6 tredje ledd, og kan dermed ikke endres av Kirkemøtet uten endringer i kirkeloven. I de fremlagte forslag til regler er det gjennomgående foreslått at man må forespørres før man kan bli satt opp på en nominasjonsliste. Problemet med at noen blir innvalgt i menighetsråd mot sin vilje er dermed gjort så lite som mulig innenfor dagens lovgivning. Komiteen mener også at det er en sammenheng mellom plikt til å motta valg og demokratireformens mål om å inkludere flest mulig medlemmer i kirkens demokrati.

*7. Mulighet for medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd til å stå på kandidatlisten
(MR § 7-1)*

Komiteen drøftet den foreslåtte åpningen for at medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd kan stå på egen kandidatliste, og videre det prinsipielle knyttet til at det er gjort forskjell i reglene på dette punkt mellom reglene for valg av menighetsråd og valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet. Den viktigste begrunnelsen for denne forskjellen i bestemmelsene har vært at det noen steder er vanskelig å finne nok personer til å fylle både nominasjonskomité og kandidatliste til menighetsrådsvalget. Komiteen har forståelse for dette argumentet, men vil samtidig påpeke at denne bestemmelsen kan hindre fornyelse i en menighet.

Komiteen ser at det er en forskjell mellom nominasjonsprosessene knyttet til de to valgene, da det ved valg av menighetsråd er krav om at 10 personer skal stå som forslagsstillere. Ved valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet er det ikke noe krav om at nominasjonskomiteens liste støttes av et visst antall eksterne personer. Komiteen mener at det i utgangspunktet er prinsipielt uheldig å åpne for at medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd kan stå på egen kandidatliste, men foreslår ut fra en vurdering av de momenter som er nevnt over likevel ikke å endre dette. Komiteen viser ellers til ny bestemmelse om at det er mulig å stille supplerende kandidater dersom nominasjonskomiteens liste ikke har et tilstrekkelig antall kandidater.

*8. Stemmerett og valgbarhet for sentralkirkelig ansatte ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet
(BDR § 2-2, jf. BDR § 5-2 og BDR § 6-2)*

De særskilte reglene ved Kirkevalget 2011 var utydelige om stemmerett og valgbarhet for sentralkirkelig tilsatte. Komiteen foreslår nå å regelfeste at de ansatte ved de sentralkirkelige råd, både leke og prester, har stemmerett men ikke forslagsrett ved valg av leke medlemmer. Videre foreslås det også regelfestet at disse ansatte ikke er valgbare.

*9. Regler for valg av sørsamiske representanter for samisk kirkeliv
(BDR § 3-2)*

Komiteen er blitt kjent med gode erfaringer med å gjennomføre valg av sørsamiske representanter for samisk kirkeliv som direktevalg knyttet til kategorialmenigheten Saemien Åålmege/Samisk menighet i sørsamisk område. Saemien Åålmege har fremdeles status som et prøveprosjekt, og fullmakt til å fastsette regler for valg av sørsamiske representanter er

fortsatt foreslått delegert fra Kirkemøtet til Kirkerådet. Disse reglene skal fastsettes etter forslag fra Samisk kirkeråd. Komiteen foreslår derfor ingen endringer i regelverket, og har tillit til at de gode erfaringer fra Saemien Áálmege reflekteres i Kirkerådets vedtak. Videre status for Saemien Áálmege skal opp på Kirkemøtet 2015, og når dette er avklart må valg av sørsamiske representanter for samisk kirkeliv innarbeides i valgreglene.

*10. Bestemmelse om maksimal funksjonstid i bispedømmeråd og Kirkemøtet
(BDR § 2-2, § 5-2 og § 6-2)*

Bestemmelsen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet i to sammenhengende valgperioder ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode, ble midlertidig tatt ut ved demokratireformens to valg. I Kirkerådets fremlagte forslag til regler var denne bestemmelsen ikke tatt inn igjen, og det var heller ikke kommentert i saksfremlegget. Komiteen mener denne bestemmelsen er formålstjenlig, og foreslår at den tas inn igjen nå som valgperiodene fremover er fire år. Det spesifiseres samtidig at dette gjelder to fireårsperioder.

*11. Nye regler for definering av hvem som regnes som geistlige i valgreglene
(BDR § 5-1 og § 5-2, jf. BDR § 2-2)*

Flere av Kirkemøtets leke representanter er ordinerte prester. Dette er mulig fordi disse personene for tiden ikke er tilsatt i fast offentlig kirkelig prestestilling. Denne muligheten for at ordinerte prester velges som leke kandidater er problematisert. Komiteen har vurdert å endre kriteriene i valgreglene for hvem som skal defineres som geistlige, men ser at det er for omfattende å gjøre slike endringer uten mer tid til utredning og saksbehandling. En omdefinering av hvem som regnes som geistlig vil kreve større endringer for hele valgprosessen for geistlig representant. Komiteen mener at dette må utredes i forbindelse med ny kirkeordning.

*12. Kirkerådets myndighet til å gjennomføre forsøk med valgordninger og til å fravike reglene
(BDR § 7-2)*

Det kirkelige demokratiet har lenge vært i en utviklingsfase, og gode muligheter til å gjøre forsøk med valgordninger har vært viktig. I denne forbindelse har Kirkerådet fått delegert myndighet til å gjennomføre forsøk, til å sette vilkårene for disse forsøkene og til i den forbindelse å fravike bestemmelsene i valgreglene. Demokratireformen er nå avsluttet, og behovet for en slik omfattende delegering av myndighet til forsøksvirksomhet er falt bort. Komiteen foreslår derfor å fjerne bestemmelsen om at Kirkerådet har fullmakt til å fravike valgreglenes bestemmelser for å gjøre forsøk med andre valgordninger. Komiteen legger til grunn at allerede igangsatte forsøksordninger kan videreføres.

*13. Supplerende kandidaters plassering nederst på kandidatlisten
(MR § 7-6, BDR § 2-6)*

Både i reglene for valg av menighetsråd og i reglene for valg av bispedømmeråd/Kirkemøtet er det foreslått ordninger for supplerende nominasjon. De supplerende kandidater er foreslått satt nederst på kandidatlisten. Komiteen finner dette problematisk når kandidatlistene ellers skal være prioriterte. Med de vedtatte opptellingsregler anser komiteen at dette i hovedsak er et pedagogisk problem. Komiteen vil understreke reglenes pålegg om at det tydelig skal fremkomme at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens lavest prioriterte kandidater. De vedtatte opptellingsregler ivaretar også de nederst plasserte kandidater.

14. Forslaget om endringer i Regler for formene for bispedømmerådernes virksomhet (BDR § 7-1)

I saksfremlegget fra Kirkerådet var det foreslått å flytte bestemmelsene om tiltredelse og valgperiode for bispedømmeråd og Kirkemøtet fra valgreglene til virksomhetsreglene. Dette fordi slike bestemmelser i utgangspunktet passer bedre i virksomhetsregler enn i valgregler, og fordi det ville gi bedre konsistens i forhold til valgregler og virksomhetsregler for menighetsråd. Komiteen har funnet at det i forarbeidene til kirkeloven ble forutsatt at valgregler for bispedømmeråd skulle inneholde tiltredelse og valgperiode (Ot.prp. nr 64 (94-95) s. 58). Komiteen foreslår derfor at bestemmelsene om tiltredelse og valgperiode ikke flyttes.

15. Endring i krav til antall kandidater på kandidatliste til valg av menighetsråd (MR § 7-1)

I de fremlagte forslag til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet er kravet til antall kandidater til eventuelle alternative lister lavere enn til nominasjonskomiteens liste. I de fremlagte forslag til regler for valg av menighetsråd er kravet til alle lister det samme. Komiteen synes ikke dette er rimelig, og foreslår endringer på dette punktet i reglene for valg av menighetsråd slik at de samsvarer med reglene for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

16. Justering av enkelte datoer (MR § 14-1, BDR § 7-2)

Komiteen har sett behov for noen mindre justeringer av noen datoer for å få en bedre samlet tidsplan for kirkevalget. Ikrafttredelse av de nye reglene er også foreslått umiddelbart etter at reglene er vedtatt, for å sikre at valgreglene har trådt i kraft ved valgprosessens begynnelse.

17. Videreføring av ordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år

Muligheten til valg av halve menighetsrådet annethvert har vært en god ordning for en del menigheter. Komiteen har vurdert om denne ordningen kan videreføres i en eller annen form, men finner ikke dette mulig innenfor rammen av det foreslåtte regelverk. Erfaringene fra menighetsrådsvalget 2013 viser dessuten at avvikling av menighetsrådsvalg uten særskilte midler ikke lar seg gjøre på en tilfredsstillende måte. Selv om et menighetsråd kan være villig til å finansiere de lokale ekstrakostnadene, vil disse ekstra valgene ha økonomiske og administrative konsekvenser også på regionalt og sentralt nivå som det ikke er mulig å ivareta.

18. Kirkevalg samtidig med Stortingsvalg versus samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalg (MR § 3-1)

Det er i komiteen gjort rede for ulike erfaringer med å arrangere kirkevalg samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalg fremfor samtidig med Stortingsvalg. Noen har erfart det vanskelig å få rekruttert nok kandidater og å få oppmerksomhet rundt kirkevalget i konkurranse med kommunestyre- og fylkestingsvalget. Komiteen fremmer ikke noe forslag om at valgtidspunkt eller valgperiode nå skal endres, men er opptatt av at muligheten for å legge kirkevalg samtidig med Stortingsvalg holdes åpen for en mulig revurdering i fremtiden.

19. Fastsetting av valgår (MR § 3-1)

Komiteen mener at det er riktig at det i vedtaket fastsettes at det skal være valg i 2015, og et nytt vedtakspunkt 3 er derfor foreslått. Dette i tråd med de fremlagte regler for valg av menighetsråd § 3-1. Etter 2015 vil det holdes kirkevalg hvert fjerde år inntil dette eventuelt

blir endret av Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 6 første ledd følgende regler for valg av menighetsråd gjeldende fra 1. januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved menighetsrådsvalget 2011):

Regler for valg av menighetsråd

§ 1. Sammensetning og valg av menighetsråd

§ 1-1. *I henhold til kirkeloven § 6 første ledd skal menighetsrådet bestå av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – 4, 6, 8 eller 10 andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet.*

§ 1-2. *For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer.*

§ 1-3. *Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.*

§ 2. Valgstyre

§ 2-1. *Menighetsrådet gjør tjeneste som valgstyre og har som sådant ansvar for forberedelse og ledelse av valget. Med valgstyre menes det i disse regler menighetsrådet som valgstyre.*

§ 2-2. *Valgstyret har ansvar for at tilstrekkelig informasjon om valget er tilgjengelig for velgerne, herunder informasjon om tid og sted for valget, valgform, krav til kandidatlistene samt forhåndsstemming. Denne informasjonen kunngjøres i kirken, i lokalavis eller menighetsblad, på menighetens internettside dersom dette eksisterer og for øvrig på den måte valgstyret bestemmer.*

§ 2-3. *Valgstyret har ansvar for å sette i gang nominasjonsarbeidet, jf. § 7.*

§ 2-4. *Valgstyret fører en valgbok over forhold som angår valget, jf. §§ 9-10, 10-3 og 11-6. Der det i tillegg til valgstyret også er stemmestyre, jf. § 3-3, utarbeider hvert stemmestyre en rapport over det som behandles i anledning valgtinget på hvert enkelt stemmested, jf. § 10-3.*

§ 3. Fastsetting av valgdager/valgsteder

§ 3-1. *Valg av menighetsråd skal i alle landets menigheter holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet finner sted samtidig. Kirkemøtet fastsetter valgår.*

§ 3-2. *Hoveddelen av valgtinget må holdes på den offisielle valgdagen. I de kommuner der det holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen, holdes det også menighetsrådsvalg denne dagen.*

Tid for stemmegivningen skal følge tid for stemmegivning for det samtidig pågående offentlige valget.

Valg i kirken i tilknytning til gudstjeneste søndagen før den offisielle valgdagen kan avholdes som en del av selve valgtinget. Dette som et tillegg til valg etter bestemmelsene i § 3-1.

§ 3-3. *Valgstyret bestemmer etter § 3-1 i hvilke lokaler stemmegivningen skal foregå.*

Lokalene skal ha god tilgjengelighet. Det skal ikke benyttes samme rom som det andre samtidig pågående offentlige valget benytter. Kommunens stemmekretser skal følges. Der disse ikke samsvarer med soknegrensene eller de kirkelige stemmekretsene, kan valgstyrene i de berørte sokn inngå samarbeid om avviklingen av valget i en stemmekrets. På hvert stemmested foregår stemmegivningen for en viss del av manntallet.

Til å lede valgtinget på hvert enkelt stemmested oppnevner valgstyret for hvert sted et stemmestyre på minst tre medlemmer *over 18 år* som har stemmerett ved valget. Valgstyret oppnevner ett av medlemmene, fortrinnsvis blant sine egne medlemmer, til leder av stemmestyret. *I menigheter med bare ett stemmested, ledes valgtinget av valgstyret.*

§ 3-4. *Dersom valggjennomføringen i et sokn ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter kan oppfylle kravene til tid og sted for stemmegivningen, kan bispedømmerådet innvilge dispensasjon fra kravene. Frist for å søke om dispensasjon er 1. mars i valgåret.*

§ 3-5. *Valgstyret kunngjør tid og sted for stemmegivningen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, senest innen forhåndsstemmingen starter 10. august. I kunngjøringen skal det gjøres rede for når og hvor valgtinget skal holdes, når stemmegivningen skal være avsluttet, hvor og når forhåndsstemmegivning vil foregå og hvor mange medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Når stemmegivning skal foregå på flere steder, skal det i kunngjøringen dessuten gjøres rede for hvem som skal stemme på de forskjellige steder og når valget skal holdes på hvert sted. Valget bør kunngjøres flere ganger.*

§ 4. Stemmerett og valgbarhet

§ 4-1. Stemmerett ved valget har hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, jf. kirkeloven § 4 første ledd.

§ 4-2. I særlige tilfeller kan biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i, jf. kirkeloven § 4 annet ledd.

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det soknet de midlertidig oppholder seg i, jf. bestemmelsene i § 9-1 annet ledd.

§ 4-3. Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn, jf. kirkeloven § 4 tredje ledd.

§ 4-4. Utenlandsk statsborger som har meldt seg inn i Den norske kirke, har kirkelig stemmerett dersom vedkommende for øvrig oppfyller betingelsene i § 4-1.

§ 4-5. Valgbar til menighetsrådet og pliktig til å ta imot valg er enhver som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år. Rett til å kreve seg fritatt for valg har den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som valgstyret godkjenner, jf. kirkeloven § 6 tredje og fjerde ledd.

§ 5. Manntall

§ 5-1. Ved valget benyttes et eget kirkelig manntall for hvert sokn, utarbeidet på grunnlag av Den norske kirkes medlemsregister. Manntallet skal inneholde alle stemmeberettigede medlemmer av Den norske kirke bosatt i soknet, jf. §§ 4-1 og 4-2.

§ 5-2. Fra senest 10. august og frem til 1. september skal utkast til soknets kirkelige manntall være lagt ut til offentlig ettersyn. Ettersynet reguleres på en slik måte at den enkelte person kun får kjennskap til opplysninger angående seg selv eller en annen person som en har fått fullmakt

fra. Alle som mener at de selv eller andre feilaktig er innført eller utelatt fra manntallet, kan kreve at valgstyret retter feilen.

Valgstyret skal kunngjøre tid og sted for utleggingen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum og opplyse om adgangen til og fremgangsmåten for å kreve feil rettet.

§ 5-3. *Etter at manntallet har vært ute til offentlig ettersyn, oppdaterer valgstyret manntallet. Manntallet kan oppdateres så lenge det er praktisk mulig.*

§ 5-4. *Personer som melder seg inn i Den norske kirke eller flytter til menigheten i perioden mellom 1. september og valgdagen, kan også avgi stemme, jf. § 10-4 siste ledd. Dette gjelder også personer som av andre grunner ikke står i manntallet.*

§ 5-5. *Ved behov for oppdatert manntall senere i valgperioden, hentes dette ut fra Den norske kirkes medlemsregister. Kirkebokfører og lokal behandlingsansvarlig for medlemsregisteret er sammen ansvarlig for at medlemsregisteret er oppdatert.*

§ 6. Valgform

§ 6-1. Valget foregår som *flertalls- eller forholdstallsvalg*. Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere kandidatlistene, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.

§ 6-2. Ved flertallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering), strykning og oppføring av nye navn vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.

§ 6-3. Ved forholdstallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 11-5 bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering), strykning og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 11-5 bokstavene e og g.

§ 7. Kandidatlistene (valglister)

§ 7-1. Forslag til kandidatlistene:

- a. skal være kommet inn til *valgstyrets* leder senest 1. mai i *valgåret*,
- b. skal være egenhending underskrevet av *minst* ti stemmeberettigede forslagsstillere,
- c. skal tydelig angi:
 - *hvilket valg det gjelder, med navn på sokn samt valgdager,*
 - *navnene på forslagsstillerne, og eventuelt ha gruppens navn som overskrift for kandidatenes navn,*
- d. skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgstyret kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget,
- e. skal ha *forespurte* kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling,
- f. bør ha minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte liste,
- g. skal settes opp i prioritert rekkefølge,
- h. bør ha minst 20 prosent representasjon av *kandidater* under 30 år.

Alle kandidatlistene må ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer, jf. kirkeloven § 6 første ledd. Nominasjonskomiteens liste skal ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer og varamedlemmer til sammen, jf. § 7-2 annet ledd. Ingen lister skal inneholde mer enn dobbelt så mange navn som antallet medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Det kan ikke gis stemmetillegg til

kandidater (forhåndskumulering).

Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatenes fødselsdato samt kontaktinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i soknet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til stemmerett og valgbarhet på valgdagen.

Forslagsstillere kan også stå som kandidater på den samme listen.

Fristen for innlevering av forslag til kandidatlistene kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.

§ 7-2. Valgstyret ser til at det blir stilt kandidatliste(r) ved valget.

Valgstyret oppnevner en nominasjonskomité på minimum tre medlemmer som forestår arbeidet med å skaffe frem kandidater til menighetsrådet. Nominasjonskomiteen skaffer også frem ytterligere forslagsstillere slik at det blir ti forslagsstillere, inkludert nominasjonskomiteens medlemmer. Forslagsstillerne setter kandidatene opp i prioritert rekkefølge, eventuelt etter forslag fra nominasjonskomiteen.

§ 7-3. Et forslag til kandidatliste ved forholdstallsvalg må ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag.

Står en forslagsstiller bak flere lister, skal *valgstyret* pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken kandidatliste vedkommende velger å stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister.

Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til *valgstyret*, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.

§ 7-4. *Valgstyret undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de lovbestemte vilkår og avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes. Ved behov forhandler valgstyret med den tillitsvalgte for listen, for å søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.*

Dersom en kandidat blir fritatt, strykes navnet. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

§ 7-5. Enhver kan ved henvendelse til valgstyret kreve å få gjøre seg kjent med et forslag til kandidatliste fra det tidspunkt listen har kommet inn til *valgstyret*.

§ 7-6. *Dersom nominasjonskomiteen ikke lykkes med å fremskaffe et tilstrekkelig antall kandidater innen 1. mai og det ikke innleveres andre kandidatlistene, kan valgstyret godkjenne en liste med færre kandidater enn angitt i § 7-2 annet ledd. Det skal da åpnes for supplerende nominasjon. Dette kunngjøres uten opphold slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, med frist én måned etter kunngjøringen.*

Et forslag til kandidat fremmet ved supplerende nominasjon skal være egenhendig underskrevet av fem stemmeberettigede forslagsstillere. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 7-1 tredje og fjerde ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.

Etter fristens utløp setter valgstyret opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater.

§ 7-7. Valgstyret skal kunngjøre de endelige kandidatlistene slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum snarest mulig og senest 8. juni.

§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

§ 8-1. Valgstyret sørger for at det blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler av alle godkjente kandidatlister til bruk for velgerne i valglokalene.

§ 8-2. Stemmesedlene skal være av alminnelig hvitt papir.

§ 8-3. Stemmeseddelen skal ved flertallsvalg og forholdstallsvalg ha en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder, men navnene på forslagsstillerne behøver ikke være tatt med.

§ 8-4. Valgstyret/stemmestyret sørger for at det til forhåndsstemming og i valglokalet ved valgting er trykte stemmesedler av alle godkjente kandidatlister *tilgjengelig*.

Andre trykte eller på annen måte mangfoldiggjorte stemmesedler må ikke brukes.

§ 8-5. Valgstyret/stemmestyret sørger også for at det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning, samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet. Stemmeseddelkonvoluttene skal være ensartede og ugjennomsiktige. Det sørges også for omslagskonvolutter av annen størrelse, jf. §§ 9-8 og 10-4.

§ 9. Forhåndsstemmegivning

§ 9-1. En velger som vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget, kan etter reglene i § 9 avgi stemme på forhånd, *til* en som er stemmemottaker.

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det sokn de midlertidig oppholder seg, jf. § 4-2 annet ledd. *Stemmeseddel til alle sokn er tilgjengelig på internett og aktuell stemmeseddel kan også fås ved henvendelse til et menighetskontor.* For øvrig følges prosedyren for forhåndsstemmegivning i dette avsnitt. Omslagskonvolutten sendes imidlertid direkte til valgstyrets leder i det sokn vedkommende velger er bosatt, jf. § 9-9. En velger som forhåndsstemmer kan ikke avgi stemme ved valgtinget.

§ 9-2. Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra 10. august og frem til og med siste fredag før valgdagen. *Forhåndsstemming i annet sokn enn der man har stemmerett, må gjøres før 1. september.*

§ 9-3. Valgstyret kunngjør forhåndsstemmegivning med tid og sted *slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.*

§ 9-4. Velgeren må avgi sin stemme ved personlig fremmøte på sted(er) som er fastsatt av valgstyret. Valgstyret kan bestemme at det for det enkelte sted kun skal være adgang til å avgi forhåndsstemme en viss tid på én eller flere bestemte dager. Det bør legges til rette for at forhåndsstemmegivning kan foregå både på dag- og kveldstid, på de institusjoner som geografisk hører til det enkelte sokn og på aktiviteter for unge i regi av menigheten.

§ 9-5. Som stemmemottaker tjenestegjør én eller flere av valgstyrets medlemmer eller andre som valgstyret utpeker. Valgstyret skal sørge for at stemmemottakerne er godt kjent med

valgreglene.

§ 9-6. Før stemmegivningen skal stemmemottakeren gjøre velgeren kjent med reglene for stemmegivningen, og på eventuell anmodning skaffe de nødvendige skrivesaker. *Stemmemottaker kan forlange at en ukjent velger skal legitimere seg.* Velgeren bør ha med valgkort til forhåndsstemmegivningen dersom dette er utsendt, jf. § 9-8. Har velgeren ikke med valgkort, *innhentes det opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato.*

§ 9-7. Stemmemottakeren gir velgeren en konvolutt til å legge stemmeseddelen i. Velgeren legger selv stemmeseddelen i *den mottatte konvolutten.*

§ 9-8. *Stemmemottakeren gir deretter velgeren en omslagskonvolutt. I denne legger velgeren selv konvolutten med stemmeseddelen, og eventuell stemmeseddelkonvolutt for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 2-13.*

Opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato skal påføres omslagskonvolutten, og stemmemottakeren skal på omslagskonvolutten også underskrive og påføre tid og sted for stemmegivningen. Stemmemottaker limer igjen omslagskonvolutten og fører stemmegivningen på liste i velgerens påsyn, jf. § 9-9.

§ 9-9. Stemmemottakeren fører liste over de velgere som avgir stemme hos stemmemottakeren, og sender omslagskonvoluttene på betryggende måte direkte til valgstyrets leder. Det føres én liste over forhåndsstemmer i eget sokn og en annen liste over forhåndsstemmer som oversendes andre sokn.

§ 9-10. *Valgstyrets leder eller den valgstyrets leder bemyndiger mottar forhåndsstemmene og listen over avgitte stemmer, og fører inn på listen de tilsendte forhåndsstemmer som er avgitt utenfor soknet. Forhåndsstemmene skal nummereres fortløpende på listen, og det samme nummeret settes på omslagskonvolutten.*

Når *valgstyret* skal begynne å behandle disse forhåndsstemmene, skal *valgstyrets* leder legge frem den forannevnte listen og alle de forhåndsstemmene som er innført før valgtinget. *Valgstyret* gjennomgår listen over forhåndsstemmer før valgtinget og krysser av i manntallet for godkjente forhåndsstemmegivninger. Listen tas inn i valgbooken.

§ 9-11. Velgere som har *spesielle behov* og som ikke fullt ut kan følge fremgangsmåten som er nevnt i §§ 9-7 og 9-8, kan få den nødvendige hjelp av en person som vedkommende selv utpeker. Denne personen må ha fylt 14 år.

§ 9-12. Valgagitasjon er ikke tillatt i det rom der stemmegivningen foregår og i tilstøtende rom.

§ 10. Stemmegivning på valgtinget

§ 10-1. Valgtinget åpnes ved at *valgstyret/stemmestyret erklærer* at stemmegivningen kan ta til.

§ 10-2. På valgtinget kan det ikke reises tvist om stemmerett. Avstemningen er hemmelig og foregår ved personlig fremmøte. Valgagitasjon er ikke tillatt i valglokalet og i tilstøtende rom.

§ 10-3. *Valgstyrets leder fører inn i valgbooken datoene for kunngjøring om utlegging av manntall og valgting, og alt som behandles og avgjøres på valgtinget.*

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, fører stemmestyrets leder det som behandles i anledning valgtinget i en egen rapport. Rapporten tas inn i valgbooken.

Blir det innsigelse mot at valget holdes, bokføres innsigelsen og grunnen. Valgstyret/stemmestyret avgjør hver innsigelse så snart den er reist og gir opplysninger om klageadgang etter § 12.

Etter at stemmegivningen er avsluttet, kontrollerer *valgstyret/stemmestyret* det som er bokført. *Valgstyrets/stemmestyrets* leder og de tilstedeværende medlemmer skriver under. Dette gjøres hver dag, dersom valgtinget foregår over flere dager.

§ 10-4. Når *valgtinget* er åpnet, får de velgerne som er innført i manntallet anledning til å stemme etter hvert som de møter frem. Velgere som har *forhåndsstemt* kan ikke avgi stemme.

Fremgangsmåten er slik: Velgeren går til de utlagte stemmesedlene og vises deretter til en del av valglokalet hvor vedkommende usett kan gjøre eventuelle endringer på stemmeseddelen. Stemmeseddelen, samt eventuell stemmeseddel for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet, brettes deretter sammen med teksten inn. Stemmesedlene stemples deretter med et stempel som identifiserer hvilket sokn stemmen(e) er avlagt i, og det settes ett kryss i manntallet. Velgeren legger så *stemmeseddelen/stemmesedlene, med påført stempel*, i en låst urne.

For velgere som på grunn av *spesielle behov trenger* assistanse ved stemmegivningen, gjelder § 9-11 tilsvarende.

Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg.

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, skal også velgere som ikke står i vedkommende del av manntallet, få adgang til å avgi stemme. Disse skal imidlertid ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til stemmestyret. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til, *oppbevare det ubrutt* og gi det til *valgstyret* etter at stemmegivningen er avsluttet.

Også den som er nektet stemmerett etter *valgstyrets* avgjørelse eller av andre grunner ikke er innført i manntallet, skal få adgang til å avgi stemme. Vedkommende skal ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til *valgstyret/stemmestyret*. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til og oppbevare det ubrutt *til etter at stemmegivningen er avsluttet*. Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, må stemmestyret se til at dette gis til *valgstyret*.

§ 10-5. Ved flertallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. tilføye opptil tre navn på *valglisten*. Disse kan ikke gis tilleggsstemme, *verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*
- c. stryke navn på valglisten ved å sette strek over navnet. Disse kandidatene telles ikke. *Det kan strykes inntil tre navn.*

Ved forholdstallsvalg kan velgeren:

- d. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- e. føre opp inntil tre navn fra andre *valglisten*. Disse kan ikke gis tilleggsstemme, *verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*

- f. stryke navn på valglisten ved å sette strek over navnet. Disse kandidatene telles ikke.
Det kan strykes inntil tre navn.

§ 10-6. Når den tid som er fastsatt for stemmegivningen er utløpt, og de velgere som da er til stede i valglokalet har fått adgang til å avgi stemme, erklærer *valgstyret/stemmestyret* stemmegivningen for avsluttet. Foregår stemmegivningen over to valgdager, fortsetter den til fastsatt tid neste valgdag. Urnene med stemmesedler og det øvrige valgmateriell skal oppbevares på sikkert sted og under betryggende forsegling frem til stemmegivningen tar til neste valgdag.

Urnene sammen med det øvrige valgmateriell skal etter avsluttet stemmegivning siste valgdag forsegles og bringes til valgstyret for videre behandling.

§ 11. Opptelling, innberetning og kunngjøring

§ 11-1. Opptellingen skal ikke begynne før stemmegivningen er avsluttet i hele soknet. Med mindre *valgstyret* har bestemt noe annet, skjer opptellingen samlet for hele soknet.

§ 11-2. Opptellingen foretas av de personer *valgstyret* har bestemt, og under *valgstyrets* tilsyn.

§ 11-3. *Før opptellingen starter skal stemmeseddelkonvoluttene fra forhåndsstemmingen legges ned i valgurnen for vedkommende krets, jf. § 9-10.*

Valgstyret må også undersøke om de velgere som har stemt utenfor den valgkrets de hører hjemme i, har adgang til å stemme, jf. § 10-4 femte ledd. Hvis dette er i orden, settes et kryss ved navnet i manntallet og stemmeseddelkonvoluttene legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

Dersom det er avgitt stemmer fra velgere som er nektet stemmerett eller som ikke står i manntallet, jf. § 10-4 siste ledd, må valgstyret vurdere hver enkelt av disse stemmene for seg. De stemmegivninger som godkjennes, noteres i manntallet og stemmeseddelkonvoluttene legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

§ 11-4. Ved flertallsvalg følger opptellingen følgende prosedyre:

- a. Antall avkryssninger i manntallslisten(e) telles opp.
- b. Valgurnen(e) åpnes. Eventuelle stemmeseddelkonvolutter åpnes, jf. § 11-3. Stemmesedlene stemples og blandes med de øvrige stemmesedlene.
- c. Det totale antall stemmesedler telles opp.
- d. Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- e. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- f. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. *Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Tilføyde navn får én stemme hver. Dersom det er tilføyde mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene. Navn som er strøket, telles ikke (telles som null). Dersom det er strøket mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre nederste strykningene. Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme, tilføyde navn og navn som er strøket. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.*
- g. Ved valgoppgjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, *ved at*

antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer blir faste medlemmer av menighetsrådet, og de *påfølgende kandidater* blir varamedlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på *nominasjonskomiteens liste* utfallet. *Dersom kandidater som kun har fått stemme gjennom tilføyelse av navn har fått like mange stemmer, avgjøres ved behov rekkefølgen gjennom loddtrekning.*

§ 11-5. Ved forholdstallsvalg følges opptellingsprosedyrene i § 11-4 bokstav a til c. Deretter følges følgende prosedyre:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på *stemmesedlene*. *Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene.* Kandidater som er strøket, får ingen stemme. *Dersom det er flere enn tre strykninger, tas det kun hensyn til de tre nederste strykningene.* Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. *Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene.* Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme, navn ført over fra andre lister og navn som er strøket. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.
- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer til menighetsrådet. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, *jf. bokstav c.*
- f. Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen. Dette skjer i henhold til St. *Laguës metode*. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.
- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende. Deretter kåres så vidt mulig fem vararepresentanter pr. liste etter den videre rekkefølge i antall mottatte personlige stemmer.

§ 11-6. *Resultatet av valget, det samlede antall stemmeberettigede som har avgitt stemme samt andre relevante data om valget, innberettes elektronisk på den måten Kirkerådet fastsetter. Utskrift av rapport fra elektronisk verktøy tas inn i valgboken, og sendes i kopi til prost.*

Valgboken tas inn som vedlegg til menighetsrådets møtebok og underskrives av samtlige tilstedeværende medlemmer av menighetsrådet.

Valgstyret har ansvar for at det så snart som mulig sendes melding til dem som er

valgt.

Innberetning til bispedømmerådet om valg av menighetsråd skjer gjennom Kirkerådets elektroniske verktøy, jf. første ledd. Valgstyrets leder sørger for at denne innberetningen finner sted i samarbeid med den lokale kirkeadministrasjonen.

§ 11-7. Valgstyret orienterer menigheten så snart som mulig om resultatet av valget. Resultatet skal kunngjøres slik om foreskrevet i § 2-2 siste punktum.

§ 11-8. Når det nyvalgte menighetsrådet har konstituert seg, fremstilles medlemmene for menigheten på en av de nærmest følgende søndager.

§ 11-9. Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

§ 12. Klage over valget

§ 12-1. Klager i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget kan inngis til bispedømmerådet av *biskopen og enhver som er stemmeberettiget ved valget*.

§ 12-2. Klagen må være fremført muntlig i møte i valgstyret eller skriftlig være kommet inn til lederen i valgstyret innen sju dager etter valgdagen.

Klage over valgoppgjøret må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret er offentliggjort av menighetsrådet. Lederen sender snarest mulig klagen til bispedømmerådet, sammen med de dokumenter som kan antas å ha betydning for saken.

§ 12-3. Bispedømmerådet kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

§ 13. Nytt valgoppgjør og eventuelt utfyllingsvalg (suppleringsvalg)

§ 13-1. Bli en plass i menighetsrådet ubesatt etter at varamedlemmene i tilfelle er rykket opp, skal lederen i menighetsrådet underrette bispedømmerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

§ 13-2. Dersom det i valgperioden trer endelig ut av menighetsrådet så mange medlemmer og varamedlemmer at menighetsrådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpes ved nytt valgoppgjør, kan bispedømmerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som *bispedømmerådet* fastsetter.

§ 14. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

§ 14-1. Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1448 om regler for valg av menighetsråd.

§ 14-2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i reglene.

§ 14-3. Kirkerådet kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av valget og utfylling av reglene.

§ 14-4. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gjennomføre begrensede forsøk med ulike valgordninger. Kirkerådet fastsetter nærmere vilkår for gjennomføring av slike forsøk.

§ 14-5. Regler for valg av menighetsråd benyttes av katedralmenigheter så langt de passer.

2. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 23 annet ledd følgende regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet gjeldende fra 1.

januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet 2011):

Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kapittel 1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 1-1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd

(1) *I henhold til kirkeloven § 23 første ledd skal bispedømmerådet bestå av:*

- a. biskopen,
- b. en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c. en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d. sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e. en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f. en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

(2) *Presten og de leke medlemmene velges sammen med et tilsvarende antall varamedlemmer for fire år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f. Se kirkeloven § 23 annet ledd.*

§ 1-2. Kirkemøtets sammensetning

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og leder av Samisk kirkeråd. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn. *Se kirkeloven § 24 første ledd.*

§ 1-3. Valgråd

Til å styre valgene oppnevner bispedømmerådet i god tid før valget et valgråd på fem medlemmer og to varamedlemmer. *Det bør tilstrebes god aldersfordeling, lik kjønnsfordeling og kirkepolitisk bredde ved oppnevningen.* Daglig leder eller den vedkommende utpeker, er sekretær for valgrådet.

Kapittel 2. Valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 2-1. Fastsetting av valgdager og valgsteder

(1) *Direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (eventuelt direkte valgogang) faller i tid og sted sammen med valg av menighetsråd, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3. Dette er også på samme dag(er) som valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.*

(2) *I indirekte valgogang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, finner stemmegivningen sted i menighetsrådsmøte.*

(3) *Menighetsrådsmøtet hvor stemmegivningen etter annet ledd finner sted, avholdes i tidsrommet mellom 1. og 30. november i valgåret. Stemmene må være kommet valgrådet i hende innen 1. desember.*

§ 2-2. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer

(1) *Stemmerett ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (eventuelt direkte valgogang) har de som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, og som*

ikke har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2.

(2) Stemmeretten utøves i det soknet hvor vedkommende har stemmerett ved menighetsrådsvalget.

(3) Stemmerett ved indirekte valgongang *ved valg* av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet har de leke medlemmene av menighetsrådet.

(4) Medlem av menighetsrådet med stemmerett som lek kirkelig tilsatt, kan ikke avgi stemme på leke medlemmer. I slike tilfeller innkalles et lekt varamedlem. Prest som sitter i menighetsrådet kan ikke avgi stemme på leke medlemmer.

(5) Valgbar som leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet er enhver som har rett til å stemme ved valget, som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år, og som ikke er valgbar som prest eller som lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2. *Ordinerte prester og leke kirkelig tilsatte ved de sentralkirkelige råd er ikke valgare og har ikke forslagsrett.*

(6) *Den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet i to sammenhengende fireårsperioder, kan ikke velges igjen for den derpå følgende valgperiode.*

(7) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

§ 2-3. Manntall

(1) Ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, legges samme manntall til grunn som ved menighetsrådsvalget.

(2) I manntallet markeres det hvem som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt. *Se §§ 5-2 og 6-2. Disse kan ikke avgi stemme ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. § 2-2 første ledd.*

§ 2-4. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging

Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging skjer etter bestemmelsene i Regler for valg av menighetsråd § 5.

§ 2-5. Valgform

(1) Valg av leke medlemmer til bispedømmerådet finner sted *ved flertalls- eller forholdstallsvalg. Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere godkjente kandidatlister, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.*

(2) *Ved forholdstallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering), strykning og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste, og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene e og g.*

(3) *Ved flertallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering) og strykning vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.*

(4) Valget kan videre finne sted etter to alternative ordninger:

- a. Sju leke medlemmer velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved direkte valg.
- b. Fire leke medlemmer velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valgongang), mens tre leke medlemmer velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valgongang). Samme kandidatliste(r) benyttes ved begge valgonganger. Representanter som er valgt i den direkte valgongangen, strykes fra

kandidatlisten(e) før den indirekte valgongangen.

(5) Bispedømmerådene vedtar innen 1. november året før valgåret hvilken ordning som skal benyttes i eget bispedømme.

§ 2-6. Kandidatliste utarbeidet av nominasjonskomité med prostivis representasjon

(1) Valgrådet er ansvarlig for at det velges en nominasjonskomité for nominering av leke medlemmer. Denne komiteen velges på følgende måte:

- a. Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti. Det velges også et varamedlem fra hvert prosti. I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd, jf. § 3-2 første ledd. Bispedømmerådene informerer valgrådet og prostene om dette senest innen 1. november året før valgåret.
- b. Begge kjønn skal være representert i nominasjonskomiteen. Dersom nominasjonskomiteen ikke får representasjon av begge kjønn, anses i stedet det varamedlem (ev. den person) av det motsatte kjønn som har fått prosentvis flest stemmer i et prosti, som valgt. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon i nominasjonskomiteen.
- c. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen.
- d. Komiteen velger selv sin leder.

(2) Valgrådet i samarbeid med prosten innkaller menighetsrådsleder eller et medlem fra hvert menighetsråd innen prostiet til et møte hvor valget av nominasjonskomité finner sted. Møtet finner sted innen 15. desember året før valgåret. Medlem og varamedlem velges med simpelt flertall. Hvert menighetsråd i prostiet har én stemme.

(3) Bispedømmerådet skal i god tid, senest 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til menighetsrådene om innen 15. januar å fremme forslag på inntil fire leke kandidater til bispedømmerådet. Menighetsrådene skal samtidig informeres om at de også kan foreslå kandidater til valg av prostiets representant i nominasjonskomiteen, jf. annet ledd.

(4) Menighetsrådet kan foreslå leke kandidater fra hele bispedømmet. Ungdomsråd eller tilsvarende organ bør overfor nominasjonskomiteen fremme forslag på kandidater. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver. De som foreslås, skal forespørres av forslagsstiller om de er villige til å la seg nominere.

(5) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der en setter opp en foreløpig kandidatliste på 18 navn. Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved alminnelig flertall. Kandidatene føres opp på listen i prioritert rekkefølge med angivelse av fullt navn, stilling, menighet og alder.

(6) Begge kjønn skal på kandidatlisten være representert med minst 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent.

(7) Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.

(8) Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten.

(9) Medlemmer av nominasjonskomiteen kan ikke settes opp på valglisten.

(10) Innen 1. mars sender nominasjonskomiteen til valgrådet den foreløpige kandidatlisten med

de 18 kandidatene, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.

(11) Den foreløpige kandidatlisten kunngjøres av valgrådet uten opphold, gjennom pressemelding til eller annonser i regionale medier, gjennom bispedømmets nettsider, ved utsending til menighetsrådene og på annen måte som valgrådet bestemmer.

§ 2-7. Lister fra andre grupper av forslagsstillere

(1) Det er anledning også for andre grupper av forslagsstillere å stille kandidatlistene. Denne anledningen kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd innen 1. januar i valgåret og sammen med kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, jf. § 2-6 ellefte ledd.

(2) Et forslag til kandidatliste fra andre grupper av forslagsstillere må oppfylle følgende krav:

- a. Det skal være kommet inn til valgrådet senest 1. mai i valgåret.
- b. Det skal være egenhendig underskrevet av minst 150 stemmeberettigede forslagsstillere fra minst tre ulike sokn i bispedømmet, der maksimalt 50 prosent av underskriverne kommer fra ett og samme sokn.
- c. Det skal tydelig angi hvilket valg det gjelder, med navn på det aktuelle bispedømmet samt valgdager, og ha eventuelt navn på gruppen som overskrift, før kandidatens navn.
- d. Det skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgrådet kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget, jf. sjette ledd.
- e. Det skal ha kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling. Kandidatene skal være forespurt om å stå på listen.
- f. Det må oppfylle de samme krav til kjønnsbalanse, aldersbalanse og geografisk spredning som nominasjonskomiteens liste, jf. § 2-6 sjette ledd.
- g. Det skal være utfyllt med minst 7 og maksimalt 18 forskjellige navn. Kandidatlisten skal settes opp i tydelig prioritert rekkefølge.

(3) Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatens fødselsdato, samt kontakinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i bispedømmet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til valgbarhet på valgdagen.

(4) En forslagsstiller kan også stå som kandidat på den samme listen. Et forslag til kandidatliste må derimot ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag. Står en forslagsstiller bak flere lister, skal valgrådet pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken kandidatliste vedkommende vil stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister. Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til valgrådet, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

(5) Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.

(6) Valgrådet avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes, og undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de fastsatte vilkår. Valgrådet skal da ved forhandlinger med den tillitsvalgte for listen søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.

§ 2-8. Kunngjøring av kandidatlistene, valgform og eventuell supplerende nominasjon

(1) Dersom det foreligger mer enn én godkjent kandidatliste, inkludert nominasjonskomiteens liste, blir det forholdstallsvalg. Dersom det kun foreligger kandidatliste fra nominasjonskomiteen, blir det flertallsvalg.

(2) Kandidatlisten(e) samt valgform kunngjøres uten opphold etter 1. mai, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.

(3) Dersom den eneste listen som foreligger er nominasjonskomiteens liste, åpnes det for supplerende nominasjon til denne listen. Etter kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, gis det én måneds frist til å fremme supplerende kandidater. Dette kunngjøres sammen med den foreløpige kandidatlisten, jf. annet ledd. Forslagene sendes valgrådet.

(4) Et antall stemmeberettigede kirkemedlemmer i et prosti, minimum 75 fra minst tre ulike sokn, hvorav maksimum 50 prosent av forslagsstillerne kan komme fra ett og samme sokn, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonsrunden. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 2-7 tredje ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.

(5) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(6) Etter fristens utløp setter valgrådet opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater. Kandidatlisten kunngjøres innen 8. juni, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.

§ 2-9. Presentasjon av kandidatene

(1) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene på nominasjonskomiteens liste, der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. § 2-6 femte ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder samt opplysninger om kandidatens syn på aktuelle kirkelige spørsmål, jf. § 2-6 sjuende ledd. Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal stilles kandidatene. Kandidatene presenteres også med bilde.

(2) Forslagsstillerne ved den supplerende nominasjonen sender inn tilsvarende opplysninger om sin kandidat. Valgrådet innarbeider disse opplysningene i den samlede presentasjonen av kandidatene.

(3) I de tilfeller der det innleveres liste(r) fra andre grupper av forslagsstillere, ser valgrådet til at tillitsvalgt for hver liste får mulighet til kort å gjøre rede hva som er samlende for listens kandidater. Nominasjonskomiteen skal tilsvarende gjøre rede for hvordan nominasjonskomiteens liste er utarbeidet og hvilke krav som er stilt til den. Det gis videre mulighet for at hver forslagsstiller kan gi en presentasjon av kandidatene tilsvarende presentasjonen av nominasjonskomiteens kandidater. Valgrådets spørsmål skal benyttes, jf. første ledd.

§ 2-10. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

(1) Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger for at det til direkte valg (eventuelt direkte valgogang) blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler til bruk for velgerne i valglokalene, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-4. Stemmesedlens utforming fastsettes av Kirkerådet. For indirekte valgogang vises det til § 7-1 første ledd.

(2) Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger også for at det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-5. Hvilke typer konvolutter som skal benyttes fastsettes av

Kirkerådet. For indirekte valgomgang vises *det* til § 7-1 første ledd.

§ 2-11. Kunngjøring av valget (direkte valgomgang)

Tid og sted for direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*) kunngjøres på samme tid og på samme måte som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3-5.

§ 2-12. Forhåndsstemming (direkte valgomgang)

Forhåndsstemming ved direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*) finner sted etter samme regler som for forhåndsstemming ved menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 9. Det benyttes særskilt stemmeseddelkonvolutt ved forhåndsstemming ved direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet.

§ 2-13. Stemmegivning ved direkte valg(omgang)

(1) For stemmegivning på valgtinget ved direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*), følges prosedyrene i Regler for valg av menighetsråd §§10-1 til 10-4, samt § 10-6.

(2) *Ved flertallsvalg kan velgeren:*

- a. *gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. *stryke navn på valglisten ved å sette strek over navnet. Disse kandidatene telles ikke. Det kan strykes inntil tre navn.*

(3) *Ved forholdstallsvalg kan velgeren:*

- a. *gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. *føre opp inntil tre navn fra andre valglistene. Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta navnet.*
- c. *stryke navn fra listen ved å sette strek over navnet. Disse kandidatene telles ikke. Det kan strykes inntil tre navn.*

(4) *Påførte navn som ikke allerede står på noen godkjent valgliste tas ikke i betraktning.*

(5) *De avgitte stemmesedler telles. Dette registreres så elektronisk på den måten som Kirkerådet fastsetter.*

(6) *Stemmesedlene sendes eller bringes på forsvarlig vis til valgrådet, slik at de senest er valgrådet i hende innen tre virkedager etter valgdagen. Et signert følgeskriv med angivelse av sokn og antall stemmesedler skal inkluderes i forsendelsen. Dette følgeskrivet hentes ut elektronisk slik Kirkerådet fastsetter.*

§ 2-14. Stemmegivning ved indirekte valgomgang

(1) Stemmegivning ved indirekte valgomgang foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. Hvert enkelt lekt medlem av menighetsrådet avgir stemme.

(2) *De samme regler for hva velgeren kan gjøre med stemmeseddelen gjelder i indirekte valgomgang som i direkte valgomgang, jf. § 2-13 andre og tredje ledd, men før stemmegivningen skal de fire som er valgt til medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet ved direkte valgomgang være strøket fra valglisten(e), jf. § 2-5 fjerde ledd bokstav b.*

(3) *Hver stemmeseddel legges i en separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember.*

(4) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange*

stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal signeres.

§ 2-15. Opptelling

(1) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene.

(2) Etter direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) med flertallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Navn som er strøket, telles ikke (telles som null). Dersom det er strøket mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre nederste strykningene. Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Det tas ikke hensyn til tilføyde navn. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme og navn som er strøket. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.
- d. Ved valgoppgjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, ved at antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer, blir faste medlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på nominasjonskomiteens liste utfallet.

(3) Etter direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) med forholdstallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Kandidater som er strøket, får ingen stemme. Dersom det er flere enn tre strykninger, tas det kun hensyn til de tre nederste strykningene. Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det hensyn til de tre øverste navnene. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme, navn ført over fra andre lister og navn som er strøket. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.
- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, jf. bokstav c.
- f. Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen som skjer i henhold til St. Laguës metode. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig

for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.

- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende.

(4) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, kåres de faste medlemmene fra indirekte runde ut fra samme prosedyre som ved direkte valgogang, jf. annet og tredje ledd, men uten de kandidater som allerede er valgt i direkte valgogang.

(5) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som flertallsvalg, kåres de syv varamedlemmer på samme måte som de faste, jf. annet ledd bokstav d.

(6) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som forholdstallsvalg, kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Dette avgjøres ut fra antallet personstemmer på de forskjellige listene, jf. tredje ledd bokstav g.

(7) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, utpekes varamedlemmer etter at begge valgoganger er gjennomførte.

- a. Der valget er gjennomført ved flertallsvalg, utpekes fire av varamedlemmene ut fra direkte valgogang og tre av varamedlemmene ut fra indirekte valgogang. Først kåres til første varamedlem den som står for tur etter den direkte valgogangen og som ikke er valgt til representant i den indirekte valgogangen. Deretter kåres til andre varamedlem den som står for tur etter den indirekte valgogangen. Deretter kåres den som da står for tur etter den direkte valgogangen, og så videre annen hver gang til det er kåret sju varamedlemmer.
- b. Der valget er gjennomført ved forholdstallsvalg, skal de valgte kandidater ha vararepresentasjon fra den listen de representerer, samt at det skal tas hensyn til begge valgoganger. Det skal kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Kåringen skjer på samme måte som i sjettede ledd, men annenhver gang kåres den som stod for tur etter direkte runde (og som ikke allerede er valgt) og annenhver gang den som stod for tur etter indirekte runde (og som ikke allerede er valgt) inntil det er kåret like mange varamedlemmer fra listen som det er valgt faste medlemmer.

(8) Dersom det ved forholdstallsvalg er en valgliste som får tildelt flere varamedlemsplasser enn det er valgare kandidater på listen, fordeles det overskytende antall varamedlemsplasser mellom de øvrige listene i henhold til sjettede og sjuende ledd.

Kapittel 3. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 3-1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 3-2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

(1) I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og en vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra

Samisk kirkeråd. *Samisk kirkeråd innhenter forslag til representanter fra menighetsrådene i de to nordligste bispedømmene samt forslag til elektor (valgmenn) for de respektive menighetsråd som skal foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. Nærmere regler for nominasjonsprosessen ved valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.*

(2) Bispedømmerådene i de to nordligste bispedømmene skal i god tid, senest 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i disse bispedømmene om å fremme forslag på henholdsvis tre nordsamiske og tre lulesamiske kandidater, hvorav to leke.

(3) Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de to nordligste bispedømmene, skal sette opp en alfabetisk liste på henholdsvis fem nordsamiske og fem lulesamiske kandidater, hvorav minst to leke. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbar, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i sametingets valgmanntall eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og fortrinnsvis være bosatt i det respektive samiske språkområdet. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan ikke settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen i de to nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til fem samiske kandidater til valgrådet. En kandidat på listen kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de ti elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. *Kandidatlisten sendes innen 15. juni.* Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

(5) *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Stemmeseddelen legges i nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.*

(7) *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.*

Kapittel 4. Valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 4-1. Valgråd

Valgrådet i Oslo bispedømme styrer valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

§ 4-2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd

(1) Nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(2) Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest innen 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget av leke representanter til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dessuten bes

menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på tre leke medlemmer til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(3) Nominasjonskomiteen for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd setter opp en liste med fem representanter, *i prioritert rekkefølge*. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbare, kan oppføres på valglisten. Kandidatene til valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd må ha stemmerett i døvemenighetene, jf. Regler om sammensetning og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet § 1. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sender kandidatlisten til valgrådet i Oslo bispedømme. En kandidat på listen for valg til det døvekirkelige valget, kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sendes til menighetsrådene i Døvekirken *innen 15. juni*.

(5) Ved valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, avgir hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemme på to forskjellige kandidater. Avstemningen foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Hver stemmeseddel legges i separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter.*

(7) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal signeres.*

(8) *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ut fra nominasjonskomiteens prioritering.*

Kapittel 5. Valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 5-1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for prestene består av en prest fra hvert prosti som velges av prostiets prester på et møte som valgrådet i samarbeid med prosten innkaller til. Møtet avholdes *innen 15. desember året før valgåret*. Det velges ett medlem og ett varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes representasjon av *ynge prester samt* at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer valgrådet og prostene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Bispedømmerådet skal i god tid, *senest 1. november i året før valgåret*, sende en oppfordring til prestene i *fast* offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet om *innen 15. januar* å fremme forslag til geistlig medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til samtlige prester i Døvekirken om å fremme forslag til geistlig medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(3) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og om mulig sørge for at listen inneholder minst én kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan ikke settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. tredje ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(5) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen 1. mars, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det to måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(6) *Stemmeberettigede prester i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(7) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(8) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 8. juni og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de leke kandidatene.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del prester i Døvekirken, innen 15. juni sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. fjerde ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. tiende ledd.

(9) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som *flertallsvalg.* *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(10) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte valg av leke representanter.* Stemmesedler fra flere prester i en menighet kan legges sammen i en *nøytral* omslagskonvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(11) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes også dersom den inneholder *færre navn enn to.* *Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet*

avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 5-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Enhver ordinert prest som tjenestegjør i en fast offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet er valgbar og har forslags- og stemmerett på den geistlige representant i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette gjelder institusjonsprester, sykehusprester, studentprester, feltprester, menighetsprester og vikarprester som er tilsatt av offentlig (kirkelig, statlig, fylkeskommunal eller kommunal) myndighet. Døveprestene er valgbare og har forslags- og stemmerett på geistlig medlem til Oslo bispedømmeråd. Ordinerte prester tilsatt i prestestilling av private organer, organisasjoner, stiftelser og lignende faller utenfor, likeså prestevikarer. Ordinert prest ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. Ordinert prest ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av prest.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 5-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. § 5-1 annet og niende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) *Den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet i to sammenhengende fireårsperioder, kan ikke velges igjen for den derpå følgende valgperiode.*

(5) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar

Kapittel 6. Valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 6-1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for kirkelig tilsatte består av en kirkelig tilsatt fra hvert prosti som velges av de kirkelige tilsatte i prostiet på et møte som valgrådet i samarbeid med kirkevergen ved prostesetet innkaller til. Møtet avholdes innen *15. desember året før valgåret*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer valgrådet, prostene og kirkevergene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Der tungtveiende grunner tilsier at det ikke er mulig å gjennomføre valg møte, kan valgrådet gi dispensasjon. I slike tilfeller skal følgende prosedyre følges:

- a. Kirkevergen ved prostesetet sammenkaller en representant fra hver yrkesgruppe til et møte hvor det oppstilles en eller flere kandidater til nominasjonskomiteen. Representantene utpekes etter forslag fra de tillitsvalgte for yrkesgruppene. En bør forsøke å få med representanter for ulike sokn i prostiet.
- b. *Forslaget/forslagene* sendes ut på avstemning blant de stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i prostiet. Avstemningen finner sted på e-post innen fristen for avholdelse av valg møte.

(3) Bispedømmerådet skal i god tid, senest *1. november året før valgåret*, sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet om innen *15. januar* å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i Døvekirken om å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(4) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og tjenestekategorier og sørge for at listen om mulig inneholder minst én kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(5) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. fjerde ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(6) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen 1. mars, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det to måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(7) *Stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forlagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forlagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(8) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(9) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 8. juni og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de andre leke samt kandidatlisten for geistlig representant.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt samtlige stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del leke kirkelig tilsatte i Døvekirken, innen 15. juni sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. femte ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. ellefte ledd.

(10) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som *flertallsvalg.* *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(11) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte valg av leke representanter.* Stemmesedler fra leke kirkelig tilsatte i en menighet kan legges sammen i *en nøytral* omslagskonvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(12) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal også godkjennes dersom den inneholder *færre navn enn to.* *Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne.* *Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av*

stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 6-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Med "lek kirkelig tilsatt" menes i disse regler enhver person som er tilsatt av kirkelig fellesråd, menighetsråd eller bispedømmeråd i en lek kirkelig stilling på minst 15 timer i uken. Lek kirkelig tilsatt i Døvekirken er valgbar og har forslags- og stemmerett på lek kirkelig tilsatt til Oslo bispedømmeråd. Daglig leder av bispedømmerådet og andre leke kirkelig tilsatte ved bispedømmekontoret er ikke valgbare, men har forslags- og stemmerett. Lek tilsatt ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 6-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 6-1 tredje og tiende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) *Den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet i to sammenhengende fireårsperioder, kan ikke velges igjen for den derpå følgende valgperiode.*

(5) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

Kapittel 7. Felles bestemmelser

§ 7-1. Forskjellige felles bestemmelser

(1) Bispedømmerådet sørger for *utsendelse* av *stemmesedler* til de stemmeberettigede ved indirekte valg av leke medlemmer, valg av representanter for samisk kirkelig og døvemenighetene og valg av prest og lek kirkelig tilsatt.

(2) Valgrådet meddeler utfallet av stemmegivningen til bispedømmerådet, som fører resultatet inn i bispedømmerådets møtebok og *kunngjør* valgresultatet omgående, *slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd*. Frist for innberetning av *valgresultatet fra indirekte omgang ved valg av leke representanter er én uke etter frist for innlevering av stemmer*. *Frist for innberetning av resultatet fra alle de øvrige valg er ti kalenderdager etter den offisielle valgdagen*.

(3) Bispedømmerådet sender uten opphold melding om valget til dem som er valgt og utskrift av møteboken til Kirkerådet.

(4) Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

(5) For uttreden av bispedømmeråd og Kirkemøtet gjelder reglene i kirkeloven § 7 tilsvarende.

(6) Klager i anledning av valget og forberedelsen av det samt over valgoppgjøret, kan *inngis* av *biskopen* og enhver som er stemmeberettiget ved valget. *Klage i anledning valget* må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter valgets/valgomgangens avslutning. Klage over valgoppgjøret må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter at valgresultatet offentliggjøres. Klager sendes Kirkerådet som kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

(7) Bli en plass i bispedømmerådet og Kirkemøtet ubesatt etter at varamedlemmene i vedkommende kategori i tilfelle er rykket opp, skal lederen i bispedømmerådet underrette Kirkerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

(8) Dersom det i valgperioden trer endelig ut av bispedømmerådet og Kirkemøtet så mange medlemmer og varamedlemmer at bispedømmerådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpest ved nytt valgoppgjør, kan Kirkerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som Kirkerådet *fastsetter*.

(9) *Det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret. Valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år.*

§ 7-2. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

(1) *Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1451 om regler for valg av bispedømmeråd.*

(2) *Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene og til å gi utfyllende bestemmelser om reglene, herunder bestemmelser om formene for nominasjonskomiteens arbeid, om manntall og utlegging av manntall, om utsendelse av valgkort og om valg av sørsamisk representant.*

3. Kirkemøtet fastsetter at neste kirkevalg skal være samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Anne Kristin Sørvik
Saksordfører: Andreas H. Aarflot

Disse hadde ordet:

Andreas H. Aarflot, Marianne H. Brekken, Anne Berit Evang, Trond Bakkevig, Ingmar Ljones, Runar Godø, Erling Birkedal, Dag Landmark, Ingeborg Holberg, Ivar Braut, Hilde Nygaard Ihle, Ann-Mari Aas, Per Oskar Kjølås, Kjetil Drangsholt, Jens-Petter Johnsen, Tor B. Jørgensen, Anne-Lise Brenna Ording, Harald Hegstad, Marie K. Grastveit, Ole Kristian Bonden, Reidar Åsgård, Frøydis Indgjerdingen, Hans Ove Samuelsen, Gabriel Eikli.

Endringsforslag

Marianne H. Brekken:

Dersom valg foregår ved forholdstallsvalg, gjennomføres kun direkte valgomgang.

- Endring i Bispedømmeråd § 2-5 og 2-15
- Tillegg på 2-5. valgform pkt. (3) s. 17

Anne Berit Evang:

Tilleggsforslag:

Ved valg til bispedømmeråd skal alternative lister som er godkjent, motta økonomisk støtte.

Trond Bakkevig:

§ 1-2 For de valgte medlemmer velges samtidig 3-5 varamedlemmer.

Ingmar Ljones:

Alternativ til § 10-5 side 12 og 13 i komitemerknadene:

Velgeren kan ved valg av BDR (og KM) og valg til MR gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn. Andre endringer på stemmeseddelen teller ikke ved valgoppgjøret.

Ved flertallsvalg kan velgeren tilføye opptil 3 navn på listen.

Ved forholdstallsvalg kan velgeren føre opp inntil 3 navn fra andre/annen valglister(r).

Ann-Mari Aas:

s. 17

Vedtaks pkt. (6) utgår.

(Ber også komiteen vurdere evt. 3 sammenhengende perioder hvis dere ikke fjerner hele punktet).

Dag Landmark:

s. 4, 17, 27 og 29

KM ønsker ikke gjeninnført maksimal funksjonstid i bispedømmeråd og kirkemøte.

Jf. merknad 10 og valgeregler for bispedømmeråd og kirkemøte, BDR § 2-2, § 5-2 og § 6.2.

Harald Hegstad:

Kirkerådets forslag om ikke å innføre begrensning i antall valgperioder opprettholdes.

Regler for valg av Bispedømmeråd § 2-2, § 5-2, og § 6-2.

Hilde Nygaard Ihle: 1. forslag

Alle paragrafer om opptelling:

(gamle § 11.4 f, § 11.5 c, § 2.16.(2) c, § 2.16.(3).c.

«Dersom det blir gitt tilleggsstemmer til flere enn tre kandidater, tas det ikke hensyn til tilleggsstemmene». (...)

«Dersom det er strøket mer enn tre kandidater tas det ikke hensyn til strykningene».

Hilde Nygaard Ihle 2. forslag:

Endre dato: § 2.6.3:

1. fra 1. november til ny dato: «1. oktober»

2. nytt punkt 2 (punkt 2 blir 3):

«Kirkemøtet ber om at valgprosessen for geistlige representanter utredes i forbindelse med ny kirkeordning.

Ingeborg Holberg:

§ 1 side 6:

Nytt punkt § 1-4: Det bør arbeides for at det er minst 20% kandidater under 30 år (om mulig).

Kapittel 1, side 16:

§ 1-1: Nytt punkt mellom (1) og (2) eller etter (2). Det bør arbeides for at det er minst 20% kandidater under 30 år (om mulig).

Ivar Braut:

§ 10.5 c strykes

§ 11.5.c opptellingsregler ved feil antall tilleggsstemmer/strykninger - tas ikke hensyn til.

Karen Junker:

§ 2-2, pkt. 5 side 17:

Ordinerte prester og leke kirkelige tilsatte ved ... endres til: «Tilsatte ved»

Ole Kristian Bonden:

s. 11:

§ 9-4: stryke siste ledd: og på aktiviteter for unge i regi av menigheten.

Per Oskar Kjølaas:

Kap. 3, § 3.2

I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og en vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd.

De samiske representantene til bispedømmerådene nomineres og velges på et bispedømmemøte bestående av representanter fra menighetene i Nord-Hålogaland og Sør-Hålogaland og sørsamisk menighet. De samiske representantene fra menighetene må stå i Sametingets valgmanntall eller oppfylle kriteriene for å bli registrert. Foruten å nominere og holde valg på samiske representanter til bispedømmerådene vil møtet være et egnet sted for å drøfte samisk kirkeliv.

Kirkerådet fastsetter nærmere regler for valget etter forslag fra Samisk Kirkeråd.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité E

Sammendrag

Stortinget vedtok 7. juni 2013 endringer i kirkeloven knyttet til kirkevalg. Med dette var den siste saken direkte knyttet til kirkeforliket av 10. april 2008 sluttført. Mange av hovedelementene i demokratireformen ble med dette lovfestet. Lovendringene danner grunnlaget for de nye reglene for valg av menighetsråd og for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet som nå skal utarbeides.

Parallelt med prosessen som gikk frem mot endringene i kirkeloven 7. juni 2013, har det også vært jobbet med de deler av regelverkene som nå skal vedtas i medhold av loven. Begge prosesser har sitt utspring i kirkeforliket og demokratireformen. På bakgrunn av disse prosessene vedtok Kirkerådet 26. september 2013 forslag til valgregler (sak KR 30/13) som så ble sendt ut på alminnelig høring. Parallelt med høringen ble alle menigheter som fremdeles var med i prøveordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år, inviterte til å svare på en spørreundersøkelse om denne ordningen. Etter høringen og spørreundersøkelsen vedtok Kirkerådet 6. desember 2013 forslag til valgregler (sak KR 67/13) som nå legges frem for Kirkemøtet for vedtak. Reglene skal tas i bruk første gang ved kirkevalget i 2015, og må derfor endelig vedtas på Kirkemøtet 2014.

Kirkerådet ga direktøren fullmakt til å ferdigstille saksfremstillingen i etterkant av Kirkerådsmøtet i desember 2013, på bakgrunn av begge behandlinger av saken i Kirkerådet høsten 2013.

Komiteens merknader

1. Utgangspunktet for komiteens arbeid

Komiteen legger i utgangspunktet saksorienteringen til grunn. Samtidig har også komiteen som et viktig utgangspunkt at de vedtak som ble gjort på Kirkemøtet 2013 i sak KM 04/13 og

sak KM 10/13 er førende for de endelige valgreglene. Komiteen merker seg at det i Kirkerådets forslag til regler er to vedtakspunkt fra Kirkemøtet 2013 som ikke er etterkommet. Komiteen har også drøftet andre momenter i valgreglene og foreslår noen mindre endringer.

2. Anledning til å stryke kandidater og å gi tilleggsstemmer

(MR § 6-2, § 6-3, § 10-5, § 11-4 og § 11-5, BDR § 2-5, § 2-13 og § 2-15)

Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/13 at det ikke skal være anledning til å stryke kandidater ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. I Kirkerådets fremlagte forslag til regler er det likevel foreslått å gi anledning til å stryke tre kandidater i alle valg. Dette er det argumentert omfattende for i saksframlegget etter høringsrunde og behandling i Kirkerådet. Komiteen ønsker i utgangspunktet ikke å gi anledning til å stryke kandidater. **Flertallet** i komiteen ønsker å fastholde vedtaket fra Kirkemøtet 2013, og mener at det kun skal være anledning til å gi tilleggsstemmer slik som ved andre offentlige valg. **Mindretallet** i komiteen ser det nødvendig å tillate et begrenset antall strykninger ved flertallsvalg for å sikre en balanse mellom hensynet til et mest mulig representativt valgresultat og velgerens mulighet til å kunne levere en stemmeseddel som gir uttrykk for dennes mening.

Kirkemøtet 2013 vedtok at antallet tillatte tilleggsstemmer skulle fastsettes av Kirkemøtet 2014. Komiteen ser at antallet tillatte tilleggsstemmer og anledning til å stryke kandidater henger sammen. Begge former for endring øker velgerens mulighet til å påvirke valgresultatet, men med de opptellingsreglene som ble vedtatt i sak KM 10/13 (der alle kandidater på listen får 1 stemme hver) øker også mulighetene for at en aksjon kan få uforholdsmessig stor uttelling. En samlet komité mener at antall tilleggsstemmer derfor skal begrenses til tre (og at tilsvarende antall strykninger eventuelt også begrenses til tre).

3. Behandling av rettede stemmer

(MR § 11-4 og § 11-5, BDR § 2-15)

Selv om det gis god informasjon om hvordan stemmeseddelen kan rettes, vil det likevel være velgere som fyller ut feil. **Flertallet** i komiteen ønsker å følge forslaget i saksframlegget, som innebærer at bare de tre øverste tilleggsstemmene godtas (og eventuelt bare de tre nederste strykningene). **Mindretallet** i komiteen mener en stemmeseddel som er feil utfylt, skal telle som urettet stemmeseddel. Det kan oppstå tvil om hva velgeren har ment, og dette kan det være krevende å forholde seg til i optellingen.

4. Nominasjonskomiteer til valg av leke kandidater ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet

(BDR § 2-6, jf. BDR § 1-3)
Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/13 at «bispedømmerådet oppnevner et valgstyre som ser til at en bredt sammensatt nominasjonskomité velges etter prosedyrer fastsatt av KM 2014, som sikrer at et mangfold av kirkelige erfaringer og synspunkter er representert». Dette kan ikke følges opp ved en mindre justering av nominasjonsprosessen fra kirkevalget i 2011. Komiteen drøftet muligheten for å utarbeide en prosedyre som følger opp vedtaket fra 2013. Den finner imidlertid ingen løsning som lar seg enkelt praktisere, og støtter derfor forslaget om å videreføre den prostivise valgmodellen med de mindre endringer som er foreslått i voteringsordning og sammensetning av valgstyre.

5. Forholdstallsvalg gjennomført med både direkte og indirekte valgomgang

(BDR § 2-5 og § 2-15)

Komiteen har vurdert de utfordringer som muligheten kombinasjon av forholdstallsvalg og gjennomføring av valg i to valgomganger medfører. Ved forholdstallsvalg vil indirekte

valgomgang svekke muligheten for mindretallsrepresentasjon. Terskelen for å få inn en kandidat blir høyere. Komiteen har diskutert muligheten for at det i de bispedømmer der det fremmes alternative lister kun gjennomføres direkte valgomgang, uavhengig av hvilket vedtak bispedømmerrådet har gjort angående indirekte valgomgang. Komiteen går ikke inn for en slik løsning, men velger å være lojal mot det kompromiss som ble vedtatt på Kirkemøtet 2013. Etter kirkevalget i 2015 må muligheten for kombinasjon av forholdstallsvalg og to valgomganger vurderes ut fra erfaringene.

6. Tilrettelegging for ung valgdeltakelse og ungdomsrepresentasjon

(MR § 4-2, § 7-1, § 9-1 og § 9-4, BDR § 2-6 og § 2-7)

Komiteen er opptatt av økt ung valgdeltakelse. I og med at kirkelig stemmerettsalder 15 år ble lovfestet juni 2013, er det viktig at kirken følger opp og legger til rette for økt ung valgdeltakelse og særlig for aldergruppen 15-18 år. Flere tiltak er i den forbindelse diskutert i komiteen, og tilrettelegging for forhåndsstemming for yngre ønskes reflektert i valgreglene. Komiteen foreslår derfor å regelfeste at det bør legges til rette for forhåndsstemming på sentrale møteplasser for unge i regi av menigheten.

Mange skoleelever og studenter bor et annet sted enn hjemstedsmenigheten. Komiteen ønsker å legge til rette for valgdeltakelse for disse. Komiteen foreslår å regelfeste at stemmeseddel for annen menighet enn der man bor skal være mulig å laste ned fra internett og ellers være lett tilgjengelig. Muligheter for å stemme utenfor hjemstedsmenigheten er regulert i kirkeloven § 4 annet ledd. Utvidede muligheter for å stemme utenfor hjemstedsmenigheten må utredes i forbindelse med ny kirkeordning.

Komiteen synes det er viktig med representasjon av kandidater under 30 år, og fremhever at disse er ivaretatt i reglens bestemmelser om representasjon av kandidater under 30 år på kandidatlistene.

7. Plikt til å motta valg

(MR § 4-5, jf. MR § 7-1)

Komiteen har diskutert bestemmelsen om plikt til å motta valg. Denne plikten er regulert i kirkeloven § 6 tredje ledd, og kan dermed ikke endres av Kirkemøtet uten endringer i kirkeloven. I de fremlagte forslag til regler er det gjennomgående foreslått at man må forespørres før man kan bli satt opp på en nominasjonsliste. Problemet med at noen blir innvalgt i menighetsråd mot sin vilje er dermed gjort så lite som mulig innenfor dagens lovgivning. Komiteen mener også at det er en sammenheng mellom plikt til å motta valg og demokratireformens mål om å inkludere flest mulig medlemmer i kirkens demokrati.

8. Mulighet for medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd til å stå på kandidatlisten

(MR § 7-1)

Komiteen drøftet den foreslåtte åpningen for at medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd kan stå på egen kandidatliste, og videre det prinsipielle knyttet til at det er gjort forskjell i reglene på dette punkt mellom reglene for valg av menighetsråd og valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet. Den viktigste begrunnelsen for denne forskjellen i bestemmelsene har vært at det noen steder er vanskelig å finne nok personer til å fylle både nominasjonskomité og kandidatliste til menighetsrådsvalget. Komiteen har forståelse for dette argumentet, men vil samtidig påpeke at denne bestemmelsen kan hindre fornyelse i en menighet.

Komiteen ser at det er en forskjell mellom nominasjonsprosessene knyttet til de to valgene, da det ved valg av menighetsråd er krav om at 10 personer skal stå som forslagsstillere. Ved valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet er det ikke noe krav om at nominasjonskomiteens liste støttes av et visst antall eksterne personer. Komiteen mener at det i utgangspunktet er prinsipielt uheldig å åpne for at medlemmer av nominasjonskomiteen ved valg av menighetsråd kan stå på egen kandidatliste, men foreslår ut fra en vurdering av de momenter som er nevnt over likevel ikke å endre dette. Komiteen viser ellers til ny bestemmelse om at det er mulig å stille supplerende kandidater dersom nominasjonskomiteens liste ikke har et tilstrekkelig antall kandidater.

9. Stemmerett og valgbarhet for sentralkirkelig ansatte ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet

(BDR § 2-2, jf. BDR § 5-2 og BDR § 6-2)

De særskilte reglene ved Kirkevalget 2011 var utydelige om stemmerett og valgbarhet for sentralkirkelig tilsatte. Komiteen foreslår nå å regelfeste at de ansatte ved de sentralkirkelige råd, både leke og prester, har stemmerett men ikke forslagsrett ved valg av leke medlemmer. Videre foreslås det også regelfestet at disse ansatte ikke er valgbare.

10. Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv

(BDR § 3-2)

Komiteen er blitt kjent med gode erfaringer med å gjennomføre valg av sørsamiske representanter for samisk kirkeliv som direktevalg knyttet til kategorialmenigheten Saemien Åålmege/Samisk menighet i sørsamisk område. Saemien Åålmege har fremdeles status som et prøveprosjekt, og fullmakt til å fastsette regler for valg av sørsamiske representanter er fortsatt foreslått delegert fra Kirkemøtet til Kirkerådet. Disse reglene skal fastsettes etter forslag fra Samisk kirkeråd. Komiteen foreslår derfor ingen endringer i regelverket, og har tillit til at de gode erfaringer fra Saemien Åålmege reflekteres i Kirkerådets vedtak. Videre status for Saemien Åålmege skal opp på Kirkemøtet 2015, og når dette er avklart må valg av sørsamiske representanter for samisk kirkeliv innarbeides i valgreglene.

Komiteen er kjent med at Samisk kirkeråd er i gang med å fornye valgprosessen for representanter for samisk kirkeliv frem mot kirkevalget i 2019, og komiteen ønsker å støtte opp om denne prosessen. Komiteen forutsetter at Kirkerådet bidrar i denne prosessen slik at den får en fremdrift som sikrer bedre valgordninger ved neste kirkevalg.

11. Bestemmelse om maksimal funksjonstid i bispedømmeråd og Kirkemøtet

(BDR § 2-2, § 5-2 og § 6-2)

Bestemmelsen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet i to sammenhengende valgperioder ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode, ble midlertidig tatt ut ved demokratireformens to valg. I Kirkerådets fremlagte forslag til regler var denne bestemmelsen ikke tatt inn igjen, og det var heller ikke kommentert i saksfremlegget. Komiteen har vurdert om bestemmelsen skal tas inn igjen. **Flertallet** går inn for at det ikke skal være noen begrensning i antall perioder personer kan sitte i bispedømmerådet og Kirkemøtet. **Mindretallet** ønsker at antallet valgperioder begrenses til to fireårsperioder etter hverandre.

12. Kirkevalg i fremtidig kirkeordning

(BDR § 5-1 og § 5-2, jf. BDR § 2-2)

Komiteen framholder at det pågående arbeidet med ny kirkeordning også omfatter spørsmål med konsekvenser for framtidige kirkevalg, blant annet hvem som regnes som leke blant

valgbare og stemmeberettigede. Flere av Kirkemøtets leke representanter er ordinerte prester. Dette er mulig fordi disse personene for tiden ikke er tilsatt i fast offentlig kirkelig prestestilling. Denne muligheten for at ordinerte prester velges som leke kandidater er problematisert. Komiteen har vurdert å endre kriteriene i valgreglene for hvem som skal defineres som geistlige, men ser at det er for omfattende å gjøre slike endringer uten mer tid til utredning og saksbehandling. En omdefinering av hvem som regnes som geistlig, vil kreve større endringer for hele valgprosessen for geistlig representant.

13. Kirkerådets myndighet til å gjennomføre forsøk med valgordninger og til å fravike reglene (BDR § 7-2)

Det kirkelige demokratiet har lenge vært i en utviklingsfase, og gode muligheter til å gjøre forsøk med valgordninger har vært viktig. I denne forbindelse har Kirkerådet fått delegert myndighet til å gjennomføre forsøk, til å sette vilkårene for disse forsøkene og til i den forbindelse å fravike bestemmelsene i valgreglene. Demokratireformen er nå avsluttet, og behovet for en slik omfattende delegering av myndighet til forsøksvirksomhet er falt bort. Komiteen foreslår derfor å fjerne bestemmelsen i regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet om at Kirkerådet har fullmakt til å fravike valgreglenes bestemmelser for å gjøre forsøk med andre valgordninger. Komiteen legger til grunn at allerede igangsatte forsøksordninger kan videreføres.

14. Supplerende kandidaters plassering nederst på kandidatlisten (MR § 7-6, BDR § 2-6)

Både i reglene for valg av menighetsråd og i reglene for valg av bispedømmeråd/Kirkemøtet er det foreslått ordninger for supplerende nominasjon. De supplerende kandidater er foreslått satt nederst på kandidatlisten. Komiteen finner dette problematisk når kandidatlistene ellers skal være prioriterte. Med de vedtatte opptellingsregler anser komiteen at dette i hovedsak er et pedagogisk problem. Komiteen vil understreke reglenes pålegg om at det tydelig skal fremkomme at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens lavest prioriterte kandidater. De vedtatte opptellingsregler ivaretar også de nederst plasserte kandidater.

15. Forslaget om endringer i Regler for formene for bispedømmerådernes virksomhet (BDR § 7-1)

I saksfremlegget fra Kirkerådet var det foreslått å flytte bestemmelsene om tiltredelse og valgperiode for bispedømmeråd og Kirkemøtet fra valgreglene til virksomhetsreglene. Dette fordi slike bestemmelser i utgangspunktet passer bedre i virksomhetsregler enn i valgregler, og fordi det ville gi bedre konsistens i forhold til valgregler og virksomhetsregler for menighetsråd. Komiteen har funnet at det i forarbeidene til kirkeloven ble forutsatt at valgregler for bispedømmeråd skulle inneholde tiltredelse og valgperiode (Ot.prp. nr 64 (94-95) s. 58). Komiteen foreslår derfor at bestemmelsene om tiltredelse og valgperiode ikke flyttes.

16. Endring i krav til antall kandidater på kandidatliste til valg av menighetsråd (MR § 7-1)

I de fremlagte forslag til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet er kravet til antall kandidater til eventuelle alternative lister lavere enn til nominasjonskomiteens liste. I de fremlagte forslag til regler for valg av menighetsråd er kravet til alle lister det samme. Komiteen synes ikke dette er rimelig, og foreslår endringer på dette punktet i reglene for valg av menighetsråd slik at de samsvarer med reglene for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

*17. Justering av enkelte datoer
(MR § 14-1, BDR § 2-6, § 7-2)*

Komiteen har sett behov for noen mindre justeringer av noen datoer for å få en bedre samlet tidsplan for kirkevalget. Ikrafttredelse av de nye reglene er også foreslått umiddelbart etter at reglene er vedtatt, for å sikre at valgreglene har trådt i kraft ved valgprosessens begynnelse. Komiteen har vurdert hvorvidt bispedømmerådene oppfordring om å foreslå kandidater bør gå ut tidligere enn 1. november, men ser at bispedømmerådene trenger tiden frem til 1. november blant annet for å få avklart bispedømmets valgordning.

18. Videreføring av ordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år

Muligheten til valg av halve menighetsrådet annethvert har vært en god ordning for en del menigheter. Komiteen har vurdert om denne ordningen kan videreføres i en eller annen form, men finner ikke dette mulig innenfor rammen av det foreslåtte regelverk. Erfaringene fra menighetsrådsvalget 2013 viser dessuten at avvikling av menighetsrådsvalg uten særskilte midler ikke lar seg gjøre på en tilfredsstillende måte. Selv om et menighetsråd kan være villig til å finansiere de lokale ekstrakostnadene, vil disse ekstra valgene ha økonomiske og administrative konsekvenser også på regionalt og sentralt nivå som det ikke er mulig å ivareta.

19. Økt krav til kompetanse i bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kirkemøtet og Kirkerådet vil få økt ansvar ved overføringen av myndighet og tilskuddsforvaltning fra staten til kirken. Derfor oppfordres nominasjonskomiteer og de som utformer alternative lister til valg av bispedømmeråd/Kirkemøtet, til å også inkludere personer med kompetanse på slike omstillinger og utfordringer. Dette vil gi velgerne mulighet til å prioritere personer med slik bakgrunn, og gi Kirkemøtet bredde i kompetanse som Kirkerådet kan velges fra.

20. Økonomisk støtte til grupper som vil stille liste

Registrerte politiske partier får i dag offentlig støtte. Med åpning for alternative lister ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet, ser komiteen at det må søkes om egne midler til dette formål for å sikre reelle valgalternativer i tråd med demokratireformen.

21. Døvekirken og andre kategorialmenigheter

(MR § 14-5)

Komiteen understreker at regler for valg av menighetsråd i Døvekirken og andre kategorialmenigheter skal harmoniseres med de foreslåtte regler for valg av menighetsråd så langt de passer, jf. foreslått § 14-5 i regler for valg av menighetsråd.

22. Tilpasninger av bestemmelsene om utfyllingsvalg (suppleringsvalg)

(MR § 13-2 og BDR § 7-1)

Bestemmelsene om utfyllingsvalg i de framlagte reglene er ikke godt tilpasset forholdstallsvalg. Det er kun åpnet for utfyllingsvalg dersom det har trådt så mange personer ut av rådet at det ikke lenger er vedtaksdyktig. For å unngå at en valgliste skal miste sin representasjon i et råd, er det nå åpnet for at det holdes utfyllingsvalg også dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater.

23. Kirkevalg samtidig med Stortingsvalg versus samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalg

(MR § 3-1)

Det er i komiteen gjort rede for ulike erfaringer med å arrangere kirkevalg samtidig med

kommunestyre- og fylkestingsvalg fremfor samtidig med Stortingsvalg. Noen har erfart det vanskelig å få rekruttert nok kandidater og å få oppmerksomhet rundt kirkevalget i konkurranse med kommunestyre- og fylkestingsvalget. Komiteen fremmer ikke noe forslag om at valgtidspunkt eller valgperiode nå skal endres, men er opptatt av at muligheten for å legge kirkevalg samtidig med Stortingsvalg holdes åpen for en mulig revurdering i fremtiden.

24. Fastsetting av valgår (MR § 3-1)

Komiteen mener at det er riktig at det i vedtaket fastsettes at det skal være valg i 2015, og et nytt vedtakspunkt 3 er derfor foreslått. Dette i tråd med de fremlagte regler for valg av menighetsråd § 3-1. Etter 2015 vil det holdes kirkevalg hvert fjerde år inntil dette eventuelt blir endret av Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 6 første ledd følgende regler for valg av menighetsråd gjeldende fra 1. januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved menighetsrådsvalget 2011):

Regler for valg av menighetsråd

§ 1. Sammensetning og valg av menighetsråd

§ 1-1. I henhold til kirkeloven § 6 første ledd skal menighetsrådet bestå av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – 4, 6, 8 eller 10 andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet.

§ 1-2. For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer.

§ 1-3. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.

§ 2. Valgstyre

§ 2-1. Menighetsrådet gjør tjeneste som valgstyre og har som sådant ansvar for forberedelse og ledelse av valget. Med valgstyre menes det i disse regler menighetsrådet som valgstyre.

§ 2-2. Valgstyret har ansvar for at tilstrekkelig informasjon om valget er tilgjengelig for velgerne, herunder informasjon om tid og sted for valget, valgform, krav til kandidatlistene samt forhåndsstemming. Denne informasjonen kunngjøres i kirken, i lokalavis og/eller menighetsblad, på menighetens internettside dersom dette eksisterer og for øvrig på den måte valgstyret bestemmer.

§ 2-3. Valgstyret har ansvar for å sette i gang nominasjonsarbeidet, jf. § 7.

§ 2-4. Valgstyret fører en valgbok over forhold som angår valget, jf. §§ 9-10, 10-3 og 11-6. Der det i tillegg til valgstyret også er stemmestyre, jf. § 3-3, utarbeider hvert stemmestyre en rapport over det som behandles i anledning valgtinget på hvert enkelt stemmested, jf. § 10-3.

§ 3. Fastsetting av valgdager/valgsteder

§ 3-1. Valg av menighetsråd skal i alle landets menigheter holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Direkte valg av leke

medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet finner sted samtidig. Kirkemøtet fastsetter valgår.

§ 3-2. *Hoveddelen av valgtinget må holdes på den offisielle valgdagen. I de kommuner der det holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen, holdes det også menighetsrådsvalg denne dagen.*

Tid for stemmegivningen skal følge tid for stemmegivning for det samtidig pågående offentlige valget.

Valg i kirken i tilknytning til gudstjeneste søndagen før den offisielle valgdagen kan avholdes som en del av selve valgtinget. Dette som et tillegg til valg etter bestemmelsene i § 3-1.

§ 3-3. *Valgstyret bestemmer etter § 3-1 i hvilke lokaler stemmegivningen skal foregå. Lokalene skal ha god tilgjengelighet. Det skal ikke benyttes samme rom som det andre samtidig pågående offentlige valget benytter. Kommunens stemmekretser skal følges. Der disse ikke samsvarer med soknegrensene eller de kirkelige stemmekretsene, kan valgstyrene i de berørte sokn inngå samarbeid om avviklingen av valget i en stemmekrets. På hvert stemmested foregår stemmegivningen for en viss del av manntallet.*

Til å lede valgtinget på hvert enkelt stemmested oppnevner valgstyret for hvert sted et stemmestyre på minst tre medlemmer over 18 år som har stemmerett ved valget. Valgstyret oppnevner ett av medlemmene, fortrinnsvis blant sine egne medlemmer, til leder av stemmestyret. I menigheter med bare ett stemmested, ledes valgtinget av valgstyret.

§ 3-4. *Dersom valggjennomføringen i et sokn ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter kan oppfylle kravene til tid og sted for stemmegivningen, kan bispedømmerådet innvilge dispensasjon fra kravene. Frist for å søke om dispensasjon er 1. mars i valgåret.*

§ 3-5. *Valgstyret kunngjør tid og sted for stemmegivningen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, senest innen forhåndsstemmingen starter 10. august. I kunngjøringen skal det gjøres rede for når og hvor valgtinget skal holdes, når stemmegivningen skal være avsluttet, hvor og når forhåndsstemmegivning vil foregå og hvor mange medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Når stemmegivning skal foregå på flere steder, skal det i kunngjøringen dessuten gjøres rede for hvem som skal stemme på de forskjellige steder og når valget skal holdes på hvert sted. Valget bør kunngjøres flere ganger.*

§ 4. Stemmerett og valgbarhet

§ 4-1. *Stemmerett ved valget har hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, jf. kirkeloven § 4 første ledd.*

§ 4-2. *I særlige tilfeller kan biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i, jf. kirkeloven § 4 annet ledd.*

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det soknet de midlertidig oppholder seg i, jf. bestemmelsene i § 9-1 annet ledd.

§ 4-3. *Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn, jf. kirkeloven § 4 tredje ledd.*

§ 4-4. *Utenlandsk statsborger som har meldt seg inn i Den norske kirke, har kirkelig stemmerett dersom vedkommende for øvrig oppfyller betingelsene i § 4-1.*

§ 4-5. *Valgbar til menighetsrådet og pliktig til å ta imot valg er enhver som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år. Rett til å kreve seg fritatt*

for valg har den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som *valgstyret* godkjenner, jf. kirkeloven § 6 tredje og fjerde ledd.

§ 5. Manntall

§ 5-1. Ved valget benyttes et eget kirkelig manntall for hvert sokn, utarbeidet på grunnlag av *Den norske kirkes medlemsregister*. Manntallet skal inneholde alle stemmeberettigede medlemmer av Den norske kirke bosatt i soknet, jf. §§ 4-1 og 4-2.

§ 5-2. Fra senest 10. august og frem til 1. september skal utkast til soknets kirkelige manntall være lagt ut til offentlig ettersyn. Ettersynet reguleres på en slik måte at den enkelte person kun får kjennskap til opplysninger angående seg selv eller en annen person som en har fått fullmakt fra. Alle som mener at de selv eller andre feilaktig er innført eller utelatt fra manntallet, kan kreve at valgstyret retter feilen.

Valgstyret skal kunngjøre tid og sted for utleggingen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum og opplyse om adgangen til og fremgangsmåten for å kreve feil rettet.

§ 5-3. Etter at manntallet har vært ute til offentlig ettersyn, oppdaterer valgstyret manntallet. Manntallet kan oppdateres så lenge det er praktisk mulig.

§ 5-4. Personer som melder seg inn i Den norske kirke eller flytter til menigheten i perioden mellom 1. september og valgdagen, kan også avgi stemme, jf. § 10-4 siste ledd. Dette gjelder også personer som av andre grunner ikke står i manntallet.

§ 5-5. Ved behov for oppdatert manntall senere i valgperioden, hentes dette ut fra Den norske kirkes medlemsregister. Kirkebokfører og lokal behandlingsansvarlig for medlemsregisteret er sammen ansvarlig for at medlemsregisteret er oppdatert.

§ 6. Valgform

§ 6-1. Valget foregår som flertalls- eller forholdstallsvalg. Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere kandidatlistene, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.

§ 6-2. Ved flertallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av nye navn vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.

§ 6-3. Ved forholdstallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 11-5 bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 11-5 bokstavene e og g.

§ 7. Kandidatlistene (valglistene)

§ 7-1. Forslag til kandidatlistene:

- a. skal være kommet inn til valgstyrets leder senest 1. mai i valgåret,
- b. skal være egenhending underskrevet av minst ti stemmeberettigede forslagsstillere,
- c. skal tydelig angi:
 - hvilken valg det gjelder, med navn på sokn samt valgdager,
 - navnene på forslagsstillerne, og eventuelt ha gruppens navn som overskrift før kandidatenes navn,
- d. skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgstyret kan henvende seg til ved

- e. forhandlinger om listeforslaget,
- e. skal ha *forespurte* kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling,
- f. bør ha minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte liste,
- g. skal settes opp i prioritert rekkefølge,
- h. bør ha minst 20 prosent representasjon av *kandidater* under 30 år.

Alle kandidatlistene må ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer, jf. kirkeloven § 6 første ledd. Nominasjonskomiteens liste skal ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer og varamedlemmer til sammen, jf. § 7-2 annet ledd. Ingen lister skal inneholde mer enn dobbelt så mange navn som antallet medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Det kan ikke gis stemmetillegg til kandidater (forhåndskumulering).

Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatenes fødselsdato samt kontaktinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i soknet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til stemmerett og valgbarhet på valgdagen.

Forslagsstillere kan også stå som kandidater på den samme listen.

Fristen for innlevering av forslag til kandidatlistene kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.

§ 7-2. Valgstyret ser til at det blir stilt kandidatliste(r) ved valget.

Valgstyret oppnevner en nominasjonskomité på minimum tre medlemmer som forestår arbeidet med å skaffe frem kandidater til menighetsrådet. Nominasjonskomiteen skaffer også frem ytterligere forslagsstillere slik at det blir ti forslagsstillere, inkludert nominasjonskomiteens medlemmer. Forslagsstillerne setter kandidatene opp i prioritert rekkefølge, eventuelt etter forslag fra nominasjonskomiteen.

§ 7-3. Et forslag til kandidatliste ved forholdstallsvalg må ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag.

Står en forslagsstiller bak flere lister, skal valgstyret pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken kandidatliste vedkommende velger å stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister.

Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til valgstyret, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.

§ 7-4. Valgstyret undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de lovbestemte vilkår og avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes. Ved behov forhandler valgstyret med den tillitsvalgte for listen, for å søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.

Dersom en kandidat blir fritatt, strykes navnet. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

§ 7-5. Enhver kan ved henvendelse til valgstyret kreve å få gjøre seg kjent med et forslag til kandidatliste fra det tidspunkt listen har kommet inn til valgstyret.

§ 7-6. *Dersom nominasjonskomiteen ikke lykkes med å fremskaffe et tilstrekkelig antall kandidater innen 1. mai og det ikke innleveres andre kandidatlistene, kan valgstyret godkjenne en liste med færre kandidater enn angitt i § 7-2 annet ledd. Det skal da åpnes for supplerende nominasjon. Dette kunngjøres uten opphold slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, med frist én måned etter kunngjøringen.*

Et forslag til kandidat fremmet ved supplerende nominasjon skal være egenhendig underskrevet av fem stemmeberettigede forslagsstillere. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 7-1 tredje og fjerde ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.

Etter fristens utløp setter valgstyret opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater.

§ 7-7. Valgstyret skal kunngjøre de endelige kandidatlistene slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum snarest mulig og senest 8. juni.

§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

§ 8-1. Valgstyret sørger for at det blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler av alle godkjente kandidatlistene til bruk for velgerne i valglokalene.

§ 8-2. Stemmesedlene skal være av alminnelig hvitt papir.

§ 8-3. Stemmeseddelen skal ved flertallsvalg og forholdstallsvalg ha en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder, men navnene på forslagsstillerne behøver ikke være tatt med.

§ 8-4. Valgstyret/stemmestyret sørger for at det til forhåndsstemming og i valglokalet ved valgting er trykte stemmesedler av alle godkjente kandidatlistene tilgjengelig.

Andre trykte eller på annen måte mangfoldiggjorte stemmesedler må ikke brukes.

§ 8-5. Valgstyret/stemmestyret sørger også for at det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning, samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet. Stemmeseddelkonvoluttene skal være ensartede og ugjennomsiktige. Det sørges også for omslagskonvolutter av annen størrelse, jf. §§ 9-8 og 10-4.

§ 9. Forhåndsstemmegivning

§ 9-1. En velger som vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget, kan etter reglene i § 9 avgi stemme på forhånd, til en som er stemmemottaker.

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det sokn de midlertidig oppholder seg, jf. § 4-2 annet ledd. *Stemmeseddel til alle sokn er tilgjengelig på internett og aktuell stemmeseddel kan også fås ved henvendelse til et menighetskontor.* For øvrig følges prosedyren for forhåndsstemmegivning i dette avsnitt. Omslagskonvoluttene sendes imidlertid direkte til valgstyrets leder i det sokn vedkommende velger er bosatt, jf. § 9-9. En velger som forhåndsstemmer kan ikke avgi stemme ved valgtinget.

§ 9-2. Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra 10. august og frem til og med siste fredag før valgdagen. *Forhåndsstemming i annet sokn enn der man har stemmerett, må gjøres*

før 1. september.

§ 9-3. Valgstyret kunngjør forhåndsstemmegivning med tid og sted *slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.*

§ 9-4. Velgeren må avgi sin stemme ved personlig fremmøte på sted(er) som er fastsatt av *valgstyret*. Valgstyret kan bestemme at det for det enkelte sted kun skal være adgang til å avgi forhåndsstemme en viss tid på én eller flere bestemte dager. Det bør legges til rette for at forhåndsstemmegivning kan foregå både på dag- og kveldstid, på de institusjoner som geografisk hører til det enkelte sokn *og på sentrale møteplasser for unge i regi av menigheten.*

§ 9-5. Som stemmemottaker tjenestegjør én eller flere av valgstyrets medlemmer eller andre som *valgstyret* utpeker. Valgstyret skal sørge for at stemmemottakerne er godt kjent med valgreglene.

§ 9-6. Før stemmegivningen skal stemmemottakeren gjøre velgeren kjent med reglene for stemmegivningen, og *på eventuell anmodning* skaffe de nødvendige skrivesaker. *Stemmemottaker kan forlange at en ukjent velger skal legitimere seg.* Velgeren bør ha med valgkort til forhåndsstemmegivningen *dersom dette er utsendt*, jf. § 9-8. Har velgeren ikke med valgkort, *innhentes det opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato.*

§ 9-7. Stemmemottakeren gir velgeren en konvolutt til å legge stemmeseddelen i. Velgeren legger selv stemmeseddelen i *den mottatte konvolutten.*

§ 9-8. *Stemmemottakeren* gir deretter velgeren en omslagskonvolutt. I denne legger velgeren selv konvolutten med stemmeseddelen, og eventuell stemmeseddelkonvolutt for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 2-13.

Opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato skal påføres omslagskonvolutten, og stemmemottakeren skal på omslagskonvolutten også underskrive og påføre tid og sted for stemmegivningen. Stemmemottaker limer igjen omslagskonvolutten og fører stemmegivningen på liste i velgerens påsyn, jf. § 9-9.

§ 9-9. Stemmemottakeren fører liste over de velgere som avgir stemme hos stemmemottakeren, og sender omslagskonvoluttene på betryggende måte direkte til valgstyrets leder. Det føres én liste over forhåndsstemmer i eget sokn og en annen liste over forhåndsstemmer som oversendes andre sokn.

§ 9-10. *Valgstyrets* leder eller den *valgstyrets* leder bemyndiger mottar forhåndsstemmene og listen over avgitte stemmer, og fører inn på listen de tilsendte forhåndsstemmer som er avgitt utenfor soknet. Forhåndsstemmene skal nummereres fortløpende på listen, og det samme nummeret settes på omslagskonvolutten.

Når *valgstyret* skal begynne å behandle disse forhåndsstemmene, skal *valgstyrets* leder legge frem den forannevnte listen og alle de forhåndsstemmene som er innført før valgtinget. *Valgstyret* gjennomgår listen over forhåndsstemmer før valgtinget og krysser av i manntallet for godkjente forhåndsstemmegivninger. Listen tas inn i valgboen.

§ 9-11. Velgere som har *spesielle behov* og som ikke fullt ut kan følge fremgangsmåten som er nevnt i §§ 9-7 og 9-8, kan få den nødvendige hjelp av en person som vedkommende selv utpeker. Denne personen må ha fylt 14 år.

§ 9-12. Valgagitasjon er ikke tillatt i det rom der stemmegivningen foregår og i tilstøtende rom.

§ 10. Stemmegivning på valgtinget

§ 10-1. Valgtinget åpnes ved at *valgstyret/stemmestyret erklærer* at stemmegivningen kan ta til.

§ 10-2. På valgtinget kan det ikke reises tvist om stemmerett. Avstemningen er hemmelig og foregår ved personlig fremmøte. Valgagitasjon er ikke tillatt i valglokalet og i tilstøtende rom.

§ 10-3. *Valgstyrets leder fører inn i valgboken datoene for kunngjøring om utlegging av manntall og valgting, og alt som behandles og avgjøres på valgtinget.*

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, fører stemmestyrets leder det som behandles i anledning valgtinget i en egen rapport. Rapporten tas inn i valgboken.

Blir det innsigelse mot at valget holdes, bokføres innsigelsen og grunnen. Valgstyret/stemmestyret avgjør hver innsigelse så snart den er reist og gir opplysninger om klageadgang etter § 12.

Etter at stemmegivningen er avsluttet, kontrollerer *valgstyret/stemmestyret* det som er bokført. *Valgstyrets/stemmestyrets* leder og de tilstedeværende medlemmer skriver under. Dette gjøres hver dag, dersom valgtinget foregår over flere dager.

§ 10-4. Når *valgtinget* er åpnet, får de velgerne som er innført i manntallet anledning til å stemme etter hvert som de møter frem. Velgere som har *forhåndsstemt* kan ikke avgi stemme.

Fremgangsmåten er slik: Velgeren går til de utlagte stemmesedlene og vises deretter til en del av valglokalet hvor vedkommende usett kan gjøre eventuelle endringer på stemmeseddelen. Stemmeseddelen, samt eventuell stemmeseddel for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet, brettes deretter sammen med teksten inn. Stemmesedlene stemples deretter med et stempel som identifiserer hvilket sokn stemmen(e) er avlagt i, og det settes ett kryss i manntallet. Velgeren legger så *stemmeseddelen/stemmesedlene, med påført stempel*, i en låst urne.

For velgere som på grunn av *spesielle behov trenger* assistanse ved stemmegivningen, gjelder § 9-11 tilsvarende.

Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg.

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, skal også velgere som ikke står i vedkommende del av manntallet, få adgang til å avgi stemme. Disse skal imidlertid ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til stemmestyret. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til, *oppbevare det ubrutt* og gi det til *valgstyret* etter at stemmegivningen er avsluttet.

Også den som er nektet stemmerett etter *valgstyrets* avgjørelse eller av andre grunner ikke er innført i manntallet, skal få adgang til å avgi stemme. Vedkommende skal ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til *valgstyret/stemmestyret*. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til og oppbevare det ubrutt *til etter at stemmegivningen er avsluttet*. Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, må stemmestyret se til at dette gis til *valgstyret*.

§ 10-5. Ved flertallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for

navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*

- b. tilføye opptil tre navn på *valglisten*. *Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*

Ved forholdstallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på *valglisten* ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. føre opp inntil tre navn fra andre *valglist*er. *Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*

§ 10-6. Når den tid som er fastsatt for stemmegivningen er utløpt, og de velgere som da er til stede i valglokalet har fått adgang til å avgi stemme, erklærer *valgstyret*/stemmestyret stemmegivningen for avsluttet. Foregår stemmegivningen over to valgdager, fortsetter den til fastsatt tid neste valgdag. Urnene med stemmesedler og det øvrige valgmateriell skal oppbevares på sikkert sted og under betryggende forsegling frem til stemmegivningen tar til neste valgdag.

Urnene sammen med det øvrige valgmateriell skal etter avsluttet stemmegivning siste valgdag forsegles og bringes til valgstyret for videre behandling.

§ 11. Opptelling, innberetning og kunngjøring

§ 11-1. Opptellingen skal ikke begynne før stemmegivningen er avsluttet i hele soknet. Med mindre *valgstyret* har bestemt noe annet, skjer opptellingen samlet for hele soknet.

§ 11-2. Opptellingen foretas av de personer *valgstyret* har bestemt, og under *valgstyrets* tilsyn.

§ 11-3. *Før opptellingen starter skal stemmeseddelkonvoluttene fra forhåndsstemmingen legges ned i valgurnen for vedkommende krets, jf. § 9-10.*

Valgstyret må også undersøke om de velgere som har stemt utenfor den valgkrets de hører hjemme i, har adgang til å stemme, jf. § 10-4 femte ledd. Hvis dette er i orden, settes et kryss ved navnet i manntallet og stemmeseddelkonvoluttene legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

Dersom det er avgitt stemmer fra velgere som er nektet stemmerett eller som ikke står i manntallet, jf. § 10-4 siste ledd, må valgstyret vurdere hver enkelt av disse stemmene for seg. De stemmegivninger som godkjennes, noteres i manntallet og stemmeseddelkonvoluttene legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

§ 11-4. Ved flertallsvalg følger opptellingen følgende prosedyre:

- a. Antall avkryssninger i manntallslisten(e) telles opp.
- b. Valgurnen(e) åpnes. Eventuelle stemmeseddelkonvolutter åpnes, jf. § 11-3. Stemmesedlene stemples og blandes med de øvrige stemmesedlene.
- c. Det totale antall stemmesedler telles opp.
- d. Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- e. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- f. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. *Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene.* Tilføyde navn får én stemme hver. *Dersom det er tilføyd*

mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt tilføyde navn. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.

- g. *Ved valgoppgjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, ved at antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer blir faste medlemmer av menighetsrådet, og de påfølgende kandidater blir varamedlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på nominasjonskomiteens liste utfallet. Dersom kandidater som kun har fått stemme gjennom tilføyelse av navn har fått like mange stemmer, avgjøres ved behov rekkefølgen gjennom loddtrekning.*

§ 11-5. Ved forholdstallsvalg følges opptellingsprosedyrene i § 11-4 bokstav a til c. Deretter følges følgende prosedyre:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. *Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt navn ført over fra andre lister. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.*
- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer til menighetsrådet. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, *jf. bokstav c.*
- f. *Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen. Dette skjer i henhold til St. Laguës metode. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.*
- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende. Deretter kåres så vidt mulig fem vararepresentanter pr. liste etter den videre rekkefølge i antall mottatte personlige stemmer.

§ 11-6. *Resultatet av valget, det samlede antall stemmeberettigede som har avgitt stemme samt andre relevante data om valget, innberettes elektronisk på den måten Kirkerådet fastsetter.*

Utskrift av rapport fra elektronisk verktøy tas inn i valgboken, og sendes i kopi til prost.

Valgboken tas inn som vedlegg til menighetsrådets møtebok og underskrives av samtlige tilstedeværende medlemmer av menighetsrådet.

Valgstyret har ansvar for at det så snart som mulig sendes melding til dem som er valgt.

Innberetning til bispedømmerådet om valg av menighetsråd skjer gjennom Kirkerådets elektroniske verktøy, jf. første ledd. Valgstyrets leder sørger for at denne innberetningen finner sted i samarbeid med den lokale kirkeadministrasjonen.

§ 11-7. *Valgstyret orienterer menigheten så snart som mulig om resultatet av valget. Resultatet skal kunngjøres slik om foreskrevet i § 2-2 siste punktum.*

§ 11-8. Når det nyvalgte menighetsrådet har konstituert seg, fremstilles medlemmene for menigheten på en av de nærmest følgende søndager.

§ 11-9. Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

§ 12. Klage over valget

§ 12-1. Klager i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget kan inngis til bispedømmerådet av *biskopen og enhver som er stemmeberettiget ved valget.*

§ 12-2. Klagen må være fremført muntlig *i møte i valgstyret* eller skriftlig være kommet inn til lederen i valgstyret innen sju dager etter valgdagen.

Klage over valgoppgjøret må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret er offentliggjort av menighetsrådet. Lederen sender snarest mulig klagen til bispedømmerådet, sammen med de dokumenter som kan antas å ha betydning for saken.

§ 12-3. Bispedømmerådet kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

§ 13. Nytt valgoppgjør og eventuelt utfyllingsvalg (suppleringsvalg)

§ 13-1. Blir en plass i menighetsrådet ubesatt etter at varamedlemmene i tilfelle er rykket opp, skal lederen i menighetsrådet underrette bispedømmerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

§ 13-2. Dersom det i valgperioden trer endelig ut av menighetsrådet så mange medlemmer og varamedlemmer at menighetsrådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpes ved nytt valgoppgjør, kan bispedømmerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som *bispedømmerådet* fastsetter. *Tilsvarende gjelder dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater.*

§ 14. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

§ 14-1. Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1448 om regler for valg av menighetsråd.

§ 14-2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i reglene.

§ 14-3. Kirkerådet kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av valget og utfylling av reglene.

§ 14-4. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gjennomføre begrensede forsøk med ulike valgordninger. Kirkerådet fastsetter nærmere vilkår for gjennomføring av slike forsøk.

§ 14-5. *Regler for valg av menighetsråd benyttes av kategorialmenigheter så langt de passer.*

2. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 23 annet ledd følgende regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet gjeldende fra 1. januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet 2011):

Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kapittel 1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 1-1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd

(1) *I henhold til kirkeloven § 23 første ledd skal bispedømmerådet bestå av:*

- a. biskopen,
- b. en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c. en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d. sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e. en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f. en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

(2) *Presten og de leke medlemmene velges sammen med et tilsvarende antall varamedlemmer for fire år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f. Se kirkeloven § 23 annet ledd.*

§ 1-2. Kirkemøtets sammensetning

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og leder av Samisk kirkeråd. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn. *Se kirkeloven § 24 første ledd.*

§ 1-3. Valgråd

Til å styre valgene oppnevner bispedømmerådet i god tid før valget et valgråd på fem medlemmer og to varamedlemmer. *Det bør tilstrebes god aldersfordeling, lik kjønnsfordeling og kirkepolitisk bredde ved oppnevningen.* Daglig leder eller den vedkommende utpeker, er sekretær for valgrådet.

Kapittel 2. Valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 2-1. Fastsetting av valgdager og valgsteder

(1) *Direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (eventuelt direkte valgomgang) faller i tid og sted sammen med valg av menighetsråd, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3. Dette er også på samme dag(er) som valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.*

(2) *I indirekte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet,*

finner stemmegivningen sted i menighetsrådsmøte.

(3) Menighetsrådsmøtet hvor stemmegivningen *etter annet ledd* finner sted, avholdes i tidsrommet mellom 1. og 30. november i *valgåret*. Stemmene må være kommet valgrådet i hende innen 1. desember.

§ 2-2. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer

(1) Stemmerett ved direkte valg *av leke medlemmer* til bispedømmeråd og Kirkemøtet (*eventuelt direkte valgogang*) har de som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, og som ikke har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2.

(2) Stemmeretten utøves i det soknet hvor vedkommende har stemmerett ved menighetsrådsvalget.

(3) Stemmerett ved indirekte valgogang *ved valg av leke medlemmer* til bispedømmeråd og Kirkemøtet har de leke medlemmene av menighetsrådet.

(4) Medlem av menighetsrådet med stemmerett som lek kirkelig tilsatt, kan ikke avgi stemme på leke medlemmer. I slike tilfeller innkalles et lekt varamedlem. Prest som sitter i menighetsrådet kan ikke avgi stemme på leke medlemmer.

(5) Valgbar som leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet er enhver som har rett til å stemme ved valget, som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år, og som ikke er valgbar som prest eller som lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2. *Tilsatte ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbare og har ikke forslagsrett.*

(6) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

§ 2-3. Manntall

(1) Ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, legges samme manntall til grunn som ved menighetsrådsvalget.

(2) I manntallet markeres det hvem som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt. *Se §§ 5-2 og 6-2.* Disse kan ikke avgi stemme ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, *jf. § 2-2 første ledd.*

§ 2-4. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging

Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging skjer etter bestemmelsene i Regler for valg av menighetsråd § 5.

§ 2-5. Valgform

(1) Valg av leke medlemmer til bispedømmerådet finner sted *ved flertalls- eller forholdstallsvalg*. *Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere godkjente kandidatlister, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.*

(2) *Ved forholdstallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste, og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene e og g.*

(3) *Ved flertallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering) vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.*

(4) Valget kan *videre* finne sted etter to *alternative* ordninger:

- a. Sju leke medlemmer velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved direkte valg.

- b. *Fire leke medlemmer* velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valgongang), mens *tre leke medlemmer* velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valgongang). Samme kandidatliste(r) benyttes ved begge valgonganger. Representanter som er valgt i den direkte valgongangen, strykes fra kandidatlisten(e) før den indirekte valgongangen.

(5) *Bispedømmerådene vedtar innen 1. november året før valgåret hvilken ordning som skal benyttes i eget bispedømme.*

§ 2-6. Kandidatliste utarbeidet av nominasjonskomité med prostivis representasjon

(1) *Valgrådet er ansvarlig for at det velges en nominasjonskomité for nominering av leke medlemmer. Denne komiteen velges på følgende måte:*

- a. Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti. Det velges også et varamedlem fra hvert prosti. I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd, jf. § 3-2 første ledd. Bispedømmerådene informerer valgrådet og prostene om dette senest innen 1. november året før valgåret.
- b. Begge kjønn skal være representert i nominasjonskomiteen. Dersom nominasjonskomiteen ikke får representasjon av begge kjønn, anses i stedet det varamedlem (ev. den person) av det motsatte kjønn som har fått prosentvis flest stemmer i et prosti, som valgt. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon i nominasjonskomiteen.
- c. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen.
- d. Komiteen velger selv sin leder.

(2) *Valgrådet i samarbeid med prosten innkaller menighetsrådsleder eller et medlem fra hvert menighetsråd innen prostiet til et møte hvor valget av nominasjonskomité finner sted. Møtet finner sted innen 15. desember året før valgåret. Medlem og varamedlem velges med simpelt flertall. Hvert menighetsråd i prostiet har én stemme.*

(3) *Bispedømmerådet skal i god tid, senest 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til menighetsrådene om innen 15. januar å fremme forslag på inntil fire leke kandidater til bispedømmerådet. Menighetsrådene skal samtidig informeres om at de også kan foreslå kandidater til valg av prostiets representant i nominasjonskomiteen, jf. annet ledd.*

(4) *Menighetsrådet kan foreslå leke kandidater fra hele bispedømmet. Ungdomsråd eller tilsvarende organ bør overfor nominasjonskomiteen fremme forslag på kandidater. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver. De som foreslås, skal forespørres av forslagsstiller om de er villige til å la seg nominere.*

(5) *Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der en setter opp en foreløpig kandidatliste på 18 navn. Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved alminnelig flertall. Kandidatene føres opp på listen i prioritert rekkefølge med angivelse av fullt navn, stilling, menighet og alder.*

(6) *Begge kjønn skal på kandidatlisten være representert med minst 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent.*

(7) *Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.*

- (8) Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten.
- (9) Medlemmer av nominasjonskomiteen kan ikke settes opp på valglisten.
- (10) Innen 1. mars sender nominasjonskomiteen til valgrådet den foreløpige kandidatlisten med de 18 kandidatene, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.
- (11) Den foreløpige kandidatlisten kunngjøres av valgrådet uten opphold, gjennom pressemelding til eller annonser i regionale medier, gjennom bispedømmets nettsider, ved utsending til menighetsrådene og på annen måte som valgrådet bestemmer.

§ 2-7. Lister fra andre grupper av forslagsstillere

- (1) Det er anledning også for andre grupper av forslagsstillere å stille kandidatlistene. Denne anledningen kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd innen 1. januar i valgåret og sammen med kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, jf. § 2-6 ellefte ledd.
- (2) Et forslag til kandidatliste fra andre grupper av forslagsstillere må oppfylle følgende krav:
- Det skal være kommet inn til valgrådet senest 1. mai i valgåret.
 - Det skal være egenhendig underskrevet av minst 150 stemmeberettigede forslagsstillere fra minst tre ulike sokn i bispedømmet, der maksimalt 50 prosent av underskriverne kommer fra ett og samme sokn.
 - Det skal tydelig angi hvilket valg det gjelder, med navn på det aktuelle bispedømmet samt valgdager, og ha eventuelt navn på gruppen som overskrift, før kandidatens navn.
 - Det skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgrådet kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget, jf. sjetten ledd.
 - Det skal ha kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling. Kandidatene skal være forespurt om å stå på listen.
 - Det må oppfylle de samme krav til kjønnsbalanse, aldersbalanse og geografisk spredning som nominasjonskomiteens liste, jf. § 2-6 sjetten ledd.
 - Det skal være utfylt med minst 7 og maksimalt 18 forskjellige navn. Kandidatlisten skal settes opp i tydelig prioritert rekkefølge.
- (3) Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatens fødselsdato, samt kontaklinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i bispedømmet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til valgbarhet på valgdagen.
- (4) En forslagsstiller kan også stå som kandidat på den samme listen. Et forslag til kandidatliste må derimot ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag. Står en forslagsstiller bak flere lister, skal valgrådet pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken kandidatliste vedkommende vil stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister. Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til valgrådet, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.
- (5) Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.
- (6) Valgrådet avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes, og undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de fastsatte vilkår. Valgrådet skal da ved forhandlinger med den tillitsvalgte for listen søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.

§ 2-8. Kunngjøring av kandidatlistene, valgform og eventuell supplerende

nominasjon

(1) *Dersom det foreligger mer enn én godkjent kandidatliste, inkludert nominasjonskomiteens liste, blir det forholdstallsvalg. Dersom det kun foreligger kandidatliste fra nominasjonskomiteen, blir det flertallsvalg.*

(2) *Kandidatlisten(e) samt valgform kunngjøres uten opphold etter 1. mai, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.*

(3) *Dersom den eneste listen som foreligger er nominasjonskomiteens liste, åpnes det for supplerende nominasjon til denne listen. Etter kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, gis det én måneds frist til å fremme supplerende kandidater. Dette kunngjøres sammen med den foreløpige kandidatlisten, jf. annet ledd. Forslagene sendes valgrådet.*

(4) *Et antall stemmeberettigede kirkemedlemmer i et prosti, minimum 75 fra minst tre ulike sokn, hvorav maksimum 50 prosent av forslagsstillerne kan komme fra ett og samme sokn, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonsrunden. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 2-7 tredje ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.*

(5) *Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.*

(6) *Etter fristens utløp setter valgrådet opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater. Kandidatlisten kunngjøres innen 8. juni, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.*

§ 2-9. Presentasjon av kandidatene

(1) *Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene på nominasjonskomiteens liste, der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. § 2-6 femte ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder samt opplysninger om kandidatens syn på aktuelle kirkelige spørsmål, jf. § 2-6 sjuende ledd. Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal stilles kandidatene. Kandidatene presenteres også med bilde.*

(2) *Forslagsstillerne ved den supplerende nominasjonen sender inn tilsvarende opplysninger om sin kandidat. Valgrådet innarbeider disse opplysningene i den samlede presentasjonen av kandidatene.*

(3) *I de tilfeller der det innleveres liste(r) fra andre grupper av forslagsstillere, ser valgrådet til at tillitsvalgt for hver liste får mulighet til kort å gjøre rede hva som er samlende for listens kandidater. Nominasjonskomiteen skal tilsvarende gjøre rede for hvordan nominasjonskomiteens liste er utarbeidet og hvilke krav som er stilt til den. Det gis videre mulighet for at hver forslagsstiller kan gi en presentasjon av kandidatene tilsvarende presentasjonen av nominasjonskomiteens kandidater. Valgrådets spørsmål skal benyttes, jf. første ledd.*

§ 2-10. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

(1) *Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger for at det til direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler til bruk for velgerne i valglokalene, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-4. Stemmesedlenes utforming fastsettes av Kirkerådet.*

For indirekte valgomgang vises *det* til § 7-1 første ledd.

(2) Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger også for at *det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet*, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-5. *Hvilke typer konvolutter som skal benyttes fastsettes av Kirkerådet*. For indirekte valgomgang vises *det* til § 7-1 første ledd.

§ 2-11. Kunngjøring av valget (direkte valgomgang)

Tid og sted for direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*) kunngjøres på samme tid og på samme måte som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3-5.

§ 2-12. Forhåndsstemming (direkte valgomgang)

Forhåndsstemming ved direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*) finner sted etter samme regler som for forhåndsstemming ved menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 9. Det benyttes særskilt stemmeseddelkonvolutt ved forhåndsstemming ved direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet.

§ 2-13. Stemmegivning ved direkte valg(omgang)

(1) For stemmegivning på valgtinget ved direkte valg (*eventuelt direkte valgomgang*), følges prosedyrene i Regler for valg av menighetsråd §§10-1 til 10-4, samt § 10-6.

(2) *Ved flertallsvalg kan velgeren gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*

(3) *Ved forholdstallsvalg kan velgeren:*

- a. *gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. *føre opp inntil tre navn fra andre valglistes. Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta navnet.*

(4) *Påførte navn som ikke allerede står på noen godkjent valgliste tas ikke i betraktning.*

(5) *De avgitte stemmesedler telles. Dette registreres så elektronisk på den måten som Kirkerådet fastsetter.*

(6) *Stemmesedlene sendes eller bringes på forsvarlig vis til valgrådet, slik at de senest er valgrådet i hende innen tre virkedager etter valgdagen. Et signert følgeskriv med angivelse av sokn og antall stemmesedler skal inkluderes i forsendelsen. Dette følgeskrivet hentes ut elektronisk slik Kirkerådet fastsetter.*

§ 2-14. Stemmegivning ved indirekte valgomgang

(1) Stemmegivning ved indirekte valgomgang foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. Hvert enkelt lekt medlem av menighetsrådet avgir stemme.

(2) *De samme regler for hva velgeren kan gjøre med stemmeseddelen gjelder i indirekte valgomgang som i direkte valgomgang, jf. § 2-13 andre og tredje ledd, men før stemmegivningen skal de fire som er valgt til medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet ved direkte valgomgang være strøket fra valglisten(e), jf. § 2-5 fjerde ledd bokstav b.*

(3) *Hver stemmeseddel legges i en separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember.*

(4) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal*

signeres.

§ 2-15. Opptelling

(1) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene.

(2) Etter direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) med flertallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Det tas ikke hensyn til tilføyde navn. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.
- d. Ved valgoppgjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, ved at antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer, blir faste medlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på nominasjonskomiteens liste utfallet.

(3) Etter direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) med forholdstallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det hensyn til de tre øverste navnene. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt navn ført over fra andre lister. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.
- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, jf. bokstav c.
- f. Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen som skjer i henhold til St. Laguës metode. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den

av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.

- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende.*

(4) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, kåres de faste medlemmene fra indirekte runde ut fra samme prosedyre som ved direkte valgogang, jf. annet og tredje ledd, men uten de kandidater som allerede er valgt i direkte valgogang.

(5) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som flertallsvalg, kåres de syv varamedlemmer på samme måte som de faste, jf. annet ledd bokstav d.

(6) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som forholdstallsvalg, kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Dette avgjøres ut fra antallet personstemmer på de forskjellige listene, jf. tredje ledd bokstav g.

(7) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, utpekes varamedlemmer etter at begge valgoganger er gjennomførte.

- a. Der valget er gjennomført ved flertallsvalg, utpekes fire av varamedlemmene ut fra direkte valgogang og tre av varamedlemmene ut fra indirekte valgogang. Først kåres til første varamedlem den som står for tur etter den direkte valgogangen og som ikke er valgt til representant i den indirekte valgogangen. Deretter kåres til andre varamedlem den som står for tur etter den indirekte valgogangen. Deretter kåres den som da står for tur etter den direkte valgogangen, og så videre annen hver gang til det er kåret sju varamedlemmer.*
- b. Der valget er gjennomført ved forholdstallsvalg, skal de valgte kandidater ha vararepresentasjon fra den listen de representerer, samt at det skal tas hensyn til begge valgoganger. Det skal kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Kåringen skjer på samme måte som i sjette ledd, men annenhver gang kåres den som stod for tur etter direkte runde (og som ikke allerede er valgt) og annenhver gang den som stod for tur etter indirekte runde (og som ikke allerede er valgt) inntil det er kåret like mange varamedlemmer fra listen som det er valgt faste medlemmer.*

(8) Dersom det ved forholdstallsvalg er en valgliste som får tildelt flere varamedlemsplasser enn det er valgbare kandidater på listen, fordeles det overskytende antall varamedlemsplasser mellom de øvrige listene i henhold til sjette og sjuende ledd.

Kapittel 3. Valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 3-1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 3-2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

(1) I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og en vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd innhenter forslag til representanter fra menighetsrådene i de to nordligste bispedømmene samt forslag til elektorer (valgmenn) for de respektive menighetsråd som skal foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene.

Nærmere regler for nominasjonsprosessen ved valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

(2) Bispedømmerådene i de *to* nordligste bispedømmene skal i god tid, senest *1. november* året før valgåret, sende en oppfordring til *samtlig*e menighetsråd i disse bispedømmene om å fremme forslag på henholdsvis *tre* nordsamiske og *tre* lulesamiske kandidater, hvorav *to* leke.

(3) Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de *to* nordligste bispedømmene, skal sette opp en alfabetisk liste på henholdsvis fem nordsamiske og fem lulesamiske kandidater, hvorav minst *to* leke. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i sametingets valgmanntall eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og *fortrinnsvis* være bosatt i det respektive samiske språkområdet. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen i de *to* nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til fem samiske kandidater til valgrådet. En kandidat på listen kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de *ti* elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. *Kandidatlisten sendes innen 15. juni.* Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

(5) *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Stemmeseddelen legges i nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.*

(7) *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn *to*. Dersom den inneholder flere navn enn *to*, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.*

Kapittel 4. Valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 4-1. Valgråd

Valgrådet i Oslo bispedømme styrer valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

§ 4-2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd

(1) Nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(2) Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest innen *1. november* året før valgåret, sende en oppfordring til samtlig(e) menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget av leke representanter til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dessuten bes menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på tre leke medlemmer til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(3) Nominasjonskomiteen for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd setter opp en liste med fem representanter, *i prioritert rekkefølge*. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbare, kan oppføres på valglisten. Kandidatene til valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd må ha stemmerett i døvemenighetene, jf. Regler om sammensetning og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet § 1. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sender kandidatlisten til valgrådet i Oslo bispedømme. En kandidat på listen for valg til det døvekirkelige valget, kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sendes til menighetsrådene i Døvekirken *innen 15. juni*.

(5) Ved valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, avgir hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemme på to forskjellige kandidater. Avstemningen foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Hver stemmeseddel legges i separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter.*

(7) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal signeres.*

(8) *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ut fra nominasjonskomiteens prioritering.*

Kapittel 5. Valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 5-1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for prestene består av en prest fra hvert prosti som velges av prostiets prester på et møte som valgrådet i samarbeid med prosten innkaller til. Møtet avholdes *innen 15. desember året før valgåret*. Det velges ett medlem og ett varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes representasjon av *ynge prester samt* at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer valgrådet og prostene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Bispedømmerådet skal i god tid, *senest 1. november i året før valgåret*, sende en oppfordring til prestene i *fast* offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet om *innen 15. januar* å fremme forslag til geistlig medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til samtlige prester i Døvekirken om å fremme forslag til geistlig medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(3) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på

listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og om mulig sørge for at listen inneholder minst én kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. tredje ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(5) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen 1. mars, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det to måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(6) *Stemmeberettigede prester i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forlagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forlagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(7) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(8) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 8. juni og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de leke kandidatene.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del prester i Døvekirken, innen 15. juni sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. fjerde ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. tiende ledd.

(9) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som flertallsvalg. *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(10) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte valg av leke representanter.* Stemmesedler fra flere prester i en menighet kan legges sammen i en *nøytral* omslagskonvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(11) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes også dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 5-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Enhver ordinert prest som tjenestegjør i en fast offentlig kirkelig prestestilling i

bispedømmet er valgbar og har forslags- og stemmerett på den geistlige representant i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette gjelder institusjonsprester, sykehusprester, studentprester, feltprester, menighetsprester og vikarprester som er tilsatt av offentlig (kirkelig, statlig, fylkeskommunal eller kommunal) myndighet. Døveprestene er valgbare og har forslags- og stemmerett på geistlig medlem til Oslo bispedømmeråd. Ordinerte prester tilsatt i prestestilling av private organer, organisasjoner, stiftelser og lignende faller utenfor, likeså prestevikarer. Ordinert prest ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. Ordinert prest ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av prest.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 5-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. § 5-1 annet og niende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

Kapittel 6. Valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 6-1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for kirkelig tilsatte består av en kirkelig tilsatt fra hvert prosti som velges av de kirkelige tilsatte i prostiet på et møte som valgrådet i samarbeid med kirkevergen ved prostesetet innkaller til. Møtet avholdes innen *15. desember året før valgåret*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer valgrådet, prostene og kirkevergene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Der tungtveiende grunner tilsier at det ikke er mulig å gjennomføre valgmøte, kan valgrådet gi dispensasjon. I slike tilfeller skal følgende prosedyre følges:

- a. Kirkevergen ved prostesetet sammenkaller en representant fra hver yrkesgruppe til et møte hvor det oppstilles en eller flere kandidater til nominasjonskomiteen. Representantene utpekes etter forslag fra de tillitsvalgte for yrkesgruppene. En bør forsøke å få med representanter for ulike sokn i prostiet.
- b. *Forslaget/forslagene* sendes ut på avstemning blant de stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i prostiet. Avstemningen finner sted på e-post innen fristen for avholdelse av valgmøte.

(3) Bispedømmerådet skal i god tid, senest *1. november året før valgåret*, sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet om innen *15. januar* å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i Døvekirken om å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(4) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og tjenestekategorier og sørge for at listen om mulig inneholder minst én

kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(5) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. fjerde ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(6) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen 1. mars, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det to måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(7) *Stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(8) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(9) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 8. juni og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de andre leke samt kandidatlisten for geistlig representant.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt samtlige stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del leke kirkelig tilsatte i Døvekirken, innen 15. juni sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. femte ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. ellefte ledd.

(10) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som *flertallsvalg.* *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(11) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte valg av leke representanter.* Stemmesedler fra leke kirkelig tilsatte i en menighet kan legges sammen i *en nøytral* omslagskonvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(12) Valgrådet foretar prøving og optelling av stemmene. En stemmeseddel skal *også* godkjennes dersom den inneholder *færre navn enn to.* Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 6-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Med "lek kirkelig tilsatt" menes i disse regler enhver person som er tilsatt av kirkelig fellesråd, menighetsråd eller bispedømmeråd i en lek kirkelig stilling på minst 15 timer i uken. Lek kirkelig tilsatt i Døvekirken er valgbar og har forslags- og stemmerett på lek kirkelig tilsatt

til Oslo bispedømmeråd. Daglig leder av bispedømmerådet og andre leke kirkelig tilsatte ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. Lek tilsatt ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 6-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 6-1 tredje og tiende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

Kapittel 7. Felles bestemmelser

§ 7-1. Forskjellige felles bestemmelser

(1) Bispedømmerådet sørger for *utsendelse* av *stemmesedler* til de stemmeberettigede ved indirekte valg av leke medlemmer, valg av representanter for samisk kirkelig og døve menighetene og valg av prest og lek kirkelig tilsatt.

(2) Valgrådet meddeler utfallet av stemmegivningen til bispedømmerådet, som fører resultatet inn i bispedømmerådets møtebok og *kunngjør* valgresultatet omgående, *slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd*. Frist for innberetning av *valgresultatet fra indirekte omgang ved valg av leke representanter er én uke etter frist for innlevering av stemmer*. *Frist for innberetning av resultatet fra alle de øvrige valg er ti kalenderdager etter den offisielle valgdagen*.

(3) Bispedømmerådet sender uten opphold melding om valget til dem som er valgt og utskrift av møteboken til Kirkerådet.

(4) Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

(5) For uttreden av bispedømmeråd og Kirkemøtet gjelder reglene i kirkeloven § 7 tilsvarende.

(6) Klager i anledning av valget og forberedelsen av det samt over valgoppgjøret, kan *inngis* av *biskopen* og enhver som er stemmeberettiget ved valget. *Klage i anledning valget* må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter valgets/valgomgangens avslutning. Klage over valgoppgjøret må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter at valgresultatet offentliggjøres. Klager sendes Kirkerådet som kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

(7) Blir en plass i bispedømmerådet og Kirkemøtet ubesatt etter at varamedlemmene i vedkommende kategori i tilfelle er rykket opp, skal lederen i bispedømmerådet underrette Kirkerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

(8) Dersom det i valgperioden trer endelig ut av bispedømmerådet og Kirkemøtet så mange medlemmer og varamedlemmer at bispedømmerådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpest ved nytt valgoppgjør, kan Kirkerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som Kirkerådet *fastsetter*. *Tilsvarende gjelder dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater*.

(9) *Det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret*. *Valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år*.

§ 7-2. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

(1) *Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1451 om regler for valg av bispedømmeråd*.

(2) Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene og til å gi

utfyllende bestemmelser om reglene, herunder bestemmelser om formene for nominasjonskomiteens arbeid, om manntall og utlegging av manntall, om utsendelse av valgkort og om valg av sørsamisk representant.

3. Kirkemøtet fastsetter at neste kirkevalg skal være samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015.

4. Spørsmål med konsekvenser for framtidige kirkevalg må tas opp i arbeidet med ny kirkeordning. Blant annet må det avklares om ordinerte som ikke er i fast, offentlig prestestilling skal inngå blant leke representanter eller sammen med andre ordinerte. Også lek kirkelig tilsattes framtidige representasjon må drøftes.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Saksordfører: Andreas H. Aarflot

Disse hadde ordet:

Andreas H. Aarflot, Ingmar Ljones, Einar Bovim, Robert Coates, Marianne H. Brekken, Sondre Karstad.

Endringsforslag

Forslag fra 1. behandling:

Marianne H. Brekken: Forslaget avvist av komiteen - opprettholdt.

Anne Berit Evang: Forslaget tatt inn av komiteen i merknader.

Trond Bakkevig: Forslaget avvist av komiteen – trukket.

Ingmar Ljones: Forslaget ivaretatt av komiteen.

Ann-Mari Aas: Forslaget tatt inn av komiteen.

Dag Landmark: Forslaget tatt inn av komiteen.

Harald Hegstad: Forslaget avvist av komiteen - opprettholdt.

Hilde Nygaard Ihle: Forslaget tatt inn av komiteen.

Ingeborg Holberg: Forslaget tatt inn av komiteen i merknader.

Ivar Braut: Forslaget tatt inn av komiteen.

Karen Junker: Forslaget tatt inn av komiteen.

Ole Kristian Bonden: Forslaget delvis tatt inn av komiteen - opprettholdt.

Per Oskar Kjølaas: Forslaget tatt inn i merknadene

Forslag fra 2. behandling:

Harald Hegstad:

Kirkerådets forslag om ikke å innføre begrensning i antall valgperioder opprettholdes.

§ 2-2, § 5-2 og § 6-2.

Ole Kristian Bonden:

s. 11:

§ 9-4: stryke siste ledd: og på aktiviteter for unge i regi av menigheten.

Marianne H. Brekken:

Dersom valg foregår ved forholdstallsvalg, gjennomføres kun direkte valgomgang.

- Endring i Bispedømmeråd § 2-5 og 2-15
- Tillegg på 2-5. valgform pkt. (3) s. 17

Votering

Opprettholde vedtaket fra Kirkemøtet 2013 om ikke å kunne stryke kandidater (komiteens flertall): Vedtatt med 75 stemmer.

Opprettholde innstillingen om at der en velger har gitt for mange tilleggsstemmer, så telles de tre øverste (komiteens flertall). (Fremlagt alternativ var at stemmeseddel som er feil utfylt, teller som urettet - komiteens mindretall): Vedtatt med 61 stemmer.

Harald Hegstad: Vedtatt med 100 stemmer.

Ole Kristian Bonden: Forslaget falt mot 30 stemmer.

Marianne H. Brekken: Forslaget falt mot 45 stemmer.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 6 første ledd følgende regler for valg av menighetsråd gjeldende fra 1. januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved menighetsrådsvalget 2011):

Regler for valg av menighetsråd

§ 1. Sammensetning og valg av menighetsråd

§ 1-1. *I henhold til kirkeloven § 6 første ledd skal menighetsrådet bestå av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – 4, 6, 8 eller 10 andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet.*

§ 1-2. *For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer.*

§ 1-3. *Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.*

§ 2. Valgstyre

§ 2-1. *Menighetsrådet gjør tjeneste som valgstyre og har som sådant ansvar for forberedelse og ledelse av valget. Med valgstyre menes det i disse regler menighetsrådet som valgstyre.*

§ 2-2. *Valgstyret har ansvar for at tilstrekkelig informasjon om valget er tilgjengelig for velgerne, herunder informasjon om tid og sted for valget, valgform, krav til kandidatlistene samt forhåndsstemming. Denne informasjonen kunngjøres i kirken, i lokalavis og/eller menighetsblad, på menighetens internettside dersom dette eksisterer og for øvrig på den måte valgstyret bestemmer.*

§ 2-3. *Valgstyret har ansvar for å sette i gang nominasjonsarbeidet, jf. § 7.*

§ 2-4. *Valgstyret fører en valgbok over forhold som angår valget, jf. §§ 9-10, 10-3 og 11-6.*

Der det i tillegg til valgstyret også er stemmestyre, jf. § 3-3, utarbeider hvert stemmestyre en rapport over det som behandles i anledning valgtinget på hvert enkelt stemmested, jf. § 10-3.

§ 3. Fastsetting av valgdager/valgsteder

§ 3-1. *Valg av menighetsråd skal i alle landets menigheter holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet finner sted samtidig. Kirkemøtet fastsetter valgår.*

§ 3-2. *Hoveddelen av valgtinget må holdes på den offisielle valgdagen. I de kommuner der det holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen, holdes det også menighetsrådsvalg denne dagen.*

Tid for stemmegivningen skal følge tid for stemmegivning for det samtidig pågående offentlige valget.

Valg i kirken i tilknytning til gudstjeneste søndagen før den offisielle valgdagen kan avholdes som en del av selve valgtinget. Dette som et tillegg til valg etter bestemmelsene i § 3-1.

§ 3-3. *Valgstyret bestemmer etter § 3-1 i hvilke lokaler stemmegivningen skal foregå. Lokalene skal ha god tilgjengelighet. Det skal ikke benyttes samme rom som det andre samtidig pågående offentlige valget benytter. Kommunens stemmekretser skal følges. Der disse ikke samsvarer med soknegrensene eller de kirkelige stemmekretsene, kan valgstyrene i de berørte sokn inngå samarbeid om avviklingen av valget i en stemmekrets. På hvert stemmested foregår stemmegivningen for en viss del av manntallet.*

Til å lede valgtinget på hvert enkelt stemmested oppnevner valgstyret for hvert sted et stemmestyre på minst tre medlemmer over 18 år som har stemmerett ved valget. Valgstyret oppnevner ett av medlemmene, fortrinnsvis blant sine egne medlemmer, til leder av stemmestyret. I menigheter med bare ett stemmested, ledes valgtinget av valgstyret.

§ 3-4. *Dersom valggjennomføringen i et sokn ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter kan oppfylle kravene til tid og sted for stemmegivningen, kan bispedømmerådet innvilge dispensasjon fra kravene. Frist for å søke om dispensasjon er 1. mars i valgåret.*

§ 3-5. *Valgstyret kunngjør tid og sted for stemmegivningen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, senest innen forhåndsstemmingen starter 10. august. I kunngjøringen skal det gjøres rede for når og hvor valgtinget skal holdes, når stemmegivningen skal være avsluttet, hvor og når forhåndsstemmegivning vil foregå og hvor mange medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Når stemmegivning skal foregå på flere steder, skal det i kunngjøringen dessuten gjøres rede for hvem som skal stemme på de forskjellige steder og når valget skal holdes på hvert sted. Valget bør kunngjøres flere ganger.*

§ 4. Stemmerett og valgbarhet

§ 4-1. *Stemmerett ved valget har hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, jf. kirkeloven § 4 første ledd.*

§ 4-2. *I særlige tilfeller kan biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i, jf. kirkeloven § 4 annet ledd.*

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det soknet de midlertidig oppholder seg i, jf. bestemmelsene i § 9-1 annet ledd.

§ 4-3. Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn, jf. kirkeloven § 4 tredje ledd.

§ 4-4. Utenlandsk statsborger som har meldt seg inn i Den norske kirke, har kirkelig stemmerett dersom vedkommende for øvrig oppfyller betingelsene i § 4-1.

§ 4-5. Valgbar til menighetsrådet og pliktig til å ta imot valg er enhver som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år. Rett til å kreve seg fritatt for valg har den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som *valgstyret* godkjenner, jf. kirkeloven § 6 tredje og fjerde ledd.

§ 5. Manntall

§ 5-1. Ved valget benyttes et eget kirkelig manntall for hvert sokn, utarbeidet på grunnlag av *Den norske kirkes medlemsregister*. Manntallet skal inneholde alle stemmeberettigede medlemmer av Den norske kirke bosatt i soknet, jf. §§ 4-1 og 4-2.

§ 5-2. Fra senest 10. august og frem til 1. september skal utkast til soknets kirkelige manntall være lagt ut til offentlig ettersyn. Ettersynet reguleres på en slik måte at den enkelte person kun får kjennskap til opplysninger angående seg selv eller en annen person som en har fått fullmakt fra. Alle som mener at de selv eller andre feilaktig er innført eller utelatt fra manntallet, kan kreve at valgstyret retter feilen.

Valgstyret skal kunngjøre tid og sted for utleggingen slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum og opplyse om adgangen til og fremgangsmåten for å kreve feil rettet.

§ 5-3. Etter at manntallet har vært ute til offentlig ettersyn, oppdaterer valgstyret manntallet. Manntallet kan oppdateres så lenge det er praktisk mulig.

§ 5-4. Personer som melder seg inn i Den norske kirke eller flytter til menigheten i perioden mellom 1. september og valgdagen, kan også avgi stemme, jf. § 10-4 siste ledd. Dette gjelder også personer som av andre grunner ikke står i manntallet.

§ 5-5. Ved behov for oppdatert manntall senere i valgperioden, hentes dette ut fra *Den norske kirkes medlemsregister*. Kirkebokfører og lokal behandlingsansvarlig for medlemsregisteret er sammen ansvarlig for at medlemsregisteret er oppdatert.

§ 6. Valgform

§ 6-1. Valget foregår som flertalls- eller forholdstallsvalg. Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere kandidatlister, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.

§ 6-2. Ved flertallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av nye navn vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.

§ 6-3. Ved forholdstallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 11-5 bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 11-5 bokstavene e og g.

§ 7. Kandidatlister (valglister)

§ 7-1. Forslag til kandidatlister:

- a. skal være kommet inn til valgstyrets leder senest 1. mai i valgåret,

- b. skal være egenhending underskrevet av *minst* ti stemmeberettigede forslagsstillere,
- c. skal tydelig angi:
 - *hvilket valg det gjelder, med navn på sokn samt valgdager,*
 - *navnene på forslagsstillerne, og eventuelt ha gruppens navn som overskrift før kandidatenes navn,*
- d. skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgstyret kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget,
- e. skal ha *forespurte* kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling,
- f. bør ha minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte liste,
- g. skal settes opp i prioritert rekkefølge,
- h. bør ha minst 20 prosent representasjon av *kandidater* under 30 år.

Alle kandidatlistene må ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer, jf. kirkeloven § 6 første ledd. Nominasjonskomiteens liste skal ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer og varamedlemmer til sammen, jf. § 7-2 annet ledd. Ingen lister skal inneholde mer enn dobbelt så mange navn som antallet medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Det kan ikke gis stemmetillegg til kandidater (forhåndskumulering).

Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatenes fødselsdato samt kontaktinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i soknet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til stemmerett og valgbarhet på valgdagen.

Forslagsstillere kan også stå som kandidater på den samme listen.

Fristen for innlevering av forslag til kandidatlistene kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.

§ 7-2. *Valgstyret ser til at det blir stilt kandidatliste(r) ved valget.*

Valgstyret oppnevner en nominasjonskomité på minimum tre medlemmer som forestår arbeidet med å skaffe frem kandidater til menighetsrådet. Nominasjonskomiteen skaffer også frem ytterligere forslagsstillere slik at det blir ti forslagsstillere, inkludert nominasjonskomiteens medlemmer. Forslagsstillerne setter kandidatene opp i prioritert rekkefølge, eventuelt etter forslag fra nominasjonskomiteen.

§ 7-3. *Et forslag til kandidatliste ved forholdstallsvalg må ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag.*

Står en forslagsstiller bak flere lister, skal valgstyret pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken kandidatliste vedkommende velger å stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister.

Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til valgstyret, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.

§ 7-4. *Valgstyret undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de lovbestemte vilkår og avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes. Ved behov forhandler*

valgstyret med den tillitsvalgte for listen, for å søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.

Dersom en kandidat blir fritatt, strykes navnet. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

§ 7-5. Enhver kan ved henvendelse til valgstyret kreve å få gjøre seg kjent med et forslag til kandidatliste fra det tidspunkt listen har kommet inn til valgstyret.

§ 7-6. *Dersom nominasjonskomiteen ikke lykkes med å fremskaffe et tilstrekkelig antall kandidater innen 1. mai og det ikke innleveres andre kandidatlistene, kan valgstyret godkjenne en liste med færre kandidater enn angitt i § 7-1 annet ledd.¹ Det skal da åpnes for supplerende nominasjon. Dette kunngjøres uten opphold slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum, med frist én måned etter kunngjøringen.*

Et forslag til kandidat fremmet ved supplerende nominasjon skal være egenhendig underskrevet av fem stemmeberettigede forslagsstillere. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 7-1 tredje og fjerde ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.

Etter fristens utløp setter valgstyret opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater.

§ 7-7. Valgstyret skal kunngjøre de endelige kandidatlistene slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum snarest mulig og senest 8. juni.

§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

§ 8-1. Valgstyret sørger for at det blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler av alle godkjente kandidatlistene til bruk for velgerne i valglokalene.

§ 8-2. Stemmesedlene skal være av alminnelig hvitt papir.

§ 8-3. Stemmeseddelen skal ved flertallsvalg og forholdstallsvalg ha en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder, men navnene på forslagsstillerne behøver ikke være tatt med.

§ 8-4. Valgstyret/stemmestyret sørger for at det til forhåndsstemming og i valglokalet ved valgting er trykte stemmesedler av alle godkjente kandidatlistene tilgjengelig.

Andre trykte eller på annen måte mangfoldiggjorte stemmesedler må ikke brukes.

§ 8-5. Valgstyret/stemmestyret sørger også for at det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning, samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet. Stemmeseddelkonvoluttene skal være ensartede og ugjennomsiktige. Det sørges også for omslagskonvolutter av annen størrelse, jf. §§ 9-8 og 10-4.

§ 9. Forhåndsstemmegivning

§ 9-1. En velger som vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget, kan etter reglene i § 9 avgi stemme på forhånd, til en som er stemmemottaker.

Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det sokn de midlertidig

¹ Referansen til § 7-1 i dette leddet ble feilaktig endret til § 7-2 før første innstilling som følge av noen endringer i § 7. Referansen er ved utarbeidelse av protokollen rettet tilbake til § 7-1, som er korrekt ut fra endelig tekst.

oppholder seg, jf. § 4-2 annet ledd. *Stemmeseddel til alle sokn er tilgjengelig på internett og aktuell stemmeseddel kan også fås ved henvendelse til et menighetskontor.* For øvrig følges prosedyren for forhåndsstemmegivning i dette avsnitt. Omslagskonvolutten sendes imidlertid direkte til *valgstyrets* leder i det sokn vedkommende velger er bosatt, jf. § 9-9. En velger som forhåndsstemmer kan ikke avgi stemme ved valgtinget.

§ 9-2. Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra 10. august og frem til og med siste fredag før valgdagen. *Forhåndsstemming i annet sokn enn der man har stemmerett, må gjøres før 1. september.*

§ 9-3. *Valgstyret* kunngjør forhåndsstemmegivning med tid og sted *slik som foreskrevet i § 2-2 siste punktum.*

§ 9-4. Velgeren må avgi sin stemme ved personlig fremmøte på sted(er) som er fastsatt av *valgstyret*. *Valgstyret* kan bestemme at det for det enkelte sted kun skal være adgang til å avgi forhåndsstemme en viss tid på én eller flere bestemte dager. Det bør legges til rette for at forhåndsstemmegivning kan foregå både på dag- og kveldstid, på de institusjoner som geografisk hører til det enkelte sokn og på *sentrale møteplasser for unge i regi av menigheten.*

§ 9-5. Som stemmemottaker tjenestegjør én eller flere av *valgstyrets* medlemmer eller andre som *valgstyret* utpeker. *Valgstyret* skal sørge for at stemmemottakerne er godt kjent med valgreglene.

§ 9-6. Før stemmegivningen skal stemmemottakeren gjøre velgeren kjent med reglene for stemmegivningen, og på *eventuell anmodning* skaffe de nødvendige skrivesaker. *Stemmemottaker kan forlange at en ukjent velger skal legitimere seg.* Velgeren bør ha med valgkort til forhåndsstemmegivningen *dersom dette er utsendt*, jf. § 9-8. Har velgeren ikke med valgkort, *innhentes det opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato.*

§ 9-7. Stemmemottakeren gir velgeren en konvolutt til å legge stemmeseddelen i. Velgeren legger selv stemmeseddelen i *den mottatte konvolutten.*

§ 9-8. *Stemmemottakeren* gir deretter velgeren en omslagskonvolutt. I denne legger velgeren selv konvolutten med stemmeseddelen, og eventuell stemmeseddelkonvolutt for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 2-12.²

Opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsdato skal påføres omslagskonvolutten, og stemmemottakeren skal på omslagskonvolutten også underskrive og påføre tid og sted for stemmegivningen. Stemmemottaker limer igjen omslagskonvolutten og fører stemmegivningen på liste i velgerens påsyn, jf. § 9-9.

§ 9-9. Stemmemottakeren fører liste over de velgere som avgir stemme hos stemmemottakeren, og sender omslagskonvoluttene på betryggende måte direkte til *valgstyrets* leder. Det føres én liste over forhåndsstemmer i eget sokn og en annen liste over forhåndsstemmer som oversendes andre sokn.

§ 9-10. *Valgstyrets* leder eller den *valgstyrets* leder bemyndiger mottar forhåndsstemmene og listen over avgitte stemmer, og fører inn på listen de tilsendte forhåndsstemmer som er avgitt utenfor soknet. Forhåndsstemmene skal nummereres fortløpende på listen, og det samme nummeret settes på omslagskonvolutten.

² Henvisningen til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i § 9-8 ble ikke oppdatert i forbindelse med forslag til endringer i dette regelverket til første plenumsbehandling. Henvisningen er rettet fra § 2-13 til § 2-12 ved utarbeidelse av protokollen.

Når *valgstyret* skal begynne å behandle disse forhåndsstemmene, skal *valgstyrets* leder legge frem den forannevnte listen og alle de forhåndsstemmene som er innført før valgtinget. *Valgstyret* gjennomgår listen over forhåndsstemmer før valgtinget og krysser av i manntallet for godkjente forhåndsstemmegivninger. Listen tas inn i valgbooken.

§ 9-11. Velgere som har *spesielle behov* og som ikke fullt ut kan følge fremgangsmåten som er nevnt i §§ 9-7 og 9-8, kan få den nødvendige hjelp av en person som vedkommende selv utpeker. Denne personen må ha fylt 14 år.

§ 9-12. Valgagitasjon er ikke tillatt i det rom der stemmegivningen foregår og i tilstøtende rom.

§ 10. Stemmegivning på valgtinget

§ 10-1. Valgtinget åpnes ved at *valgstyret/stemmestyret* erklærer at stemmegivningen kan ta til.

§ 10-2. På valgtinget kan det ikke reises tvist om stemmerett. Avstemningen er hemmelig og foregår ved personlig fremmøte. Valgagitasjon er ikke tillatt i valglokalet og i tilstøtende rom.

§ 10-3. *Valgstyrets leder* fører inn i valgbooken datoene for kunngjøring om utlegging av manntall og valgting, og alt som behandles og avgjøres på valgtinget.

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, fører stemmestyrets leder det som behandles i anledning valgtinget i en egen rapport. Rapporten tas inn i valgbooken.

Blir det innsigelse mot at valget holdes, bokføres innsigelsen og grunnen. *Valgstyret/stemmestyret* avgjør hver innsigelse så snart den er reist og gir opplysninger om klageadgang etter § 12.

Etter at stemmegivningen er avsluttet, kontrollerer *valgstyret/stemmestyret* det som er bokført. *Valgstyrets/stemmestyrets* leder og de tilstedeværende medlemmer skriver under. Dette gjøres hver dag, dersom valgtinget foregår over flere dager.

§ 10-4. Når valgtinget er åpnet, får de velgerne som er innført i manntallet anledning til å stemme etter hvert som de møter frem. Velgere som har *forhåndsstemt* kan ikke avgi stemme.

Fremgangsmåten er slik: Velgeren går til de utlagte stemmesedlene og vises deretter til en del av valglokalet hvor vedkommende usett kan gjøre eventuelle endringer på stemmeseddelen. Stemmeseddelen, samt eventuell stemmeseddel for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet, brettes deretter sammen med teksten inn. Stemmesedlene stemples deretter med et stempel som identifiserer hvilket sokn stemmen(e) er avlagt i, og det settes ett kryss i manntallet. Velgeren legger så *stemmeseddelen/stemmesedlene, med påført stempel*, i en låst urne.

For velgere som på grunn av *spesielle behov* trenger assistanse ved stemmegivningen, gjelder § 9-11 tilsvarende.

Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg.

Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, skal også velgere som ikke står i vedkommende del av manntallet, få adgang til å avgi stemme. Disse skal imidlertid ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til stemmestyret. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til, *oppbevare det ubrutt* og gi det til

valgstyret etter at stemmegivningen er avsluttet.

Også den som er nektet stemmerett etter *valgstyrets* avgjørelse eller av andre grunner ikke er innført i manntallet, skal få adgang til å avgi stemme. Vedkommende skal ikke legge stemmeseddelen i valgurnen, men legge den i en stemmeseddelkonvolutt og gi den til *valgstyret/stemmestyret*. Dette skal legge konvolutten i et særskilt omslag, legge *ved opplysninger* om velgerens navn, adresse og fødselsdato, klebe det til og oppbevare det ubrutt *til etter at stemmegivningen er avsluttet*. Foregår stemmegivningen på flere steder i soknet, må stemmestyret se til at dette gis til *valgstyret*.

§ 10-5. Ved flertallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. tilføye opptil tre navn på *valglisten*. *Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*

Ved forholdstallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. *Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.*
- b. føre opp inntil tre navn fra andre *valglister*. *Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta et navn.*

§ 10-6. Når den tid som er fastsatt for stemmegivningen er utløpt, og de velgere som da er til stede i valglokalet har fått adgang til å avgi stemme, erklærer *valgstyret/stemmestyret* stemmegivningen for avsluttet. Foregår stemmegivningen over to valgdager, fortsetter den til fastsatt tid neste valgdag. Urnene med stemmesedler og det øvrige valgmateriell skal oppbevares på sikkert sted og under betryggende forsegling frem til stemmegivningen tar til neste valgdag.

Urnene sammen med det øvrige valgmateriell skal etter avsluttet stemmegivning siste valgdag forsegles og bringes til valgstyret for videre behandling.

§ 11. Opptelling, innberetning og kunngjøring

§ 11-1. Opptellingen skal ikke begynne før stemmegivningen er avsluttet i hele soknet. Med mindre *valgstyret* har bestemt noe annet, skjer opptellingen samlet for hele soknet.

§ 11-2. Opptellingen foretas av de personer *valgstyret* har bestemt, og under *valgstyrets* tilsyn.

§ 11-3. *Før opptellingen starter skal stemmeseddelkonvoluttene fra forhåndsstemmingen legges ned i valgurnen for vedkommende krets, jf. § 9-10.*

Valgstyret må også undersøke om de velgere som har stemt utenfor den valgkrets de hører hjemme i, har adgang til å stemme, jf. § 10-4 femte ledd. Hvis dette er i orden, settes et kryss ved navnet i manntallet og stemmeseddelkonvolutten legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

Dersom det er avgitt stemmer fra velgere som er nektet stemmerett eller som ikke står i manntallet, jf. § 10-4 siste ledd, må valgstyret vurdere hver enkelt av disse stemmene for seg. De stemmegivninger som godkjennes, noteres i manntallet og stemmeseddelkonvolutten legges ned i valgurnen for vedkommende krets. I motsatt fall vrakes stemmegivningen og omslaget forvares uåpnet.

§ 11-4. Ved flertallsvalg følger opptellingen følgende prosedyre:

- a. Antall avkryssninger i manntallslisten(e) telles opp.
- b. Valgurnen(e) åpnes. Eventuelle stemmeseddelkonvolutter åpnes, jf. § 11-3. Stemmesedlene stemples og blandes med de øvrige stemmesedlene.
- c. Det totale antall stemmesedler telles opp.
- d. Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- e. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- f. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. *Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene.* Tilføyde navn får én stemme hver. *Dersom det er tilføyde mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene. Det tas ikke hensyn til strykninger.* Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Et medlem av tellekorpsset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt tilføyde navn. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.
- g. Ved valgoppgjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, *ved at antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer blir faste medlemmer av menighetsrådet, og de påfølgende kandidater blir varamedlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på nominasjonskomiteens liste utfallet. Dersom kandidater som kun har fått stemme gjennom tilføyelse av navn har fått like mange stemmer, avgjøres ved behov rekkefølgen gjennom loddtrekning.*

§ 11-5. Ved forholdstallsvalg følges opptellingsprosedyrene i § 11-4 bokstav a til c. Deretter følges følgende prosedyre:

- a. Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.
- b. De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.
- c. Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. *Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det kun hensyn til de tre øverste navnene. Et medlem av tellekorpsset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt navn ført over fra andre lister. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.*
- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer til menighetsrådet. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, jf. bokstav c.
- f. Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen. Dette skjer i henhold til St. *Laguës metode*. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er

nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.

- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende. Deretter kåres så vidt mulig fem vararepresentanter pr. liste etter den videre rekkefølge i antall mottatte personlige stemmer.

§ 11-6. *Resultatet av valget, det samlede antall stemmeberettigede som har avgitt stemme samt andre relevante data om valget, innberettes elektronisk på den måten Kirkerådet fastsetter. Utskrift av rapport fra elektronisk verktøy tas inn i valgboken, og sendes i kopi til prost.*

Valgboken tas inn som vedlegg til menighetsrådets møtebok og underskrives av samtlige tilstedeværende medlemmer av menighetsrådet.

Valgstyret har ansvar for at det så snart som mulig sendes melding til dem som er valgt.

Innberetning til bispedømmerådet om valg av menighetsråd skjer gjennom Kirkerådets elektroniske verktøy, jf. første ledd. Valgstyrets leder sørger for at denne innberetningen finner sted i samarbeid med den lokale kirkeadministrasjonen.

§ 11-7. *Valgstyret orienterer menigheten så snart som mulig om resultatet av valget. Resultatet skal kunngjøres slik om foreskrevet i § 2-2 siste punktum.*

§ 11-8. Når det nyvalgte menighetsrådet har konstituert seg, fremstilles medlemmene for menigheten på en av de nærmest følgende søndager.

§ 11-9. Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

§ 12. Klage over valget

§ 12-1. Klager i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget kan inngis til bispedømmerådet av *biskopen og enhver som er stemmeberettiget ved valget.*

§ 12-2. Klagen må være fremført muntlig i møte i valgstyret eller skriftlig være kommet inn til lederen i valgstyret innen sju dager etter valgdagen.

Klage over valgoppgjøret må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret er offentliggjort av menighetsrådet. Lederen sender snarest mulig klagen til bispedømmerådet, sammen med de dokumenter som kan antas å ha betydning for saken.

§ 12-3. Bispedømmerådet kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

§ 13. Nytt valgoppgjør og eventuelt utfyllingsvalg (suppleringsvalg)

§ 13-1. Bli en plass i menighetsrådet ubesatt etter at varamedlemmene i tilfelle er rykket opp, skal lederen i menighetsrådet underrette bispedømmerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

§ 13-2. Dersom det i valgperioden trer endelig ut av menighetsrådet så mange medlemmer og varamedlemmer at menighetsrådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpes ved

nytt valgoppgjør, kan bispedømmerrådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som *bispedømmerrådet* fastsetter. *Tilsvarende gjelder dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater.*

§ 14. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

§ 14-1. Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1448 om regler for valg av menighetsråd.

§ 14-2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i reglene.

§ 14-3. Kirkerådet kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av valget og utfylling av reglene.

§ 14-4. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gjennomføre begrensede forsøk med ulike valgordninger. Kirkerådet fastsetter nærmere vilkår for gjennomføring av slike forsøk.

§ 14-5. *Regler for valg av menighetsråd benyttes av kategorialmenigheter så langt de passer.*

2. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 23 annet ledd følgende regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet gjeldende fra 1. januar 2015 (kursiv markerer endringer i forhold til særskilte regler ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet 2011):

Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kapittel 1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 1-1. Sammensetning og valg av bispedømmeråd

(1) *I henhold til kirkeloven § 23 første ledd skal bispedømmerrådet bestå av:*

- a. biskopen,
- b. en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c. en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d. sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e. en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f. en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

(2) *Presten og de leke medlemmene velges sammen med et tilsvarende antall varamedlemmer for fire år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f. Se kirkeloven § 23 annet ledd.*

§ 1-2. Kirkemøtets sammensetning

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og leder av Samisk kirkeråd. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn. *Se kirkeloven § 24 første ledd.*

§ 1-3. Valgråd

Til å styre valgene oppnevner bispedømmerrådet i god tid før valget et valgråd på fem medlemmer og to varamedlemmer. *Det bør tilstrebes god aldersfordeling, lik kjønnsfordeling*

og kirkepolitisk bredde ved oppnevningen. Daglig leder eller den vedkommende utpeker, er sekretær for valgrådet.

Kapittel 2. Valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 2-1. Fastsetting av valgdager og valgsteder

(1) *Direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (eventuelt direkte valgogang) faller i tid og sted sammen med valg av menighetsråd, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3. Dette er også på samme dag(er) som valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.*

(2) *I indirekte valgogang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, finner stemmegivningen sted i menighetsrådsmøte.*

(3) *Menighetsrådsmøtet hvor stemmegivningen etter annet ledd finner sted, avholdes i tidsrommet mellom 1. og 30. november i valgåret. Stemmene må være kommet valgrådet i hende innen 1. desember.*

§ 2-2. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer

(1) *Stemmerett ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (eventuelt direkte valgogang) har de som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, og som ikke har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2.*

(2) *Stemmeretten utøves i det soknet hvor vedkommende har stemmerett ved menighetsrådsvalget.*

(3) *Stemmerett ved indirekte valgogang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet har de leke medlemmene av menighetsrådet.*

(4) *Medlem av menighetsrådet med stemmerett som lek kirkelig tilsatt, kan ikke avgi stemme på leke medlemmer. I slike tilfeller innkalles et lekt varamedlem. Prest som sitter i menighetsrådet kan ikke avgi stemme på leke medlemmer.*

(5) *Valgbar som leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet er enhver som har rett til å stemme ved valget, som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år, og som ikke er valgbar som prest eller som lek kirkelig tilsatt etter §§ 5-2 og 6-2. Tilsatte ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar og har ikke forslagsrett.*

(6) *Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.*

§ 2-3. Manntall

(1) *Ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, legges samme manntall til grunn som ved menighetsrådsvalget.*

(2) *I manntallet markeres det hvem som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt. Se §§ 5-2 og 6-2. Disse kan ikke avgi stemme ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. § 2-2 første ledd.*

§ 2-4. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging

Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging skjer etter bestemmelsene i Regler for valg av menighetsråd § 5.

§ 2-5. Valgform

(1) *Valg av leke medlemmer til bispedømmerådet finner sted ved flertalls- eller forholdstallsvalg. Dersom det bare foreligger én godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere godkjente kandidatlistene, gjennomføres valget som*

forholdstallsvalg.

(2) *Ved forholdstallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt av representanter fra de forskjellige listene, etter det forholdsmessige antall stemmer hver liste får, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene d og f. Ved tilleggsstemme (kumulering) og oppføring av navn fra andre lister vil velgerne også kunne endre rekkefølgen på den enkelte liste, og slik påvirke hvilke personer fra listene som får flest stemmer og dermed velges, jf. § 2-15 tredje ledd bokstavene e og g.*

(3) *Ved flertallsvalg vil gruppen av leke medlemmer bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved tilleggsstemme (kumulering) vil velgerne kunne påvirke hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.*

(4) Valget kan videre finne sted etter to alternative ordninger:

- a. Sju leke medlemmer velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved direkte valg.
- b. Fire leke medlemmer velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valgogang), mens tre leke medlemmer velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valgogang). Samme kandidatliste(r) benyttes ved begge valgoganger. Representanter som er valgt i den direkte valgogangen, strykes fra kandidatlisten(e) før den indirekte valgogangen.

(5) *Bispedømmerådene vedtar innen 1. november året før valgåret hvilken ordning som skal benyttes i eget bispedømme.*

§ 2-6. Kandidatliste utarbeidet av nominasjonskomité med prostivis representasjon

(1) *Valgrådet er ansvarlig for at det velges en nominasjonskomité for nominering av leke medlemmer. Denne komiteen velges på følgende måte:*

- a. Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti. Det velges også et varamedlem fra hvert prosti. I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd, jf. § 3-2 første ledd. Bispedømmerådene informerer valgrådet og prostene om dette senest innen 1. november året før valgåret.
- b. Begge kjønn skal være representert i nominasjonskomiteen. Dersom nominasjonskomiteen ikke får representasjon av begge kjønn, anses i stedet det varamedlem (ev. den person) av det motsatte kjønn som har fått prosentvis flest stemmer i et prosti, som valgt. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon i nominasjonskomiteen.
- c. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen.
- d. Komiteen velger selv sin leder.

(2) *Valgrådet i samarbeid med prosten innkaller menighetsrådsleder eller et medlem fra hvert menighetsråd innen prostiet til et møte hvor valget av nominasjonskomité finner sted. Møtet finner sted innen 15. desember året før valgåret. Medlem og varamedlem velges med simpelt flertall. Hvert menighetsråd i prostiet har én stemme.*

(3) *Bispedømmerådet skal i god tid, senest 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til menighetsrådene om innen 15. januar å fremme forslag på inntil fire leke kandidater til bispedømmerådet. Menighetsrådene skal samtidig informeres om at de også kan foreslå kandidater til valg av prostiets representant i nominasjonskomiteen, jf. annet ledd.*

(4) *Menighetsrådet kan foreslå leke kandidater fra hele bispedømmet. Ungdomsråd eller tilsvarende organ bør overfor nominasjonskomiteen fremme forslag på kandidater. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en*

kandidat hver. De som foreslås, skal forespørres av forslagsstiller om de er villige til å la seg nominere.

(5) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der en setter opp en foreløpig kandidatliste på 18 navn. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved alminnelig flertall.* Kandidatene føres opp på listen i prioritert rekkefølge med angivelse av fullt navn, stilling, menighet og alder.

(6) Begge kjønn skal på kandidatlisten være representert med minst 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent.

(7) Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. *Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.*

(8) Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten.

(9) *Medlemmer av nominasjonskomiteen kan ikke settes opp på valglisten.*

(10) *Innen 1. mars sender nominasjonskomiteen til valgrådet den foreløpige kandidatlisten med de 18 kandidatene, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene, jf. § 2-9 første ledd.*

(11) *Den foreløpige kandidatlisten kunngjøres av valgrådet uten opphold, gjennom pressemelding til eller annonser i regionale medier, gjennom bispedømmets nettsider, ved utsending til menighetsrådene og på annen måte som valgrådet bestemmer.*

§ 2-7. Lister fra andre grupper av forslagsstillere

(1) *Det er anledning også for andre grupper av forslagsstillere å stille kandidatlistene. Denne anledningen kunngjøres slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd innen 1. januar i valgåret og sammen med kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, jf. § 2-6 ellefte ledd.*

(2) *Et forslag til kandidatliste fra andre grupper av forslagsstillere må oppfylle følgende krav:*

- a. *Det skal være kommet inn til valgrådet senest 1. mai i valgåret.*
- b. *Det skal være egenhendig underskrevet av minst 150 stemmeberettigede forslagsstillere fra minst tre ulike sokn i bispedømmet, der maksimalt 50 prosent av underskriverne kommer fra ett og samme sokn.*
- c. *Det skal tydelig angi hvilket valg det gjelder, med navn på det aktuelle bispedømmet samt valgdager, og ha eventuelt navn på gruppen som overskrift, før kandidatenes navn.*
- d. *Det skal angi en tillitsvalgt blant forslagsstillerne som valgrådet kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget, jf. sjette ledd.*
- e. *Det skal ha kandidater oppført med fullt navn og alder, og – i den grad det er ønskelig eller nødvendig for å unngå forveksling – med adresse og yrke/stilling. Kandidatene skal være forespurt om å stå på listen.*
- f. *Det må oppfylle de samme krav til kjønnsbalanse, aldersbalanse og geografisk spredning som nominasjonskomiteens liste, jf. § 2-6 sjette ledd.*
- g. *Det skal være utfyllt med minst 7 og maksimalt 18 forskjellige navn. Kandidatlisten skal settes opp i tydelig prioritert rekkefølge.*

(3) *Som vedlegg til kandidatlisten skal det følge en fortegnelse over kandidatenes fødselsdato, samt kontaktinformasjon til kandidatene. Dersom en kandidat ikke er innført i manntallet som bosatt i bispedømmet, må det foreligge dokumentasjon på at personen vil oppfylle kravene til valgbarhet på valgdagen.*

(4) *En forslagsstiller kan også stå som kandidat på den samme listen. Et forslag til kandidatliste må derimot ikke ha forslagsstiller eller kandidat felles med andre forslag. Står en forslagsstiller bak flere lister, skal valgrådet pålegge forslagsstilleren innen en bestemt frist å si fra hvilken*

kandidatliste vedkommende vil stå som forslagsstiller til. Svarer forslagsstilleren ikke, strykes navnet fra listen over forslagsstillere på samtlige lister. Står en kandidat på flere forskjellige lister, skal kandidaten gis et tilsvarende pålegg. Svarer kandidaten ikke, blir navnet stående på den listen som først er kommet inn til valgrådet, men strykes av de andre. Forslagsstillerne bestemmer hvilket navn som skal settes i stedet og om navnet skal settes inn på den tomme plassen eller nederst på listen.

(5) Et innlevert forslag til kandidatliste kan ikke tilbakekalles.

(6) Valgrådet avgjør om forslagene til kandidatlistene skal godkjennes, og undersøker om kandidatene og forslagsstillerne oppfyller de fastsatte vilkår. Valgrådet skal da ved forhandlinger med den tillitsvalgte for listen søke å bringe forslaget i foreskrevet stand.

§ 2-8. Kunngjøring av kandidatlistene, valgform og eventuell supplerende nominasjon

(1) Dersom det foreligger mer enn én godkjent kandidatliste, inkludert nominasjonskomiteens liste, blir det forholdstallsvalg. Dersom det kun foreligger kandidatliste fra nominasjonskomiteen, blir det flertallsvalg.

(2) Kandidatlisten(e) samt valgform kunngjøres uten opphold etter 1. mai, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.

(3) Dersom den eneste listen som foreligger er nominasjonskomiteens liste, åpnes det for supplerende nominasjon til denne listen. Etter kunngjøringen av den foreløpige kandidatlisten, gis det én måneds frist til å fremme supplerende kandidater. Dette kunngjøres sammen med den foreløpige kandidatlisten, jf. annet ledd. Forslagene sendes valgrådet.

(4) Et antall stemmeberettigede kirkemedlemmer i et prosti, minimum 75 fra minst tre ulike sokn, hvorav maksimum 50 prosent av forslagsstillerne kan komme fra ett og samme sokn, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonsrunden. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 2-7 tredje ledd for supplerende nominasjon tilsvarende som for kandidatlistene.

(5) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(6) Etter fristens utløp setter valgrådet opp den endelige kandidatlisten. Supplerende kandidater settes nederst på listen. Rekkefølgen på de supplerende kandidater avgjøres ved loddtrekning. Det må tydelig fremgå at de supplerende kandidater ikke er nominasjonskomiteens nederst prioriterte kandidater. Kandidatlisten kunngjøres innen 8. juni, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.

§ 2-9. Presentasjon av kandidatene

(1) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene på nominasjonskomiteens liste, der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. § 2-6 femte ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder samt opplysninger om kandidatens syn på aktuelle kirkelige spørsmål, jf. § 2-6 sjuende ledd. Valgrådet fastsetter hvilke spørsmål som skal stilles kandidatene. Kandidatene presenteres også med bilde.

(2) Forslagsstillerne ved den supplerende nominasjonen sender inn tilsvarende opplysninger om sin kandidat. Valgrådet innarbeider disse opplysningene i den samlede presentasjonen av kandidatene.

(3) I de tilfeller der det innleveres liste(r) fra andre grupper av forslagsstillere, ser valgrådet til at tillitsvalgt for hver liste får mulighet til kort å gjøre rede hva som er samlende for listens kandidater. Nominasjonskomiteen skal tilsvarende gjøre rede for hvordan nominasjonskomiteens liste er utarbeidet og hvilke krav som er stilt til den. Det gis videre mulighet for at hver forslagsstiller kan gi en presentasjon av kandidatene tilsvarende presentasjonen av nominasjonskomiteens kandidater. Valgrådets spørsmål skal benyttes, jf. første ledd.

§ 2-10. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

(1) Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger for at det til direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler til bruk for velgerne i valglokalene, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-4. Stemmesedlenes utforming fastsettes av Kirkerådet. For indirekte valgomgang vises det til § 7-1 første ledd.

(2) Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger også for at det er stemmeseddelkonvolutter til forhåndsstemmegivning samt til bruk på valgtinget når velgere ikke står i manntallet, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-5. Hvilke typer konvolutter som skal benyttes fastsettes av Kirkerådet. For indirekte valgomgang vises det til § 7-1 første ledd.

§ 2-11. Kunngjøring av valget (direkte valgomgang)

Tid og sted for direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) kunngjøres på samme tid og på samme måte som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 3-5.

§ 2-12. Forhåndsstemming (direkte valgomgang)

Forhåndsstemming ved direkte valg (eventuelt direkte valgomgang) finner sted etter samme regler som for forhåndsstemming ved menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 9. Det benyttes særskilt stemmeseddelkonvolutt ved forhåndsstemming ved direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet.

§ 2-13. Stemmegivning ved direkte valg(omgang)

(1) For stemmegivning på valgtinget ved direkte valg (eventuelt direkte valgomgang), følges prosedyrene i Regler for valg av menighetsråd §§10-1 til 10-4, samt § 10-6.

(2) Ved flertallsvalg kan velgeren gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får da kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.

(3) Ved forholdstallsvalg kan velgeren:

- a. gi tilleggsstemme til kandidater på valglisten ved å sette et kryss i ruten til venstre for navnet. Ved opptellingen får kandidaten(e) to stemmer hver. Det kan gis tilleggsstemme til opptil tre kandidater.
- b. føre opp inntil tre navn fra andre valglister. Disse kan ikke gis tilleggsstemme, verken ved å sette kryss eller ved å gjenta navnet.

(4) Påførte navn som ikke allerede står på noen godkjent valgliste tas ikke i betraktning.

(5) De avgitte stemmesedler telles. Dette registreres så elektronisk på den måten som Kirkerådet fastsetter.

(6) Stemmesedlene sendes eller bringes på forsvarlig vis til valgrådet, slik at de senest er valgrådet i hende innen tre virkedager etter valgdagen. Et signert følgeskriv med angivelse av sogn og antall stemmesedler skal inkluderes i forsendelsen. Dette følgeskrivet hentes ut elektronisk slik Kirkerådet fastsetter.

§ 2-14. Stemmegivning ved indirekte valgomgang

(1) Stemmegivning ved indirekte valgomgang foregår på et menighetsrådsmøte og skal være

skriftlig. Hvert enkelt lekt medlem av menighetsrådet avgir stemme.

(2) *De samme regler for hva velgeren kan gjøre med stemmeseddelen gjelder i indirekte valgogang som i direkte valgogang, jf. § 2-13 andre og tredje ledd, men før stemmegivningen skal de fire som er valgt til medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøtet ved direkte valgogang være strøket fra valglisten(e), jf. § 2-5 fjerde ledd bokstav b.*

(3) *Hver stemmeseddel legges i en separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember.*

(4) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal signeres.*

§ 2-15. Opptelling

(1) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene.

(2) *Etter direkte valg (eventuelt direkte valgogang) med flertallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:*

- a. *Stemmesedlene ordnes i grupper for urettede og rettede stemmesedler.*
- b. *De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Hver kandidat gis én stemme pr. urettet stemmeseddel. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.*
- c. *Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemmer, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme pr. stemmeseddel. Det tas ikke hensyn til tilføyde navn. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er.*
- d. *Ved valgoppjøret teller en de stemmer som er avgitt på den enkelte kandidat, ved at antall stemmer på urettede og rettede lister summeres for hver kandidat. De kandidater som har fått flest stemmer, blir faste medlemmer. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, avgjør rekkefølgen på nominasjonskomiteens liste utfallet.*

(3) *Etter direkte valg (eventuelt direkte valgogang) med forholdstallsvalg følges følgende prosedyre for kåring av faste medlemmer:*

- a. *Stemmesedlene ordnes i grupper for hver valgliste. For hver valgliste ordnes stemmesedlene i grupper for urettede og rettede stemmesedler.*
- b. *De urettede stemmesedlene telles av minst to personer. Antallet føres inn på lister som føres av minst to personer.*
- c. *Ved opptellingen av de rettede stemmesedlene registreres alle endringer velgerne har gjort på stemmesedlene. Kandidater som har fått tilleggsstemme, får to stemmer hver. Dersom det er gitt tilleggsstemme til flere enn tre kandidater, tas det kun hensyn til de tre øverste tilleggsstemmene. Det tas ikke hensyn til strykninger. Øvrige kandidater får én stemme hver. Navn som er overført fra annen liste, registreres. Dersom det er overført mer enn tre navn, tas det hensyn til de tre øverste navnene. Et medlem av tellekorpset leser opp navnene som har fått tilleggsstemme samt navn ført over fra andre lister. Deretter leveres stemmesedlene til et annet medlem som kontrollerer opplysningene. Minst to personer fører hver sin liste. Disse listene sammenlignes med jevne mellomrom. En stemmeseddel skal forkastes dersom den er merket slik at det går frem hvem velgeren er, eller ikke har en overskrift som viser hvilken kandidatliste den gjelder.*

- d. Deretter beregnes de enkelte listenes listestemmetall. Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer. Ved oppføring av navn fra annen valgliste, trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten.
- e. Deretter beregnes kandidatenes personlige stemmer, jf. bokstav c.
- f. Ved valgoppgjøret legges listestemmetallet til grunn for mandatfordelingen som skjer i henhold til St. Laguës metode. Det innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1-3-5-7 osv. Hvert stemmetall skal divideres så mange ganger som det er nødvendig for å finne det antall mandater listen skal ha. Det første mandatet tilfaller den listen som har den største kvotienten. Det andre mandatet tilfaller den listen som har den nest største kvotienten osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller mandatet den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste mandatet skal tilfalle.
- g. Når det er avgjort hvor mange mandater en valgliste skal ha, fordeler valgstyret representantplassene til kandidatene på listen. Kandidatene kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer. Har flere kandidater fått like mange stemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende.

(4) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, kåres de faste medlemmene fra indirekte runde ut fra samme prosedyre som ved direkte valgogang, jf. annet og tredje ledd, men uten de kandidater som allerede er valgt i direkte valgogang.

(5) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som flertallsvalg, kåres de syv varamedlemmer på samme måte som de faste, jf. annet ledd bokstav d.

(6) I de bispedømmer der alle leke velges ved direkte valg og der valget gjennomføres som forholdstallsvalg, kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Dette avgjøres ut fra antallet personstemmer på de forskjellige listene, jf. tredje ledd bokstav g.

(7) I de bispedømmer der valget gjennomføres som en kombinasjon av direkte og indirekte valg, utpekes varamedlemmer etter at begge valgoganger er gjennomførte.

- a. Der valget er gjennomført ved flertallsvalg, utpekes fire av varamedlemmene ut fra direkte valgogang og tre av varamedlemmene ut fra indirekte valgogang. Først kåres til første varamedlem den som står for tur etter den direkte valgogangen og som ikke er valgt til representant i den indirekte valgogangen. Deretter kåres til andre varamedlem den som står for tur etter den indirekte valgogangen. Deretter kåres den som da står for tur etter den direkte valgogangen, og så videre annen hver gang til det er kåret sju varamedlemmer.
- b. Der valget er gjennomført ved forholdstallsvalg, skal de valgte kandidater ha vararepresentasjon fra den listen de representerer, samt at det skal tas hensyn til begge valgoganger. Det skal kåres like mange varamedlemmer fra de forskjellige listene som det er valgt inn faste medlemmer. Kåringen skjer på samme måte som i sjette ledd, men annenhver gang kåres den som stod for tur etter direkte runde (og som ikke allerede er valgt) og annenhver gang den som stod for tur etter indirekte runde (og som ikke allerede er valgt) inntil det er kåret like mange varamedlemmer fra listen som det er valgt faste medlemmer.

(8) Dersom det ved forholdstallsvalg er en valgliste som får tildelt flere varamedlemsplasser enn det er valgbare kandidater på listen, fordeles det overskytende antall varamedlemsplasser mellom de øvrige listene i henhold til sjette og sjuende ledd.

Kapittel 3. Valg av representanter for samisk kirkeliv til

bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 3-1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 3-2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

(1) I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant og en vararepresentant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd. *Samisk kirkeråd innhenter forslag til representanter fra menighetsrådene i de to nordligste bispedømmene samt forslag til elektorer (valgmenn) for de respektive menighetsråd som skal foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. Nærmere regler for nominasjonsprosessen ved valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.*

(2) Bispedømmerådene i de to nordligste bispedømmene skal i god tid, senest 1. november året før valgåret, sende en oppfordring til *samtlig*e menighetsråd i disse bispedømmene om å fremme forslag på henholdsvis tre nordsamiske og tre lulesamiske kandidater, hvorav to leke.

(3) Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de to nordligste bispedømmene, skal sette opp en alfabetisk liste på henholdsvis fem nordsamiske og fem lulesamiske kandidater, hvorav minst to leke. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i sametingets valgmanntall eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og *fortrinnsvis* være bosatt i det respektive samiske språkområdet. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen i de to nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til fem samiske kandidater til valgrådet. En kandidat på listen kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de *ti* elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. *Kandidatlisten sendes innen 15. juni.* Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

(5) *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Stemmeseddelen legges i nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.*

(7) *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.*

Kapittel 4. Valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 4-1. Valgråd

Valgrådet i Oslo bispedømme styrer valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

§ 4-2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd

(1) Nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer i Oslo bispedømme er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(2) Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest innen *1. november året før valgåret*, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget av leke representanter til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dessuten bes menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på tre leke medlemmer til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd.

(3) Nominasjonskomiteen for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd setter opp en liste med fem representanter, *i prioritert rekkefølge*. Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år. Bare personer som er valgbare, kan oppføres på valglisten. Kandidatene til valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd må ha stemmerett i døvemenighetene, jf. Regler om sammensetning og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet § 1. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sender kandidatlisten til valgrådet i Oslo bispedømme. En kandidat på listen for valg til det døvekirkelige valget, kan ikke samtidig stå som kandidat på andre lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kandidatlisten for valg av døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd sendes til menighetsrådene i Døvekirken *innen 15. juni*.

(5) Ved valg av representant fra døvemenighetene til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, avgir hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemme på to forskjellige kandidater. Avstemningen foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. *Som stemmeseddel skal den tilsendte stemmeseddel benyttes. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(6) *Hver stemmeseddel legges i separat nøytral stemmeseddelkonvolutt som lukkes i møtet, og sendes sammen med et følgeskriv i en nøytral omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen valgdagen for direkte valg av leke representanter.*

(7) *I følgeskrivet skal det gis opplysninger om navn på menighetsrådet, hvor mange stemmeberettigede som var til stede og hvor mange stemmer som ble avgitt. Følgeskrivet skal signeres.*

(8) *Valgrådet foretar prøving og optelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes dersom den inneholder færre navn enn to. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ut fra nominasjonskomiteens prioritering.*

Kapittel 5. Valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 5-1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for prestene består av en prest fra hvert prosti som velges av prostiets prester på et møte som valgrådet i samarbeid med prosten innkaller til. Møtet avholdes innen *15. desember året før valgåret*. Det velges ett medlem og ett varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes representasjon av *ynge prester samt* at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger

selv sin leder. Bispedømmerådet informerer valgrådet og prostene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Bispedømmerådet skal i god tid, *senest 1. november i året før valgåret*, sende en oppfordring til prestene i *fast* offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet om innen *15. januar* å fremme forslag til geistlig medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til samtlige prester i Døvekirken om å fremme forslag til geistlig medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(3) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og om mulig sørge for at listen inneholder minst én kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(4) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. tredje ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(5) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen *1. mars*, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det *to* måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(6) *Stemmeberettigede prester i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(7) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(8) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen *8. juni* og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de leke kandidatene.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del prester i Døvekirken, innen *15. juni* sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. fjerde ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. *tiende ledd.*

(9) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som *flertallsvalg.* *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(10) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte valg av leke representanter*. Stemmesedler fra flere prester i en menighet kan legges sammen i en *nøytral* omslagskonvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(11) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes også dersom den inneholder *færre navn enn to*. Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerrådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 5-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Enhver ordinert prest som tjenestegjør i en fast offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet er valgbar og har forslags- og stemmerett på den geistlige representant i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette gjelder institusjonsprester, sykehusprester, studentprester, feltprester, menighetsprester og vikarprester som er tilsatt av offentlig (kirkelig, statlig, fylkeskommunal eller kommunal) myndighet. Døveprestene er valgbare og har forslags- og stemmerett på geistlig medlem til Oslo bispedømmeråd. Ordinerte prester tilsatt i prestestilling av private organer, organisasjoner, stiftelser og lignende faller utenfor, likeså prestevikarer. Ordinert prest ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. Ordinert prest ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av prest.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 5-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. § 5-1 annet og niende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

Kapittel 6. Valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

§ 6-1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøtet

(1) Nominasjonskomiteen for kirkelig tilsatte består av en kirkelig tilsatt fra hvert prosti som velges av de kirkelige tilsatte i prostiet på et møte som valgrådet i samarbeid med kirkevergen ved prostesetet innkaller til. Møtet avholdes innen *15. desember året før valgåret*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerrådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerrådet informerer valgrådet, prostene og kirkevergene om dette senest *1. november året før valgåret*.

(2) Der tungtveiende grunner tilsier at det ikke er mulig å gjennomføre valgmøte, kan valgrådet gi dispensasjon. I slike tilfeller skal følgende prosedyre følges:

- a. Kirkevergen ved prostesetet sammenkaller en representant fra hver yrkesgruppe til et møte hvor det oppstilles en eller flere kandidater til nominasjonskomiteen. Representantene utpekes etter forslag fra de tillitsvalgte for yrkesgruppene. En bør forsøke å få med representanter for ulike sokn i prostiet.
- b. *Forslaget/forslagene* sendes ut på avstemning blant de stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i prostiet. Avstemningen finner sted på e-post innen fristen for avholdelse av valgmøte.

(3) Bispedømmerådet skal i god tid, senest *1. november året før valgåret*, sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet om innen *15. januar* å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i Døvekirken om å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om én kandidat hver.

(4) Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der den setter opp en foreløpig kandidatliste på fem kandidater. *Nominasjonskomiteen bestemmer selv sin voteringsordning. Uenighet avgjøres ved vanlig flertallsvotering.* Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder. Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og tjenestekategorier og sørge for at listen om mulig inneholder minst én kandidat under 30 år. Nominasjonskomiteen bør tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål og skal i forbindelse med nominasjonen innhente kandidatenes syn på slike spørsmål. Nominasjonskomiteen fastsetter selv hvilke spørsmål som skal forelegges kandidatene. Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. Medlemmer av nominasjonskomiteen kan *ikke* settes opp på kandidatlisten. Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

(5) Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf. fjerde ledd, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for og ser som viktige satsingsområder, samt opplysninger om kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. *Valgrådets spørsmål til de leke kandidatene bør benyttes, jf. § 2-6 sjuende ledd.*

(6) Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de fem kandidatene til valgrådet innen *1. mars*, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene. Kandidatlisten *kunngjøres uten opphold, slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er *kunngjort*, gis det to måneders frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

(7) *Stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, minst ti i antallet og med representasjon fra minst to prostier*, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjonen. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne og det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

(8) Forslag til kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

(9) Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen *8. juni* og sørger for at *denne listen blir kunngjort sammen med kandidatlisten(e) for de andre leke samt kandidatlisten for geistlig representant.* Videre sørger valgrådet for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt samtlige stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del leke kirkelig tilsatte i Døvekirken, innen *15. juni* sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. femte ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler, jf. *ellefte ledd.*

(10) Som stemmeseddel skal *den tilsendte stemmeseddel benyttes.* Valget finner sted som *flertallsvalg.* *Velgeren avgir stemme ved å skrive navn på inntil to valgbare personer. Det er ikke anledning til å føre opp andre navn enn de nominerte.*

(11) Stemmeseddelen legges i *nøytral* stemmeseddelkonvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i *nøytral* omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen *valgdagen for direkte*

valg av leke representanter. Stemmesedler fra leke kirkelig tilsatte i en menighet kan legges sammen i *en nøytral omslagskonvolutt.* Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

(12) Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal *også* godkjennes dersom den inneholder *færre navn enn to.* Dersom den inneholder flere navn enn to, skal de siste navn på listen anses som uskrevne. Den kandidat som får flest stemmer, blir medlem av bispedømmerrådet og Kirkemøtet, og den påfølgende blir varamedlem. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres utfallet ved loddtrekning.

§ 6-2. Om stemmerett og valgbarhet

(1) Med "lek kirkelig tilsatt" menes i disse regler enhver person som er tilsatt av kirkelig fellestilsatt, menighetsråd eller bispedømmerråd i en lek kirkelig stilling på minst 15 timer i uken. Lek kirkelig tilsatt i Døvekirken er valgbar og har forslags- og stemmerett på lek kirkelig tilsatt til Oslo bispedømmerråd. Daglig leder av bispedømmerrådet og andre leke kirkelig tilsatte ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. Lek tilsatt ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt.

(2) Ved permisjon *med varighet* under ett år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valget av nominasjonskomité, jf. § 6-1 første ledd, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 6-1 tredje og tiende ledd, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

(3) *Stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerråd og Kirkemøtet utøves i det bispedømmet der den stemmeberettigede er tilsatt.*

(4) Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

Kapittel 7. Felles bestemmelser

§ 7-1. Forskjellige felles bestemmelser

(1) Bispedømmerrådet sørger for *utsendelse* av *stemmesedler* til de stemmeberettigede ved indirekte valg av leke medlemmer, valg av representanter for samisk kirkelig og døve menighetene og valg av prest og lek kirkelig tilsatt.

(2) Valgrådet meddeler utfallet av stemmegivningen til bispedømmerrådet, som fører resultatet inn i bispedømmerrådets møtebok og *kunngjør* valgresultatet omgående, *slik som foreskrevet i § 2-6 ellefte ledd.* Frist for innberetning av *valgresultatet fra indirekte omgang ved valg av leke representanter er én uke etter frist for innlevering av stemmer.* Frist for innberetning av resultatet fra alle de øvrige valg er ti kalenderdager etter den offisielle valgdagen.

(3) Bispedømmerrådet sender uten opphold melding om valget til dem som er valgt og utskrift av møteboken til Kirkerådet.

(4) Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

(5) For uttreden av bispedømmerråd og Kirkemøtet gjelder reglene i kirkeloven § 7 tilsvarende.

(6) Klager i anledning av valget og forberedelsen av det samt over valgoppgjøret, kan *inngis* av *biskopen* og enhver som er stemmeberettiget ved valget. *Klage i anledning valget* må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter valgets/valgomgangens avslutning. Klage over valgoppgjøret må være fremmet for valgrådet innen sju dager etter at valgresultatet offentliggjøres. Klager sendes Kirkerådet som kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

(7) Blir en plass i bispedømmerrådet og Kirkemøtet ubesatt etter at varamedlemmene i vedkommende kategori i tilfelle er rykket opp, skal lederen i bispedømmerrådet underrette Kirkerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.

(8) Dersom det i valgperioden trer endelig ut av bispedømmerrådet og Kirkemøtet så mange

medlemmer og varamedlemmer at bispedømmerådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpest ved nytt valgoppgjør, kan Kirkerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som Kirkerådet fastsetter. Tilsvarende gjelder dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater.

(9) Det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret. Valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år.

§ 7-2. Ikrafttredelse og utfyllende bestemmelser

(1) Reglene trer i kraft fra 8. april 2014. Fra samme tid oppheves forskrift 15. november 1996 nr. 1451 om regler for valg av bispedømmeråd.

(2) Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene og til å gi utfyllende bestemmelser om reglene, herunder bestemmelser om formene for nominasjonskomiteens arbeid, om manntall og utlegging av manntall, om utsendelse av valgkort og om valg av sørsamisk representant.

3. Kirkemøtet fastsetter at neste kirkevalg skal være samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015.

4. Spørsmål med konsekvenser for framtidige kirkevalg må tas opp i arbeidet med ny kirkeordning. Blant annet må det avklares om ordinerte som ikke er i fast, offentlig prestestilling skal inngå blant leke representanter eller sammen med andre ordinerte. Også lek kirkelig tilsattes framtidige representasjon må drøftes.

Enstemmig vedtatt

116 stemmeberettigede.

KM 06/14 Den norske kirkes grunnlag

Saksdokument:

KM 06.1/14 Saksorientering

KM 06.1.1/14 Fremdriftsplan kirkeordning

Første innstilling fra komité D

Sammendrag

Kirkemøtet i 2011 signaliserte at etter utløpet av kirkeforliket bør Den norske kirkes læregrunnlag rettslig forankres i vedtak fattet av Kirkemøtet. Kirkerådet følger opp problemstillingen ved første mulige anledning etter kirkeforlikets utløp i form av en innledende sak om læregrunnlaget for Kirkemøtet i 2014. Her kan Kirkemøtet treffe de nødvendige vedtak knyttet til den videre saksbehandlingen samt legge enkelte føringer for arbeidet med læregrunnlaget med henblikk på en første drøftelse. I tråd med vedtak i Kirkemøtet 2007 foreslås det ikke å endre læregrunnlaget; det er tale om en språklig fornyelse.

Læregrunnlaget blir overbygningen i et fremtidig regelverk vedtatt av Kirkemøtet.

Kirkerådet foreslår at Den norske kirkes læregrunnlag skal forankres i et eget, kirkelig fastsatt regelverk, som blir en forfatning for kirken og foreslår at navnet på dette regelverket skal være Den norske kirkes grunnlag.

Det foreslås samtidig at innholdet i Den norske kirkes grunnlag etter det endelige vedtaket skal være beskyttet av særlige endringsregler. Dette blir i motsetning til den øvrige kirkeordningen. Det åpner for en *utvelgelse* av hva som er særlig beskyttelsesverdig i den fremtidige kirkeordningen.

Komiteens merknader

1. Det foreslås at saken om Den norske kirkes grunnlag ikke skal munne ut i et foreløpig vedtatt regelverk ved neste års Kirkemøte, men være en forberedelse til en senere, endelig vedtakelse sammen med den øvrige kirkeordningen.
2. Komiteen har drøftet ulike sider ved saken om Den norske kirkes grunnlag med særlig vekt på det som fremkommer i punkt 2 i Kirkerådets forslag til vedtak.
3. Komiteen foreslår at Kirkemøtet gir en bestilling til Kirkerådet i form av en forberedende utredning om de spørsmål som bør inngå i Den norske kirkes grunnlag. Her skal særlig overordnede spørsmål behandles. Dette vil kunne omfatte forhold som bare skal kunne endres med kvalifisert flertall. Komiteen legger til grunn at denne bestillingen bør angi en tydelig retning for det videre arbeidet.
4. Komiteen mener kirken ikke skal utsette arbeidet med å drøfte hva som kan være de viktigste styrende elementer i kirkens fremtidige ordninger. Også en dialog med staten om kirkens syn på den fremtidige lovgivning om Den norske kirke, er det viktig å

videreføre.

5. Komiteen viser til at en rekke tidligere kirkemøter, herunder Kirkemøtet i 2011, gir uttrykk for et behov for å avklare forholdet mellom Stortingets lovgivningsmyndighet og Den norske kirkes egen normgivningskompetanse som trossamfunn. En side ved denne avklaringen vil være å få frem de forhold som vedrører Den norske kirke og som Kirkemøtet mener det er ønskelig å lovregulere. Komiteen forutsetter at Kirkerådet følger opp dette med henblikk på Kirkemøtet neste år.
6. Komiteen ser at en hovedinndeling av det ikke-statlige kirkelige regelverket kan bli slik:
 - *Den norske kirkes grunnlag* (Den norske kirkes øverste regelverk)
 - *Kirkeordning for Den norske kirke* (øvrig, viktig regelverk knyttet til selve kirkeordningen)
 - *Diverse øvrig regelverk* (gitt dels av Kirkemøtet, dels av Kirkerådet og andre kirkelige organer)
7. Komiteen har drøftet det som står i saksorienteringen om kirkens læregrunnlag, og den har merket seg forslagene om en mulig språklig fornyelse av Kong Christian Den Femtis Norske Lov (NL) 2-1, fra 1687, som lyder slik:

Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiven Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.

I likhet med Kirkemøtet i 2007 mener komiteen at kirkens læregrunnlag skal videreføres. Det er likevel behov for å formulere henvisningen på en ny måte, herunder i ny språkdrakt.

8. Komiteen mener en beskrivelse av kirkens selvforståelse bør inngå som en del av kirkens grunnlag. Det bør her tydeliggjøres at Den norske kirke som «Norges Folkekirke» (jf. Grunnlovens § 16) vil videreføre «vor kristne og humanistiske Arv» (jf. Grunnlovens § 2) i samvirke med andre aktører i samfunnet.
9. Komiteen mener at i den fremtidige kirkeordningen er det viktig å føre videre prinsippet om at alle menigheter i det minste skal bli betjent av en prest, som i samsvar med sin ordinasjonsforpliktelse forvalter ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menigheten.
10. Komiteen forutsetter at dåpen skal være eneste medlemskriterium i Den norske kirke.
11. Komiteen finner kirkens demokratiske struktur som et så viktig kjennetegn ved Den norske kirke at Den norske kirkes grunnlag – som senere vedtatt regeltekst – bør uttrykke dette som et prinsipp.
12. Komiteen er kjent med at det foregår andre utredninger som kan berøre Den norske kirkes grunnlag og legger til grunn at det foregår en koordinering med disse.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet legger frem en sak om *Den norske kirkes grunnlag* på Kirkemøtet i 2015 som gjør det mulig for Kirkemøtet å angi retning for det videre arbeid med grunnlaget.
2. Kirkemøtet forutsetter at saken *Den norske kirkes grunnlag* inneholder en beskrivelse av følgende:
 - kirkens læregrunnlag
 - kirkens selvforståelse som folkekirke, lokalt, nasjonalt og som en del av den verdensomspennende kristne kirke og den evangelisk-lutherske kirkefamilien
 - kirkens oppdrag
 - medlemskap og dåp
 - kirken som en demokratisk oppbygd organisasjon
 - betydningen av prestedtjenesten og andre vigslede tjenester
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi en begrunnet innstilling om hvilke områder en særskilt lovregulering av Den norske kirke bør omfatte.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Torstein Nordal
Saksordfører: Bjørn Solberg

Disse hadde ordet:

Bjørn Solberg, Erling Birkedal, Ann-Mari Aas, Trond Bakkevig, Vidar Haanes, Hans Ove Samuelsen, Per Oskar Kjølaas, Kristin Walstad, Marius Berge Eide, Ole Kristian Bonden, Robert Coates, Knut Lundby, Svein Arne Lindø, Ingmar Ljones, Egil Morland.

Endringsforslag

Hans Ove Samuelsen:

Punkt 2, 2. strekpunkt: som del av den usynlige kirke og synlige kirke.

Kristin Walstad:

Pkt. 2 (nytt strekpunkt):

- Betydningen av frivillighet

Per Oskar Kjølaas:

Forslag til vedtak pkt. 2 strekpunkt 2:

- kirkens selvforståelse, lokalt, regionalt, nasjonalt og som

Trond Bakkevig:

Pkt. 2, forslag til vedtak:

Strekpunkt 2: kirkens organisasjon og økumeniske dimensjoner.

Strekpunkt 3: sløyfes.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité D

Sammendrag

Kirkemøtet i 2011 signaliserte at etter utløpet av kirkeforliket bør Den norske kirkes læregrunnlag rettslig forankres i vedtak fattet av Kirkemøtet. Kirkerådet følger opp problemstillingen ved første mulige anledning etter kirkeforlikets utløp i form av en innledende sak om læregrunnlaget for Kirkemøtet i 2014. Her kan Kirkemøtet treffe de nødvendige vedtak knyttet til den videre saksbehandlingen samt legge enkelte føringer for arbeidet med læregrunnlaget med henblikk på en første drøftelse. I tråd med vedtak i Kirkemøtet 2007 foreslås det ikke å endre læregrunnlaget; det er tale om en språklig fornyelse.

Læregrunnlaget blir overbygningen i et fremtidig regelverk vedtatt av Kirkemøtet.

Kirkerådet foreslår at Den norske kirkes læregrunnlag skal forankres i et eget, kirkelig fastsatt regelverk, som blir en forfatning for kirken og foreslår at navnet på dette regelverket skal være Den norske kirkes grunnlag.

Det foreslås samtidig at innholdet i Den norske kirkes grunnlag etter det endelige vedtaket skal være beskyttet av særlige endringsregler. Dette blir i motsetning til den øvrige kirkeordningen. Det åpner for en *utvelgelse* av hva som er særlig beskyttelsesverdig i den fremtidige kirkeordningen.

Komiteens merknader

1. Komiteen foreslår at saken om Den norske kirkes grunnlag ikke skal munne ut i et foreløpig vedtatt regelverk ved neste års Kirkemøte, men være en forberedelse til en senere, endelig vedtakelse sammen med den øvrige kirkeordningen.
2. Komiteen har drøftet ulike sider ved saken om Den norske kirkes grunnlag med særlig vekt på det som fremkommer i punkt 2 i Kirkerådets forslag til vedtak.
3. Komiteen foreslår at Kirkemøtet bestiller fra Kirkerådet en forberedende utredning om de forhold som bør inngå i Den norske kirkes grunnlag. Her skal særlig overordnede spørsmål behandles. Dette vil kunne omfatte elementer der det kreves kvalifisert flertall for å gjøre endringer. Komiteen legger til grunn at denne bestillingen bør angi en tydelig retning for det videre arbeidet.
4. Komiteen mener kirken ikke skal utsette arbeidet med å drøfte hva som kan være de viktigste styrende elementer i kirkens fremtidige ordninger. Det er viktig å videreføre en

dialog med staten om kirkens syn på den fremtidige lovgivning om Den norske kirke.

5. Komiteen viser til at en rekke tidligere kirkemøter, herunder Kirkemøtet i 2011, gir uttrykk for et behov for å avklare forholdet mellom Stortingets lovgivningsmyndighet og Den norske kirkes egen normgivningskompetanse som trossamfunn. Ved denne avklaringen vil det være viktig å få frem de forhold som vedrører Den norske kirke og som Kirkemøtet mener det er ønskelig å lovregulere. Komiteen forutsetter at Kirkerådet følger opp dette med henblikk på Kirkemøtet neste år.
6. I den fremtidige kirkeordning blir det nødvendig å avklare forholdet mellom soknene og det nasjonale rettssubjektet som ventes opprettet med virkning fra 2017. Dette er et spørsmål av stor prinsipiell betydning. Siden soknene er egne selvstendige rettssubjekter, må de rettslige sider av denne relasjonen bli nedfelt i lov. Kirkemøtet forventes å få dette spørsmålet på høring fra departementet til neste år.
7. Komiteen ser at en hovedinndeling av det ikke-statlige kirkelige regelverket kan bli slik:
 - *Den norske kirkes grunnlag* (Den norske kirkes øverste regelverk)
 - *Kirkeordning for Den norske kirke* (øvrige, viktig regelverk knyttet til selve kirkeordningen)
 - *Diverse øvrige regelverk* (gitt dels av Kirkemøtet, dels av Kirkerådet og andre kirkelige organer)
8. Komiteen har drøftet det som står i saksorienteringen om kirkens læregrunnlag, og den har merket seg forslagene om en mulig språklig fornyelse av Kong Christian Den Femtes Norske Lov (NL) 2-1, fra 1687, som lyder slik:

Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiver Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.

I likhet med Kirkemøtet i 2007 mener komiteen at Den norske kirkes læregrunnlag skal videreføres. Komiteen peker imidlertid på at den innledende setningen i NL 2-1 må endres. Det er i tillegg behov for å gi henvisningen en ny språkdrakt.

9. Komiteen mener en beskrivelse av kirkens selvforståelse og oppdrag bør inngå som en del av kirkens grunnlag. Det bør også tydeliggjøres at Den norske kirke som «Norges Folkekirke» (jf. Grunnlovens § 16) sammen med andre aktører i samfunnet vil videreføre «vor kristne og humanistiske Arv» (jf. Grunnlovens § 2).
10. Komiteen mener at det i den fremtidige kirkeordningen er viktig å føre videre prinsippet om at alle sokn i det minste skal være betjent av en prest, som i samsvar med sin ordinasjonsforpliktelse forvalter ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes.

11. Komiteen forutsetter at dåpen skal være eneste medlemskriterium i Den norske kirke.
12. Komiteen finner kirkens demokratiske struktur som et så viktig kjennetegn ved Den norske kirke at Den norske kirkes grunnlag – som senere vedtatt regeltekst – bør uttrykke dette som et prinsipp.
13. Komiteen mener at tilsynstjenesten som biskopene ivaretar må omtales.
14. Komiteen er kjent med at det arbeides med andre utredninger som kan berøre Den norske kirkes grunnlag og legger til grunn at det foregår en koordinering med disse.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet legger frem en sak om *Den norske kirkes grunnlag* på Kirkemøtet i 2015 som gjør det mulig for Kirkemøtet å angi retning for det videre arbeid med grunnlaget.
2. Kirkemøtet forutsetter at saken *Den norske kirkes grunnlag* inneholder en beskrivelse av følgende:
 - kirkens læregrunnlag
 - kirkens selvforståelse
 - a. som folkekirke lokalt og nasjonalt
 - b. som en del av den verdensomspennende kristne kirke og den evangelisk-lutherske kirkefamilien
 - kirkens oppdrag
 - medlemskap og dåp
 - kirken som en demokratisk oppbygd organisasjon
 - betydningen av prestedtjenesten, andre vigslede tjenester og tilsynstjenesten
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi en begrunnet innstilling om hvilke områder en særskilt lovregulering av Den norske kirke bør omfatte.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Torstein Nordal
Saksordfører: Bjørn Solberg

Disse hadde ordet:

Bjørn Solberg, Ingeborg Midttømme, Atle Sommerfeldt, Tor Singsaas, Dag Landmark, Erling Birkedal, Hans Ove Samuelsen, Målfrid S. Jakobsen, Ivar Braut.

Endringsforslag

Fra 1. behandling:

Forslag fremmet fra 1. behandling:

Hans Ove Samuelsen: Avvist av komiteen – trukket.

Kristin Walstad: Avvist av komiteen – trukket.

Per Oskar Kjølaas: Avvist av komiteen – opprettholdt.

Trond Bakkevig: Avvist av komiteen – trukket.

Fra 2. behandling:

Per Oskar Kjølaas:

Forslag til vedtak pkt. 2 strekpunkt 2:

- kirkens selvforståelse, lokalt, regionalt, nasjonalt og som

Målfrid Synnøve Jakobsen:

Vedtaks punkt 2., strekpunkt 3:

Fra «kirkens oppdrag»

til: «kirkens *vesen og oppdrag*»

Votering

Per Oskar Kjølaas: Forslaget falt mot 38 stemmer.

Målfrid S. Jakobsen: Forslaget falt mot 18 stemmer..

116 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet legger frem en sak om *Den norske kirkes grunnlag* på Kirkemøtet i 2015 som gjør det mulig for Kirkemøtet å angi retning for det videre arbeid med grunnlaget.
2. Kirkemøtet forutsetter at saken *Den norske kirkes grunnlag* inneholder en beskrivelse av følgende:
 - kirkens læregrunnlag
 - kirkens selvforståelse
 - a. som folkekirke lokalt og nasjonalt
 - b. som en del av den verdensomspennende kristne kirke og den evangelisk-lutherske kirkefamilien
 - kirkens oppdrag
 - medlemskap og dåp
 - kirken som en demokratisk oppbygd organisasjon

- betydningen av prestedtjenesten, andre vigslede tjenester og tilsynstjenesten

3. Kirkemøtet ber Kirkerådet gi en begrunnet innstilling om hvilke områder en særskilt lovregulering av Den norske kirke bør omfatte.

Enstemmig vedtatt.

116 stemmeberettigede

KM 07/14 Visjonsdokument for Den norske kyrkja 2015–2018

Saksdokument:

KM 07.1/14 Saksorientering

Første innstilling frå komité F

Samandraget frå saksframstillinga

Kyrkjemøtet skal vedta eit nytt visjonsdokument for Den norske kyrkja for neste fireårsperiode, sidan det noverande visjonsdokument gjeld til og med 2014.

Relasjonane mellom Den norske kyrkja og staten er under endring. På fleire område der staten har hatt ansvaret, vil valde kyrkjelege organ få nye roller. Visjonsdokumentet skal teikne eit bilete av kyrkja, korleis ho forstår seg sjølv, visjonen sin og oppdraget sitt. Dette biletet skal konkretiserast gjennom tydelege signal til arbeidet med andre dokument.

Visjonsdokumentet for Den norske kyrkja 2015–2018 er blitt behandla i Kyrkjerådet to gongar (i møta 26.–27. september 2013 og 5.–6. desember 2013). Før den andre behandlinga i Kyrkjerådet blei saka sendt på høyring til bispedømmeråda og KA – Kyrkjeleg arbeidsgjevar- og interesseorganisasjon. Alle bispedømmeråda svara på høyringa. Ved den andre behandlinga var høyringssvara lagde ved, og mange av forslaga blei vedtekne og er no innarbeidd i saksdokumentet. KA leverte ikkje noko høyringssvar. Saksdokumentet er oppdatert etter den siste behandlinga i Kyrkjerådet.

Visjonsformuleringane frå førre periode: Den norske kyrkja – ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje – er førte vidare. Kopla til desse fire kjerneorda gir visjonen ein heilskapleg bodskap om at kyrkja vil vere til stades for menneske som ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje. Visjonen blir følgd av forklaringar til dei fire kjerneorda om folkekyrkja. Dei er knytte opp mot underpunkt som skal underbygge og gi retning og rolleforståing. Forklaringane er ikkje fullstendig utfyllande, men gir likevel hjelp til forståing og retning for tolkinga.

Vedtaket i Kyrkjemøtet er bindande for dei sentrale kyrkjelege råda. Dei er òg førande for bispedømmeråda. Kyrkjemøtet kan ikkje fatte vedtak som bind lokalkyrkja. Det er derfor viktig å finne formuleringar som kan skape oppslutnad og engasjement i dei endringsprosessane som kjem dei nærmaste åra.

Merknader frå komiteen

Slagord

Komiteen ønskjer at arbeidet med slagord blir gjort av Kyrkjemøtet, og ikkje går vegen om ein kommunikasjonsfagleg prosess. Komiteen meiner at Kyrkemøtet har den nødvendige innsikta og kompetansen til å avgjøre dette sjølv.

Komiteen har diskutert slagord, og har enda opp med eit konkret forslag som Kyrkjemøtet blir tilrådd å vedta. Forslaget er: «Meir himmel på jord».

Grunngjeving for slagordet:

Uttrykket er teologisk haldbart. Jesus seier at himmelriket er nær der han er.
Det uttrykker både kva vi er og gir noko å strekke oss etter.
Både gudstenesta og diakonien gir eit glimt av himmel.
Det utdjupar møtet med mysteriet.
Det er knytt til Fadervår: «på jorda slik som i himmelen».

Visjon og mål

Dei fire hovudomgrepa er behalde. Komiteen har formulert om dei fire hovudpunkta og gjort dei kortare og meir presise. Dessutan har komiteen endra rekkefølga på punkta.
Dette er gjort for at hovudpunkta skal kommunisere betre og vere enklare å oppfatte.

Komiteen har redigert om måla og lagt til nokre punkt. Dette er gjort for å få gudstenestelivet tydelegare fram.

Komiteen har tatt med noko om rekruttering og kyrkjelege handlingar som bryllaup og gravferd.

Trusopplæring for vaksne er eit nytt punkt.

Komiteen har òg tatt inn eit punkt om kvensk kyrkjeliv.

Kyrkja som relevant medieaktør er eit naudsynt punkt i vår tid.

Det er eit mål at visjonsdokumentet kan bli verkeleggjort i heile Den norske kyrkja.
Kyrkjerådet og bispedømmeråda skal følgje opp vedtaket i Kyrkjemøtet. Tilhøvet mellom Kyrkjemøtet og kyrkjelydane/sokna er annleis sidan Kyrkjemøtet ikkje kan gjere vedtak som bind kyrkjelydane økonomisk.

Meir himmel på jord

Den norske kyrkja - ei evangelisk-luthersk folkekyrkje

Visjon og mål for 2015–2018

Vedkjennande	Open	Tenande	Misjonering
Vi tilber og vedkjenner trua på den treeinige Gud	Vi er eit fellesskap prega av likeverd, deltaking og respekt for skilnader.	Vi viser miskunn, fremjar rettferd og vernar om skaparverket.	Vi vitnar om Jesus Kristus lokalt og globalt saman med den verdsvide kyrkja.

Mål:

- Kyrkja vitnar i ord og gjerning om frelse, fridom og håp i Jesus Kristus.
- Gudstenesta gir eit møte med det heilage, med Gud.
- Gudstenesta er eit ope, deltakande og inkluderande fellesskap.
- Alle medlemmer i Den norske kyrkja døyper barna sine.
- Alle døypte og tilhøyrande i alderen 0–18 år blir inviterte til trusopplæring.
- Konfirmasjonstida gir næring til hovud, hjarte og føter.
- Aldersgruppa 18–30 år erfarer at kyrkja er relevant, livsnær og tilgjengeleg.
- Kyrkja har trusopplæring for vaksne.
- Kyrkja har vigselsseremoniar som feirar kjærleiken.
- Kyrkja lar etterlatne møte omsorg og få oppleve ei verdig gravferd for sine.
- Alle har høve til å ta del i kyrkjelyden uavhengig av alder, livssituasjon og funksjonsevne.
- I samarbeid mellom kyrkjelydar og diakonale institusjonar fremjar kyrkja omsorg, verdighet og respekt.
- Samisk kyrkjeliv er livskraftig og likeverdig, og samisk språk og kultur blir varetatt i gudstenestelivet og trusopplæringa.
- Kvensk språk og kultur blir varetatt i gudstenestelivet og trusopplæringa.
- Kyrkja er ein relevant aktør i mediesamfunnet.
- Misjon er del av kyrkjelydens identitet og eit uttrykk for at Gud har gjort oss til sine sendebod.
- Kyrkja arbeider for menneskeverd, fred, menneskerettar og respekt for skaparverket.
- Kyrkja inspirerer til deltaking, og sikrar gode arbeidsforhold for frivillige og tilsette.
- Kyrkja samarbeider med utdanningsinstitusjonar for å styrkje rekruttering til kyrkjeleg teneste.
- Kyrkja samarbeider med styresmakter, livssynssamfunn, kulturliv og organisasjonar.
- Kyrkja legg vekt på religionsdialog.
- Strukturane og dei demokratiske ordningane i kyrkja støttar opp om oppdraget og tenesta.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet vedtek dokumentet *Meir himmel på jord* med dei målformuleringane som underbyggjer visjonen for perioden 2015–2018.
2. Kyrkjemøtet bed dei sentrale, regionale og lokale råda i Den norske kyrkja om å følgje opp visjonen i plandokumenta når mål og satsingsområde skal utformast.
3. Kyrkjemøtet forlenger satsingsområda *Diakoni, Kyrkjemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstenesteliv og Samisk kyrkjeliv* fram til Kyrkjemøtet i 2016.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik
Saksordførar: Berit Nøst Dale

Desse hadde ordet:

Berit Nøst Dale, Atle Sommerfeldt, Erling Birkeland, Karin-Elin Berg, Marius Berge Eide, Knut Lundby, Per Oskar Kjølaas, Solveig Fiske, Ingjerd S. Bratsberg, Laila Riksaasen Dahl, Sølvi Kristin Lewin, Kristin Gunleiksrud Raaum, Øivind Benestad, Ingeborg Midttømme, Gunnar Gjevre, Harald Hegstad, Anne Berit Evang, Ivar Braut, Eldar Husøy, Målfrid Jakobsen, Tone Synnøve Øygard Steinkopf, Stein Reinertsen, Anne-Lise Ording, Geir Ivar Bjerkestrand, Andreas Henriksen Aarflot, Tor Singsaas, Trygve Wyller, Ingeborg Holberg, Egil Morland, Einar Bovim, Erling Birkedal, Tor B. Jørgensen.

Endringsframlegg

Laila Riksaasen Dahl

Kyrkjemøtet vedtek dokumentet «Tru, håp og kjærleik» med dei målformuleringane osb.

Kristin Gunleiksrud Raaum:

Nytt kulepunkt:

Kyrkja er open for ulike kunst- og kulturuttrykk.

Øivind Benestad:

Kirkemøtet tar til etterretning det gode arbeidet som er gjort med slagord, visjonsformulering og mål. Forslagene tas med i en bred prosess, i menigheter og kirkelige organer fram til KM 2015, der det gjøres et endelig vedtak.

Ingeborg Midttømme:

Konfirmasjonstida gir næring til *tru og liv*. (Nytt) (erstattar: *hovud, hjarte og føter*)

Ingeborg Midttømme og Ingeborg Holberg:

Kyrkja arbeider systematisk og målretta for ... i stedet for *samarbeider med utdanningsinstitusjonar for ...*

Gunnar Gjevre:

Tilføyelse under visjon og mål, overskrift open:

«Vi er eit fellesskap prega av likeverd, mangfald, deltaking og respekt for skilnader»

Ivar Braut:

Slagordet strykes.

Overskrift blir «Den norske kyrkja – ei evangelisk-luthersk folkekyrkje».

Eldar Husøy:

Framlegg om å halde fram med «I Kristus – nær livet».

Karin-Elin Berg:

Kulepunkt 7 om relevant, livsnær og tilgjengeleg kyrkje: åpnes til å inkludere fleire (men gjerne med spissing mot 18-30).

Ingjerd S. Bratsberg:

1. Slagord i visjon: I Kristus – i Livet

2. Kulepunkt 9 utgår

Atle Sommerfeldt:

Misjonierende endres til *Evangeliserende*

Tekst: Vi vitnar om Jesus Kristus lokalt og globalt

Kan tas med: (saman med den verdsvide kyrkja)

Atle Sommerfeldt:

Vedkjennande:

Nå: Vi tilber og vedkjenner trua på Den Treeinige Gud

Tillegg: saman med den verdsvide kyrkja

Tone Synnøve Øygard Steinkopf:

Nytt kulepunkt

- Kyrkja arbeidar med å ivareta og fornye kyrkjemusikken.
(Dette er døme på forslag til setning. Målet mitt med forslaget er å nemne kyrkjemusikk i målpunkta.)

Andreas H. Aarflot:

Erstatte tredje kulepunkt nedenfra med:

Kirken er en tydelig og konstruktiv aktør i det norske samfunn og samarbeider godt både med myndigheter, ulike livssynssamfunn, et bredt kulturliv og det sivile samfunn for øvrig.

Saka vart sendt tilbake til komiteen.

Endeleg innstilling frå komité F

Samandraget frå saksframstillinga

Kyrkjemøtet skal vedta eit nytt visjonsdokument for Den norske kyrkja for neste fireårsperiode, sidan det noverande visjonsdokument gjeld til og med 2014.

Relasjonane mellom Den norske kyrkja og staten er under endring. På fleire område der staten har hatt ansvaret, vil valde kyrkjelege organ få nye roller. Visjonsdokumentet skal teikne eit bilete av kyrkja, korleis ho forstår seg sjølv, visjonen sin og oppdraget sitt. Dette biletet skal konkretiserast gjennom tydelege signal til arbeidet med andre dokument.

Visjonsdokumentet for Den norske kyrkja 2015–2018 er blitt behandla i Kyrkjerådet to gongar (i møta 26.–27. september 2013 og 5.–6. desember 2013). Før den andre behandlinga i Kyrkjerådet blei saka sendt på høyring til bispedømmeråda og KA – Kyrkjeleg arbeidsgjevar- og interesseorganisasjon. Alle bispedømmeråda svara på høyringa. Ved den andre behandlinga var høyringssvara lagde ved, og mange av forslaga blei vedtekne og er no innarbeidd i saksdokumentet. KA leverte ikkje noko høyringssvar. Saksdokumentet er oppdatert etter den siste behandlinga i Kyrkjerådet.

Visjonsformuleringane frå førre periode: Den norske kyrkja – ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje – er førte vidare. Kopla til desse fire kjerneorda gir visjonen ein heilskapleg bodskap om at kyrkja vil vere til stades for menneske som ei vedkjennande, misjonerande, tenande og open folkekyrkje. Visjonen blir følgd av forklaringar til dei fire kjerneorda om folkekyrkja. Dei er knytte opp mot underpunkt som skal underbygge og gi retning og rolleforståing. Forklaringane er ikkje fullstendig utfyllande, men gir likevel hjelp til forståing og retning for tolkinga.

Vedtaket i Kyrkjemøtet er bindande for dei sentrale kyrkjelege råda. Dei er òg førande for bispedømmeråda. Kyrkjemøtet kan ikkje fatte vedtak som bind lokalkyrkja. Det er derfor viktig å finne formuleringar som kan skape oppslutnad og engasjement i dei endringsprosessane som kjem dei nærmaste åra.

Merknader frå komiteen

Komiteen er takksam for alle innspel til saka som kom i plenum. Det var 16 skriftlege endringsforslag og ei rekkje munnlege ønskjer. Komiteen har systematisert alle desse innspela og vurdert dei i sitt vidare arbeid med visjonsdokumentet.

Komiteen har vurdert forslaget til Benestad om å ha ein brei prosess om visjonen i kyrkjelydane. Komiteen vil halde fast ved at visjonen bør vedtakast på dette kyrkjemøtet. Sidan det skal gjerast gjeldande frå 2015, bør ikkje vedtaket utsetjast eit år. Dei siste åra har det vore mange høyringar i kyrkja vår, og det skal godt gjerast å skape entusiasme gjennom enno ei høyring. Komiteen har derfor vald ikkje å ta til følgje forslaget frå Benestad.

Slagordet

Komiteen vil halde fast på forslaget til slagord som blei fremja i første innstilling: *Meir himmel på jorda* (med «jorda» i bestemt form på nynorsk). Fleire var entusiastiske til denne formuleringa i plenumsdebatten.

Komiteens grunngjeving for slagordet er:

Uttrykket er teologisk haldbart. Jesus seier at himmelriket er nær der han er.

Det uttrykker både kva vi er og gir noko å strekke oss etter.

Både gudstenesta og diakonien gir eit glimt av himmel.

Det utdjupar møtet med mysteriet.

Det er knytt til Fadervår: «... på jorda slik som i himmelen».

Nokon har sagt at slagordet *Meir himmel på jorda* òg kan brukast av andre religionar. Når formuleringa blir brukt med Den norske kyrkja som avsendar, vil budskapet bli tolka i lys av kven avsendaren er, og bli rett forstått.

Det kom tre skriftlege forslag til andre slagord frå Husøy, Bratsberg og Riksaasen Dahl: «I Kristus – nær livet»; «I Kristus – i livet»; «Tru, håp og kjærleik». Det første, som har vore slagord i førre perioden, har ikkje fått god evaluering, og det andre ligg tett opp til dette. «Tru, håp og kjærleik» er fint og bibelsk, men komiteen har større tru på forslaget sitt. Eit forslag frå Braut om å sløyfe slagord er vurdert, men komiteen har vald å halde fast på å fremje eit slagord.

I plenumsdebatten gav fleire uttrykk for at namnet *Jesus* eller *Kristus* burde vere med i slagordet. Komiteen har vald å løfte eit av bollepunkta i første innstilling opp som ei forlenging av slagordet. Det gjeld denne setninga: *Kyrkja vitnar i ord og gjerning om frelse, fridom og håp i Jesus Kristus*. På dette viset blir det utdjupa kva som ligg i formuleringa *Meir himmel på jorda*.

Dei fire omgrepa som har følgd kyrkja i fleire år, kjem så som ei forklaring på korleis kyrkja vil vitne om Kristus i ord og gjerning: Ved å vere vedkjennande, open, tenande og misjonerande. Det er eit klart fleirtal i komiteen som vil halde på «misjonerande» og ikkje skifte ordet ut med «evangeliserande», som Sommerfeldt hadde forslag om.

Sommerfeldts andre forslag om å flytte uttrykket «saman med den verdsvide kyrkja» til omgrepet «Vedkjennande», slutter komiteen seg til.

Gjevne hadde eit forslag om å ta ordet «mangfald» inn under omgrepet «Open». Komiteen har tatt ordet inn til erstatning for ordet «skilnader».

Bollepunkta

Komiteen ser at bollepunkta i første innstilling ikkje var godt nok strukturerte. Det var heller ikkje eit godt grep å bruke ordet «mål» som overskrift over dei. Det gir lett preg av å vere ei oppgåveliste. Komiteen har i staden vald å bruke «I perioden 2015-2018 vil vi at» som overskrift, og har forsøkt å formulere bollepunkta meir som kva kyrkja kan vere enn kva kyrkjelydane må gjere.

For å få betre struktur på desse bollepunkta har komiteen vald å gruppere dei under fire overskrifter. Dei handlar om gudsteneste, dåp og trusopplæring, samfunnsansvar og rekruttering – uttrykt som visjonar for kyrkja. Dette er ei strukturell endring frå første innstilling som komiteen håper at Kyrkjemøtet vil sjå som ei klar betring av dokumentet.

Omstruktureringa har ført til ein kritisk gjennomgang av alle bollepunkta i første innstilling, der komiteen òg har drøfta alle forslaga som blei fremja i plenum, både skriftlege og munnlege. Ein del av desse innspela har komiteen tatt inn i dokumentet, men fleire av dei er blitt noko formulert om eller er tekne inn som eit ledd i eit bollepunkt.

Komiteen vil kort gjere greie for korleis endringsforslaga er følgde opp:

Til punktet om aldersgruppa 18–30 hadde Berg forslag om at omgrepa «relevant, livsnær og tilgjengeleg kyrkje» måtte knyttast til fleire enn denne aldersgruppa. Komiteen er ikkje ueinig i synspunktet, men formuleringane har tidlegare vore knytte til 18–30-satsinga, og sjølv om formuleringa er god, bør ho etter komiteens mening ikkje gjentakast fleire gonger i ein tekst som må haldast i knappe ordelag. På det grunnlaget har komiteen ikkje tatt forslaget til følgje.

Bratsberg hadde forslag om å stryke punktet om «vigselsseremoniar som feirar kjærleiken». Komiteens tanke bak formuleringa er at kyrkja må gjera vigslar til glade og gode opplevingar. I staden for å ta punktet bort, har komiteen vald å bytte ordet «vigselsseremoniar» med «vigslar» og har utvida punktet med ein teologisk dimensjon: «... og bed om Guds velsigning over samlivet». Punktet om gravferd er òg gitt ein teologisk dimensjon på liknande vis. Bratsbergs forslag er altså ikkje tatt til følgje slik ho framsette det, men det har ført til at komiteen har utdjupa punkta om vigsel og gravferd.

Midttømme hadde eit forslag om at formuleringa «hovud, hjarte og føter» i punktet om konfirmasjon måtte erstattast med «tru og liv». Dette har komiteen slutta seg til.

Aarflot hadde eit framlegg om å erstatte punktet om at «kyrkja samarbeider med styresmakter, livssynssamfunn, kulturliv og organisasjonar» med punkt 14 i det opphavlege saksdokumentet. Komiteen har vald å ta nokre formuleringar frå dette punktet og innarbeide dei i komiteens forslag, slik at det vesentlegaste i forslaget frå Aarflot er tatt til følgje.

Forslaget frå Midttømme og Holberg i høve til rekruttering er følgd opp av komiteen, om ikkje heilt ordrett. Komiteen har likevel behalde eit eige punkt som gjeld utdanningsinstitusjonane i samband med rekruttering. Munnlege kommentarar i plenum er òg reflekterte inn i redigeringa av dei to punkta.

Raaum ville ha inn eit nytt bollepunkt om at kyrkja er open for ulike kunst- og kulturuttrykk. Steinkopf ønskja eit nytt punkt om kyrkjemusikken. Komiteen har tatt begge forslaga til følgje, men har vald å setje dei saman til eitt punkt.

Bollepunkta som gjeld det samiske og kvenske kan plasserast inn under fleire av dei fire overskriftene. Etter ein konsultasjon med leiaren i Samisk kyrkjeråd er dei no plasserte under punktet om dåp og trusopplæring.

Som nemnd har òg dei munnlege innspela i plenumsdebatten vore drøfta i komiteen. Somme av ønskja er innarbeid i dokumentet, somme må ein lese inn i formuleringar som «ope» og «inkluderande». Om alle enkeltønskje skulle takast inn, ville det sprengje ramma for kva eit visjonsdokument bør vere. Komiteen meiner det er langt nok som det er.

Oppsummering

Forslaget til vedtak er blitt noko formulert om ut frå at dokumentet no tydelegare er ein visjon enn ei oppgåveliste. Visjonen skal vere ein inspirasjon som viser retning for det vi driv med i kyrkja. Derfor heiter det no: «Kyrkjemøtet ønskjer at visjonen og konkretiseringane kan inspirere arbeidet i kyrkja».

Det andre punktet i vedtaket er eit bollepunkt frå første innstilling som passer dårleg inn i den nye strukturen. Komiteen meiner punktet gjer seg betre i vedtaket enn i sjølve visjonen.

Det tredje punktet i vedtaket har no berre indirekte med visjonsdokumentet å gjere. Kyrkjemøtet har tidlegare vedtatt dei fem satsingsområda fram til 2014. Sidan det ikkje har vore ei sak om nye satsingsområde no, treng ein å forlengje desse fram til Kyrkjemøtet kan ta stilling til nye satsingsområde. Ein treng å ha definerte satsingsområde mellom anna av omsyn til fordeling av OVF-middel. For å få gjort dette vedtaket, er punktet hengt på denne saka.

Komiteen veit at dei endringane som er gjort i dokumentet etter første innstilling, er meir omfattande enn det som er normalt. Likevel meiner komiteen at dette har vore naudsynt ut frå plenumsdebatten og dei skriftlege og munnlege innspela som kom der. Det som er komiteens strukturelle grep utover dette, er grupperinga av bollepunkta under fire overskrifter. Komiteen meiner dette gjer det enklare å sjå kva visjonen for kyrkja vår er.

Det er eit mål at visjonen kan bli verkeleggjort i heile Den norske kyrkja. Kyrkjerådet og bispedømmeråda skal følgje opp vedtaket som Kyrkjemøtet gjer. Tilhøvet mellom Kyrkjemøtet og kyrkjelydane/sokna er annleis sidan Kyrkjemøtet ikkje kan gjere vedtak som bind kyrkjelydane økonomisk.

Meir himmel på jorda

Kyrkja vitnar i ord og gjerning om frelse, fridom og håp i Jesus Kristus

ved å vere

Vedkjennande	Open	Tenande	Misjonierende
Vi tilber og vedkjenner trua på den treeinige Gud saman med den verdsvide kyrkja.	Vi er eit fellesskap prega av likeverd, deltaking og respekt for mangfald.	Vi viser miskunn, fremjar rettferd og vernar om skaparverket.	Vi vitnar om Jesus Kristus lokalt og globalt.

I perioden 2015–2018 vil vi at:

1. Gudstenestelivet blomstrar

- Gudstenesta gir eit møte med det heilage, med Gud.
- Gudstenesta er eit ope, deltakande og inkluderande fellesskap.
- Gudstenesta knyter oss til heile den verdsvide kyrkja.
- Kyrkja har vigslar som feirar kjærleiken og bed om Guds velsigning over samlivet.
- Kyrkja lar etterlatne møte omsorg og få oppleve ei verdig gravferd der dei får leggje den døde i Guds hender.
- Kyrkja varetar og fornyar kyrkjemusikken og gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk.

2. Fleire søkjer dåp og trusopplæring

- Medlemmer i Den norske kyrkja døyper barna sine.
- Alle døypte og tilhøyrande i alderen 0–18 år blir inviterte til trusopplæring som gjer at dei kjenner seg heime i kyrkja, og som gir kunnskap om kristen tru.
- Konfirmasjonstida gir næring til tru og liv.
- Aldersgruppa 18–30 år erfarer at kyrkja er relevant, livsnær og tilgjengeleg.
- Kyrkja har trusopplæring for vaksne.
- Samisk kyrkjeliv er livskraftig og likeverdig, og samisk språk og kultur blir varetatt i gudstenestelivet og trusopplæringa.
- Kvensk språk og kultur blir varetatt i gudstenestelivet og trusopplæringa.

3. Folkekyrkja engasjerer seg i samfunnet

- I samarbeid mellom kyrkjelydar og diakonale institusjonar fremjar kyrkja omsorg, verdigheit og respekt.
- Kyrkja fremjar menneskeverd, fred, menneskerettar og respekt for skaparverket.
- Misjon er del av kyrkjelydens identitet og eit uttrykk for at Gud har gjort oss til sine sendebod.
- Kyrkja er ein relevant aktør i mediasamfunnet.
- Kyrkja er ein tydeleg og konstruktiv aktør i det norske samfunnet i samarbeid med

styresmakter, livssynssamfunn, kulturliv og ulike organisasjonar.

- Dei som er nye i Noreg finn sin plass i kyrkjelydane i Den norske kyrkja eller i sine egne trussamfunn.
- Kyrkja legg vekt på religionsdialog.

1. Fleire får lyst til å arbeide i kyrkja

- Kyrkja inspirerer til deltaking og sikrar gode arbeidsforhold for frivillige og tilsette.
- Kyrkja styrkjer rekruttering til kyrkjeleg teneste i samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjonane og utdanningsinstitusjonar.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet vedtek slagordet *Meir himmel på jorda* med dei visjonsformuleringane som underbyggjer dette. Kyrkjemøtet ønskjer at visjonen kan inspirere arbeidet i kyrkja i perioden 2015–2018.
2. Kyrkjemøtet strekar under at strukturane og dei demokratiske ordningane i kyrkja skal støtte opp om oppdraget og tenesta.
3. Satsingsområda *Diakoni, Kyrkjemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstenesteliv og Samisk kyrkjeliv* blir forlengde fram til Kyrkjemøtet i 2016.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Saksordførar: Berit Nøst Dale

Desse hadde ordet:

Berit Nøst Dale, Gyrid Espeland, Svein Arne Lindø, Karin-Elin Berg, Einar Bovim, Marius Berge Eide, Ivar Braut, Solveig Fiske, Ingjerd S. Bratsberg, Øivind Benestad, Helga Haugland Byfuglien, Erling Birkedal, Trond Bakkevig, Gunnhild Andreassen, Anne-Lise Brenna Ording, Eldar Husøy.

Endringsframlegg

Frå 1. behandling:

Laila Riksaasen Dahl: Framlegget ikkje teke inn av komiteen. Held fast på framlegget.

Kristin Gunleiksrud Raaum: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Øivind Benestad: Framlegget er ikkje teke inn av komiteen. Held fast på framlegget.

Ingeborg Midttømme og Ingeborg Holberg: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Gunnar Gjevre: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Ivar Braut: Framlegget ikkje teke inn av komiteen. Held fast på framlegget.

Eldar Husøy: Framlegget ikkje teke inn av komiteen. Trekker framlegget.

Karin-Elin Berg: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Ingjerd S. Bratsberg: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Atle Sommerfeldt (1. forslag): Framlegget ivaretatt av komiteen.
Atle Sommerfeldt (2. forslag): Framlegget ivaretatt av komiteen.
Tove Synnøve Øygard Steinkopf: Framlegget ivaretatt av komiteen.
Andreas H. Aarflot: Framlegget ivaretatt av komiteen.

Frå 2. behandling:

Laila Riksaasen Dahl:

Kyrkjemøtet vedtek dokumentet «Tru, håp og kjærleik» med dei målformuleringane osb.

Øivind Benestad:

Kirkemøtet tar til etterretning det gode arbeidet som er gjort med slagord, visjonsformulering og mål. Forslagene tas med i en bred prosess, i menigheter og kirkelige organer fram til KM 2015, der det gjøres et endelig vedtak.

Ivar Braut:

Slagordet strykes.

Overskrift blir «Den norske kyrkja – ei evangelisk luthersk folkekyrkje».

Erling Birkedal:

Endring i mellomoverskrifter, under 1. perioden 2015-18 vil vi at:

2. Dåp og trusopplæring for alle
4. Auka deltaking og involvering

Marius Berge Eide:

Bollepunkt under

2. «Fleire søker dåp...».

- Teiknspråklege og døve oppsøkast og vart tilbode kyrkjelege handlingar på eget språk, og døvekulturen blir varetatt i gudstenestelivet og trusopplæringa.

Votering

Laila Riksaasen Dahl: Framlegget falt mot 14 røyster.

Øivind Benestad: Framlegget falt mot 17 røyster.

Ivar Braut: Framlegget falt mot 10 røyster.

Marius Berge Eide: Framlegget falt mot 54 røyster.

Erling Birkedal: Framlegget falt mot 11 røyster.

Kyrkjemøtet sitt vedtak

1. Kyrkjemøtet vedtek slagordet *Meir himmel på jorda* med dei visjonsformuleringane som underbyggjer dette. Kyrkjemøtet ønskjer at visjonen kan inspirere arbeidet i kyrkja i perioden 2015–2018.
2. Kyrkjemøtet strekar under at strukturane og dei demokratiske ordningane i kyrkja skal støtte opp om oppdraget og tenesta.

3. Satsingsområda *Diakoni, Kyrkjemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstenesteliv* og *Samisk kyrkjeliv* blir forlengde fram til Kyrkjemøtet i 2016.

Samrøystes vedtatt.
116 røysteføre.

KM 08/14 Delegasjon av Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister

Saksdokument:

KM 08.1/14 Saksorientering

KM 08.1.2/14 Forskrift Dnks medlemsregister

Innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkemøtet har i henhold til Medlemsregisterforskriften § 4 det formelle ansvaret som behandlingsansvarlig for Den norske kirkes medlemsregister. Behandlingsansvar betegner en formell posisjon og innebærer en rekke plikter i loven.

Kirkerådet ved dets direktør ivaretar til daglig oppgavene som er tillagt den databehandlingsansvarlige.

For å tydeliggjøre at Kirkemøtet som behandlingsansvarlig har overført den kompetanse og myndighet til å utføre de oppgaver som er tillagt den behandlingsansvarlige til Kirkerådet, legger Kirkerådet frem et forslag om delegasjonsvedtak for Kirkemøtet.

Delegasjonen er nødvendig for at Kirkerådet får et avklart mandat for eksempel til inngåelse av fremtidige databehandleravtaler.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksutredningen til grunn ved behandlingen av saken og har ingen merknader.

Forslag til vedtak

Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister delegeres til Kirkerådet.

Plenumsbehandling

Dirigent: Dag Landmark
Saksordfører: Tanja Nyjordet

Disse hadde ordet:

Tanja Nyjordet

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister delegeres til Kirkerådet.

Enstemmig vedtatt.
114 stemmeberettigede.

KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene

Saksdokument:

KM 09.1/14 Saksorientering

KM 09.1.1/14 Sett undertrykte fri

KM 09.1.2/14 Debattene om TP-ØSK

Første innstilling fra komité F

Sammendrag av saksorienteringen

Etter anbefaling fra Mellomkirkelig råds møte 19.-20. september 2013 ba Kirkerådet i sitt møte 26.-27. september samme år om at Kirkemøtet behandler saken *Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* i 2014, basert på utredningen *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* som er blitt presentert for rådene. Begge rådene ga innspill til innholdet i sakspapirene og forslag til vedtak for Kirkemøtet. Mellomkirkelig råd behandlet saken 3. gang på sitt møte 27.-28.11. 2013, og Kirkerådet behandlet den 2. gang i sitt møte 5.-6. desember.

Grunnlaget for kirkemøtesaken er utredningen *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* som er forfattet av Mellomkirkelig råds menneskerettighetsutvalg på bestilling fra Mellomkirkelig råds møte i mars 2013. Dokumentet drøfter hvordan Den norske kirke i dag utfordres av det internasjonale menneskerettighets-systemet, og hvordan en kirkelig respons bør innrettes.

Forrige gang Kirkemøtet behandlet en egen sak om menneskerettighetene, var på slutten av 1980-tallet. Den gang drøftet man kirkens *internasjonale* arbeid, og bakteppet var den gang den kalde krigen og Den norske kirkes omfattende engasjement for å avskaffe apartheidsystemet i Sør-Afrika. Siden da har man fått flere nye FN-konvensjoner, og nye problemstillinger har dukket opp. Dette nødvendiggjør en ny gjennomtekning, og ikke minst ser man nå at nasjonale og internasjonale forhold glir over i hverandre når menneskerettigheter skal ivaretas.

Sett undertrykte fri! er todelt. I første del redegjøres det for hva som menes med menneskerettigheter, og det gis en teologisk begrunnelse for Den norske kirkes menneskerettighetsengasjement. Del to tar for seg ulike livsområder og situasjoner ut ifra et menneskerettighetsperspektiv. For hvert tema utfordres Den norske kirke konkret.

Sett undertrykte fri! er bakgrunnsdokument for kirkemøtesaken og *skal ikke behandles*.

I sakspapirer redegjøres det for de problemstillinger Kirkemøtet inviteres til å drøfte. Det legges opp til at Kirkemøtet skal diskutere kriterier for de prioriteringer som skal ligge til grunn for Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid, og komme med forslag til hvorledes kirken på ulike nivåer kan arbeide for å beskytte menneskerettighetene som en del av sitt diakonale oppdrag. Denne saken kan sees på som en konkret oppfølging av *Plan for diakoni i Den norske kirke*.

I forslaget til vedtak fra Kirkemøtet har man bevisst valgt å *ikke* nevne konkrete enkeltgrupper fordi saken har et overordnet perspektiv på menneskerettighetene. Nevner man enkelte grupper, blir det fort en diskusjon om hvorfor noen er nevnt spesielt og andre er utelatt, og det er ikke poenget i denne sammenheng.

Komiteens merknader

Komiteen er glad for det solide arbeidet som har resultert i dokumentet *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene*, og slutter seg i hovedsak til innholdet i det framlagte sakspapir til Kirkemøtet.

Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet, og kirkens kall og oppgave som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid.

Menneskerettighetene, slik de uttrykkes i FNs traktater og konvensjoner og i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, har som premiss at rettighetene gjelder fra fødselen av. Det er stater som forplikter seg til å sikre disse juridiske rettighetene, og de gjelder universelt. Det kristne menneskesynet og etikken går lenger enn dette og vil verne om livet fra dets begynnelse. Også på andre områder enn liv-død-problematikken vil kirkens lære og diakoni ikke fullt ut samsvare med menneskerettighetene. Kirkens menneskerettighetsarbeid er derfor bare en del av kirken diakonale arbeid. Kirkemøtesak 9/14 handler om kirkens arbeid med menneskerettighetene.

Komiteen mener at utredningen *Sett undertrykte fri* er et svært godt og grundig dokument som bør brukes i Den norske kirke, og også i det internasjonale økumeniske menneskerettighetsarbeidet. Komiteen vil oppfordre Mellomkirkelig råds sekretariat til å ta med seg kommentarer fra Kirkemøtet som kan bidra til å klargjøre teksten, når dokumentet revideres i forbindelse med oversettelser og nye opptrykk.

Pkt. 6 – Kriterier for prioriteringer

Komiteen støtter det framlagte vedtaks forslag til kriterier for prioriteringer, men vil i tillegg til mindre språklig endringer, foreslå to tilleggspunkter:

- *Urfolks rettigheter*
Den norske kirke har lenge hatt et sterkt engasjement for urfolks rettigheter. Strategiplanen for samisk kirkeliv legger et godt grunnlag for å videreføre dette arbeidet både i forhold til samers rettigheter, men også urfolks rettigheter i andre deler av verden.
- *Religions- og livssynsfrihet*
Som trossamfunn har kirken et særlig ansvar for å sikre alle menneskers rett til å ha en religiøs tro, til ikke å tro og til å skifte tro. Religionsfriheten er under press i dag, og troende som tilhører minoritetslivssyn, er mange steder svært utsatt for diskriminering

og menneskerettighetsbrudd. Kirken skal arbeide for å beskytte kristne trossøsken, men også alle andre troende sin rett til å utøve sin tro både privat og offentlig.

Komiteen har valgt å slå sammen pkt. 4 og 5 (side 4-5 i det opprinnelige forslag) i forslaget til ett vedtak, her funnet under punkt f).

Forslag til et nytt vedtakspunkt:

Nytt pkt. 9:

Menneskerettighetene og grunnloven

Stortinget vil fram mot 17. mai i år behandle forslagene fra Lønning-utvalget om å inkludere menneskerettighetene i Grunnloven. Komiteen mener at det vil være et viktig signal fra Kirkemøtet om hvilke grunnleggende verdier det norske samfunnet skal bygge på, å vedta en oppfordring til Stortinget om å inkludere menneskerettighetene i Grunnloven.

Forslag til vedtak

1. Den norske kirkes arbeid med menneskerettighetene tar utgangspunkt i at Jesus sier at han er kommet for å «forkynne et godt budskap for fattige (...) rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri.» (Lukas 4,18). Kristen tro er at mennesket er skapt i Guds bilde og har likt verd fra livets begynnelse til livets slutt. De universelle menneskerettighetene skal beskytte mennesker mot overgrep og undertrykking og er i lys av kristen tro uttrykk for menneskets ukrenkelighet og likeverd.
2. Verdenserklæringen om menneskerettighetene og FNs menneskerettighetssystem er uttrykk for en internasjonal enighet om ett felles normgrunnlag på tvers av religion, livssyn eller politisk ideologi. Religioner og livssyn har ulik teologisk tolkning av, eller begrunnelse for, menneskerettighetene, men kan likevel enes om disse rettighetene. Menneskerettigheter egner seg for dialog og samarbeid på tvers av livssyn og ideologi.
3. Menneskerettighetene er et verktøy i kampen for menneskers verdighet, frihet og rettferdighet. Når statene har forpliktet seg på menneskerettighetene, har de sterk og unik legitimitet. Menneskerettssystemet har også instrumenter som gjør det mulig å holde stater ansvarlige når rettighetene brytes.
4. Menneskerettighetene har en juridisk og en moralsk side:
 - Menneskerettigheter forplikter først og fremst stater. Hver enkelt stat har ansvar for å respektere, beskytte og oppfylle menneskerettighetene, slik de er uttrykt i Verdenserklæringen om menneskerettigheter og de ulike menneskerettighetskonvensjonene.
 - Menneskerettigheter forplikter både hver enkelt kristen og kirken. Kirkens rolle som moralsk pliktbarer har ulike dimensjoner:
 - Respektere menneskerettighetene: Kirken skal ikke bryte menneskerettighetene. Dersom andre kirker eller kirkelige aktører begår menneskerettighetsbrudd, har Den norske kirke ansvar for å påpeke dette.

- Beskytte og oppfylle menneskerettighetene: Kirken skal holde staten (den juridiske pliktbereren) ansvarlig for å beskytte og oppfylle menneskerettighetene. Maktkritikk og beslutningspåvirkning er aktuelle metoder. Kirken skal også styrke rettighetsholderens evne til selv å kjempe for sine rettigheter.
5. Kirkemøtet anbefaler dokumentet *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* til refleksjon, strategiutvikling og handling i Den norske kirke.
6. **Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd om** å la respekten for menneskerettighetene prege kirkelig arbeid, som inkluderer:
- Videreutvikle den menneskerettslige tilnærmingen til diakoni med utgangspunkt i Plan for diakoni i Den norske kirke. Det er særlig viktig at Den norske kirkes diakonale arbeid lokalt og i de spesialiserte organisasjonene ledsager mennesker i møte med offentlige myndigheter slik at de får oppfylt sine menneskerettigheter.
 - Arbeide videre med hvordan et menneskerettslig perspektiv kan integreres i trosopplæringen.
 - Vurdere hvordan Kirkemøtets vedtak og dokumentet *Sett undertrykte fri!* kan brukes til å styrke menighetenes engasjement for menneskerettighetene, og videreutvikle menighetspedagogiske ressurser på dette området.

7. Prioriteringer

Kirkemøtet oppfordrer til at følgende kriterier for prioriteringer legges til grunn for Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid nasjonalt og internasjonalt.³:

a) Der kristen tro brukes for å legitimere menneskerettighetsbrudd, eller der kirken selv står ansvarlig for overgrep

I tilfeller der de som bryter menneskerettighetene, gjør dette med henvisning til kristen tro, påhviler det kristne kirker et spesielt ansvar for å påpeke dette og kjempe for menneskerettighetene. Menneskerettighetsbrudd som skjer i en kirkelig kontekst, eller der kirker eller kirkelige representanter konkret er overgripere, er også spesielt alvorlig fordi effekten kan være at de kirkelige rammene gir en slags legitimering av overgrep. Slike saker bør ha høy prioritet for Den norske kirke. Dette gjelder selvfølgelig i enda større grad dersom vår egen kirke er ansvarlig (eller medansvarlig) for rettighetsbrudd. Også i saksområder der Den norske kirke selv tidligere har vært ansvarlig for menneskerettighetsbrudd, har kirken et ekstra ansvar.

³ Kriteriene er ikke listet i prioritert rekkefølge.

b) Henvendelser fra økumeniske organisasjoner som Den norske kirke er medlem av, samt henvendelser fra andre kristne kirker og organisasjoner

Som medlem i internasjonale økumeniske organisasjoner har Den norske kirke en sterk institusjonell og moralsk forpliktelse til å følge opp utfordringer som kommer til oss fra andre kirker gjennom disse organisasjonene. Samtidig har Den norske kirke gjennom medlemskapet i de økumeniske organisasjonene en mulighet for å arbeide sammen i et globalt økumenisk fellesskap og dermed ha større gjennomslag. Også andre henvendelser fra kirker og kristne trossøsken andre steder i verden har krav på vår oppmerksomhet, selv om slike henvendelser må vurderes på selvstendig grunnlag.

c) Brudd på urfolks rettigheter

Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt. Nesten alle verdens urfolk har opplevd menneskerettighetsbrudd, ofte gjennomført av staten og storsamfunnet de er en del av. Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med sin egen historiske rolle overfor det samiske folk. Den forsoningsprosessen som har begynt må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter.

d) Saker som glemmes av andre og ikke er på dagsorden nasjonalt og internasjonalt

Noen saker faller utenom både medias søkelys og den politiske dagsorden, til tross for graverende og omfattende krenkelser av menneskerettighetene. Dette kan i seg selv være en grunn til at kirken skal ta opp en sak. Jesu lære gir kristne og kirken et spesielt ansvar for å ta vare på de aller mest marginaliserte. Dette punktet innebærer også en forpliktelse til å holde seg bredt orientert om menneskerettighetssituasjonen i verden.

e) Religionsfrihet

Retten til religions- og livssynsfrihet er under press. Som kirke har vi et særlig ansvar for å forsvare religions- og livssynsfriheten nasjonalt og internasjonalt. Kirken skal ha et særlig fokus på områder der hvor livssynsminoriteter utsettes for grove menneskerettighetsbrudd. Dette arbeidet styrkes gjennom økumenisk samarbeid og interreligiøs dialog.

f) Særlig omfangsrrike, grove og sammensatte menneskerettighetsbrudd

Mange steder i verden er mennesker utsatt for brudd på en rekke menneskerettigheter samtidig, og deres situasjon vil fremstå som spesielt graverende. Slike situasjoner kjennetegnes også ofte av en mangel på muligheter til å kjempe for sine egne rettigheter. Eksempler på dette er slaveri eller tilfeller der mennesker lever under slavelignende forhold. I slike situasjoner vil kirkens ansvar for å spille en ”talsmannsrolle” og myndiggjøre mennesker til selv å kjempe for sine rettigheter, være ekstra stor.

g) Saker der den norske stat eller andre norske aktører er ansvarlige for menneskerettighetsbrudd

Dersom norske myndigheter eller andre norske aktører kan sies å være ansvarlige for, eller medansvarlige for, at menneskers rettigheter brytes enten i Norge eller andre steder i verden, har både den enkelte norske borger og kirken som en del av det norske sivilsamfunnet et ansvar for å påvirke myndighetene til å respektere menneskers rettigheter. En grunn til dette er etisk: Myndighetene i Norge handler «på vegne av» befolkningen, og som del av et demokratisk samfunn har vi både mulighet og ansvar for å påvirke det myndighetene gjør på vegne av landet. Rent pragmatisk sett vil det også som oftest være langt lettere for Den norske kirke å påvirke norske myndigheters adferd enn å påvirke andre lands aktører. Også der andre norske aktører er involvert i menneskerettighetsbrudd, vil det gi kirken i Norge et spesielt ansvar og en mulighet for å påvirke.

h) Geografisk og saklig bredde i det samlede engasjement

Et helhetlig og troverdig menneskerettighetsarbeid fra Den norske kirke bør over tid representere en viss bredde både i type saker og i hvilke områder i verden man fokuserer på. Et slikt «breddekriterium» bør likevel ikke brukes til å hindre eller stoppe et arbeid som er vellykket, men heller inspirere til å rette blikket mot nye steder som kan ha blitt oversett tidligere.

i) Mulighet for gjennomslag

Menneskerettighetsengasjementet er ikke bare rent teoretisk, men har en klar endringsagenda. Derfor blir vurderinger av hvor og hvordan vi som kirkelige aktører i størst grad har mulighet til gjennomslag, et sentralt kriterium for hvor vi skal sette inn innsatsen. Hva som bestemmer muligheten til gjennomslag, vil kunne endre seg over tid og mellom ulike situasjoner, men noen faktorer kan være:

- Nærhet til beslutningstakere (som for eksempel til norske myndigheter som nevnt over)
- Relasjon til berørte aktører, kjennskap til saksområde eller godt kirkelig eller annet nettverk
- Momentum i en sak: Oppmerksomhet om eller politisk bevegelse i en sak kan gjøre handlingsrommet for påvirkning større
- Saker der religiøs kompetanse og tilgang til et religiøst språk er en spesielt viktig ressurs

8. Kirkemøtet oppfordrer den norske regjeringen til å:

- Ratifisere tilleggsprotokollene til disse tre konvensjonene: Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen om barns rettigheter og Konvensjonen om menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Støtte opprettelsen av en uavhengig nasjonal institusjon for menneskerettigheter, underlagt Stortinget, som får både mandat og tilstrekkelige ressurser til å være en effektiv pådriver for å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge.
- Styrke arbeidet for menneskerettighetene internasjonalt, inkludert å bekjempe diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, religion eller livssyn, nasjonalitet, etnisitet, kaste eller seksuell orientering.

9. Kirkemøtet oppfordrer Stortinget:

Kirkemøtet vil sterkt oppfordre Stortinget til å gjøre et verdimeessig valg og inkludere menneskerettighetene i Grunnloven. I et år hvor vi feirer Grunnloven, vil det være et viktig signal å gi dem et slikt vern. Dette vil tydeliggjøre hvilke verdier det norske samfunnet skal bygge på, og gi et viktig signal til det internasjonale samfunnet.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Dag Landmark

Saksordfører: Kjetil Drangsholt

Disse hadde ordet:

Kjetil Drangsholt, Atle Sommerfeldt, Per Oskar Kjølås, Kristin Gunleiksrud Raaum, Gunnar Gjevre, Solveig Fiske, Egil Morland, Ingjerd Sørhaug Bratsberg, Trond Bakkevig, Anne Dalheim, Kjellfred Dekko, Ingeborg Midttømme, Øivind Benestad, Aud Kvalbein, Stein Reinertsen, Ola T. Lånke, Knut Rune Saltnes, Tor B. Jørgensen, Eldar Husøy, Sondre Karstad, Anne Lise B. Ording, Einar Bovim, Marius Berge Eide, Oddhild Klevberg, Berit Hagen Agøy.

Endringsforslag

Egil Morland:

Til pkt. 1: (4. linje)

«fra unnfangelse til en naturlig død».

Egil Morland::

Alternativ til pkt. 5:

KM anbefaler at dokumentet «Sett undertrykte fri» blir drøftet og slik bidrar til refleksjon og handling i Den norske kirke.

Marius Berge Eide:

Stryk «sentralt» under punkt 7 i), 3. linje.

Anne-Lise B. Ording::

Vedtaks punkt 1, 4. linje:

.. til livets slutt, uavhengig av funksjonsevne.

Atle Sommerfeldt:

Vedtaks punkt 6, bollepunkt 2:

Arbeide videre med ... trosopplæringen og gudstjenestelivet.

Atle Sommerfeldt:

Justert avsnitt 9:

Kirkemøtet vil ... til innarbeidet MR-loven fra 1999 i Grunnloven. ... Dette vil tydeliggjøre verdiparagrafen §2 og gi et

Ola T. Lånke:

Punkt 7 h: Setning 2: «Et slikt breddekriterium.....» strykes.

Ingeborg Midttømme:

Vedtaks punkt 9: 2. setning: I et år hvor vi feirer Grunnloven, vil det være et viktig signal (stryke: å gi dem et slikt vern). Alternativt: gi dem en slik status.

Vedtaks punkt 5: fjerne ordene: og handling

Vedtaks punkt 8: tilføye etter «en uavhengig nasjonal institusjon og et ombud for menneskerettighetene, med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.

Se sak KM 09/14 – korreksjon av endringsforslag side 247

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité F

Sammendrag av saksorienteringen

Etter anbefaling fra Mellomkirkelig råds møte 19.-20. september 2013 ba Kirkerådet i sitt møte 26.-27. september samme år om at Kirkemøtet behandler saken *Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* i 2014, basert på utredningen *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* som er blitt presentert for rådene. Begge rådene ga innspill til innholdet i sakspapirene og forslag til vedtak for Kirkemøtet. Mellomkirkelig råd behandlet saken 3. gang på sitt møte 27.-28.11. 2013, og Kirkerådet behandlet den 2. gang i sitt møte 5.-6. desember.

Grunnlaget for kirkemøtesaken er utredningen *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* som er forfattet av Mellomkirkelig råds menneskerettighetsutvalg på bestilling fra Mellomkirkelig råds møte i mars 2013. Dokumentet drøfter hvordan Den norske kirke i dag utfordres av det internasjonale menneskerettighets-systemet, og hvordan en kirkelig respons bør innrettes.

Forrige gang Kirkemøtet behandlet en egen sak om menneskerettighetene, var på slutten av 1980-tallet. Den gang drøftet man kirkens *internasjonale* arbeid, og bakteppet var den gang den kalde krigen og Den norske kirkes omfattende engasjement for å avskaffe apartheidsystemet i Sør-Afrika. Siden da har man fått flere nye FN-konvensjoner, og nye problemstillinger har dukket opp. Dette nødvendiggjør en ny gjennomtekning, og ikke minst ser man nå at nasjonale og internasjonale forhold glir over i hverandre når menneskerettigheter skal ivaretas.

Sett undertrykte fri! er todelt. I første del redegjøres det for hva som menes med menneskerettigheter, og det gis en teologisk begrunnelse for Den norske kirkes menneskerettighetsengasjement. Del to tar for seg ulike livsområder og situasjoner ut ifra et menneskerettighetsperspektiv. For hvert tema utfordres Den norske kirke konkret.

Sett undertrykte fri! er bakgrunnsdokument for kirkemøtesaken og *skal ikke behandles*.

I sakspapir redegjøres det for de problemstillinger Kirkemøtet inviteres til å drøfte. Det legges opp til at Kirkemøtet skal diskutere kriterier for de prioriteringer som skal ligge til grunn for Den norske

kirkes menneskerettighetsarbeid, og komme med forslag til hvorledes kirken på ulike nivåer kan arbeide for å beskytte menneskerettighetene som en del av sitt diakonale oppdrag. Denne saken kan sees på som en konkret oppfølging av *Plan for diakoni i Den norske kirke*.

I forslaget til vedtak fra Kirkemøtet har man bevisst valgt å *ikke* nevne konkrete enkeltgrupper fordi saken har et overordnet perspektiv på menneskerettighetene. Nevner man enkelte grupper, blir det fort en diskusjon om hvorfor noen er nevnt spesielt og andre er utelatt, og det er ikke poenget i denne sammenheng.

Komiteens merknader

Komiteen er glad for det solide arbeidet som har resultert i dokumentet *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* og slutter seg i hovedsak til innholdet i det framlagte sakspapir til Kirkemøtet.

Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet, og kirkens kall og oppgave som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid.

Menneskerettighetene, slik de uttrykkes i FNs traktater og konvensjoner og i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, har som premiss at rettighetene gjelder fra fødselen av. Det er stater som forplikter seg til å sikre disse juridiske rettighetene, og de gjelder universelt. Det kristne menneskesynet og etikken går lenger enn dette og vil verne om livet fra dets begynnelse. Også på andre områder enn liv-død-problematikken, vil kirkens lære og diakoni ikke fullt ut samsvare med menneskerettighetene. Kirkens menneskerettighetsarbeid er derfor bare en del av kirken diakonale arbeid. Kirkemøtesak 9/14 handler om kirkens arbeid med menneskerettighetene.

Komiteen mener at utredningen *Sett undertrykte fri* er et svært godt og grundig dokument som bør brukes i Den norske kirke og også i det internasjonale økumeniske menneskerettighetsarbeidet. Komiteen vil oppfordre Mellomkirkelig råds sekretariat til å ta med seg kommentarer fra Kirkemøtet som kan bidra til å klargjøre teksten, når dokumentet revideres i forbindelse med oversettelser og nye opptrykk.

Komiteen har valgt å imøtekomme alle endringsforslagene som ble lagt fram ved første innstilling, med unntak av følgende to forslag: Forslaget fra Anne Lise Ording om å tilføye «...uavhengig av funksjonsevne» i punkt 1 mener komiteen er ivarettatt i andre vedtakspunkt. Forslaget fra Ingeborg Midttømme om å be Stortinget å opprette et ombud for utlendingsloven er ikke tatt til følge fordi det krever en nærmere utredning før Kirkemøtet kan behandle det.

Etter komiteens første innstilling registrerte komiteen uenighet om formuleringene ”fra unnfangelse til livets slutt”, og ”fra livets begynnelse til livets slutt”. Komiteen registrerer at det er mange som mener disse formuleringene har betydning for abortsaken. Ved denne anledning er ikke etiske refleksjoner om det ufødte liv et tema. Poenget med formuleringen «fra livets begynnelse til livets slutt» i saken om menneskerettigheter var å slå fast at kristen

tro og etikk gir livet verdi ut over den formuleringen for liv definisjonen menneskerettighetene gir: ”fra fødsel til død”. Formuleringen «fra livets begynnelse til livets slutt» har vært brukt i kirkens bønner i flere tiår. Likevel velger komiteen å bruke formuleringen «fra unnfangelse til livets slutt» for å beskrive dette. Ungdommens kirkemøte 2013 behandlet saken ”Kirkens engasjement for menneskerettigheter” (UKM 04/13), og komiteen har merket seg UKMs sterke engasjement og oppfordringer til at Den norske kirke skal styrke sitt arbeid med menneskerettigheter både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Komiteen ber Kirkemøtet bekrefte UKMs oppfordringer til enkeltmennesker og menighetene om å engasjere seg for å sikre menneskerettighetene.

Komiteen vil i likhet med UKM understreke kirkens ansvar for statsløse som ikke får sine rettigheter ivaretatt av statsborgerskap. Vi ser med uro på at mange flyktninger, asylsøkere og andre tilreisende mennesker i nød stigmatiseres og ikke får sine grunnleggende rettigheter oppfylt.

Pkt. 6 – Kriterier for prioriteringer

Komiteen støtter det framlagte vedtaks forslag til kriterier for prioriteringer, men vil i tillegg til mindre språklig endringer, foreslå to tilleggspunkter:

- *Urfolks rettigheter*
Den norske kirke har lenge hatt et sterkt engasjement for urfolks rettigheter. Strategiplanen for samisk kirkeliv legger et godt grunnlag for å videreføre dette arbeidet både i forhold til samers rettigheter, men også urfolks rettigheter i andre deler av verden.
- *Religions- og livssynsfrihet*
Som trossamfunn har kirken et særlig ansvar for å sikre alle menneskers rett til å ha en religiøs tro, til ikke å tro og til å skifte tro. Religionsfriheten er under press i dag, og troende som tilhører minoritetslivssyn, er mange steder svært utsatt for diskriminering og menneskerettighetsbrudd. Kirken skal arbeide for å beskytte kristne trossøsken, men også alle andre troende sin rett til å utøve sin tro både privat og offentlig.

Komiteen har valgt å slå sammen pkt. 4 og 5 (side 4-5 i det opprinnelige forslag) i forslaget til ett vedtak, her funnet under punkt f).

Forslag til et nytt vedtakspunkt:

Nytt pkt. 9

Menneskerettighetene og grunnloven

Komiteen vil understreke at ut fra et kristent menneskesyn og særlig i et diakonalt perspektiv, er det viktig at Stortinget styrker menneskerettighetenes stilling i norske rett. Stortinget vil fram mot 17. mai i år behandle forslagene fra Menneskerettighetsutvalget (Lønning-utvalget) om å inkluderes de sentrale menneskerettighetene i Grunnloven.

Komiteen mener at det vil være et viktig signal fra Kirkemøtet om hvilke grunnleggende verdier det norske samfunnet skal bygge på, ved å vedta en oppfordring til Stortinget om å inkludere de sentrale menneskerettighetene i Grunnloven.

Forslag til vedtak

Herrens ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri, og rope ut et nådens år fra Herren» (Luk 4.18-19)

1. Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet, og kirkens kall og oppgave som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid. Menneskets iboende verdighet kan aldri fratras et menneske selv om menneskerettighetene ikke skulle være oppfylt. Menneskerettighetene verner mennesket fra fødselen av. Det kristne menneskesynet og etikken går lenger enn dette og vil verne om mennesket fra unnfangelsen til livets slutt.

De universelle menneskerettighetene skal beskytte mennesker mot overgrep og undertrykking og er i lys av kristen tro uttrykk for menneskets ukrenkelighet og likeverd.

2. Verdenserklæringen om menneskerettighetene og FNs menneskerettighetssystem er uttrykk for en internasjonal enighet om ett felles normgrunnlag på tvers av religion, livssyn eller politisk ideologi. Religioner og livssyn har ulik teologisk tolkning av, eller begrunnelse for, menneskerettighetene, men kan likevel enes om disse rettighetene. Menneskerettigheter egner seg for dialog og samarbeid på tvers av livssyn og ideologi.
3. Menneskerettighetene er et verktøy i kampen for menneskers verdighet, frihet og rettferdighet. Når statene har forpliktet seg på menneskerettighetene, har de sterk og unik legitimitet. Menneskerettighetssystemet har også instrumenter som gjør det mulig å holde stater ansvarlige når rettighetene brytes.
4. Menneskerettighetene har en juridisk og en moralsk side:
 - Menneskerettigheter forplikter først og fremst stater. Hver enkelt stat har ansvar for å respektere, beskytte og oppfylle menneskerettighetene slik de er uttrykt i Verdenserklæringen om menneskerettigheter og de ulike menneskerettighetskonvensjonene.
 - Menneskerettigheter forplikter både hver enkelt kristen og kirken. Kirkens rolle som moralsk pliktbarer har ulike dimensjoner:
 - Respektere menneskerettighetene: Kirken skal ikke bryte menneskerettighetene. Dersom andre kirker eller kirkelige aktører begår menneskerettighetsbrudd, har Den norske kirke ansvar for å påpeke dette.
 - Beskytte og oppfylle menneskerettighetene: Kirken skal holde staten (den juridiske pliktbarer) ansvarlig for å beskytte og oppfylle menneskerettighetene. Maktkritikk og beslutningspåvirkning er aktuelle metoder. Kirken skal også styrke rettighetsholderens evne til selv å kjempe for sine rettigheter.
5. Kirkemøtet anbefaler at dokumentet *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* blir drøftet og slik bidrar til refleksjon og handling i Den norske kirke.

6. **Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd og menigheter om** å la respekten for menneskerettighetene prege kirkelig arbeid, som inkluderer:

- Videreutvikle den menneskerettslige tilnærmingen til diakoni med utgangspunkt i Plan for diakoni i Den norske kirke. Det er særlig viktig at Den norske kirkes diakonale arbeid lokalt og i de spesialiserte organisasjonene ledsager mennesker i møte med offentlige myndigheter slik at de får oppfylt sine menneskerettigheter.
- Arbeide videre med hvordan et menneskerettslig perspektiv kan integreres i trosopplæringen og gudstjenestelivet.
- Vurdere hvordan Kirkemøtets vedtak og dokumentet *Sett undertrykte fri!* kan brukes til å styrke menighetenes engasjement for menneskerettighetene, og videreutvikle menighetspedagogiske ressurser på dette området. Kirkemøtet oppfordrer menighetene med sin kjennskap til lokale forhold, gjennom synlighet og lokalt engasjement, å være med på å bidra til å gi medmennesker en opplevelse av å bli hørt, sett og respektert.
- Alle troende er forpliktet til å jobbe for menneskerettighetene.

7. Prioriteringer

Kirkemøtet oppfordrer til at følgende kriterier for prioriteringer legges til grunn for Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid nasjonalt og internasjonalt. Kriteriene er ikke listet i prioritert rekkefølge:

a) Der kristen tro brukes for å legitimere menneskerettighetsbrudd, eller der kirken selv står ansvarlig for overgrep

I tilfeller der de som bryter menneskerettighetene, gjør dette med henvisning til kristen tro, påhviler det kristne kirker et spesielt ansvar for å påpeke dette og kjempe for menneskerettighetene. Menneskerettighetsbrudd som skjer i en kirkelig kontekst, eller der kirker eller kirkelige representanter konkret er overgripere, er også spesielt alvorlige fordi effekten kan være at de kirkelige rammene gir en slags legitimering av overgrep. Slike saker bør ha høy prioritet for Den norske kirke. Dette gjelder selvfølgelig i enda større grad dersom vår egen kirke er ansvarlig (eller medansvarlig) for rettighetsbrudd. Også i saksområder der Den norske kirke selv tidligere har vært ansvarlig for menneskerettighetsbrudd, har kirken et ekstra ansvar.

b) Henvendelser fra økumeniske organisasjoner som Den norske kirke er medlem av, samt henvendelser fra andre kristne kirker og organisasjoner

Som medlem i internasjonale økumeniske organisasjoner har Den norske kirke en sterk institusjonell og moralsk forpliktelse til å følge opp utfordringer som kommer til oss fra andre kirker gjennom disse organisasjonene. Samtidig har Den norske kirke gjennom medlemskapet i de økumeniske organisasjonene en mulighet for å arbeide sammen i et globalt økumenisk fellesskap og dermed ha større gjennomslag. Også andre henvendelser fra kirker og kristne trossøsken andre steder i verden har krav på vår oppmerksomhet, selv om slike henvendelser må vurderes på selvstendig grunnlag.

c) Brudd på urfolks rettigheter

Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt. Nesten alle verdens urfolk har opplevd

menneskerettighetsbrudd, ofte gjennomført av staten og storsamfunnet de er en del av. Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med sin egen historiske rolle overfor det samiske folk. Den forsoningsprosessen som har begynt, må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter.

d) Saker som glemmes av andre, og ikke er på dagsorden lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Noen saker faller utenom både medias søkelys og den politiske dagsorden, til tross for graverende og omfattende krenkelser av menneskerettighetene. Dette kan i seg selv være en grunn til at kirken skal ta opp en sak. Jesu lære gir kristne og kirken et spesielt ansvar for å ta vare på de aller mest marginaliserte. Dette punktet innebærer også en forpliktelse til å holde seg bredt orientert om menneskerettighetssituasjonen i verden.

e) Religionsfrihet

Som trossamfunn har kirken et særlig ansvar for å sikre alle menneskers rett til å ha en religiøs tro, til ikke å tro og til å skifte tro. Retten til religions- og livssynsfrihet er under press. Som kirke har vi et særlig ansvar for å forsvare religions- og livssynsfriheten nasjonalt og internasjonalt. Kirken skal ha et særlig fokus på områder der hvor livssynsminoriteter utsettes for grove menneskerettighetsbrudd. Dette arbeidet styrkes gjennom økumenisk samarbeid og interreligiøs dialog.

f) Særlig omfangsrike, grove og sammensatte menneskerettighetsbrudd

Mange steder i verden er mennesker utsatt for brudd på en rekke menneskerettigheter samtidig, og deres situasjon vil fremstå som spesielt graverende. Slike situasjoner kjennetegnes også ofte av en mangel på muligheter til å kjempe for sine egne rettigheter. Eksempler på dette er slaveri eller tilfeller der mennesker lever under slavelignende forhold. I slike situasjoner vil kirkens ansvar for å spille en "talsmannsrolle" og myndiggjøre mennesker til selv å kjempe for sine rettigheter, være ekstra stor.

g) Saker der den norske stat eller andre norske aktører er ansvarlige for menneskerettighetsbrudd

Dersom norske myndigheter eller andre norske aktører kan sies å være ansvarlige for, eller medansvarlige for, at menneskers rettigheter brytes enten i Norge eller andre steder i verden, har både den enkelte norske borger og kirken som en del av det norske sivilsamfunnet et ansvar for å påvirke myndighetene til å respektere menneskers rettigheter. En grunn til dette er etisk: Myndighetene i Norge handler «på vegne av» befolkningen, og som del av et demokratisk samfunn har vi både mulighet og ansvar for å påvirke det myndighetene gjør på vegne av landet. Rent pragmatisk sett vil det også som oftest være langt lettere for Den norske kirke å påvirke norske myndigheters adferd enn å påvirke andre lands aktører. Også der andre norske aktører er involvert i menneskerettighetsbrudd, vil det gi kirken i Norge et spesielt ansvar og en mulighet for å påvirke.

h) Geografisk og saklig bredde i det samlede engasjement

Et helhetlig og troverdig menneskerettighetsarbeid fra Den norske kirke bør over tid representere en viss bredde både i type saker og i hvilke områder i verden man fokuserer på.

i) Mulighet for gjennomslag

Menneskerettighetsengasjementet er ikke bare rent teoretisk, men har en klar

endringsagenda. Derfor blir vurderinger av hvor og hvordan vi som kirkelige aktører i størst grad har mulighet til gjennomslag, et kriterium for hvor vi skal sette inn innsatsen. Hva som bestemmer muligheten til gjennomslag, vil kunne endre seg over tid og mellom ulike situasjoner, men noen faktorer kan være:

- Nærhet til beslutningstakere (som for eksempel til norske myndigheter som nevnt over)
- Relasjon til berørte aktører, kjennskap til saksområder eller godt kirkelig eller annet nettverk
- Momentum i en sak: Oppmerksomhet om eller politisk bevegelse i en sak kan gjøre handlingsrommet for påvirkning større
- Saker der religiøs kompetanse og tilgang til et religiøst språk er en spesielt viktig ressurs

8. Kirkemøtet oppfordrer den norske regjeringen til å:

- Ratifisere tilleggsprotokollene til disse tre konvensjonene: Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen om barns rettigheter og Konvensjonen om menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Støtte opprettelsen av en uavhengig nasjonal institusjon for menneskerettigheter, underlagt Stortinget, som får både mandat og tilstrekkelige ressurser til å være en effektiv pådriver for å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge.
- Styrke arbeidet for menneskerettighetene internasjonalt, inkludert å bekjempe diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, religion eller livssyn, nasjonalitet, etnisitet, kaste eller seksuell orientering.

9. Kirkemøtet oppfordrer Stortinget:

Kirkemøtet vil oppfordre Stortinget til å inkludere de sentrale menneskerettighetene i Grunnloven. Grunnloven er vårt sterkeste rettsdokument, uten plass i Grunnloven vil en rettighet bare være en rettsregel som kan endres av et parlamentarisk flertall.

En grunnlovsfesting gir et mer robust vern for det enkelte mennesket og forankrer tydeligere det norske samfunns verdigrunnlag. I et år hvor vi feirer Grunnloven, vil det være et viktig signal å gi menneskerettighetene en slik status. Dette vil også gi et tydelig signal til det internasjonale samfunnet om Norges forpliktelse på menneskerettighetene.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Torstein Nordal

Saksordfører: Kjetil Drangsholt

Disse hadde ordet:

Kjetil Drangsholt, Hans Ove Samuelsen, Ivar Braut, Ola T. Lånke.

Endringsforslag

Fra 1. behandling:

Egil Morland 2 forslag: Tatt inn av komiteen.

Marius Berge Eide: Tatt inn av komiteen.

Anne-Lise B. Ording: Avvist av komiteen - trakk forslaget.

Atle Sommerfeldt - 2 forslag: Tatt inn av komiteen.

Ola T. Lånke: Tatt inn av komiteen.

Ingeborg Midttømme: Forslagene om vedtakspunktene 5 og 9 tatt inn av komiteen. Forslaget om vedtakspunkt 8 avvist. Opprettholdt forslaget.

Fra 2. behandling:

Ingeborg Midttømme:

Vedtakspunkt 8: Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.

Ola T. Lånke:

Forslag, pkt. 9, 1. avsnitt, siste setning:

Bisetningen fra «uten plass i Grunnloven» strykes.

Hans Ove Samuelsen:

Siste setning i pkt. 6 endres til: Alle troende oppfordres til å jobbe for menneskerettighetene.

Marius Berge Eide:

Stryk «de sentrale» under pkt. 9 «Kirkemøtet vil oppfordre Stortinget s.8

Votering

Ingeborg Midttømme: Vedtatt med 60 stemmer.

115 stemmeberettigede.

Ola T. Lånke: Vedtatt med 111 stemmer.

115 stemmeberettigede.

Marius Berge Eide: Vedtatt med 98 stemmer.

113 stemmeberettigede.

Hans Ove Samuelsen: Vedtatt med 86 stemmer.

113 stemmeberettigede.

Komiteens forslag: Enstemmig vedtatt.

113 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Herrens ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri, og rope ut et nådens år fra Herren» (Luk 4.18-19)

1. Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn

for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet og kirkens kall og oppgave, som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid. Menneskets iboende verdighet kan aldri fratras et menneske selv om menneskerettighetene ikke skulle være oppfylt.

Menneskerettighetene verner mennesket fra fødselen av. Det kristne menneskesynet og etikken går lenger enn dette og vil verne om mennesket fra unnfangelsen til livets slutt.

De universelle menneskerettighetene skal beskytte mennesker mot overgrep og undertrykking og er i lys av kristen tro uttrykk for menneskets ukrenkelighet og likeverd.

2. Verdenserklæringen om menneskerettighetene og FNs menneskerettighetssystem er uttrykk for en internasjonal enighet om ett felles normgrunnlag på tvers av religion, livssyn eller politisk ideologi. Religioner og livssyn har ulik teologisk tolkning av, eller begrunnelse for, menneskerettighetene, men kan likevel enes om disse rettighetene. Menneskerettigheter egner seg for dialog og samarbeid på tvers av livssyn og ideologi.
3. Menneskerettighetene er et verktøy i kampen for menneskers verdighet, frihet og rettferdighet. Når statene har forpliktet seg på menneskerettighetene, har de sterk og unik legitimitet. Menneskerettssystemet har også instrumenter som gjør det mulig å holde stater ansvarlige når rettighetene brytes.
4. Menneskerettighetene har en juridisk og en moralsk side:
 - Menneskerettigheter forplikter først og fremst stater. Hver enkelt stat har ansvar for å respektere, beskytte og oppfylle menneskerettighetene, slik de er uttrykt i Verdenserklæringen om menneskerettigheter og de ulike menneskerettighetskonvensjonene.
 - Menneskerettigheter forplikter både hver enkelt kristen og kirken. Kirkens rolle som moralsk pliktberer har ulike dimensjoner:
 - Respektere menneskerettighetene: Kirken skal ikke bryte menneskerettighetene. Dersom andre kirker eller kirkelige aktører begår menneskerettighetsbrudd, har Den norske kirke ansvar for å påpeke dette.
 - Beskytte og oppfylle menneskerettighetene: Kirken skal holde staten (den juridiske pliktbereren) ansvarlig for å beskytte og oppfylle menneskerettighetene. Maktkritikk og beslutningspåvirkning er aktuelle metoder. Kirken skal også styrke rettighetsholderens evne til selv å kjempe for sine rettigheter.
5. Kirkemøtet anbefaler at dokumentet *Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene* blir drøftet og slik bidrar til refleksjon og handling i Den norske kirke.
6. **Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd og menigheter om** å la respekten for menneskerettighetene prege kirkelig arbeid, som inkluderer:
 - Videreutvikle den menneskerettslige tilnærmingen til diakoni med utgangspunkt i Plan for diakoni i Den norske kirke. Det er særlig viktig at Den norske kirkes diakonale

arbeid lokalt og i de spesialiserte organisasjonene ledsager mennesker i møte med offentlige myndigheter slik at de får oppfylt sine menneskerettigheter.

- Arbeide videre med hvordan et menneskerettslig perspektiv kan integreres i trosopplæringen og gudstjenestelivet.
- Vurdere hvordan Kirkemøtets vedtak og dokumentet *Sett undertrykte fri!* kan brukes til å styrke menighetenes engasjement for menneskerettighetene, og videreutvikle menighetspedagogiske ressurser på dette området. Kirkemøtet oppfordrer menighetene med sin kjennskap til lokale forhold, gjennom synlighet og lokalt engasjement, å være med på å bidra til å gi medmennesker en opplevelse av å bli hørt, sett og respektert.
- Alle troende oppfordres til å jobbe for menneskerettighetene.

7. Prioriteringer

Kirkemøtet oppfordrer til at følgende kriterier for prioriteringer legges til grunn for Den norske kirkes menneskerettighetsarbeid nasjonalt og internasjonalt. Kriteriene er ikke listet i prioritert rekkefølge:

a) Der kristen tro brukes for å legitimere menneskerettighetsbrudd, eller der kirken selv står ansvarlig for overgrep

I tilfeller der de som bryter menneskerettighetene, gjør dette med henvisning til kristen tro, påhviler det kristne kirker et spesielt ansvar for å påpeke dette og kjempe for menneskerettighetene. Menneskerettighetsbrudd som skjer i en kirkelig kontekst, eller der kirker eller kirkelige representanter konkret er overgripere, er også spesielt alvorlige fordi effekten kan være at de kirkelige rammene gir en slags legitimering av overgrep. Slike saker bør ha høy prioritet for Den norske kirke. Dette gjelder selvfølgelig i enda større grad dersom vår egen kirke er ansvarlig (eller medansvarlig) for rettighetsbrudd. Også i saksområder der Den norske kirke selv tidligere har vært ansvarlig for menneskerettighetsbrudd, har kirken et ekstra ansvar.

b) Henvendelser fra økumeniske organisasjoner som Den norske kirke er medlem av, samt henvendelser fra andre kristne kirker og organisasjoner

Som medlem i internasjonale økumeniske organisasjoner har Den norske kirke en sterk institusjonell og moralsk forpliktelse til å følge opp utfordringer som kommer til oss fra andre kirker gjennom disse organisasjonene. Samtidig har Den norske kirke gjennom medlemskapet i de økumeniske organisasjonene en mulighet for å arbeide sammen i et globalt økumenisk fellesskap og dermed ha større gjennomslag. Også andre henvendelser fra kirker og kristne trossøsken andre steder i verden har krav på vår oppmerksomhet, selv om slike henvendelser må vurderes på selvstendig grunnlag.

c) Brudd på urfolks rettigheter

Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt. Nesten alle verdens urfolk har opplevd menneskerettighetsbrudd, ofte gjennomført av staten og storsamfunnet de er en del av. Den norske kirke har i de senere år tatt et oppgjør med sin egen historiske rolle overfor det samiske folk. Den forsoningsprosessen som har begynt, må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter.

d) Saker som glemmes av andre, og ikke er på dagsorden lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Noen saker faller utenom både medias søkelys og den politiske dagsorden, til tross for graverende og omfattende krenkelser av menneskerettighetene. Dette kan i seg selv være en grunn til at kirken skal ta opp en sak. Jesu lære gir kristne og kirken et spesielt ansvar for å ta vare på de aller mest marginaliserte. Dette punktet innebærer også en forpliktelse til å holde seg bredt orientert om menneskerettighetssituasjonen i verden.

e) Religionsfrihet

Som trossamfunn har kirken et særlig ansvar for å sikre alle menneskers rett til å ha en religiøs tro, til ikke å tro og til å skifte tro. Retten til religions- og livssynsfrihet er under press. Som kirke har vi et særlig ansvar for å forsvare religions- og livssynsfriheten nasjonalt og internasjonalt. Kirken skal ha et særlig fokus på områder der hvor livssynsminoriteter utsettes for grove menneskerettighetsbrudd. Dette arbeidet styrkes gjennom økumenisk samarbeid og interreligiøs dialog.

f) Særlig omfangsrike, grove og sammensatte menneskerettighetsbrudd

Mange steder i verden er mennesker utsatt for brudd på en rekke menneskerettigheter samtidig, og deres situasjon vil fremstå som spesielt graverende. Slike situasjoner kjennetegnes også ofte av en mangel på muligheter til å kjempe for sine egne rettigheter. Eksempler på dette er slaveri eller tilfeller der mennesker lever under slavelignende forhold. I slike situasjoner vil kirkens ansvar for å spille en "talsmannsrolle" og myndiggjøre mennesker til selv å kjempe for sine rettigheter, være ekstra stor.

g) Saker der den norske stat eller andre norske aktører er ansvarlige for menneskerettighetsbrudd

Dersom norske myndigheter eller andre norske aktører kan sies å være ansvarlige for, eller medansvarlige for, at menneskers rettigheter brytes enten i Norge eller andre steder i verden, har både den enkelte norske borger og kirken som en del av det norske sivilsamfunnet, et ansvar for å påvirke myndighetene til å respektere menneskers rettigheter. En grunn til dette er etisk: Myndighetene i Norge handler «på vegne av» befolkningen, og som del av et demokratisk samfunn har vi både mulighet og ansvar for å påvirke det myndighetene gjør på vegne av landet. Rent pragmatisk sett vil det også som oftest være langt lettere for Den norske kirke å påvirke norske myndigheters adferd enn å påvirke andre lands aktører. Også der andre norske aktører er involvert i menneskerettighetsbrudd, vil det gi kirken i Norge et spesielt ansvar og en mulighet for å påvirke.

h) Geografisk og saklig bredde i det samlede engasjement

Et helhetlig og troverdig menneskerettighetsarbeid fra Den norske kirke bør over tid representere en viss bredde både i type saker og i hvilke områder i verden man fokuserer på.

i) Mulighet for gjennomslag

Menneskerettighetsengasjementet er ikke bare rent teoretisk, men har en klar endringsagenda. Derfor blir vurderinger av hvor og hvordan vi som kirkelige aktører i størst grad har mulighet til gjennomslag, et kriterium for hvor vi skal sette inn innsatsen. Hva som bestemmer muligheten til gjennomslag, vil kunne endre seg over tid og mellom ulike situasjoner, men noen faktorer kan være:

- Nærhet til beslutningstakere (som for eksempel til norske myndigheter som nevnt over)
- Relasjon til berørte aktører, kjennskap til saksområder eller godt kirkelig eller annet

nettverk

- Momentum i en sak: Oppmerksomhet om eller politisk bevegelse i en sak kan gjøre handlingsrommet for påvirkning større
- Saker der religiøs kompetanse og tilgang til et religiøst språk er en spesielt viktig ressurs

8. Kirkemøtet oppfordrer den norske regjeringen til å:

- Ratifisere tilleggsprotokollene til disse tre konvensjonene: Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen om barns rettigheter og Konvensjonen om menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Støtte opprettelsen av en uavhengig nasjonal institusjon for menneskerettigheter, underlagt Stortinget, som får både mandat og tilstrekkelige ressurser til å være en effektiv pådriver for å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge
- Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.
- Styrke arbeidet for menneskerettighetene internasjonalt, inkludert å bekjempe diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, religion eller livssyn, nasjonalitet, etnisitet, kaste eller seksuell orientering.

9. Kirkemøtet oppfordrer Stortinget:

Kirkemøtet vil oppfordre Stortinget til å inkludere menneskerettighetene i Grunnloven. Grunnloven er vårt sterkeste rettsdokument.

En grunnlovsfesting gir et mer robust vern for det enkelte mennesket og forankrer tydeligere det norske samfunns verdigrunnlag. I et år hvor vi feirer Grunnloven, vil det være et viktig signal å gi menneskerettighetene en slik status. Dette vil også gi et tydelig signal til det internasjonale samfunnet om Norges forpliktelse på menneskerettighetene.

Enstemmig vedtatt.

113 stemmeberettigede.

KM 10/14 Statsbudsjettet 2015 - Kirkemøtets tilskuddsforvaltning

Saksdokument:

- KM 10.1/14 Saksorientering
- KM 10.1.1/14 Brev fra departementet 4. november 2013 om KMs myndighets som forvalter av tilskudd
- KM 10.1.2/14 Brev til departementet av 20. januar 2014 - KMs myndighet som forvalter av tilskudd
- KM 10.1.3/14 Post 75 Trosopplæring - kriterier for fordeling av midler til trosopplæring
- KM 10.1.4/14 Post 77 Retningslinjer for tilskuddsforvaltning til Døvekirken, KIFO, Kirkens ressurscenter, Samisk bibeloversettelse og særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni
- KM 10.1.5/14 KM 10.5/14 Brev fra departementet av 6. februar - Kirkemøtet som tilskuddsforvalter - bestemmelser om Kirkemøtets myndighet
- KM 10.1.6/14 Kulturdepartementet - Særskilte bestemmelser om KMs myndighet til å disponere statstilskudd til trosopplæring og andre kirkelige formål
- KM 10.1.7/14 Kirkeregnskapene 2012 - rundskriv 19.12.2013

Innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Grunnlovsendringene i 2012 og de endrede relasjonene mellom staten og Den norske kirke har lagt et grunnlag for å gi større selvstendig myndighet til kirkelige organer, også i økonomiske forhold. Departementet har derfor foreslått at Kirkemøtet, Kirkerådet og bispedømmerådene gis et større styrings- og forvaltningsansvar for bevilgninger til Den norske kirke.

Kirkerådet har i 2013, som en følge av dette, behandlet flere høringssaker fra departementet om Kirkerådet som forvalter av tilskudd (KR 25/13), Kirkerådets tilskuddsforvaltning (KR 36/13) og fordeling av tilskuddsmidler 2014 (KR 65/13).

I statsbudsjettet for 2014 er det opprettet en ny post under kap. 0340 post 77, Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke, med en ramme på kr 152 200 000. Bevilgningene til denne posten er fram til 2013 budsjettert på post 71.

Målet med dette rammetilskuddet er å støtte opp under Den norske kirkes virksomhet. Tilskuddet har begrensninger og kan derfor ikke anvendes til prestestillinger i menighetene eller til å avlaste kommunene for kommunenes økonomiske ansvar for kirken. Tilskuddet kan heller ikke benyttes av Kirkerådet og bispedømmerådene til egen drift, som dekkes fra post 01.

For 2014 er tilskuddsmidlene fordelt av Kirkerådet (KR 65/13). Kirkerådet var, ved behandlingen av saken, pålagt av departementet å følge den fordelingsnøkkelen som departementet benyttet i budsjettet for 2013.

For 2014 har departementet vedtatt nye retningslinjer for disponering av statstilskudds til trosopplæring og virksomhet ellers i Den norske kirke, jfr. regelverk av 6. februar 2014 som følger

vedlagt.

Retningslinjene fra departementet er utarbeidet etter at Kirkerådet og bispedømmerådene har hatt anledning til å uttale seg. Det vises til brev fra departementet 4. november 2013 og Kirkerådet svar av 20. januar 2014 som også følger vedlagt.

Retningslinjene omhandler: 1) Formål og avgrensning, 2) Kriterier for måloppnåelse, 3) Tildelingskriterier, herunder beregningsregler, 4) Oppfølging og kontroll, 5) Rapportering, 6) Evaluering og 7) Overgangsbestemmelse.

Fra 2015 står Den norske kirke friere i bruken av post 77 enn i 2014. For post 75 er det tidligere utarbeidet nasjonale fordelingskriterier og disse vil bli fulgt til alle menighetene har fått en godkjent plan for trosopplæringen. Dette vil først skje i 2016.

Denne saken gjelder den videre oppfølging av tilskuddsforvaltningen i 2014 og fordeling av rammene i 2015.

Kirkemøtet skal vedta retningslinjer og fullmakter slik at Kirkerådet kan fordele tilskuddsmidlene fra 2015 til de enkelte tilskuddsmottakerne.

De fleste tilskuddsmidlene er bundet opp i driftstilskudd til faste stillinger. Det er derfor uheldig å gjøre endringer i rammene for de enkelte tilskuddsmottakerne på kort varsel. Ved en eventuell økning av rammene er det mulig å rette opp skjevheter i et budsjettår. Endringer og omdisponeringer mellom tilskuddsmottakere må derfor skje i et flerårig perspektiv. Da bispedømmerådene er forvaltere av tilskuddsordninger til kirkelige fellesråd og menighetsråd må de også involveres i dette arbeidet.

Kirkerådet vil prioritere innenfor Kirkemøtets rammer og treffe tildelingsvedtak til den enkelte tilskuddsmottaker for 2015.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksframlegget til grunn for den videre behandling av saken.

1. Saken omhandler Kirkemøtet som forvalter av tilskudd.

Komiteen har merket seg at saken gjelder to tilskuddsordninger på statsbudsjettet. Forvaltningen av disse tilskuddspostene er delegert til Kirkemøtet fra 2014. Delegeringen er en konsekvens av de endrede relasjoner mellom staten og Den norske kirke.

For budsjettåret 2015 inneholder dette tilskudd post 75 (Tilskudd til trosopplæring) og tilskudd post 77 (Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke).

Komiteen har merket seg at Kirkerådet var pålagt av departementet å følge samme fordelingsnøkkel som ble benyttet i 2013 ved fordelingen av tilskuddene i 2014,

For Kirkerådet er tilskudd til diakoni, kirkelig undervisning og kirkemusikk til bispedømmene, samt tilskudd til Kristent arbeid blant blinde, nye tilskuddsmottakere fra 2014.

Kirkerådet har hatt tilskuddsforvaltningen for Døvekirken, Stiftelsen Kirkelig ressurscenter

mot vold og seksuelle overgrep og Samisk bibeloversettelse fra 2012 og Stiftelsen Kirkeforskning fra 2013. Døvekirken skiller seg ut fra de andre tilskuddsmottakerne ved at de er regulert ved en egen kongelig resolusjon.

Stiftelsen Kirkeforskning er opprettet av Kirkemøtet. Kirkemøtet var en av initiativtakerne til opprettelse av Stiftelsen Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep.

Alle midlene har vært øremerket i statsbudsjettet tidligere.

Saken gjelder fordeling av budsjetttrammer for budsjettåret 2015

Komiteen er opptatt av at forvaltningen av midlene skal være forutsigbare for tilskuddsmottakerne. De fleste av tilskuddsmidlene er bundet opp i driftstilskudd og faste stillinger. Komiteen vil også påpeke at det kirkemusikalske tilskuddet til domkirkene under nåværende post 77 Diakoni, undervisning og kirkemusikk, må videreføres, jf. pkt. 2 i vedtaket.

2. Komiteen er innforstått med at regler for tildeling av tilskudd i staten må følges av økonomireglement så lenge Kirkemøtet er statlig tilskuddsforvalter.

Dette innebærer at retningslinjene må omhandle:

- 1) Formål og avgrensning
- 2) Kriterier for måloppnåelse
- 3) Tildelingskriterier, herunder beregningsregler
- 4) Oppfølging og kontroll
- 5) Rapportering
- 6) Evaluering

3. Komiteen er videre opptatt av at det utarbeides retningslinjer for fordeling av midlene mellom bispedømmene. Disse må inneholde et bredt sett av kriterier og også sees i sammenheng med andre tildelinger.

4. Komiteen er opptatt av at det utvikles et regelverk som krever så lite administrasjon som mulig, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Videre må antall mål og kriterier for måloppnåelse ikke bli for omfattende.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet vedtar følgende retningslinjer for disponering av tilskudd post 75 og 77

1. Retningslinjenes formål og avgrensning

Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning over statsbudsjettet som departementet stiller til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål.

1.1. Formål

Målet med tilskuddsordningene er at de skal støtte opp om trosopplæringen i Den norske

kirke og andre kirkelige formål slik at Den norske kirke kan videreføres som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Tilskuddsmottakerne er kirkelige fellesråd, menighetsråd og andre kirkelige instanser og organisasjoner som kan bidra til å oppfylle formålet.

1.2 Avgrensning

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for kommunenes lovpålagte utgiftsoppgaver etter kirkelovens § 15 første ledd bokstavene a-f.

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til formål som hører inn under statens ansvar for prestetjenesten eller driften av Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene, med unntak av felleskirkelige tiltak i regi av disse organene når slike tiltak ikke naturlig omfattes av statens driftsbevilgninger til prestetjeneste og de nevnte organene.

2. Kriterier for måloppnåelse

Målet for statens samlede bevilgninger til Den norske kirke er identisk med formålet for tilskuddsordningene, jf. nr 1.1. over. Kriteriene for måloppnåelse vil være de samme.

Disse er formulert slik:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle dømte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Trosopplæring

Målsettingen med tilskuddet er å legge til rette for at alle dømte skal ha et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud fram til fylte 18 år, i et samlet omfang på rundt 315 timer hver. Målet for tilbudet er å gi opplæring i hva den kristne dåpen og troen innebærer. Opplæringen skal bidra til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som er viktig også i møte med andres livssyn, kulturer og tradisjoner.

Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle dømte.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Målsettingen med tilskuddet er å støtte følgende prioriterte formål: diakoni, kirkelig undervisning og kirkemusikk, dømvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Stiftelsen Kirkelig ressursenter mot vold og seksuelle overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

3. Tildelingskriterier, herunder beregningsregler

Trosopplæring

Tildelingen av trosopplæringsmidler mellom bispedømmene og menighetene skjer etter fordelingsnøkler fastsatt av Kirkerådet. Det er bispedømmerådene som forestår utbetalingene. Tilskuddsmottakerne er de kirkelige fellesrådene på vegne av menighetene i kommunen. I hovedsak fordeles midlene på fellesrådene proporsjonalt med antallet dømte i alderen 0–18 år bosatt i kommunen.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Tildelingen skal dekke driftstilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk, døvekirken, Stiftelsen Kirkeforskning, Stiftelsen Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep, samiske bibeloversettelser og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

4. Oppfølging og kontroll

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gi regler om kontroll med opplysninger som legges til grunn for tildeling av tilskudd som inngår i den etterfølgende rapporteringen, jf.

Bestemmelser for økonomistyring i staten pkt. 6.3.8.2.

5. Rapportering

Kirkerådet skal hvert år rapportere til Kirkemøtet og departementet om foregående års anvendelse av tilskuddet, med vekt på måloppnåelse, jf. pkt. 2 ovenfor om målekriterier og dessuten Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.3.6. og 6.3.7.

6. Evaluering

Kirkemøtet skal minst hvert fjerde år foreta en evaluering av tilskuddsordningene. Første evaluering skal legges framfor Kirkemøtet i 2017.

7. Overgangsbestemmelse

Kirkemøte delegerer til Kirkerådet å følge opp tilskuddsforvaltningen ut fra de rammer Kirkemøtet vedtar. De nasjonale tildelingskriteriene til trosopplæring videreføres.

Reglementet for tilskuddsforvaltning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni videreføres.

8. Framtidige fordelingsnøkler

Kirkemøtet ber om at det arbeides videre med fordelingsnøkler for ressursfordeling mellom bispedømmene og ber om at det fremmes sak om dette på et senere møte.

Plenumsbehandling

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Saksordfører: Martin Jakobsen

Disse hadde ordet:

Solveig Fiske, Egil Morland, Jens-Petter Johnsen, Aud Kvalbein, Atle Sommerfeldt, Martin Jakobsen, Knut Lundby, Erling Pettersen, Tor Singsaas, Sigurd Skollevoll, Atle Sommerfeldt, Trygve Wyller, Modulf Aukland, Dag Landmark, Marius Berge Eide, Anne Dalheim, Dag Jostein Fjærvoll, Runar Godø.

Endringsforslag

Sigurd Skollevoll:

Pkt. 2, underpunkt:

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke: Ordet «prioriteres» strykes.

Tor Singsaas:

2. Kriterier for måloppnåelse:

Siste avsnitt:

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Samisk bibeloversettelse endres til *Samiske bibeloversettelser*.

Marius Berge Eide:

Siste avsnitt under «2. Kriterier...»

Nytt komma: etter «samisk bibeloversettelse»: , «bibeloversettelse til tegnspråk».

Sigurd Skollevoll: Tatt inn av komiteen.

Tor Singsaas: Tatt inn av komiteen.

Marius Berge Eide: Avvist av komiteen – trakk forslaget.

Votering

Solveig Fiske meldte seg inhabil i saken siden hun er styreleder i Kirkelig Ressurscenter.

Falt mot 21 stemmer.

115 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet vedtar følgende retningslinjer for disponering av tilskudd post 75 og 77

1. Retningslinjenes formål og avgrensning

Nedenstående retningslinjer gjelder for disponeringen av den bevilgning over statsbudsjettet som departementets stiller til rådighet for Kirkemøtet ved Kirkerådet til kirkelige formål.

1.1. Formål

Målet med tilskuddsordningene er at de skal støtte opp om trosopplæringen i Den norske kirke og andre kirkelige formål slik at Den norske kirke kan videreføres som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Tilskuddsmottakerne er kirkelige fellesråd, menighetsråd og andre kirkelige instanser og organisasjoner som kan bidra til å oppfylle formålet.

1.2 Avgrensning

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for kommunenes lovpålagte utgiftsoppgaver etter kirkelovens § 15 første ledd bokstavene a-f.

Tilskuddsordningen kan ikke benyttes til formål som hører inn under statens ansvar for prestetjenesten eller driften av Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene, med unntak av felleskirkelige tiltak i regi av disse organene når slike tiltak ikke naturlig omfattes av statens driftsbevilgninger til prestetjeneste og de nevnte organene.

2. Kriterier for måloppnåelse

Målet for statens samlede bevilgninger til Den norske kirke er identisk med formålet for tilskuddsordningene, jf. nr 1.1. over. Kriteriene for måloppnåelse vil være de samme.

Disse er formulert slik:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle dømte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Trosopplæring

Målsettingen med tilskuddet er å legge til rette for at alle dømte skal ha et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud fram til fylte 18 år, i et samlet omfang på rundt 315 timer hver. Målet for tilbudet er å gi opplæring i hva den kristne dåpen og troen innebærer. Opplæringen skal bidra til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som er viktig også i møte med andres livssyn, kulturer og tradisjoner.

Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle dømte.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Målsetningen med tilskuddet er å støtte følgende formål: diakoni, kirkelig undervisning og kirkemusikk, døvekirken, Stiftelsen Kirkeforskning, Stiftelsen Kirkelig ressursenter mot vold og seksuelle overgrep, samiske bibeloversettelser og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

3. Tildelingskriterier, herunder beregningsregler

Trosopplæring

Tildelingen av trosopplæringsmidler mellom bispedømmene og menighetene skjer etter fordelingsnøkler fastsatt av Kirkerådet. Det er bispedømmerådene som forestår utbetalingene. Tilskuddsmottakerne er de kirkelige fellestrådene på vegne av menighetene i kommunen. I hovedsak fordeles midlene på fellestrådene proporsjonalt med antallet dømte i alderen 0–18 år bosatt i kommunen.

Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Tildelingen skal dekke driftstilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk, døvekirken, Stiftelsen Kirkeforskning, Stiftelsen Kirkelig ressursenter mot vold og seksuelle overgrep, samiske bibeloversettelser og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte.

4. Oppfølging og kontroll

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gi regler om kontroll med opplysninger som legges til grunn for tildeling av tilskudd som inngår i den etterfølgende rapporteringen, jf.

Bestemmelser for økonomistyring i staten pkt. 6.3.8.2.

5. Rapportering

Kirkerådet skal hvert år rapportere til Kirkemøtet og departementet om foregående års anvendelse av tilskuddet, med vekt på måloppnåelse, jf. pkt. 2 ovenfor om målekriterier og dessuten Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.3.6. og 6.3.7.

6. Evaluering

Kirkemøtet skal minst hvert fjerde år foreta en evaluering av tilskuddsordningene. Første

evaluering skal legges framfor Kirkemøtet i 2017.

7. Overgangsbestemmelse

Kirkemøte delegerer til Kirkerådet å følge opp tilskuddsforvaltningen ut fra de rammer Kirkemøtet vedtar. De nasjonale tildelingskriteriene til trosopplæring videreføres.

Reglementet for tilskuddsforvaltning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni videreføres.

8. Framtidige fordelingsnøkler

Kirkemøtet ber om at det arbeides videre med fordelingsnøkler for ressursfordeling mellom bispedømmene og ber om at det fremmes sak om dette på et senere møte.

Enstemmig vedtatt.

113 stemmeberettigede.

KM 11/14 Dagens bønn

Saksdokument:

KM 11.1/14 Saksorientering

KM 11.1.1/14 Dagens bønn – Vedlegg B

KM 11.1.2/14 Dagens bøn – Vedlegg N

Første innstilling fra komité C

Komiteens merknader

Sammendrag av saksorienteringen

Med dette fremmes et fullstendig forslag til *Dagens bønn* (kollektbønn) for alle 83 kirkeårsdager på bokmål og på nynorsk (to bønner på nr 28 a og b gir i alt ikke 82, men 83 bønner). *Dagens bønn* sammenfatter hovedbudskapet for den enkelte kirkeårsdag, i samsvar med ny Tekstbok for Den norske kirke.

I samsvar med regelverket for liturgisaker skal bønnene til slutt vedtas av Kirkemøtet etter en høring og en læremessig uttalelse av Bispemøtet. Bønnene var på høring våren 2012, og har i etterkant vært gjenstand for en omfattende bearbeidelse. Kirkerådet har vedtatt å legge bønnene fram for Kirkemøtet 2014.

Om *Dagens bønn*, som er ledd 8 i ny Ordning for hovedgudstjeneste, gjelder følgende bestemmelse:

”Dagens bønn kan utelates, få sin plass her, komme i forbindelse med prekenen, eller brukes (først og fremst på høytidsdager) som samlingsbønn.” Bønnen innledes med liturgens ord ”La oss alle be”, og avsluttes med menighetens ”Amen”.

I det foreliggende forslaget er det lagt vekt på at *Dagens bønn* har en fast og gjenkjennelig struktur, i tråd med det klassiske mønsteret for en kollektbønn:

1. Tiltale til Gud og en nærmere beskrivelse: «*Gud, du som...*»
2. Det vi ber om: (innledet med «*vi ber deg:*»)
3. Bønnens mål/resultat «*så vi...*»
4. Lovprisning av den treenige Gud.

Bønnen skal videre angi dagens hovedtema og formidle et teologisk innhold som i sin bredde og konsentrasjon svarer til vår kirkes tro. Det har også vært et mål å gi bønnene et inkluderende språk med varierte uttrykk og bilder i omtalen av Gud.

Kirkerådet fattet følgende vedtak i sitt møte 26.–27. september 2013 (sak KR 42/13):

1. Kirkerådet vedtar det fremlagte forslag til nye *Dagens bønn* (kollektbønner) på bokmål og på nynorsk, med de merknader som fremkom i møtet.

Av de vedtatte endringene skal denne nevnes:

- Fast avsluttende lovprisning brukes med formuleringen «ved din Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som med deg ...» der ordlyden ellers i bønnen tillater det.

2. *Saken sendes Bispemøtet for læremessig vurdering.*

Bispemøtet foretok sin læremessige vurdering i februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag om Dagens bønn, jf. sak KR 42/13. Etter det som foreligger har ikke Bispemøtet noen læremessige innvendinger mot bønnene.

Komiteens merknader

Komiteen finner at det fremlagte forslaget til nye Dagens bønn inneholder gode og gjennomarbeidede bønner. Forslaget har hatt en lang og grundig behandlingsprosess, og det er viktig at menighetene nå får muligheten til å ta i bruk Dagens bønn i gudstjenesten. De nye bønnene har en gjenkjennelig og fast struktur som skiller seg fra andre typer bønner i gudstjenesten. Hver av bønnene sammenfatter et hovedinnhold i tekstene som leses eller synges på den enkelte kirkeårsdag og bidrar til å gi hver kirkeårsdag et særpreg. Samtidig inneholder de en lovprisning av den treenige Gud.

Komiteen har drøftet spørsmålet om Kirkemøtet på dette stadiet bør foreta endringer i bønnene, og i tilfelle hva slags endringer. Det er god grunn til å være tilbakeholdende med å foreta større endringer i bønnene, ettersom mange ulike hensyn er forsøkt ivaretatt i de bønnene som foreligger. Komiteen har derfor ikke foreslått endringer i enkeltbønner, og oppfordrer også Kirkemøtet til ikke å komme med forslag til slike endringer. Endringer som foreslås bør derfor være av en mer gjennomgående karakter.

Komiteen har drøftet tre gjennomgående endringer av bønnene:

1. *Det faste formularet i den innledende omtalen av Gud:*

Komiteen foreslår her (mot én stemme) å ta ut relativpronomenet «som» i alle bønnene, der ordlyden i omtalen tillater dette. Bønnen på 1. søndag i advent endres fra

«Nådige Gud,
du som kommer oss i møte med frelse, vi ber deg:
Gi oss et nådens år.....»

til

«Nådige Gud,
du kommer oss i møte med frelse, vi ber deg:
Gi oss et nådens år.....»

Hensikten med dette er å gi bønnen en mer direkte og aktiv taleform.

2. Den avsluttende lovprisningen i bønnene:

Kirkerådet gjorde følgende vedtak i sak 42/13:

Fast avsluttende lovprisning brukes med formuleringen «ved din Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som med deg» der ordlyden ellers i bønnen tillater det.

Nemnd for gudstjenesteliv anbefalte ikke å ta inn denne utvidelsen av lovprisningen. Da Bispemøtet ga sin læremessige vurdering av bønnene i februar 2014, uttalte de om dette:

Vedtaket innebærer at avslutningsformelen i bønnene blir endret fra ikke å bruke ordene din Sønn og vår Herre til å bruke dem. Etter Bispemøtets syn er en slik utvidelse av avslutningsformelen ikke nødvendig. Ordene «din Sønn, vår Herre» omtaler Gud i maskuline termer og bidrar ikke til å utvide bredden i gudsbildet, slik den opprinnelige intensjonen med de nye bønnene var, jf. sak KR 41/10 (BM sak 6/14).

Komiteen har drøftet og votert over dette spørsmålet. Et flertall i komiteen (12 stemmer) gikk inn for forslaget fra NFG ut fra hensynet til inkluderende språk. Et mindretall (9 stemmer) ønsket å beholde Kirkerådets forslag.

Det fremkom også to subsidiære forslag i komiteen, hvor en beholder kun en av de to betegnelsene, henholdsvis «din Sønn» og «vår Herre». Det er foreløpig ikke votert over dette i komiteen.

Komiteens anbefaling betyr for eksempel at avslutningen i bønnen 2. søndag i advent endres fra:

«ved din Sønn Jesus Kristus, vår Herre, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen»

til:

«ved Jesus Kristus, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen»

3. Muligheten til å messe bønnene

Komiteen har også drøftet de musiske hensyn som må tas når bønnene skal kunne messes av liturgen.

Komiteen har lagt til grunn at bønnene egner seg godt til å bli messet. For å videreføre den innsungne messetonen kan det likevel være behov for at sekretariatet foretar noen mindre

språklige justeringer. Dette gjelder først og fremst bønner hvor tiltalen til Gud har få stavelser. En anbefaler her særlig å vurdere tiltalene i bønnene 3,5,14,18,35, 52, 59, 71, 74, 81. Når dette vurderes, forutsetter komiteen at dette ikke skal bidra til å redusere de variasjonene som er i tiltalen til Gud.

Komiteen vil for øvrig bemerke:

- Vi har mottatt noen innspill til språklige justeringer av den nynorske utgaven av bønnene, og har vurdert disse. Endringene oversendes sekretariatet til vurdering.
- Komiteen forutsetter at dagens bønn på Samefolkets dag foreligger på de tre samiske språk.
- Komiteen vil anmode Kirkerådet om å utarbeide en dagens bønn til kvinnedagen 8. mars og til det kvenske folkets dag 16. mars.

Forslag til vedtak

Komiteen anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Relativpronomenet «som» i den innledende omtalen av Gud tas ut i alle bønnene der ordlyden tillater dette.
2. Den avsluttende lovprisning forenkles til «ved Jesus Kristus, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.»
3. Det treffes nødvendige tiltak for å legge til rette for at Dagens bønn skal kunne messes.
4. Dagens bønn (kollektbønner) i begge målformer godkjennes til bruk i gudstjenesteliv i Den norske kirke der menighetsrådet gjør vedtak om dette. Ordningen trer i kraft umiddelbart.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Frøydis Indgjerdingen
Saksordfører: Kari Synnøve Muri

Disse hadde ordet:

Kari Synnøve Muri, Helga Haugland Byfuglien, Halvor Nordhaug, Sølvi Kristin Lewin, Hans Ove Samuelsen, Tone Synnøve Øygard Steinkopf, Robert Coates, Harald Hegstad, Ingjerd Grøm, Anne-Lise B. Ording, Martin Jakobsen, Sigurd Skollevoll, Trond Bakkevig, Egil Morland, Ingeborg Midttømme, Eldar Husøy, Anne Berit Evang, Tor B. Jørgensen, Solveig Fiske, Marianne H. Brekken.

Endringsforslag

Halvor Nordhaug:

Punkt 2 i komiteens forslag til vedtak strykes.

Ingeborg Midttømme:

Forslag til vedtak: inn i punkt 1 eller nytt punkt:

I alle bønner til Jesus Kristus erstattes «din Far» med bare «Far», slik at det blir : «du som med Far og Den hellige ånd lever og råder, en sann Gud fra evighet til evighet.»

Tone Synnøve Ø. Steinkopf:

Side 3, punkt 3, avsnitt 2:

En anbefaler her særlig å vurdere tiltalen i bønnene Nr. 26 (Maria budskapsdag) i nynorsk variant.

Hans Ove Samuelsen:

Ber komiteen ha med et punkt 5 om at:

Tidligere godkjente kollektbønner kan nyttes som dagens bønn der menigheten vedtar det, (eventuelt kan det tas inn som en merknad).

Robert Coates:

I punkt 2 brukes «ved Jesus Kristus, vår Herre, som med ...».

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité C

Sammendrag av saksorienteringen

Med dette fremmes et fullstendig forslag til *Dagens bønn* (kollektbønn) for alle 83 kirkeårsdager på bokmål og på nynorsk (to bønner på nr 28 a og b gir i alt ikke 82, men 83 bønner). *Dagens bønn* sammenfatter hovedbudskapet for den enkelte kirkeårsdag, i samsvar med ny Tekstbok for Den norske kirke.

I samsvar med regelverket for liturgisaker skal bønnene til slutt vedtas av Kirkemøtet etter en høring og en læremessig uttalelse av Bispemøtet. Bønnene var på høring våren 2012, og har i etterkant vært gjenstand for en omfattende bearbeidelse. Kirkerådet har vedtatt å legge bønnene fram for Kirkemøtet 2014.

Om *Dagens bønn*, som er ledd 8 i ny Ordning for hovedgudstjeneste, gjelder følgende bestemmelse:

”Dagens bønn kan utelates, få sin plass her, komme i forbindelse med prekenen, eller brukes (først og fremst på høytidsdager) som samlingsbønn.” Bønnen innledes med liturgens ord ”La oss alle be”, og avsluttes med menighetens ”Amen”.

I det foreliggende forslaget er det lagt vekt på at *Dagens bønn* har en fast og gjenkjennelig struktur, i tråd med det klassiske mønsteret for en kollektbønn:

1. Tiltale til Gud og en nærmere beskrivelse: «*Gud, du som...*»
2. Det vi ber om: (innledet med «*vi ber deg:*»)
3. Bønnens mål/resultat «*så vi...*»

4. Lovprisning av den treenige Gud.

Bønnen skal videre angi dagens hovedtema og formidle et teologisk innhold som i sin bredde og konsentrasjon svarer til vår kirkes tro. Det har også vært et mål å gi bønnene et inkluderende språk med varierte uttrykk og bilder i omtalen av Gud.

Kirkerådet fattet følgende vedtak i sitt møte 26.–27. september 2013 (sak KR 42/13):

3. *Kirkerådet vedtar det fremlagte forslag til nye Dagens bønn (kollektbønner) på bokmål og på nynorsk, med de merknader som fremkom i møtet.*

Av de vedtatte endringene skal denne nevnes:

- Fast avsluttende lovprisning brukes med formuleringen «ved din Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som med deg ...» der ordlyden ellers i bønnen tillater det.

4. *Saken sendes Bispemøtet for læremessig vurdering.*

Bispemøtet foretok sin læremessige vurdering i februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag om Dagens bønn, jf. sak KR 42/13. Etter det som foreligger har ikke Bispemøtet noen læremessige innvendinger mot bønnene.

Komiteens merknader

Komiteen finner at det fremlagte forslaget til nye Dagens bønn inneholder gode og gjennomarbeidede bønner. Forslaget har hatt en lang og grundig behandlingsprosess, og det er viktig at menighetene nå får muligheten til å ta i bruk Dagens bønn i gudstjenesten. De nye bønnene har en gjenkjennelig og fast struktur som skiller seg fra andre typer bønner i gudstjenesten. Hver av bønnene sammenfatter et hovedinnhold i tekstene som leses eller synges på den enkelte kirkeårsdag og bidrar til å gi hver kirkeårsdag et særpreg. Samtidig inneholder de en lovprisning av den treenige Gud.

Komiteen har drøftet spørsmålet om Kirkemøtet på dette stadiet bør foreta endringer i bønnene, og i tilfelle hva slags endringer. Det er god grunn til å være tilbakeholdende med å foreta større endringer i bønnene, ettersom mange ulike hensyn er forsøkt ivaretatt i de bønnene som foreligger. Komiteen har derfor ikke foreslått endringer i enkeltbønner, og oppfordrer også Kirkemøtet til ikke å komme med forslag til slike endringer. Endringer som foreslås bør derfor være av en mer gjennomgående karakter.

Komiteen vil understreke at det i Alminnelige bestemmelser punkt A. 6 er mulig å søke biskopen om å bruke eldre liturgier eller deler av den.

Komiteen har drøftet fire gjennomgående endringer av bønnene:

1. Det faste formularet i den innledende omtalen av Gud:

Komiteen foreslår her (mot én stemme) å ta ut relativpronomenet «som» i alle bønnene, der ordlyden i omtalen tillater dette. Bønnen på 1. søndag i advent endres fra

«Nådige Gud,
du som kommer oss i møte med frelse, vi ber deg:
Gi oss et nådens år.....»

til

«Nådige Gud,
du kommer oss i møte med frelse, vi ber deg:
Gi oss et nådens år.....»

Hensikten med dette er å gi bønnen en mer direkte og aktiv taleform.

2. Den avsluttende lovprisningen i bønnene:

Kirkerådet gjorde følgende vedtak i sak 42/13:

Fast avsluttende lovprisning brukes med formuleringen «ved din Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, som med deg» der ordlyden ellers i bønnen tillater det.

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) anbefalte ikke å ta inn denne utvidelsen av lovprisningen. Da Bispemøtet ga sin læremessige vurdering av bønnene i februar 2014, uttalte de om dette:

Vedtaket innebærer at avslutningsformelen i bønnene blir endret fra ikke å bruke ordene din Sønn og vår Herre til å bruke dem. Etter Bispemøtets syn er en slik utvidelse av avslutningsformelen ikke nødvendig. Ordene «din Sønn, vår Herre» omtaler Gud i maskuline termer og bidrar ikke til å utvide bredden i gudsbildet, slik den opprinnelige intensjonen med de nye bønnene var, jf. sak KR 41/10 (BM sak 6/14).

Komiteen har drøftet og votert over dette spørsmålet. Et flertall i komiteen (13 stemmer) gikk inn for forslaget fra NFG ut fra hensynet til inkluderende språk. Et mindretall (8 stemmer) ønsket å beholde Kirkerådets forslag.

Det fremkom også et subsidiært forslag i komiteen, hvor en beholder kun en av de to betegnelsene, «vår Herre». Komiteen har ikke votert over dette.

Komiteens anbefaling betyr for eksempel at avslutningen i bønnen 2. søndag i advent endres fra:

«ved din Sønn Jesus Kristus, vår Herre, som med deg og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet. Amen»

til:

«ved Jesus Kristus, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen»

3. *Muligheten til å messe bønnene*

Komiteen har også drøftet de musiske hensyn som må tas når bønnene skal kunne messes av liturgen.

Komiteen har lagt til grunn at bønnene egner seg godt til å bli messet. For å videreføre den innsungne messetonen kan det likevel være behov for at sekretariatet foretar noen mindre språklige justeringer. Dette gjelder først og fremst bønner hvor tiltalen til Gud har få stavelser. En anbefaler her særlig å vurdere tiltalene i bønnene 3,5,14,18, 25, 26, 35, 52, 59, 71, 74, 81. Når dette vurderes, forutsetter komiteen at dette ikke skal bidra til å redusere de variasjonene som er i tiltalen til Gud.

4. *Endret avslutningsformular i de 14 bønnene som rettes til Kristus.*

I bønnene rettet til Kristus er det gjennomgående brukt betegnelsen «din Far» i avslutningsformularet (4, 15, 16, 17 med flere). Komiteen har vurdert forslaget om å endre dette til «Far» eller «Faderen». En innvending mot «din Far» var at det var innsnevrende og ikke inkluderer oss. Komiteen vektlegger det indretrinitariske forholdet og beholder derfor «din Far».

Komiteen vil for øvrig bemerke:

- Vi har mottatt noen innspill til språklige justeringer av den nynorske utgaven av bønnene, og har vurdert disse. Endringene oversendes sekretariatet til vurdering.
- Komiteen vil anmode Kirkerådet om å utarbeide en dagens bønn til kvinnedagen 8. mars og til det kvenske folkets dag 16. mars.

Forslag til vedtak

Komiteen anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Subjunksjonen «som» i den innledende omtalen av Gud tas ut i alle bønnene der ordlyden tillater dette.
2. Den avsluttende lovprisning forenkles til «ved Jesus Kristus, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.»
3. Det treffes nødvendige tiltak for å legge til rette for at Dagens bønn skal kunne messes.
4. Dagens bønn (kollektbønner) i begge målformer godkjennes til bruk i gudstjenesteliv i Den norske kirke der menighetsrådet gjør vedtak om dette. Etter at dagens bønn er

ferdigstilt, trer ordningen i kraft.

5. Dagens bønn oversettes til de tre samiske språk.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Ann-Kristin Sørvik

Saksordfører: Kari Synnøve Muri

Disse hadde ordet:

Kari Synnøve Muri, Marianne H. Brekken, Per Oskar Kjølaas, Harald Hegstad, Robert Coates, Stein Reinertsen, Ivar Braut.

Endringsforslag

Forslag fra 1. behandling:

Halvor Nordhaug: Komiteen avviste forslaget – opprettholdt.

Ingeborg Midttømme: Komiteen avviste forslaget – opprettholdt.

Tone S.Ø. Steinkopf: Komiteen tatt forslaget inn i merknadene.

Hans Ove Samuelsen: Komiteen tatt forslaget inn i merknadene.

Robert Coates: Komiteen avviste forslaget – trukket.

Forslag fra 2. behandling:

Halvor Nordhaug:

Punkt 2 i komiteens forslag til vedtak strykes.

Ingeborg Midttømme:

Forslag til vedtak: inn i punkt 1 eller nytt punkt:

I alle bønner til Jesus Kristus erstattes «din Far» med bare «Far», slik at det blir : «du som med Far og Den hellige ånd lever og råder, en sann Gud fra evighet til evighet.»

Votering

Halvor Nordhaug: Forslaget vedtatt med 60 stemmer.

Ingeborg Midttømme: Forslaget falt mot 30 stemmer.

Komiteens forslag til vedtak:

Vedtaks punkt 1: enstemmig vedtatt.

Vedtaks punkt 2 (nytt): enstemmig vedtatt.

Vedtaks punkt (nytt): enstemmig vedtatt.

Vedtaks punkt 4 (nytt): Komiteens forslag vedtatt med 102 stemmer.

Hele komiteens forslag til vedtak: (inkludert Halvor Nordhaugs forslag som ble vedtatt):

Forslaget vedtatt mot 12 stemmer.

114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

1. Subjunksjonen «som» i den innledende omtalen av Gud tas ut i alle bønnene der ordlyden tillater dette.
2. Det treffes nødvendige tiltak for å legge til rette for at Dagens bønn skal kunne messes.
3. Dagens bønn (kollektbønner) i begge målformer godkjennes til bruk i gudstjenesteliv i Den norske kirke der menighetsrådet gjør vedtak om dette. Etter at dagens bønn er ferdigstilt trer ordningen i kraft.
4. Dagens bønn oversettes til de tre samiske språk.

Forslaget vedtatt med 102 stemmer.

114 stemmeberettigede.

KM 12/14 Revidert tekstrekke for bibelsk salme

Saksdokument:

KM 12.1/14 Saksorientering

KM 12.1.1/14 Bibelske salmer

Innstilling fra komité C

Sammendrag av saksorienteringen

Da Kirkemøtet i 2011 vedtok ny tekstbok for Den norske kirke, ble det ikke fattet vedtak om en poetisk tekst for hver kirkeårsdag på linje med det øvrige tekstmaterialet. En slik tekst var en del av høringsforslaget fra 2008, men allerede under Kirkerådets møte i mars 2010 ble poetisk tekstrekke tatt ut av den øvrige behandlingen av tekstboken. Det var flere årsaker til dette: Tekstrekken ble vurdert som så uferdig at den trengte mer bearbeidelse, og det forelå ikke noe musikkledsagelse til tekstene. Det hadde dermed ikke vært mulig å prøve dem ut etter intensjonen. Fremdriften skulle derfor i stedet samsvare med prosessen for den liturgiske musikken, som trengte utprøving i flere år og derfor ikke skulle vedtas på Kirkemøtet i 2010 og 2011

I sakspapiret til Kirkemøtet i 2010 ble det bl.a. påpekt at de poetiske tekstene i første omgang burde sees i sammenheng med de bibelske salmene som allerede var kjent og som fantes i Norsk Salmebok, Salmer 1997, Norsk Kantoribok o.a. som så kunne omarbeides noe og dermed gi et godt utgangspunkt for mer regelmessig bruk av bibelske salmer. Kirkemøtene i 2010 og 2011 fulgte opp denne linjen. Et register over en poetisk tekstrekke kom likevel inn i tekstboken, justert etter de føringer som Kirkemøtet hadde gitt, men uten at denne poetiske tekstrekken formelt ble vedtatt. Komiteen på Kirkemøtet 2011 bemerket imidlertid følgende:

Komiteen sluttar seg til høvet å bruke poetisk tekst, og oppmodar Kyrkjerådet til å vidareutvikle dette materialet.

Arbeidet med bibelsk salme ble deretter tatt opp igjen i forbindelse med ny salmebok og koralbok. I *Norsk salmebok 2013* er numrene 900-975 omkved til bibelske salmer, og numrene 976 – 991 er liturgiske sanger. De bibelske salmene er en videreføring av det tilsvarende materialet i Norsk salmebok og Salmer 1997 (ca 2/3), i tillegg til noe nytt materiale (1/3). Da disse ble satt inn i den nye salmeboken, ble det gjort et prinsippvedtak om at bare selve omkvedet skulle være med. Dermed var det skapt en stor fleksibilitet i forhold til å kunne bruke disse omkvedene til ulike tekster fra Salmenes bok.

Da Koralbok 3, som omfatter 900-numrene i salmeboken, skulle forberedes, kom spørsmålet igjen opp om hvor mye av stoffet som skulle inn i den. Langt de fleste av omkvedene har en tilhørende musikk til selve bibelteksten, det som kalles salmetonen. Det ville være en stor ulempe om salmetonen ikke kom med i koralboken, og dermed oppsto ideen om å feste et bibelsk salmeomkved til tekstene i tekstrekken for bibelsk salme. Dermed ville en kunne oppnå to ting: På den ene siden ville tekstene i den bibelske tekstrekken kunne brukes sammen med omkved som i stor grad er innsunget. Det ville være i tråd med tidligere signaler fra Kirkemøtet. På den andre siden ville det kunne sikre en bred og

varierte bruk av 900-numrene i salmeboken. Det ble derfor satt i gang en prosess med å kombinere tekster og omkvæd.

Som en følge av dette ble det også satt i gang en grundig gjennomgang av det opprinnelige forslaget til poetisk tekstrekke. Et justert forslag ble presentert for Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) i januar 2013, som behandlet det, og sendte det til utprøving for å teste ut ideen med å sette omkvæd sammen med nye tekster. NFG behandlet saken for annen gang i mai 2013 og vedtok å presentere et forslag til en revidert tekstrekke for bibelske salmer med tekster for alle kirkeårsdager, til sammen 83 tekster.

Samtidig med at NFG har behandlet forslag til revidert *tekstrekke for bibelsk salme* for den enkelte kirkeårsdag, har Koralbokkomiteen arbeidet med *musikken* til Koralbok 3. Koralbokkomiteens arbeid vil ikke være ferdig før Kirkemøtet har vedtatt tekstrekken for bibelsk salme våren 2014, slik at den tekstrekken for bibelsk salme som Kirkemøtet vedtar, kan inngå i Koralbok 3. Selv om hver av tekstene her vil bli kombinert med et musikalsk omkvæd, vil tekstene også kunne brukes med annen type musikk.

Saken er behandlet av Kirkerådet, med tanke på oversendelse til endelig vedtak i Kirkemøtet i 2014, i henhold til regler for saksbehandling i liturgisaker

Ifølge reglene for behandling av liturgisaker skal denne type saker legges frem for Bispemøtet til læremessig vurdering før Kirkerådet fremmer saken for Kirkemøtet. Dette har skjedd. Bispemøtet behandlet saken på sitt møte 10.-14. februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke, jf. sak KR 43/13. Etter det som foreligger har Bispemøtet ingen læremessige innvendinger mot Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke.

På dette grunnlag fremmer Kirkerådet saken for Kirkemøtet.

Komiteens merknader

Komiteen er glad for at en bibelsk salmerekke for kirkeåret nå er lagt fram til vedtak i Kirkemøtet. Dette betyr at de omkvædene som finnes i den nye salmeboken på numrene 900 til 975 nå kan tas i bruk sammen med vers fra Salmenes bok, som fremføres av en forsanger eller et kor. Først med Kirkemøtets vedtak om bibelsk salmerekke kan Koralbok 3 ferdigstilles og forene omkvædene som allerede finnes i den nye salmeboken med tekster fra Salmenes bok. I dag mangler kirkemusikerne det musikalske og tekstlige materialet som er nødvendig for å ta disse omkvædene i bruk. Med Kirkemøtets vedtak kan en ferdigstille Koralbok 3, som vil foreligge tidlig i 2015. Også egne korhefter vil bli utgitt med dette stoffet.

Mange menigheter har med forrige salmebok blitt glad i bibelske salmer. Å synge bibelens egne ord i gudstjenesten er vidt utbredt i kristne kirkesamfunn verden over. Den norske kirke kan her øse av en økumenisk skatt. Dessuten har våre egne kirkemusikere og komponister bidratt med ny musikk til bibelske salmer i Norsk salmebok fra 1985 og i Salmer 1997. To tredjedeler av de bibelske salmene i den nye salmeboka er hentet fra disse bøkene, og

tilpasses nå til de nye salmetekstene. En tredjedel er nye melodier innenfor ulike musikalske sjangre. Slik er sjangerbredden i den nye salmeboken også gjennomført i de bibelske salmene.

Komiteen finner at det fremlagte forslaget til tekstrekke for bibelsk salme er svært godt gjennomarbeidet. Deler av det nye tekstlige og musikalske stoffet har også vært utprøvd i over 20 menigheter i 2013. Å sette sammen en bibelsk salmerekke til kirkeåret og forene dette med de musiske hensyn, er en svært krevende oppgave. Det handler her om et *filigransarbeid*. Derfor har komiteen drøftet spørsmålet om Kirkemøtet på dette stadiet overhode bør foreta noen endringer i tekstutvalget. Det er god grunn til å være svært tilbakeholdende med dette. Komiteen har ikke foreslått noen endringer i sitt forslag til vedtak. Verken Kirkerådet eller Bispemøtet foretok noen endringer da de behandlet saken. Komiteen anbefaler derfor også Kirkemøtet til ikke å gjøre noen endringer i sitt vedtak.

Komiteen er informert om at det gjennom arbeidsprosessen med Koralbok 3, hvor tekstvalget forenes med det musikalske materialet, stadig har vært nødvendig med noen justeringer av versutvalget ut fra musiske hensyn. Koralbokkomiteen har i siste fase et ønske om å endre salmen på nyttårsdag fra Salme 8, 2-5 til Salme 72, 17-19. Et mindretall på 8 i komiteen ønsket å imøtekomme koralbokkomiteen, men flertallet i komiteen gikk ikke inn for dette. Komiteen har også mottatt noen endringsforslag fra kirkemøtedelegater, men har fastholdt sitt prinsipp om ikke å foreta endringer av enkelttekster.

I arbeidet med å tilpasse tekstene til musikken ber komiteen om at det i noen tekster vurderes å bruke andre og mer sangbare oversettelser, f.eks. Salmenes bok, utgitt av Verbum i 1995.

Komiteen legger til grunn at det også i fremtiden vil bli komponert nye bibelske salmer. I Kirkerådets salmedatabase er det derfor viktig å gi rom for dette. Komiteen vil her særlig trekke fram behovet for musikk og tekster på samiske språk og på kvensk. Også de nytestamentlige hymnene er det behov for å ta inn i salmedatabasen.

Samtidig vil komiteen påpeke behovet for å legge til rette for bruk av et begrenset antall av bibelske omkved for menighetene, slik at det samme omkvedet kan brukes i en hel kirkeårsfase.

Komiteen vil fremholde at bibelske salmer også er svært godt egnet til å bli brukt i trosopplæringsarbeidet i menighetene. Her er tekster som har vist seg å være bærekraftige gjennom ulike livsfaser.

Forslag til vedtak

Komiteen anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

1. Det fremlagte forslag til Ny tekstrekke for bibelsk salme godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke.

2. Kirkerådet bemyndiges til å gjøre de justeringer som måtte bli nødvendig på grunn av tekstenes tilpasning til musikken.

Plenumsbehandling

Dirigent: Torstein E. Nordal
Saksordfører: Gabriel Eikli

Disse hadde ordet:

Gabriel Eikli, Ingjerd Grøm, Robert Coates, Tone Synnøve Ø. Steinkopf, Sølvi K. Lewin, Ingeborg Midttømme.

Endringsforslag

Ingjerd Grøm:

1 b: Tillegg til pkt. 1: Salmebokkomiteen bes vurdere om man vil bruke alternative oversettelser av de bibelske salmene som er mer sangbare, f.eks. Salmenes bok, utgitt på Verbum i 1995.

2: En åpner for at flere bidragsytere kan sende inn materiale til salmebokkomiteen for å sikre større mangfold. Det er ingenting i veien for at et omkved av en komponist kobles til en psalmodi av en annen.

Robert Coates:

Til pkt. 1: Det åpnes for flere tekstlige innspill. Konkret foreslås det at askeonsdag får salme 51, og at salme 128 tas med til bruk i vielser.

Tone Synnøve Ø. Steinkopf:

Vurdere nøye kva bøker som skal til for å ivareta bibelske salmar. Koral – kantoribok – korhefte.

Mest mogleg arbeidsvenleg.

Forslaget oversendes Kirkerådet uten realitetsbehandling.

Ingjerd Grøm: 1 b:Tatt inn i merknadene.

Ingjerd Grøm: 2: Ikke tatt inn av komiteen. Forslaget ble trukket.

Robert Coates: Ikke tatt inn av komiteen – opprettholdt forslaget.

Votering

Robert Coates: Forslaget falt mot 21 stemmer.

114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

1. Det fremlagte forslag til Ny tekststykke for bibelsk salme godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke.
2. Kirkerådet bemyndiges til å gjøre de justeringer som måtte bli nødvendig på grunn av tekstenes tilpasning til musikken.

Enstemmig vedtatt.

114 stemmeberettigede.

KM 13/14 Etablering av arbeidsgiveransvar

Saksdokument:

KM 13.1/14 Saksorientering

Første innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Vedtakene i KM 5/13 om opprettelsen av Den norske kirke som rettssubjekt og overføring av arbeidsgiveransvaret for statlig tilsatte, følges opp. Kirkerådet vedtok i KR 35/13 å opprette et Arbeidsgiverutvalg for «statlig sektor» i Den norske kirke. Arbeidsgiverutvalget skal utgjøre den demokratiske arbeidsgivermyndigheten for forberedelse og gjennomføring av denne prosessen. Arbeidsutvalget i Kirkerådet utgjør dette utvalget. Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet. Kirkerådet vedtok i KR 18/14 at Kirkemøtet i 2014 vedtar oppnevning, mandat og rapportering for Arbeidsgiverutvalget.

Samtidig vedtok Kirkerådet å gi Arbeidsgiverutvalget mandat til å gå i dialog og forhandle med arbeidsgiverorganisasjoner om samarbeid og medlemskap. Dette for å sikre kvalitet og gjennomføringsevne i de prosessene som ligger foran. Arbeidsgiverutvalget har hatt en prosess med Spekter, Virke og KA- Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) og anbefaler at det forhandles fram en konkret samarbeidsavtale med KA, hvor Virke også trekkes inn som en samarbeidspart.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksfremlegget til grunn for den videre behandlingen av saken.

1. Komiteen støtter forslaget om opprettelsen av et arbeidsgiverutvalg. Det vil etter komiteens syn bidra til å sikre fremdrift i prosessen. Dette vil også sikre demokratisk styring, med tanke på at Kirkerådets ansatte ikke skal stå for virksomhetsoverdragelsen. Komiteen vil understreke at en vellykket virksomhetsoverdragelse forutsetter at Den norske kirke i tide er forberedt på å overta arbeidsgiveransvaret.
2. Komiteen ber Kirkerådet fortsatt prioritere arbeidet med forberedelsene av en virksomhetsoverdragelse fra stat til kirke i 2017, både med hensyn til økonomiske rammebetingelser og etablering av ansvarsfordeling. Et arbeidsgiverutvalg håndterer de arbeidsgiverpolitiske spørsmålene som krever avklaring underveis i prosessen fram mot rettslig selvstendighet.
3. Komiteen har valgt å flytte mandatet til arbeidsgiverutvalget inn som en del av vedtaket. Dette er kun en redaksjonell endring og medfører ingen realitetsendringer, men tydeliggjør Kirkemøtets vedtak.
4. Komiteen fremhever at medlemmer av arbeidsgiverutvalget ikke kan være ansatt i Den

norske kirke. Unntaket fra dette er preses med sin vararepresentant visepreses. Deres ansettelsesforhold fører, etter komiteens vurdering, ikke til inhabilitet. Biskopenes utøvelse av arbeidsgiverfunksjoner taler for at preses er representert i et slikt utvalg.

5. Komiteen ønsker at det skal komme klart fram i mandatet at det er Kirkerådet som også velger det fjerde medlemmet av arbeidsgiverutvalget. Dette gjelder og ved valg av andre medlemmer jf. mandatets punkt 1.
6. Komiteen ser det som ønskelig at man inngår en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, for å få nødvendig bistand i arbeidet med virksomhetsoverdragelsen. Komiteen finner det klokt at det er den samme organisasjonen som det søkes medlemskap i etter virksomhetsoverdragelsen.
7. Komiteen har etter en samlet vurdering kommet fram til at en forhandler fram en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, fortrinnsvis KA. Kirkemøtet har tidligere fattet vedtak om felles arbeidsgiveransvar i Den norske kirke. Komiteen har lagt vekt på dette ønsket og mener at felles arbeidsgiverorganisasjon vil lette utviklingen av et felles arbeidsgiveransvar i fremtiden. Komiteen vil videre understreke behovet for at KA ivaretar medlemmenes interesser på en balansert måte. Komiteen forutsetter at KA sikrer seg nødvendig kapasitet og breddekompetanse, om nødvendig ved samarbeid med andre.
8. I forslag til vedtak I bokstav c er årstallet 2017 endret til: Kirkemøtet tar stilling til endelig innmelding i en arbeidsgiverorganisasjon så snart det er ønskelig og juridisk mulig.

Forslag til vedtak

I

- a) Kirkemøtet oppretter et Arbeidsgiverutvalg.
- b) Kirkemøtet ber om at det blir forhandlet fram en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, fortrinnsvis KA, og gir Kirkerådet fullmakt til å godkjenne denne.
- c) Kirkemøtet tar stilling til endelig innmelding i en arbeidsgiverorganisasjon så snart det er ønskelig og juridisk mulig.
- d) Kirkemøtet vil på et senere tidspunkt i arbeidet med kirkeordningen ta endelig stilling til hvordan arbeidsgiverorganiseringen skal utformes.

II

Kirkemøtet vedtar følgende mandat for Arbeidsgiverutvalget:

1. Oppnevning

Arbeidsgiverutvalget består av fire representanter. Utvalget består av Kirkerådets leder, Kirkerådets nestleder, preses og ett medlem valgt av og blant Kirkerådets medlemmer. Funksjonstiden er 2 år. Leder og nestleder i Kirkerådet er leder og nestleder i Arbeidsgiverutvalget.

Arbeidstakere i Den norske kirke kan ikke velges som arbeidsgiverrepresentanter. Preses er unntatt fra denne bestemmelsen. Dersom Kirkerådets leder eller nestleder er arbeidstakere i Den norske kirke, må Kirkerådet velge andre representanter og vararepresentanter til Arbeidsgiverutvalget av og blant Kirkerådets medlemmer.

Kirkerådet velger personlig vararepresentant blant Kirkerådets medlemmer, til hver representant i Arbeidsgiverutvalget. Visepreses er vara for preses.

2. Formål

Arbeidsgiverutvalget har som hovedformål å sørge for utvikling av en overordnet arbeidsgiverpolitikk som Kirkemøtet vil legge rammene for. Utvalget må sørge for at det finnes tilstrekkelig kompetanse til dette.

3. Oppgaver

- Arbeidsgiverutvalget ivaretar videre utforming av arbeidsgiverfunksjonen på vegne av Kirkemøtet og Kirkerådet.
- Arbeidsgiverutvalget har ikke myndighet på vegne av bispedømmerådene eller Kirkerådet som statlige forvaltningsorganer eller arbeidsgiverfunksjoner som følger av å være virksomhet i staten.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill om behov for utvikling av regelverk som fastsettes i lov eller av Kirkemøtet, som for eksempel tjenesteordningene.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill til å utvikle og forvalte kompetansekrav, etter- og videreutdanning, lederutvikling m.m.
- Arbeidsgiverutvalget utøver arbeidsgiverfunksjonen overfor direktør.

Arbeidsgiverutvalget delegerer, etter nærmere fastsatte regler, alle daglige gjøremål til direktøren.

4. Rapportering

Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet.

5. Revisjon

Dette mandatet må vurderes fortløpende og revideres senest ved opprettelsen av Den norske kirke som eget rettssubjekt.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Torstein E. Nordal

Saksordfører: Inger Helene Nordeide

Disse hadde ordet:

Andreas H. Aarflot, Jens-Petter Johnsen, Inger Helene Nordeide, Sigurd Skollevoll, Ingeborg Midttømme, Knut Lundby, Bjørn Solberg, Per Eilert Orten, Svein Arne Lindø, Runar Godø, Atle Sommerfeldt, Knut Rune Saltnes, Trond Bakkevig, Toril Kristiansen, Anne Berit Evang, Erling Pettersen, Erling Birkedal, Kristin Walstad, Dag Jostein Fjærvoll.

Gyrid Espeland meldte seg inhabil i forhold til vedtakspunkt B i saken fordi hun er

styremedlem i KA.

Det har kommet forslag om at Dag Landmark også er inhabil av samme grunn. Han er imidlertid ikke lenger styremedlem i KA.

Votering

Gyrid Espeland er inhabil i forhold til vedtakspunkt B.
Enstemmig vedtatt.

Dag Landmark er habil i forhold til vedtakspunkt B.
Enstemmig vedtatt.
114 stemmeberettigede.

Endringsforslag

Ingeborg Midttømme:

Vedtakspunkt (2) II

1. Oppnevning
2. Preses og ett medlem valgt av og blant *Kirkemøtets* medlemmer.

Knut Rune Saltnes:

3. Oppgaver: Pkt. 5: Punktet strykes.

II

1. Oppnevning: Kirkerådets nestleder strykes. Ett medlem endres til to.
... Funksjonstid er fram til virksomhetsoverdragelsen er en realitet.

Sigurd Skollevoll og Kjartan Bergslid:

Pkt 1 b

Ordet «KA byttes ut med «Virke».

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Vedtakene i KM 5/13 om opprettelsen av Den norske kirke som rettssubjekt og overføring av arbeidsgiveransvaret for statlig tilsatte, følges opp. Kirkerådet vedtok i KR 35/13 å opprette et Arbeidsgiverutvalg for «statlig sektor» i Den norske kirke. Arbeidsgiverutvalget skal utgjøre den demokratiske arbeidsgivermyndigheten for forberedelse og gjennomføring av denne prosessen. Arbeidsutvalget i Kirkerådet utgjør dette utvalget. Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet. Kirkerådet vedtok i KR 18/14 at Kirkemøtet i 2014 vedtar oppnevning, mandat og rapportering for Arbeidsgiverutvalget.

Samtidig vedtok Kirkerådet å gi Arbeidsgiverutvalget mandat til å gå i dialog og forhandle med

arbeidsgiverorganisasjoner om samarbeid og medlemskap. Dette for å sikre kvalitet og gjennomføringsevne i de prosessene som ligger foran. Arbeidsgiverutvalget har hatt en prosess med Spekter, Virke og KA- Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) og anbefaler at det forhandles fram en konkret samarbeidsavtale med KA, hvor Virke også trekkes inn som en samarbeidspart.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksfremlegget til grunn for den videre behandlingen av saken.

1. Komiteen støtter forslaget om opprettelsen av et arbeidsgiverutvalg. Det vil etter komiteens syn bidra til å sikre fremdrift i prosessen. Dette vil også sikre demokratisk styring, med tanke på at Kirkerådets ansatte ikke skal stå for virksomhetsoverdragelsen. Komiteen vil understreke at en vellykket virksomhetsoverdragelse forutsetter at Den norske kirke i tide er forberedt på å overta arbeidsgiveransvaret.
2. Komiteen ber Kirkerådet fortsatt prioritere arbeidet med forberedelsene av en virksomhetsoverdragelse fra stat til kirke i 2017, både med hensyn til økonomiske rammebetingelser og etablering av ansvarsfordeling. Et arbeidsgiverutvalg håndterer de arbeidsgiverpolitiske spørsmålene som krever avklaring underveis i prosessen fram mot rettslig selvstendighet.
3. Komiteen har valgt å flytte mandatet til arbeidsgiverutvalget inn som en del av vedtaket. Dette er kun en redaksjonell endring og medfører ingen realitetsendringer, men tydeliggjør Kirkemøtets vedtak.
4. Komiteen fremhever at medlemmer av arbeidsgiverutvalget ikke kan være ansatt i Den norske kirke. Unntaket fra dette er preses med sin vararepresentant visepreses. Deres ansettelsesforhold fører, etter komiteens vurdering, ikke til inhabilitet. Biskopenes utøvelse av arbeidsgiverfunksjoner taler for at preses er representert i et slikt utvalg.
5. Komiteen ønsker at det skal komme klart fram i mandatet at det er Kirkerådet som også velger det fjerde medlemmet av arbeidsgiverutvalget. Dette gjelder og ved valg av andre medlemmer jf. mandatets punkt 1.
6. Komiteen ser det som ønskelig at man inngår en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, for å få nødvendig bistand i arbeidet med virksomhetsoverdragelsen. Komiteen finner det klokt at det er den samme organisasjonen som det søkes medlemskap i etter virksomhetsoverdragelsen.
7. Komiteen har etter en samlet vurdering kommet fram til at en forhandler fram en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, fortrinnsvis KA. Kirkemøtet har tidligere fattet vedtak om felles arbeidsgiveransvar i Den norske kirke. Komiteen har lagt vekt på dette ønsket og mener at felles arbeidsgiverorganisasjon vil lette utviklingen av et felles arbeidsgiveransvar i fremtiden. Komiteen vil videre understreke behovet for at KA ivaretar medlemmenes interesser på en balansert måte. Komiteen forutsetter at KA sikrer seg nødvendig kapasitet og breddekompetanse, om nødvendig ved samarbeid med andre.
8. I forslag til vedtak I bokstav c er årstallet 2017 endret til: Kirkemøtet tar stilling til endelig innmelding i en arbeidsgiverorganisasjon så snart det er ønskelig og juridisk mulig.
9. Komiteen viser til at ansvaret for at det finnes tilstrekkelig kompetanse ligger til direktøren. Komiteen ser derfor ikke grunn til å presisere dette ytterligere.
10. Komiteen har endret noe på innholdet av mandatets punkt 3 om arbeidsgiverfunksjonen overfor direktør og delegasjon av daglige gjøremål. Begrunnelsen for dette er å

tydeliggjøre at oppgavene gjelder fram til rettssubjektiviteten er på plass. Komiteen har derfor også presisert dette i overskriften.

11. Etter en virksomhetsoverdragelse vil ordningen med et arbeidsgiverutvalg kunne videreføres. Dette må i henhold til mandatets punkt 5 om revisjon bestemmes senest ved opprettelsen av Den norske kirke som rettssubjekt. Dersom et arbeidsgiverutvalg blir videreført, vil det kunne utgjøre arbeidsgiverdelen i et partssammensatt utvalg, slik vi kjenner det fra de partssammensatte administrasjonsutvalgene i fellestrådene.

Forslag til vedtak

- a) Kirkemøtet ber Kirkerådet opprette et Arbeidsgiverutvalg.
- b) Kirkemøtet ber om at det blir forhandlet fram en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, fortrinnsvis KA, og gir Kirkerådet fullmakt til å godkjenne denne.
- c) Kirkemøtet tar stilling til endelig innmelding i en arbeidsgiverorganisasjon så snart det er ønskelig og juridisk mulig.
- d) Kirkemøtet vil på et senere tidspunkt i arbeidet med kirkeordningen ta endelig stilling til hvordan arbeidsgiverorganiseringen skal utformes.

II Mandat

1. Oppnevning

Arbeidsgiverutvalget består av fire representanter. Utvalget består av Kirkerådets leder, Kirkerådets nestleder, preses og ett medlem valgt av og blant Kirkerådets medlemmer. Funksjonstiden er 2 år. Leder og nestleder i Kirkerådet er leder og nestleder i Arbeidsgiverutvalget.

Arbeidstakere i Den norske kirke kan ikke velges som arbeidsgiverrepresentanter. Preses er unntatt fra denne bestemmelsen. Dersom Kirkerådets leder eller nestleder er arbeidstakere i Den norske kirke, må Kirkerådet velge andre representanter og vararepresentanter til Arbeidsgiverutvalget av og blant Kirkerådets medlemmer.

Kirkerådet velger personlig vararepresentant blant Kirkerådets medlemmer, til hver representant i Arbeidsgiverutvalget. Visepreses er vara for preses.

2. Formål

Arbeidsgiverutvalget har som hovedformål å sørge for utvikling av en overordnet arbeidsgiverpolitikk som Kirkemøtet vil legge rammene for.

3. Oppgaver fram til rettssubjektivitet foreligger

- Arbeidsgiverutvalget ivaretar videre utforming av arbeidsgiverfunksjonen på vegne av Kirkemøtet og Kirkerådet.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill om behov for utvikling av regelverk som fastsettes i lov eller av Kirkemøtet, som for eksempel tjenesteordningene.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill til å utvikle og forvalte kompetansekrav, etter- og videreutdanning, lederutvikling m.m.

Arbeidsgiverutvalget har ikke myndighet på vegne av bispedømmerådene eller Kirkerådet som statlige forvaltningsorganer eller arbeidsgiverfunksjoner som følger av å være virksomhet i staten.

4. Rapportering

Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet.

5. Revisjon

Dette mandatet må vurderes fortløpende og revideres senest ved opprettelsen av Den norske kirke som eget rettssubjekt.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Torstein Nordal

Saksordfører: Inger Helene Nordeide

Disse hadde ordet:

Inger Helene Nordeide, Knut Lundby, Bjørn Solberg, Sigurd Skollevoll, Svein Arne Lindø, Atle Sommerfeldt, Ole Kristian Bonden.

Endringsforslag

Forslag fra 1. behandling:

Ingeborg Midttømme: Forslaget avvist av komiteen - opprettholdt forslaget.

Knut Rune Saltnes: Forslaget tatt inn av komiteen.

Sigurd Skollevoll og Kjartan Bergslid: Forslaget avvist av komiteen - opprettholdt forslaget.

Forslag fra 2. behandling:

Ingeborg Midttømme:

Vedtaks punkt (2) II

3. Oppnevning

4. Preses og ett medlem valgt av og blant (*Kirkerådets*) Kirkemøtets medlemmer. Her strykes *Kirkerådets*.

Knut Rune Saltnes:

3. Oppgaver: Pkt. 5: Punktet strykes.

II

2. Oppnevning: Kirkerådets nestleder strykes. Ett medlem endres til 2.

... Funksjonstid er fram til virksomhetsoverdragelsen er en realitet. – forslaget avvist av komiteen – trukket.

Sigurd Skollevoll og Kjartan Bergslid:

Pkt. 1 b

Ordet «KA byttes ut med «Virke».

Atle Sommerfeldt (muntlig forslag): Beholde komiteens opprinnelige forslag i pkt. 1 a) i forslag til vedtak.

Votering

Sigurd Skollevoll og Kjartan Bergslid: Forslaget falt mot 8 stemmer.
112 stemmeberettigede.

Ingeborg Midttømme: Forslaget falt mot 28 stemmer.
114 stemmeberettigede.

Atle Sommerfeldt (muntlig forslag): (komiteens opprinnelige forslag 1 a) i forslag til vedtak.
Forslaget falt mot 26 stemmer.
114 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

I

- a) Kirkemøtet ber Kirkerådet opprette et Arbeidsgiverutvalg.
- b) Kirkemøtet ber om at det blir forhandlet fram en samarbeidsavtale med en arbeidsgiverorganisasjon, fortrinnsvis KA, og gir Kirkerådet fullmakt til å godkjenne denne.
- c) Kirkemøtet tar stilling til endelig innmelding i en arbeidsgiverorganisasjon så snart det er ønskelig og juridisk mulig.
- d) Kirkemøtet vil på et senere tidspunkt i arbeidet med kirkeordningen ta endelig stilling til hvordan arbeidsgiverorganiseringen skal utformes.

II Mandat

1. Oppnevning

Arbeidsgiverutvalget består av fire representanter. Utvalget består av Kirkerådets leder, Kirkerådets nestleder, preses og ett medlem valgt av og blant Kirkerådets medlemmer. Funksjonstiden er 2 år. Leder og nestleder i Kirkerådet er leder og nestleder i Arbeidsgiverutvalget.

Arbeidstakere i Den norske kirke kan ikke velges som arbeidsgiverrepresentanter. Preses er unntatt fra denne bestemmelsen. Dersom Kirkerådets leder eller nestleder er arbeidstakere i Den norske kirke, må Kirkerådet velge andre representanter og vararepresentanter til Arbeidsgiverutvalget av og blant Kirkerådets medlemmer.

Kirkerådet velger personlig vararepresentant blant Kirkerådets medlemmer, til hver representant i Arbeidsgiverutvalget. Visepreses er vara for preses.

2. Formål

Arbeidsgiverutvalget har som hovedformål å sørge for utvikling av en overordnet arbeidsgiverpolitikk som Kirkemøtet vil legge rammene for.

3. Oppgaver fram til rettssubjektivitet foreligger

- Arbeidsgiverutvalget ivaretar videre utforming av arbeidsgiverfunksjonen på vegne av Kirkemøtet og Kirkerådet.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill om behov for utvikling av regelverk som fastsettes i lov eller av Kirkemøtet, som for eksempel tjenesteordningene.
- Arbeidsgiverutvalget skal gi innspill til å utvikle og forvalte kompetansekrav, etter- og videreutdanning, lederutvikling m.m.

Arbeidsgiverutvalget har ikke myndighet på vegne av bispedømmerådene eller Kirkerådet som statlige forvaltningsorganer eller arbeidsgiverfunksjoner som følger av å være virksomhet i staten.

4. Rapportering

Arbeidsgiverutvalget rapporterer til Kirkerådet.

5. Revisjon

Dette mandatet må vurderes fortløpende og revideres senest ved opprettelsen av Den norske kirke som eget rettssubjekt.

Enstemmig vedtatt.

114 stemmeberettigede.

KM 14/14 Ekteskapsforståelsen i et evangelisk-luthersk perspektiv

Saksdokument:

KM 14.1/14 Saksorientering
KM 14.1.1/14 Sammen utredning fra Bispemøtet
KM 14.1.2/14 Uttalelse fra Bispemøtet
KM 14.1.3/14 Div. protokollvedtak

Første innstilling fra komité A

Sammendrag av saksorienteringen

Med bakgrunn i vedtaket om ny ekteskapslov som ble gjort gjeldende i 2009, ba Kirkerådet Bispemøtet om en helhetlig samlivsetisk utredning. Bispemøtet nedsatte et utvalg som leverte innstillingen *Sammen, Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv* til Bispemøtet 11. februar 2013. Bispemøtet har så avlevert uttalelsen «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» til Kirkerådet. Bispemøtets uttalelse og utredningen følger ved saken. Disse dokumentene utgjør den innholdsmessige saksfremstillingen.

Bispemøtets flertall (8 biskoper) finner i avveiningen mellom ulike sider ved ekteskapsforståelsen, at det ikke er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å avvise at homofile kan ordne sitt samliv etter dagens ekteskapslovgivning i Norge. Flertallet konkluderer derfor med at det er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å utvikle en liturgisk ordning som gir likekjønnede par anledning til å bli viet i Den norske kirke.

Ut ifra hensynet til samholdet i kirken anbefaler de at det utarbeides en forbønnsliturgi for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap.

Mindretallet (4 biskoper) konkluderer sin gjennomgang med at det ikke er læremessig grunnlag for å innføre en liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap og kan derfor ikke anbefale Kirkemøtet å fastsette slik liturgi. Samtidig henviser de til Bispemøtets vedtak i sak 36/08 i spørsmålet om forbønn, og forutsetter at et eventuelt videre arbeid med forbønn skjer i tråd med dette vedtak.

Kirkerådets flertall (9 rådsmedlemmer) ser ikke at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse, og anbefaler Kirkemøtet å fastholde tidligere vedtak, som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne. Et mindretall i Kirkerådet (6 rådsmedlemmer) ville anbefale Kirkemøtet å be om at det igangsettes et arbeide med forbønnsliturgi for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015. Saksutredningens kap 8 har en fullstendig gjennomgang av Kirkerådets behandling av saken.

Kirkerådet fremmer denne saken for Kirkemøtet i 2014. Saken omfatter en behandling av ekteskapsforståelsen ut fra Bispemøtets innstilling, og hvordan kirken skal forholde seg til likekjønnede par som ønsker kirkens forbønn eller å bli viet i kirken. Saksdokumentet beskriver ulike alternativer for dette.

Komiteens merknader

1. Denne saken handler om ekteskapsforståelsen i et evangelisk-luthersk perspektiv og de spørsmål som henger sammen med det. Statens lovgivning og menneskers måte å ordne sine samliv på aktualiserer nye spørsmål for kirken. Som luthersk kirke er vi forpliktet til stadig å etterprøve våre standpunkter ut fra Skriften. Kirkens forståelse av homofilt samliv har vært oppe til behandling en rekke ganger i Den norske kirke.

Det store engasjementet og det omfattende forarbeidet til denne saken uttrykker at kirken tar de homofiles livserfaringer og spørsmål til kirken på alvor og søker å forstå disse livserfaringene i lys av kirkens teologi.

Komiteen har ulike syn på forståelsen av ekteskapet og likekjønnede samliv og på hvordan kirken best mulig skal svare på disse utfordringene.

2. Saken berører eksistensielle spørsmål som angår kjærlighet, seksuell identitet og trosliv. Noen homofile ønsker kirkens anerkjennelse og velsignelse av sitt samliv og finner støtte for dette ut fra sin skriftforståelse. Andre velger, også de ut fra sin forståelse av Skriften, å leve i enslig stand.
3. Komiteen merker seg at et enstemmig bispemøte og et samstemt kirkeråd er enige om at denne uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes. Det gir grunnlag for å holde sammen på tross av ulike syn.
4. Komiteen viser til dette kirkemøtets hovedtema «Fri til å tale, tro og tjene» og saken om menneskerettighetene. Komiteen vil understreke at de ulike synspunktene i komiteen ikke handler om ulikt syn på menneskets verd. Det enkelte menneskets verdi som skapt i Guds bilde, forplikter kirken til å møte alle mennesker med respekt og omsorg.
5. Komiteen viser til Kirkemøtets høringsuttalelse om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par i 2007 (KM 11/07) og Bispemøtets uttalelse «Ekteskapet i et evangelisk luthersk perspektiv» (BM 16/13), hvor det understrekes at mennesker av samme kjønn kan elske hverandre og ønske å leve i tillit, troskap og samhold livet ut. De bør ha rett til å gjøre det i former som ivaretar og ordner dette samlivet. Kirkemøtet i 2007 viser i sin behandling til at partnerskapsloven ga rammer for dette og ønsket å bevare denne lovgivningen. Da partnerskapsloven ble opphevet ved den nye ekteskapsloven, ble spørsmålet om hvordan likekjønnet samliv i dag kan ivaretas aktualisert. Komiteens medlemmer svarer ulikt på dette spørsmålet.
6. Det er uenighet i komiteen om ekteskapsforståelsen. Et flertall mener at kjønns polariteten er et avgjørende element i denne. Et mindretall mener at kjønns polariteten ikke er

avgjørende.

Andre viktige elementer i ekteskapsforståelsen står komiteen sammen om: Ekteskapet er:

- en frivillig avtale mellom to mennesker
- et løfte om trofast og livsvarig, monogamt samliv
- et forhold som har en offentlighetskarakter
- et forhold der hver av partene tar på seg ansvaret for å ivareta den andre under alle livsvilkår.

7. Ekteskapsloven knytter sammen flere andre lover som barneloven, bioteknologiloven og adopsjonsloven. Sæddonasjon, eggdonasjon og surrogati er store etiske spørsmål uavhengig av samlivsform. Problemene gjelder blant annet forholdet mellom barns rettigheter og foreldres rettigheter, anonymitet og kommersialisering av reproduksjonen. For mange vil spørsmålet om likekjønnet ekteskap være en særlig utfordring i så måte.
8. Dersom Kirkemøtet vedtar å innføre en forbønns- eller en vigselsturgi, ber komiteen om at det legges til rette for at alle arbeidstakere i kirken som ikke finner det mulig av samvittighetsgrunner å medvirke ved slike kirkelige handlinger, kan fritas for dette.

Forslag til vedtak:

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne. Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Det handler ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

Enstemmig forslag fra komiteen.

Alternative vedtaks punkter etter punkt 1:

Alternativ 1

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Kirkemøtet fastholder tidligere vedtak som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

11 stemmer for

3. Kirkemøtet vil gi tilslutning til Kirkerådets tilråding som er i samsvar med Bispemøtets mindretall som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. I BM sak 36/08 heter det: *forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønns handlinger ikke må forstås som en ny liturgisk ordning, eller ha velsignelseslignende karakter, jf. BM 's vedtak i sak 03/08: «En bør unngå forbønns handlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning.»* Kirkemøtet vil på

dette grunnlaget ikke innføre en egen liturgi.

11 stemmer for

Alternativ 2

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par. På grunnlag av Bispemøtets uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» ber Kirkemøtet om at det utarbeides en egen forbønnsliturgi for borgerlig inngåtte ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Fem stemmer for.

Alternativ 3

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par. Kirkemøtet viser til Bispemøtets uttalelse «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» der Bispemøtets flertall fremhever at det heller ikke er «læremessig grunnlag for å avvise at kirken bidrar til at slike ekteskap inngås». Kirkemøtet ber om at arbeidet med en egen vigselsturgi for likekjønnede par igangsettes med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Tre stemmer for.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Dag Landmark

Saksordfører: Tor B. Jørgensen

Disse hadde ordet:

Tor B. Jørgensen, Helga H. Byfuglien, Kristin Gunleiksrud Raaum, Halvor Nordhaug, Laila Riksaasen Dahl, Ivar Braut, Marius Berge Eide, Runar Godø, Gunnar Winther, Terje Fjeldheim, Kristin Walstad, Nils Dagestad, Marit Hermstad, Stein Reinertsen, Marianne H. Brekken, Bård Mæland, Trygve Wyller, May Lisbeth Hovlid Aurdal, Ole Kristian Bonden, Svein Helgesen, Svein Arne Lindø, Anne Berit Evang, Bjørn Solberg, Jan Olav Olsen, Kari Synnøve Muri, Gunnar Gjevre, Bergit Haugland, Modulf Aukan, Hilde B. Brunvoll, Inger Helene Nordeide, Kristine Sandmæl, Harald Hegstad, Einar Bovim, Trond Bakkevig, Atle Sommerfeldt, Geir Ivar Bjerkestrand, Solveig Fiske, Anne Brun Andersen, Øivind Benestad, Torstein Nordal, Erling J. Pettersen, Erling Birkedal, Ingrun Jule, Ingerd Sørhaug Bratsberg, Hans Ove Samuelsen, Agnes Sofie Gjeset, Gunnhild Andreassen, Marie K. Grastveit, Frøydis Indgjerdningen, Ingmar Ljones, Nils Mathis Eira, Ingerd Grøm, Dag Jostein Fjærvoll, Egil Morland, Toril Kristiansen, Gabriel Eikli, Kjellfred Dekko, Målfrid Jakobsen, Aud Kvalbein, Tor Soppeland, Ingeborg Midttømme, Berit Espeset, Hilde Nygaard Ihle, Helge Nilsen, Kjetil Aano, Eldar Husøy, Knut Lundby, Sølvi Lewin, Per Eilert Orten, Martin Jakobsen, Per Oskar Kjølaas, Gyrid Espeland, Tor Singsaas, Karin-Elin Berg, Berit Nøst Dale, Reidar Åsgård, Tone Synnøve Øygard Steinkopf.

Endringsforslag:

Hilde Nygaard Ihle:

Punkt 1: Opprettholde Kirkerådets forslag.

Punkt 2: Nytt: Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser (BM 16/13) og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par. Kirkemøtet ønsker at det skal være mulig å leve med og praktisere to syn på denne saken i kirken.

Mulighet for praktisering av to syn på saken vil innebære respekt for begge syn. Det er nødvendig at det inkluderer mulighet for reservasjonsrett for prester og øvrig menighetspersonell.

Punkt 3. Nytt: Kirkemøtet ber om at det igangsettes et arbeid med å utvikle en vigselsturgi for likekjønnede, samt forbønns handling for borgerlig inngåtte likekjønnede ekteskap. Disse skal sammen muliggjøre praktisering av to syn i denne saken, samtidig som de tar på alvor alle som kommer til kirken med samlivet sitt. Målet er å muliggjøre likeverdige praktisering av to syn i kirken i denne saken.

Punkt 4. Kirkemøtet ber om at saken legges frem for vurdering på KM 2015.

Bård Mæland:

Nytt alternativ, alternativ 4:

Kirkemøtet ber om at det utarbeides en egen forbønnssturgi for likekjønnet samliv med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Harald Hegstad, May Lisbeth Hovlid Aurdal, Berit Espeset, Erling Birkedal:

Kirkemøtet erkjenner at det er ulike syn på dette spørsmålet i kirken. Av hensyn til kirkens enhet og for å komme i møte likekjønnede par som søker kirkens forbønn for sine forpliktende samliv, ber KM om at det utarbeides en forbønnssturgi for borgerlig inngått ekteskap for likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Erstatter pkt. 3 i flertallets forslag (alternativ 1)

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité A

Sammendrag av saksorienteringen

Med bakgrunn i vedtaket om ny ekteskapslov som ble gjort gjeldende i 2009, ba Kirkerådet Bispemøtet om en helhetlig samlivsetisk utredning. Bispemøtet nedsatte et utvalg som leverte innstillingen *Sammen, Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv* til Bispemøtet 11. februar 2013. Bispemøtet har så avleverte uttalelsen «Ekteskapet i et evangelisk- luthersk perspektiv» til Kirkerådet. Bispemøtets uttalelse og utredningen følger ved saken. Disse dokumentene utgjør den innholdsmessige saksfremstillingen.

Bispemøtets flertall (8 biskoper) finner i avveiningen mellom ulike sider ved ekteskapsforståelsen, at det ikke er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å avvise at homofile kan ordne sitt samliv etter dagens

ekteskapslovgivning i Norge. Flertallet konkluderer derfor med at det er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å utvikle en liturgisk ordning som gir likekjønnede par anledning til å bli viet i Den norske kirke.

Ut ifra hensynet til samholdet i kirken anbefaler de at det utarbeides en forbønnsliturgi for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap.

Mindretallet (4 biskoper) konkluderer sin gjennomgang med at det ikke er læremessig grunnlag for å innføre en liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap og kan derfor ikke anbefale Kirkemøtet å fastsette slik liturgi. Samtidig henviser de til Bispemøtets vedtak i sak 36/08 i spørsmålet om forbønn, og forutsetter at et eventuelt videre arbeid med forbønn skjer i tråd med dette vedtak.

Kirkerådets flertall (9 rådsmedlemmer) ser ikke at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse, og anbefaler Kirkemøtet å fastholde tidligere vedtak, som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne. Et mindretall i Kirkerådet (6 rådsmedlemmer) ville anbefale Kirkemøtet å be om at det igangsettes et arbeide med forbønnsliturgi for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015. Saksutredningens kap 8 har en fullstendig gjennomgang av Kirkerådets behandling av saken.

Kirkerådet fremmer denne saken for Kirkemøtet i 2014. Saken omfatter en behandling av ekteskapsforståelsen ut fra Bispemøtets innstilling, og hvordan kirken skal forholde seg til likekjønnede par som ønsker kirkens forbønn eller å bli viet i kirken. Saksdokumentet beskriver ulike alternativer for dette.

Komiteens merknader

1. Denne saken handler om ekteskapsforståelsen i et evangelisk-luthersk perspektiv og de spørsmål som henger sammen med det. Statens lovgivning og menneskers måte å ordne sine samliv på aktualiserer nye spørsmål for kirken. Som luthersk kirke er vi forpliktet til stadig å etterprøve våre standpunkter ut fra Skriften. Kirkens forståelse av homofilt samliv har vært oppe til behandling en rekke ganger i Den norske kirke.

Det store engasjementet og det omfattende forarbeidet til denne saken uttrykker at kirken tar de homofiles livserfaringer og spørsmål til kirken på alvor og søker å forstå disse livserfaringene i lys av kirkens teologi.

Komiteen har ulike syn på forståelsen av ekteskapet og likekjønnede samliv og på hvordan kirken best mulig skal svare på disse utfordringene.

2. Saken berører eksistensielle spørsmål som angår kjærlighet, seksuell identitet og trosliv. Noen homofile ønsker kirkens anerkjennelse og velsignelse av sitt samliv og finner støtte for dette ut fra sin skriftforståelse. Andre velger, også de ut fra sin forståelse av Skriften, å leve i enslig stand.
3. Komiteen merker seg at et enstemmig bispemøte og et samstemt kirkeråd er enige om at denne uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes. Det gir grunnlag for å holde sammen på tross av ulike syn.

4. Komiteen viser til dette Kirkemøtets hovedtema «Fri til å tale, tro og tjene» og saken om menneskerettighetene. Komiteen vil understreke at de ulike synspunktene i komiteen ikke handler om ulikt syn på menneskets verd. Det enkelte menneskets verdi som skapt i Guds bilde, forplikter kirken til å møte alle mennesker med respekt og omsorg.
5. Komiteen viser til Kirkemøtets høringsuttalelse om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par i 2007 (KM 11/07) og Bispemøtets uttalelse «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» (BM 16/13), hvor det understrekes at mennesker av samme kjønn kan elske hverandre og ønske å leve i tillit, troskap og samhold livet ut. De bør ha rett til å gjøre det i former som ivaretar og ordner dette samlivet. Kirkemøtet i 2007 viser i sin behandling til at partnerskapsloven ga rammer for dette og ønsket å bevare denne lovgivningen. Da partnerskapsloven ble opphevet ved den nye ekteskapsloven, ble spørsmålet om hvordan likekjønnet samliv i dag kan ivaretas aktualisert. Komiteens medlemmer svarer ulikt på dette spørsmålet.
6. Det er uenighet i komiteen om ekteskapsforståelsen. Et flertall mener at kjønnspolariteten er et avgjørende element i denne. Et mindretall mener at kjønnspolariteten ikke er avgjørende.
Andre viktige elementer i vår ekteskapsforståelse står komiteen sammen om: Ekteskapet er:
 - en frivillig avtale mellom to mennesker
 - et løfte om trofast og livsvarig, monogamt samliv
 - et forhold som har en offentlighetskarakter
 - et forhold der hver av partene tar på seg ansvaret for å ivareta den andre under alle livsvilkår.
7. Ekteskapsloven er en lov som kobler ekteskapet og lover som barneloven, bioteknologiloven og adopsjonsloven. Dette aktualiserer blant annet forholdet mellom barns rettigheter og foreldres rettigheter, anonymitet og eventuell kommersialisering av reproduksjonen. Dette impliserer store etiske spørsmål uavhengig av samlivsform. For mange vil spørsmålet om likekjønnet ekteskap være en særlig utfordring i så måte.
8. Dersom Kirkemøtet vedtar å innføre en forbønns- eller en vigselsturgi, ber komiteen om at det legges til rette for at alle arbeidstakere i kirken som ikke finner det mulig av samvittighetsgrunner å medvirke ved slike kirkelige handlinger, kan fritas for dette.
9. Saken om ekteskapsforståelsen i et evangelisk-luthersk perspektiv har aktualisert spørsmålet om hvorvidt kirken skal frasi seg den statlige vigselsetten. Komiteen ber derfor om at saken utredes og forberedes til behandling i et kirkemøte så snart det er mulig. For et flertall i komiteen (11 medlemmer) er anliggendet begrunnet i et ønske om å finne en vei for kirkens videre samhold.

Forslag til vedtak:

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne. Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Det handler ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

Enstemmig forslag fra komiteen.

Alternative vedtakspunkt 2:

Alternativ A

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Kirkemøtet fastholder tidligere vedtak som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

Kirkemøtet vil gi tilslutning til Kirkerådets tilråding som er i samsvar med Bispemøtets mindretall som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. I BM sak 36/08 heter det: *Forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønnshandlinger ikke må forstås som en ny liturgisk ordning, eller ha vigsel lignende karakter, jf. Bispemøtets vedtak i sak 03/08: «En bør unngå forbønnshandlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning.»* Kirkemøtet vil på dette grunnlaget ikke innføre en egen liturgi.

11 stemte for

Sammen med vedtakspunkt 1 er dette komiteens flertallsinnstilling.

Alternativ B

[Fra Hegstad, Aurdal, Espeset og Birkedal. Forslaget er fremmet som en erstatning til alternativ A. Forslaget hadde ingen stemmer fra komiteen, men føres opp for å gi plenum oversikt over opprettholdte forslag.]

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes offisielle ekteskapsforståelse.

Kirkemøtet erkjenner samtidig at det er ulike syn på dette spørsmålet i kirken. Av hensyn til kirkens enhet og for å komme imøte likekjønnede par som søker kirkens forbønn for sine forpliktende samliv, ber Kirkemøtet om at det utarbeides forslag til en forbønnsliturgi for borgerlig inngåtte ekteskap for likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Alternativ C

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene om ekteskapsforståelsen og homofilt samliv som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser, og tar til etterretning at det finnes to

teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par.

Kirkemøtet ber om at det utarbeides en egen forbønnsliturgi for borgerlig inngåtte ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

4 stemmer fra komiteen

Alternativ D

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene om ekteskapsforståelsen og homofilt samliv som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser, og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par.

Kirkemøtet viser til Bispemøtets flertallsuttalelse «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» der Bispemøtet fremhever at det heller ikke er «læremessig grunnlag for å avvise at kirken bidrar til at slike ekteskap inngås». Kirkemøtet ber om at arbeidet med en egen vigselsliturgi for likekjønnede par igangsettes med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

4 stemmer fra komiteen

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Dag Landmark
Saksordfører: Tor B. Jørgensen

Disse hadde ordet:

Tor B. Jørgensen, Harald Hegstad, Helga Haugland Byfuglien, Knut Lundeby, Bård Mæland, Ingeborg Midttømme, Kjetil Drangsholt, Gunnar Gjevre, Ivar Braut, Kristin Gunleiksrud Raaum, Egil Morland, Marit Hermstad, Hilde N. Ihle, Runar Godø, Trond Bakkevig, Ingerd Grøm, Kari Synnøve Muri, Erling Birkedal, Marianne H. Brekken, Gunnar Winther, May Lisbeth H. Aurdal, Atle Sommerfeldt, Reidar Åsgård, Målfrid Jakobsen, Marie K. Grastveit.

Endringsforslag

Endringsforslag fra 1. behandling:

Harald Hegstad på vegne av Aurdal, Espeset, Birkedal – tatt inn av komiteen..
Hilde Nygård Ihle – forslaget trukket.
Bård Mæland- forslaget trukket.

Endringsforslag fra 2. behandling:

Helga Haugland Byfuglien:

Alternativ C:

- Første avsnitt som komiteens forslag.
- Første setning i avsnitt 2 blir forkortet slik:
«Kirkemøtet ber om at det utarbeides en egen forbønnsliturgi for borgerlig inngåtte

ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.»

Ble tatt inn av komiteen i alternativ C.

Votering

Vedtaks punkt 1:

1. Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne. Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Det handler ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

Vedtatt med 114 stemmer

Alternative vedtaks punkt 2:

Alternativ D

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene om ekteskapsforståelsen og homofilt samliv som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser, og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par.

Kirkemøtet viser til Bispemøtets flertallsuttalelse «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» der Bispemøtet fremhever at det heller ikke er «læremessig grunnlag for å avvise at kirken bidrar til at slike ekteskap inngås». Kirkemøtet ber om at arbeidet med en egen vigselsturgi for likekjønnede par igangsettes med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Forslaget falt mot 51 stemmer

Alternativ C

2. Kirkemøtet viser til de ulike oppfatningene om ekteskapsforståelsen og homofilt samliv som kommer til uttrykk i Bispemøtets uttalelser, og tar til etterretning at det finnes to teologisk forankrede syn på kirkelig vigsel av likekjønnede par.

Kirkemøtet ber om at det utarbeides en egen forbønnssturgi for borgerlig inngåtte ekteskap mellom likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Forslaget falt mot 54 stemmer

Alternativ B

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes offisielle ekteskapsforståelse.

Kirkemøtet erkjenner samtidig at det er ulike syn på dette spørsmålet i kirken. Av hensyn til kirkens enhet og for å komme imøte likekjønnede par som søker kirkens forbønn for sine forpliktende samliv, ber Kirkemøtet om at det utarbeides forslag til en forbønnssturgi for borgerlig inngåtte ekteskap for likekjønnede par med tanke på behandling i Kirkemøtet 2015.

Forslaget falt mot 13 stemmer

Alternativ A

2. På grunnlag av Bispemøtets delte uttalelse i «Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv» finner ikke Kirkemøtet at det er tilstrekkelig grunnlag til å endre Den norske kirkes ekteskapsforståelse. Kirkemøtet fastholder tidligere vedtak som innebærer at ekteskapet er et forhold mellom én mann og én kvinne.

Kirkemøtet vil gi tilslutning til Kirkerådets tilråding som er i samsvar med Bispemøtets mindretall som åpner for forbønn for likekjønnede par på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. I BM sak 36/08 heter det: *Forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønnshandlinger ikke må forstås som en ny liturgisk ordning, eller ha vigsel lignende karakter, jf. Bispemøtets vedtak i sak 03/08: «En bør unngå forbønnshandlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning.»* Kirkemøtet vil på dette grunnlaget ikke innføre en egen liturgi.

Forslaget falt mot 54 stemmer

116 stemmeberettigede. Alle avstemninger ble foretatt skriftlig.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet viser til den enstemmige delen av uttalelsen fra Bispemøtet og gir sin tilslutning til denne. Kirkemøtet erkjenner at uenigheten om vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Det handler ikke om ulikt syn på menneskets verd. Kirkemøtet vil uttrykke at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

Vedtatt med 114 stemmer.

116 stemmeberettigede.

Protokolltilførsel:

Kirkemøtet har avvist vigselsliturgi og forbønn for borgerlig inngåtte ekteskap for likekjønnede. Forslagene ble avvist med et knapt flertall, der 44 % gikk inn for vigsel, og 46,6 % gikk inn for forbønn. Avstemningen synliggjør tydelig de to ulike synene, og vi som skriver under her, håper biskopene kan ta grep for å finne løsninger som muliggjør praktisering av to syn i kirken.

Underskrevet av: Hilde Nygaard Ihle, Kristine Sandmæl, Kristin Gunleiksrud Raaum, Marianne H. Brekken, Geir Ludvigsen, Ingvild Kaslegard, Hilde-Solveig T. Johnsen, Andreas H. Aarflot, Trude S. Kaspersen, Tanja Nyjordet, Oddhild Klevberg, Cathrine W. Halstensen, Karin-Elin Berg, Frøydis Indgjerdingen, Bergit Haugland, Kjell Rune Wirgenes, Runar Godø, Leif Christian Andersen, Kjartan Bergslid, Ole Kristian Bonden, Marit Hermstad, Knut Lundby, Mari H. Dvergsdal, Anne Berit Evang, Gyrid Espeland, Kristin Walstad, Elin Oveland, Anne-Lise B. Ording, Trude Holm, Ingrun Jule, Berit Elisabeth Meiningen, Svein Helgesen, Sigmund Rye Berg, Kjetil Drangsholt, Bjørn Solberg, Ingjerd Grøm, Anne Dalheim.

KM 15/14 Forslag til endring av Kirkemøtets forretningsorden

Saksdokument:

KM 15.1/14 Saksorientering

Innstilling fra komité D

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkerådet har foreslått endring i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4 om saker av læremessig karakter.

Bakgrunnen for at saken er fremmet, er muligheten for ulike tolkninger av bestemmelsen. Kirkerådets forslag var ikke ment som en saklig endring, men som en presisering.

Komiteens merknader

Kirkerådet har for Kirkemøtet fremmet forslag om en endring i § 2-4 i Kirkemøtets forretningsorden. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 2-4. Spesielle saker

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Dersom en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding.

Bestemmelsen ble innført av Kirkemøtet i 1994 for å sikre en forsvarlig behandling av saker av læremessig karakter. Komiteen vil understreke betydningen av denne bestemmelsen og viser til at biskopene i vår kirke er gitt et særlig ansvar for å «ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse» (Tjenesteordning for biskoper § 1). Det er derfor naturlig at Bispemøtet gir tilråding til Kirkemøtet i alle saker av læremessig karakter og at det finnes særlige prosedyrer for det tilfellet at Kirkemøtet og Bispemøtet er uenige. På lengre sikt bør slike bestemmelser inngå i grunnleggende bestemmelser i selve kirkeordningen.

For det første er det reist spørsmål ved om andre ledd kan leses slik at hvis et kvalifisert flertall på 2/3 i Bispemøtet to ganger har gått inn for et syn, må det et tilsvarende kvalifisert flertall til i Kirkemøtet for å kunne avvise det Bispemøtet tilrår. En slik tolkning vil i så fall bety at det er nok med minst 1/3 oppslutning i Kirkemøtet for det syn Bispemøtet to ganger har tilrådet med kvalifisert flertall.

Etter komiteens mening er en slik tolkning åpenbart urimelig fordi det ville innebære at et mindretall kan fatte et vedtak. En slik forståelse ville være i strid med hovedregelen i § 7-5,

og bryte med vanlige demokratiske prinsipper. Det er heller ikke støtte for en slik tolkning fra forarbeidene i 1994, som handlet om en mest mulig forsvarlig behandling av saker av læremessig karakter, herunder målsetningen om å tilstrebe konsensus. Endelig vil dette også stride mot Kirkemøtets rolle som Den norske kirkes øverste representative organ.

For det andre er det reist spørsmål om Bispemøtets tilråding ved andre gangs behandling også må ha 2/3 flertall for å utløse de spesielle flertallskravene i Kirkemøtet eller om det er tilstrekkelig med alminnelig flertall.

Etter komiteens mening er det i saksframstillingen (s. 5) ut fra forarbeidene fra 1994 argumentert overbevisende for at bestemmelsen må forstås slik at det også ved andre gangs behandling er nødvendig med 2/3 flertall for at de spesielle avstemningsreglene for Kirkemøtet skal komme til anvendelse, og komiteen legger dette til grunn.

Sammenfattende forstår komiteen bestemmelsen slik at det ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med siste tilråding fra Bispemøtet, gjort med minst 2/3 flertall. Dersom vedtaket er i samsvar med Bispemøtets tilråding, er det gyldig om det er fattet med alminnelig flertall.

Etter komiteens mening er de mulige alternative tolkninger av § 2-4 urimelige. Komiteen mener det ikke er nødvendig å endre selve bestemmelsen for å skape klarhet i hvordan den skal forstås. Komiteen vil derfor ikke foreslå at Kirkemøtet gjør endringer i bestemmelsen.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet legger komiteens vurderinger til grunn. Det gjøres ingen endringer i forretningsordenen, § 2-4.

Plenumsbehandling

Dirigent: Dag Landmark
Saksordfører: Harald Hegstad

Disse hadde ordet:

Harald Hegstad, Svein Arne Lindø.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet legger komiteens vurderinger til grunn. Det gjøres ingen endringer i forretningsordenen, § 2-4.

Enstemmig vedtatt.
114 stemmeberettigede.

Deltakere på Kirkemøtet 2014

Andersen	Anne Brun	Borg
Andersen	Leif Christian	Stavanger
Andreassen	Gunnhild	Nord-Hålogaland
Andreassen	Jarle-Wilfred	Nord-Hålogaland
Aukan	Modulf	Møre
Aurdal	May Lisbeth Hovlid	Møre
Bakken	Anne Marie	Nord-Hålogaland
Bakkevig	Trond	Oslo
Benestad	Øivind	Agder og Telemark
Berg	Sigmund Rye	Hamar
Berg	Karin-Elin	Oslo
Bergslid	Kjartan	Nidaros
Birkedal	Erling	Borg
Bjerkestrand	Geir Ivar	Agder og Telemark
Bonden	Ole Kristian	Hamar
Bovim	Einar	Sør-Hålogaland
Bratsberg	Ingjerd Sørhaug	Tunsberg
Braut	Ivar	Bjørgvin
Brekken	Marianne Hermann	Møre
Brun	Reimar	Sør-Hålogaland
Brunvoll	Hilde Bergfjord	Møre
Byfuglien	Helga Haugland	Preses
Coates	Robert	Møre
Dagestad	Nils	Bjørgvin
Dahl	Merethe Kjønnø	Tunsberg
Dahl	Laila Riksaasen	Tunsberg
Dale	Berit Nøst	Bjørgvin
Dalheim	Anne	leder SKR
Dekko	Kjellfred	Tunsberg
Drangsholt	Kjetil	Agder og Telemark
Dvergsdal	Mari Haave	Sør-Hålogaland
Eide	Marius Berge	Oslo
Eikli	Gabriel	Nidaros
Eira	Nils Mathis Nilsen	Nord-Hålogaland
Espeland	Gyrid	Stavanger
Espeset	Berit	Stavanger
Evang	Anne Berit	Oslo
Fiske	Solveig	Hamar
Fjeldheim	Terje	Stavanger
Fjærvoll	Dag Jostein	Sør-Hålogaland

Gjeset	Agnes Sofie	Nidaros
Gjevre	Gunnar	Hamar
Glette	Liv Hjørdis	Stavanger
Godø	Runar	Borg
Granerud	Mette-Marit S.	Nord-Hålogaland
Grastveit	Marie Klakegg	Stavanger
Grøm	Ingjerd	Sør-Hålogaland
Halstensen	Cathrine Waaler	Bjørgvin
Haugland	Bergit	Agder og Telemark
Hedberg	Ingjerd Breian	Tunsberg
Hegstad	Harald	Oslo
Helgesen	Svein	Stavanger
Hermstad	Marit	Sør-Hålogaland
Holm	Trude	Nidaros
Hugdall	Liv Marie	Nidaros
Husøy	Eldar	Møre
Ihle	Hilde Nygaard	Tunsberg
Indgjerdingen	Frøydis	Borg
Jakobsen	Målfrid Synnøve	Møre
Jakobsen	Martin	Agder og Telemark
Johnsen	Gudmund	Nord-Hålogaland
Johnsen	Hilde-Solveig Trogstad	Tunsberg
Jule	Ingrun	Hamar
Junker	Karen	Agder og Telemark
Jønsson	Nils Enar Bertil	Nidaros
Jørgensen	Tor Berger	Sør-Hålogaland
Kaslegard	Ingvild	Tunsberg
Kaspersen	Trude S.	Sør-Hålogaland
Kjølaas	Per Oskar	Nord-Hålogaland
Kleiven	Anne Gangnes	Borg
Klevberg	Oddhild	Nord-Hålogaland
Kristiansen	Toril	Hamar
Kvalbein	Aud	Oslo
Landmark	Dag	Hamar
Lewin	Sølvi Kristin	Tunsberg
Lindø	Svein Arne	Stavanger
Ljones	Ingemar	Bjørgvin
Ludvigsen	Geir	Nord-Hålogaland
Lundby	Knut	Oslo
Lånke	Ola Torgeir	Nidaros
Meiningen	Berit Elisabeth	Hamar
Midttømme	Ingeborg	Møre
Mikkelsen	Mareno	Sør-Hålogaland

Morland	Egil	Bjørgvin
Muri	Kari Synnøve	Bjørgvin
Myhre	Jofrid Trandem	Borg
Nilsen	Helge	Nidaros
Nilsen	Steinar	Agder og Telemark
Nordal	Torstein Eidem	Agder og Telemark
Nordeide	Inger Helene Thingvold	Bjørgvin
Nordhaug	Halvor	Bjørgvin
Nyjordet	Tanja	Sør-Hålogaland
Olsen	Jan Olav	Agder og Telemark
Ording	Anne-Lise Brenna	Hamar
Orten	Per Eilert	Møre
Oveland	Elin	Oslo
Pettersen	Erling Johan	Stavanger
Raaum	Kristin Gunleiksrud	Oslo
Reinertsen	Stein	Agder og Telemark
Risholm	Arne Leon	Borg
Saltnes	Knut Rune	Oslo
Samuelsen	Hans Ove	Nord-Hålogaland
Sandmæl	Kristine	Sør-Hålogaland
Singsaas	Tor	Nidaros
Skollevoll	Sigurd	Nord-Hålogaland
Solberg	Bjørn	Borg
Sommerfeldt	Atle	Borg
Soppeland	Tor	Stavanger
Steinkopf	Tone Synnøve Øygaard	Bjørgvin
Sørvik	Ann-Kristin	Møre
Walstad	Kristin	Oslo
Winther	Gunnar	Nidaros
Wirgenes	Kjell Rune	Tunsberg
Aano	Kjetil	leder MKR
Aarflot	Andreas Henriksen	Borg
Aas	Ann-Mari	Nidaros
Åsgård	Reidar	Hamar

Forfall

Arstad	Fredrik	Oslo
Barkved	Silje A.	Stavanger
Bratseth	Solveig	Nidaros
Braathen	Roald	Hamar
Folden	Grete	Nidaros
Kvarme	Ole Christian	Oslo
Ødegaard	Julie-Ane	Bjørgvin

Representanter fra Ungdommens kirkemøte

Baartveidt	Nora	UKM
Halvorsen	Marit Nygård	UKM
Holberg	Ingeborg	UKM
Karstad	Sondre	UKM (vara)

Representanter fra de teologiske fakultetene

Haanes	Vidar	MF
Meland	Bård	MHS
Wyller	Trygve	TF

Komiteenes sammensetning 2012-2015

Komiteenes sammensetning 2012-2015

LK = lek kirkelig tilsatt
G = geistlig
B = biskop
UKM = ungdommens kirkemøte

Kirkemøtet 2014 var fordelt på komiteene A-F

Komité A – Gudstjeneste og evangelisering

KM 14/14 Ekteskapsforståelse i et evangelisk-luthersk perspektiv

Anne Brun Andersen, Borg
Gunnhild Andreassen, Nord-Hålogaland
Karin Elin Berg, Oslo
Sigmund Rye Berg, Hamar
Geir Ivar Bjerkestrand (LK), Agder og Telemark
Ivar Braut (G), Bjørgvin
Hilde B. Brunvoll, Møre
Nora Baarvedt, UKM
Mari Haave Dvergsdal, Sør-Hålogaland
Nils Mattis Eira, Nord-Hålogaland
Gyrid Espeland, Stavanger
Marie Klakegg Grastveit, Stavanger
Eldar Husøy, Møre
Tor B. Jørgensen (B), Sør-Hålogaland
Sølvi Kristin Lewin (G), Tunsberg
Egil Morland, Bjørgvin
Helge Nilsen (LK), Nidaros
Anne-Lise Brenna Ording, Hamar
Elin Oveland (LK), Oslo
Tor Singsaas (B), Nidaros

Komité B – Gudstjeneste og evangelisering

KM 08/14 Delegasjon av Kirkemøtets behandlingsansvar for Den norske kirkes medlemsregister.

KM 10/14 Kirkerådets tilskuddsforvaltning

KM 13/14 Etablering av Kirkerådet som arbeidsgiver

Øivind Benestad, Agder og Telemark
Erling Birkedal, Borg
Ole Kristian Bonden (G), Hamar
Merethe Kjønnø Dahl, Tunsberg

Laila Riksaasen Dahl (B), Tunsberg
Agnes Sofie Gjeset, Nidaros
Liv Hjørdis Glette, Stavanger
Ingjerd Grøm (LK), Sør-Hålogaland
Trude Holm, Nidaros
Martin Jakobsen, Agder og Telemark
Gudmund Johnsen, samisk representant (vara for Liv Eli Holmestrand)
Anne Gangnes Kleiven, Borg
Inger Helene Thingvoll Nordeide, Bjørgvin
Tanja Nyjordet, Sør-Hålogaland
Stein Reinertsen (B), Agder og Telemark
Kristin Gunleiksrud Raaum, Oslo
Hans Ove Samuelsen, Nord-Hålogaland
Ann-Kristin Sørvik, Møre
Kjell Rune Wirgenes, Tunsberg

Komité C – Diakoni og samfunnsspørsmål

KM 11/14 Dagens bønn.

KM 12/14 Revidert tekststrekke for bibelsk salme

Leif Christian Andersen, Stavanger
Marianne H. Brekken, Møre
Reimar Brun, Sør-Hålogaland
Robert Mark Coates (LK), Møre
Nils Dagestad, Bjørgvin
Anne Dalheim, Samisk kirkeråd
Gabriel Eikli, Nidaros
Berit Espeseth (G), Stavanger
Gunnar Gjevre, Hamar
Runar Godø (LK), Borg
Bergit Haugland, Agder og Telemark
Ingjerd Hedberg, Tunsberg
Ingvild Kaslegard, Tunsberg
Per Oskar Kjølaas (B), Nord-Hålogaland
Aud Kvalbein, Oslo
Geir Ludvigsen, Nord-Hålogaland
Mareno Mikkelsen, Samisk representant
Kari Muri, Bjørgvin
Jan Olav Olsen, Agder og Telemark
Knut Rune Saltnes, Oslo
Kristine Sandmæl (G), Sør-Hålogaland
Atle Sommerfeldt (B), Borg

Komité D – Kirkeordning

KM 06/14 Den norske kirkes grunnlag.

KM 15/14 Endringer i Kirkerådets forretningsorden

Modulf Aukan, Møre
Jarle-Wilfred Andreassen, Nord-Hålogaland
Helga Haugland Byfuglien (B), preses
Kjellfred Dekko (LK), Tunsberg
Anne Berit Evang (G), Oslo
Harald Hegstad, Oslo
Marit Hermstad, Sør-Hålogaland
Ingeborg Holberg, UKM
Karen Junker, Agder og Telemark
Dag Landmark (LK), Hamar
Svein Arne Lind , Stavanger
Ingmar Ljones, Bj rgvin (vara for Julie-Ane Ødegaard)
Ola T. Lånke, Nidaros
Jofrid Trandem Myhre, Borg
Halvor Nordhaug (B), Bj rgvin
Sigurd Skollevoll (G), Nord-Hålogaland
Tor Soppeland, Stavanger
Bjørn Solberg, Borg
Gunnar Winther, Nidaros
Trygve Wyller, TF
Reidar Åsgård, Hamar,

Komité E – Personal og utdanning

KM 04/14 Regler for valg av Kirkeråd.

KM 05/14 Nye valgeregler – menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet

Anne Mari Bakken, Nord-Hålogaland
Einar Bovim, Sør-Hålogaland
Ingjerd Sørhaug Bratsberg, Tunsberg
Marius Berge Eide, Oslo
Nora Baartveidt, UKM
Solveig Fiske (B), Hamar
Dag Jostein Fjærvoll, Sør-Hålogaland
Cathrine Halstensen, Bj rgvin
Svein Helgesen, Stavanger (vara for Silje Arnevik Barkved)
Liv Marie Hugdal, Nidaros, (vara for Solveig Bratseth)
Vidar L. Haanes, MF
Ingrun Jule, Hamar
Bertil J nsson, Samisk representant
Sondre Karstad, UKM
Knut Lundby, Oslo
Ingeborg Midttømme (B), Møre
Steinar Nilsen (G), Agder og Telemark
Torstein Eidem Nordal, Agder og Telemark

Per Eilert Orten (G), Møre
Arne Leon Risholm (G), Borg
Tone Synnøve Ø. Steinkopf (LK), Bjørgvin
Andreas H. Aarflot, Borg

Komité F – Informasjon og mellomkirkelige spørsmål

KM 07/14 Visjonsdokument for Den norske kirke 2014-2019

KM 09/14 Den norske kirke og menneskerettighetene

May Lisbeth Aurdal, Møre
Trond Bakkevig (fung.biskop), Oslo
Kjartan Bergslid, Nidaros
Berit Nøst Dale, Bjørgvin
Kjetil Drangsholt, Agder og Telemark
Terje Fjeldheim (LK), Stavanger
Mette-Marit Søreng Granerud, Nord-Hålogaland
Marit Nygård Halvorsen, UKM
Hilde Nygård Ihle, Tunsberg
Frøydis Indgjerdningen, Borg
Målfrid Synnøve Jakobsen, Møre
Hilde-Solveig Trogstad Johnsen, Tunsberg
Trude S. Kaspersen, Sør-Hålogaland
Oddhild Klevberg (LK), Nord-Hålogaland
Torhild Kristiansen, Hamar
Berit Elisabeth Meiningen, Hamar (vara for Roald Braathen)
Bård Mæland, Misjonshøgskolen
Erling Pettersen (B), Stavanger
Kristin Walstad, Oslo (vara for Fredrik Arstad)
Kjetil Aano, Mellomkirkelig råd
Ann-Mari Aas, Nidaros (vara for Grete Folden)

Sekretariatet

Berit Hagen Agøy	Kristin Frydenlund	Berit Nyborg
Hans Arne Akerø	Tore Johnsen	Gerd Karin Røsæg
Marthe E. Askvig	Jens-Petter Johnsen	Synnøve H. Stendal
Ole Inge Bekkelund	Kjetil Kleven	Per Tanggaard
Ragnar Bredoch	Vidar Kristensen	Siv Thompson
Liv Janne Dehlin	Svein M. Køhn	Øyvind Tobiassen
Anders BG Eide	Randi Langkaas	Gunnar Westermoen
Karen Marie Engeseth	Gina Lende	Paul Erik Wirgenes
Trude Evenshaug	Susanne Lende	
Jan Rune Fagermoen	Øyvind Meling	

Gjester

Gjester fra regjering, departement, storting m. fl.

Widvey, Thorhild	Statsråd	KUD
Benestad, Norunn Tveiten	Politiker	KUF-komiteen
Grundekjøn, Arvid	Ordfører	Kristiansand Kommune
Catharina Munthe	Politisk rådgiver	
Hjorthaug, Torbjørn		
Backer	Avdelingsdirektør	KUD
Nilsen, Ingrid Vad	Ekspedisjonssjef	KUD
Sønsterud, Tone Merete	Politiker	KUF-komiteen
		Fylkesmannskontoret
Saltrøe, Elin	Spesialrådgiver	Kristiansand

Gjester fra Den norske kirke lokalt

Greipsland, Jannicke	Konst. Kirkesjef	Kristiansand Fellelsråd
Sveinall, Bjarne	Domprost	Domkirken i Kristiansand
Smemo, Aud	Sokneprest	Domkirken i Kristiansand
Emmeltun, Kari Gunn	Daglig leder	Domkirken i Kristiansand

Gjester fra nordiske søsterkirker

Ekstrand, Sixten	Direktør	Ev.Lutheran church of Finland
Bergstrøm, Levi	Vice ordfører KM	Svenske Kyrkan
Grétarsdóttir, Arna	Prest	Den islandske kirken i Norge

Gjester fra andre kirke- og trossamfunn

Østerberg, Arnfinn	Tilsynsmann	Den evangelisk lutherske
Eidsvig, Bernt	Biskop	Frikirke
Joys, Ingrid Rosendorf	Samfunnskontakt	Oslo katolske Bispedømme
Westad, Berit	Hovedstyreleder	Oslo katolske Bispedømme
Helliesen, Øyvind	Tilsynsmann	Metodistkirken
Sender, Anne	medarb. Arb. Utvalget	Metodistkirken
		STL

Øvrige gjester

Tveit, Olav Fykse	Generalsekretær	KV
Solbakken, Christofer	Generalsekretær	Bispemøtet
Sukka, Janne M.	Generalsekretær	Kirkens SOS i Norge
Bergkåsa, Randi	Leder	Det norske diakonforbund
		Norges Kristelige
Hvidsten, Torkil	Generalsekretær	Studentforbund
Meyer, Ole Wilhelm	Direktør	OVF
Aas, Bernt	Avdelingsdirektør	OVF
Hafredal, Judy Velle	Avdelingsdirektør	OVF

Grimstad, Frank	Direktør	KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorg.
Morvik, Eigil	Styreleder	Sjømmansskirken
Johannessen, Jan Olav	Konst. Generalsekretær	Den norske presteforening
Huuse, Ole-Johs	Generalsekretær	Den norske presteforening
Mindestrømmen, Gunnar	Leder	Feltprostkorpsset
Hagsæther, Alf Petter	Feltprost	Fagforbundet SKKO
Reinertsen, Anne Grete	styremedlem	Stiftelsen Bergen
Theis, Jørn-Henning	Adm. Direktør	diakonissehjem
Lyeche, Ingvar	Studieleder	K-stud, Kristelig Studieforbund
Møller, Geir		Kirkeansatte i Delta
Omdal, Harry		Kirkeansatte i Delta
Christensen, Benita	Direktør	Stiftelsen Kirkens Familievern
Schmidt, Ulla	Senior researcher	Stiftelsen KIFO
Huseby, Jeffrey	Generalsekretær	Det norske misjonsselskap
Sørheim, Kari Skår	Landsstyreleder	Det norske misjonsselskap
Tinglum, Thomas	Styremedlem	Fagforbundet TeOLOgene
Dæhlin, Dag	Hovedvernombud	Prestene Dnk
Hagland, Ragnhild	Daglig leder	Norges Kirkesangforbund
Ekroll, Erling	Generalsekretær	Søndagsskolen
Furustøl, Heidi	Generalsekretær	Norges KFUK-KFUM-speidere
Bonde, Siv	Seksjonsleder/nettverk	Kirkens Nødhjelp
Nyland, Kjell Bertel	Leder	Norges Kirkevergelag
Kvammen, Ingeborg		
Mongstad	Generalsekretær	Bibelselskapet
Lie, Tor Einar	Kirkeverge	Døvekirken
Bredvei, Roar	Døveprost	Døvekirken
Berntzen, Linda	Døvetolk	
Olsen, Teresa	Døvetolk	
Brand, Tina Hollup	Døvetolk	
Bjørkås, Anna Kristina	Døvetolk	
Eidberg, Mariann	Døvetolk	
Luksengard, May Jorunn	Døvetolk	
Torp, Elisabeth	Daglig leder	Kirkelig Ressurssenter mot vold seksuelle overgrep
Eide, Solveig Botnen	styremedlem	Norske kirkeakademier
Holme, Idar Magne	Forstander/Adm.dir.	Diakonhjemmet
Hvambsal, Adelheid Firing	Generalsekretær	KFUK-KFUM
Nes, Karianne Hjørnevik		Borg Bispedømme
Bjerkeli, Georg		Døvekirken
Stiftsdirektører		
Sandnes, Elise	Oslo bispedømmekontor	
Bjerkeli, Per Johan	Borg bispedømmekontor	
Birkeland, Siv S.	Hamar bispedømmekontor	

Andersen, Rolf Simeon	Tunsberg
Hansen, Tormod Stene	bispedømmekontor
Bognø, Åge	Agder og Telemark bispedømmekontor
	Stavanger bispedømmekontor
Fjelltveit, Jan Ove	Bjærgvin
Haugen, Per Inge	bispedømmekontor
	Møre bispedømmekontor
Karlsaune, Gunn	Nidaros
Jonassen, Jan-Kjell	bispedømmekontor
Stenersen, Oddgeir	Sør-Hålogaland bispedømmekontor
	Nord-Hålogaland bispedømmekontor

Øvrige programinnslag

Gudstjeneste, morgen- og kveldsbønn

Hver morgen ble det avholdt morgenbønn i plenumssalen, utenom søndag, da det var gudstjeneste i Søm kirke. Kveldsbønn ble avholdt i Kristiansand Domkirke. Tom Martin Berntsen (prest i Grimstad) og sokneprest Aud Sunde Smemo hadde ansvar for morgen- og kveldsbønn.

Ved søndagsgudstjenesten i Søm kirke kl. 11.00 holdt Laila Riksaasen Dahl (biskop i Tunsberg) preken. Ellers i gudstjenesten medvirket sokneprest Eivind Martinsen, kateket Ellen Sandvik, student i praksis fra MF Andreas Holm, diakon Kristin Haugen, menighetspedagog Liv Godfredsen, kirketjener Kay Johnsen, organist Reidar Skaaland, klokker (og fungerende kirkesjef i Kristiansand) Jannicke Greipsland, deltagere i lederkurset TØFF, blant annet Tønnes Wetterland (nattverdmedhjelper), konfirmanter, kirkeverter samt Søm Vokalensemble SVOK, dirigert av Konrad Øhrn

Taler, foredrag og hilsener

Kirkerådsleder Svein Arne Lindøs tale

Kjære statsråd, stortingsrepresentanter, gjester fra inn- og utland. Kjære kirkemøtedelegater, vel møtt til det 31. Kirkemøtet i Den norske kirke. Det å holde kirkemøte for 31. gang, er ikke noe jubileum. Men vi jubilerer. Kirkemøtet 2014 markerer 200-årsjubileet for Grunnloven. Det gjør vi sammen med både offentlige og private institusjoner og organisasjoner i hele landet dette året. Vi feirer og markerer at Grunnloven ble skrevet, og at den er blitt endret – en rekke ganger. Sist i 2012, da endringene angikk Den norske kirke direkte.

Fri til å tale, tro og tjene

Kirken deltar i Grunnlovsjubileet på ulike måter. Målet med deltakelsen er å gi kunnskap om nasjonens og kirkens felles historie. Vi skal peke på det ansvaret kirken har for å tale og handle der frihet og menneskerettigheter trues. En av årets viktigste Kirkemøtesaker er derfor menneskerettighetssaken.

Mennesker av ulik tro og livssynsmessig overbevisning kan begrunne menneskerettighetene forskjellig, men komme til samme konklusjon. Vi lever i et livssynsåpent samfunn. Og vi lever i en verden der mennesker av ulik tro er grunnleggende utleverte til hverandres medmenneskelighet og solidaritet. Da trenger vi et språk vi kan enes om – et språk hvor vi sammen kan formulere prinsipper som sikrer menneskeverd og verner enkeltmenneskers integritet. Menneskerettighetene kan begrunnes i et kristent syn på menneskets ukrenkelighet og verdi. Kirkemøtet inviteres til å drøfte hvordan kirken kan arbeide for å beskytte menneskerettighetene, som en del av sitt diakonale oppdrag.

Den norske kirkes programerklæring for Grunnlovsjubileet er: Fri til å tale, tro og tjene. Dette er også overskriften for Kirkemøtet 2014. På Kirkemøteplakaten har vi trådt inn i rommet der Eidsvollsmennene drøftet seg fram til den første grunnlovsteksten. Vi har beveget oss helt til enden av rommet, til lyset og vinduet mot framtida.

Kirke i, og for folk – der de er

Den norske kirke var med å dra jubileet i gang 23. februar i år. Det ble holdt festgudstjenester over hele landet til minne om valgene til riksforsamling som ble holdt i kirker landet rundt fra februar 1814. Valgene var de første nasjonale valgene i Norge, og prestene var PR-folk for statsmyndighetene. Slik er det ikke lenger, men Den norske kirkes sokn dekker hver kvadratmeter av landet også i dag. Det som gjorde kirken til en effektiv kommunikasjonsplattform i 1814, er fortsatt kirkens styrke: Den er lokal, den er overalt, der folk bor. Kirkens selvforståelse er å være kirke i, og for folk, der de er.

Kirkemøtet er satt til å lede en folkekirke som skal være tilgjengelig over hele landet. Den skal være åpen og inkluderende, bekjennende og misjonerende. Vi skal i handling vise toleranse for annerledes troende, samtidig som vi frimodig skal lære våre barn og unge i kristen tro og livstolkning. Også i 2014 skal Den norske kirke delta i samfunnsdebatten der menneskeverd, menneskerettigheter og forvaltning av naturressurser står på spill. Vi skal bli hørt. Vi vil bli hørt.

Kamp for frihet

Frigjøringsimpulsen i Grunnloven av 1814 satte ny kurs for det norske samfunnet. Det tok imidlertid tid å inkludere minoritetene. De siste 200 årene kan forstås som en stadig fornyet kamp for frihet og rettferdighet for flere. Jødeparagrafen er ofte blitt kalt 1814-grunnlovens største skamplett, og det er en god betegnelse. Vi skal imidlertid minne oss selv om at verken det norske samfunnet eller kirken gjorde seg ferdig med uretten mot jødene da paragrafen ble opphevet i 1851.

I en uttalelse fra 2012 minner Bispemøtet oss om at det forferdelige som skjedde med jødene under 2. verdenskrig, også i vårt land. Det er en alvorlig påminnelse om å være på vakt mot ideologiske krefter som truer menneskeverdet og alle menneskers likeverd. Kirken har et særlig ansvar for å slå ring om religiøse minoriteter og andre utstøtte grupper som trues av undertrykkelse og forfølgelse. Det kristne menneskesynet forplikter kirken til å ta opp kampen mot antisemittismen og andre former for rasisme der slike holdninger kommer til overflaten, både i vårt land, i Europa og andre land. Det utfordrer oss i dag til fornyet bevissthet, årvåkenhet og handling.

Et annet eksempel er Sameparagrafen i Grunnloven av 1988. Den er et uttrykk for en nyervervet erkjennelse i det norske samfunnet, nemlig at den norske staten er etablert på territoriet til to folk. I et år da menneskerettigheter er en hovedsak på Kirkemøtet, er det relevant å minne om at sameparagrafen i Grunnloven handlet om å bringe den norske staten i samsvar med menneskerettslige prinsipper overfor urfolk.

Omstilling

I en kronikk i Klassekampen i dag, peker Kirkerådets direktør og jeg på at kirken har høyt utdannet arbeidskraft. Gjennom fristillingen fra staten kan Den norske kirke sammenliknes med en moderne kunnskapsorganisasjon. Vi skal ta ansvar for å lede vår egen organisasjon, men det krever rammebetingelser som muliggjør en moderne, kunnskapsbasert ledelse. Hva handler dette om?

I kunnskapsorganisasjoner vil de ansatte være med på å styre, de vil ikke bli styrt. I kunnskapsorganisasjoner er strukturen flat. Tillit erstatter strenge kontrollregimer, og beslutningene fattes langt ute i organisasjonen. Derfor har kunnskapsorganisasjoner en desentralisert økonomi.

Kunnskapsorganisasjoner kjemper for forutsigbarhet fordi de hver dag lever med det motsatte. Kunnskapsorganisasjonens største utfordring er mangel på forutsigbarhet. Uforutsette hendelser oppstår jevnlig. Derfor vil alltid kunnskapsorganisasjoner søke større forutsigbarhet i form av mer stabile rammebetingelser.

I dag er ikke vi som ledere i Den norske kirke gitt myndighet og ressurser til å bygge kirken som kunnskapsorganisasjon. Det er departementet som har ansvaret for rekruttering av prester. Staten har arbeidsgiveransvaret og ansvaret for lønns- og pensjonsutvikling for en stor andel av de kirkelig ansatte. Regjeringskollegiets dragkamper i statsbudsjettet avgjør kirkens midler – statlig og kommunalt – for ett år av gangen, og tildelingsbrevene styrer det økonomiske handlingsrommet. Statens politiske styringsbehov dekkes gjennom styringsdialogen og gjennom lovgivning. Snart blir mye av dette ansvaret vårt eget. Den statlige styringen avtar, og den kirkelige

styringen overtar. Det er åpenbart at dette er en enorm omstilling av Den norske kirke. Vi har vært vitne til statlige omstillingsprosesser som ikke har vært vellykkede. Utfordringen til statsråden er derfor å lære av disse erfaringene og ta omstillingen i Den norske kirke på største alvor.

Arbeidet med ny kirkeordning

Jeg blir glad av å lese tidligere Kirkemøters drøftinger og vedtak om Den norske kirkes relasjon til staten. Kirkens lederskap har arbeidet målbevisst med å omforme kirken til en selvstendig folkekirke: Både i ti-årene før Stortingsforliket, under de fire forliksårene og i den korte tiden etter Grunnlovsendringene i mai 2012. Kirkemøtet skal også i år jobbe med disse problemstillingene.

Jeg er blant dem som har vært utålmodig. Jeg syns det har hastet med å få orden på forholdet mellom stat og kirke. En stat kan ikke holde seg med en offisiell religion. En kirke kan ikke være styrt av staten, og kirkens medarbeidere kan ikke være statsansatte. Mye er allerede blitt virkelighet.

Nå sitter jeg i Kirkerådets midlertidige arbeidsgiverutvalg. Jeg ser hvor mye som må på plass før vi kan ta de neste skrittene. Jeg innser at vi må ile i et forsvarlig tempo. En virksomhetsoverdragelse krever utredninger, forhandlinger og politiske beslutninger. Nærmere 2000 som i dag er ansatt i staten, skal ivaretas på en skikkelig måte. Det samme skal de øvrige 5000 kirkelig ansatte. Og kirkens medlemmer skal få være trygge på at vi ikke tar kirken fra dem.

Til dette arbeidet trengs politisk vilje og visjoner. Det er viktig at ånden fra kirkeforliket blir videreført selv om forliksperioden er over. Folkekirken er for betydningsfull til at den skal bli brukt som brikke i politiske spill. Stortinget må sammen med Kirkemøtet finne løsninger som flest mulig kan samle seg bak.

Til omstillingene vi skal igjennom, trenger vi også dyktige byråkrater, både i departementet og i Kirkerådets administrasjon. Samhandlingen mellom disse er god. Det ser alle som har møtt folkene fra departementet og Kirkerådet som nå turnerer rundt i bispedømmene for å informere og forankre. Vi som leder og følger dette arbeidet på nært hold, er betrygget. Det vi beslutter, blir fulgt opp på en solid og tillitvekkende måte.

Den norske kirke som arbeidsgiver

I tråd med Kirkemøte-vedtaket i 2013 jobbes det med sikte på at Den norske kirke skal bli eget rettssubjekt i 2017. Alle statlige ansatte skal deretter virksomhetsoverdras til dette nye rettssubjektet. Det betyr at vi i løpet av de 33 neste månedene må etablere mange og gode arbeidsgiverfunksjoner. For å hjelpe oss med å bli en god arbeidsgiver, har Kirkerådet pekt på KA – Kirkens arbeidsgiver- og interesseorganisasjon som samarbeidspart og mulig framtidig arbeidsgiverorganisasjon.

Valget av KA betyr ikke at prester og kirkebyråkrater vil få mindre lønn, eller at pensjonen blir mindre eller mer usikker. Dette samarbeidet er heller ikke en forskuttering av kirkeordningsspørsmålene, som skal løses fram mot 2020. Forslaget om å samarbeide med KA vil heller ikke ha innvirkning på størrelsen på de statlige bevilgningene. Alt i alt har Arbeidsgiverutvalg og Kirkeråd lett etter den samarbeidsparten som best kan hjelpe hele Den norske kirke inn i - og gjennom - de store endringene vi står foran.

Størrelsen på administrasjonen

Som vi har sagt en rekke ganger tidligere, vil det være av strategisk og økonomisk betydning å holde ressursbruken til administrasjon på et så lavt nivå som mulig. Kirkerådets administrasjon saksforbereder og gjennomfører saker for Kirkerådet og Kirkemøtet. Økt saksmengde i disse organene gir flere og større arbeidsoppgaver for sekretariatet. I tiden framover er det også helt nødvendig å gjennomføre store utredninger på kirkeordning og utvikle og forvalte regelverk for dette. På samme måte skal arbeidsgiverfunksjonen utvikles.

Kirkerådet og Kirkemøtet skal forvalte en stadig økende tilskuddsøkonomi på en forsvarlig og fornuftig måte. Dette er nye og omfattende oppgaver som må møtes med kompetanse og kapasitet. Vi skal derfor fortsette å ha et kritisk blikk på størrelsen på Kirkerådets administrasjon, men det er viktig å holde den vurderingen sammen med spørsmålet om hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre. Å diskutere størrelsen på sekretariatet løsrevet fra spørsmålet om hvilke oppgaver som skal løses, vil bare gi gale svar.

Samlivssaken

Kirkemøtet skal i år ta stilling til om kirken skal utvikle en liturgi for likekjønnede som ønsker vigsel eller forbønn for sitt samliv i kirken. Jeg har forsøkt på en åpen og ærlig måte å lese den utredning som Bispemøtets utvalg la fram og som dannet grunnlag for Bispemøtets uttalelse om saken. Det er min oppriktige mening at jeg i dette materialet ikke har funnet overbevisende argumenter for at kirken skal endre sitt syn på ekteskapet. Ekteskapet er så langt jeg kan forstå Guds gode ordning for samliv mellom kvinne og mann. Å utvikle en forbønnsliturgi vil etter min oppfatning være å gi læremessig legitimitet til likekjønnede ekteskap. Derfor kan jeg heller ikke støtte dette forslaget, og håper at et stort flertall av

Kirkemøtets delegater vil samles seg om dette standpunktet.

Vårt møte vil i år bære preg av denne saken. Saken har stor offentlig interesse og mange enkeltpersoner følger den nøye fordi den angår deres liv direkte. Mange grupperinger i og utenfor kirken følger med fordi saken berører deres meninger og posisjoner.

Det er et stort ansvar å fremme en slik sak for Kirkemøtet. Ungdommenes Kirkemøte hadde på sitt møte i 2013 en sak med overskriften: «Hvordan snakke sammen om seksualitet og teologisk uenighet i kirken». Det heter i protokollen fra møtet: (UKM 05/13):

«Vi oppfordrer til en empatisk nysgjerrighet i møte med andres standpunkt i samlivsetiske spørsmål. Er det mulig å snakke sammen på en måte som verken fører til stigmatisering av dem som vil fastholde tradisjonelle normer og idealer for seksualitet og samliv, eller av dem som vil endre kirkens syn på dette området?»

Jeg vil gjøre Ungdommens kirkemøtes spørsmål til en oppfordring til oss

Ny salmebok

Da ny salmebok ble presentert 1. søndag i adventstiden, forstod jeg knapt nok hvilken skatt jeg holdt i hendene. Kirkerådet og Kirkemøtet har arbeidet med saken over år.

Administrasjonen, prosjektgrupper, og ikke minst prosjektleder Vidar Kristensen og mangeårig ressursperson Åge Håvik har gjort en utrolig innsats på bakgrunn av de beslutningene som vi har fattet. Endelig er også salmer på tre samiske språk og kvensk kommet med. Samer og kvener kan nå synges salmer på hjertespråket fra vår felles salmebok, og menighetene får møte det samiske og kvenske som en naturlig del av vår kirkes felles salmearv. Sammen med ny bibeloversettelse i 2011 og ny grunnordning for gudstjenesten, har

vi lagt et viktig grunnlag for at Den norske kirke skal kunne kommunisere med sin samtid. På mitt kjøkkenbord ligger salmeboka, den brukes til bønnebok om morgenen før jeg går til jobb. Hvilken rikdom! Ta den i bruk!

Samiske kirkedager i Mo i Rana

Jeg fikk gleden av å delta ved de samiske kirkedagene i Mo i Rana sist sommer. I seg selv er det et kunststykke å samle samer fra hele Nordkalotten til kirkedager. Språklig inkludering var en arrangementsmessig utfordring, som ble imponerende håndtert. Hele 10 språk var i bruk på åpnings- og avslutningsgudstjenestene. Åpningsdagen markerte FN's urfolksdag, og på kirkedagene ble en rekke temaer belyst under hovedoverskriften «Hellig jord! Hellig Ord»: Alt fra klima og urfolks åndelighet, samiske rettigheter til språk og kirke, det forsoningsarbeidet som er utført og som ennå ikke er fullført, og de store utfordringene som er felles over landegrensene med å rekruttere til kirkelig tjeneste. Alt dette førte oss tettere sammen. Det fikk sitt tetteste uttrykk gjennom gudstjenestefeiringen.

Jeg retter en særlig takk til Samisk kirkeråd, ikke minst til dets leder Anne Dalheim og til generalsekretær Tore Johnsen som bar mye ansvar for arrangementet.

KVs generalforsamling i Busan, Sør-Korea

Hvert syvende år samles Kirkenes verdensråd (KV) til generalforsamling, sist høst i Sør-Korea. Det er jo med en smule stolthet vi registrerer at Olav Fykse Tveit har opparbeidet seg en så solid posisjon som generalsekretær. Litt uærbødig kan en si om KV at det er som å bære sprikende staur. Gjennom debatter, til og med gjennom gudstjenester, morgen og kveldsbønner opplevde vi hvor mangfoldig sammensatt KV er.

KV er likefullt en viktig arena for kirkesamfunnene å finne sammen i viktige saker. Det å samles om en tydeligere forståelse av misjon er en begivenhet i seg selv. Mitt hovedinntrykk er likevel at engasjementet er aller størst rundt de samfunnsetiske spørsmålene. Manglende respekt for menneskerettigheter, mange kirkesamfunns vanskelige kår under politiske regimer er temaer som fremmes sterkt. Noe overraskende for meg, var det at det fremdeles fremmes sterk kritikk mot kirker fra nord for den måten de har drevet misjon på overfor land i sør. Våre kirker i nord blir oppfattet som en del av kolonihistorien. Det skal vi ikke avvise, selv om kritikken kan framstå nokså unyansert.

Under hele generalforsamlingen var det koreanske kirkesamfunn som demonstrerte mot KV. I sterke ordelag fremmet de sine synspunkter. Vi kjenner godt kritikk mot KV fra egne breddegrader, mer før enn nå.

Jeg er overbevist om at Den norske kirke både har nytte av å være medlem i KV og har en viktig rolle å spille i det brede økumeniske landskapet. I respekt for hverandres forskjellighet vil vi jobbe for større forståelse mellom kirkesamfunnene. I det teologiske arbeidet vil vi bidra til å føre kirkesamfunnene nærmere hverandre, og vi vil også gjennom dette arbeidet vise at vi er fri til tale, tro og tjene.

Biskoptilsettinger

Vi har til nå gjennomført to tilsettinger av biskop etter at tilsettingsmyndigheten ble lagt til Den norske kirke og Kirkerådet. En tredje kommer senere i år, i Nord Hålogaland. Biskop Stein Reinertsen og kommende biskop Per Arne Dahl er tilsatt gjennom omstendelige demokratiske prosesser, som er svært krevende for kandidatene.

Det engasjementet vi har opplevd i begge tilsettingene viser at kirken betyr mye for mange. Kirkens ledere, og ikke minst biskoper, betyr noe for folk, ja, mye mer enn en kanskje skulle tro. Det viser engasjementet. Intet skal sies fra Kirkerådets drøftinger i tilsettingssakene, men jeg skal bare si at det er et privilegium å få lede et råd som til de grader arbeider seg gjennom disse sakene på en respektfull og åpen måte. At det er uenighet, må tolkes som nettopp dette.

Ny frimodighet

For 200 år siden var kirkene valgkirker. Neste år inviteres kirkens medlemmer igjen til kirkevalg, og befolkningen står fritt til å velge tros- og livssynsmessig tilhørighet. En endret relasjon til staten gir Den norske kirke ny frimodighet til å være en bekjennende og misjonerende kirke: *Fri til å tale, tro og tjene* er derfor ikke bare Den norske kirkes programerklæring for grunnlovsjubileet. Det uttrykker vår selvforståelse i et livssynsåpent samfunn

Statsråd Thorhild Widveys tale

Grunnlovsjubileet – 1814–2014

Vi feirer i år at det er 200 år siden 112 norske menn reiste fra ulike kanter av landet mot Eidsvoll. 10. april samlet de seg til gudstjeneste i Eidsvoll kirke. Dagen etter startet de sitt arbeid, og i løpet av seks uker i 1814 jobbet de fram en grunnlov for Norge. I februar hadde det blitt holdt valg av valgmenn i kirkene over hele landet.

Valgmennene i hvert amt valgte i sin tur representanter til riksforsamlingen. Prester og biskoper var kongens embetsmenn som gjennomførte valgene på kongens befaling. Stat og kirke var vevd sammen på en måte som er utenkelig i dag.

200 år har gått, og det norske samfunnet er annerledes. Og både staten og kirken er annerledes. Befolkningen er mer mangfoldig nå enn da.

Etter hvert ble det nødvendig å supplere Eidsvoldsmennenes gamle formulering om ”Statens offentlige Religion”- med bestemmelser om religionsfrihet.

Konventikkelplakaten ble opphevet i 1842.

Den første dissenterloven kom i 1845.

Grunnlovens forbud mot jøders adgang til riket ble opphevet i 1851,

forbudet mot munkeordener i 1897.

Først i 1956 ble bestemmelsen om at jesuitter «ikke må tåles» opphevet. Og til grunnlovsjubileet i 1964 ble alminnelig religionsfrihet endelig grunnlovsfestet. I 2012 vedtok et enstemmig Storting å erstatte alle Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen med nye bestemmelser. Verdigrunnlaget skal være vår kristne og humanistiske arv, Og Den norske kirkes selvstendighet er styrket. Folkekirken skal bestå, og den skal understøttes av staten. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

Frihetsreform

I regjeringens politiske plattform sier vi at ”*både samfunnet, kirken og staten er best tjent med et tydelig skille mellom kirke og stat. Regjeringen legger vekt på at Den norske kirke er av stor betydning for mange nordmenn, og vil føre en politikk som sørger for at kirken opprettholder statusen som en folkekirke for alle*”.

Min bestefar ga meg grunnlaget for en sterk barnetro. Han tegnet bilder fra Bibelen som gjorde inntrykk. Og formidlet bildet av en forsonende og tilgivende Gud. Gud ble en selvsagt del av livet og virkeligheten.

Jeg hører til i folkekirken. For meg er det viktig at kirken inkluderer og respekterer alle uavhengig av bakgrunn, seksuell legning, kjønn eller alder. Kirken skal være et sted der alle kan komme med sin enkle barnetro, med en reflektert tro eller med en kritisk og spørrende holdning. Vi ønsker å bidra til at denne kirken kan opprettholdes over hele landet. Vi mener samtidig at det må være et tydelig skille mellom kirke og stat. Det er kirkens ansvar å være kirke og statens ansvar å være stat. Jeg har stor tillit til at kirken vil utøve dette ansvaret på

beste måte. Fortsatt vil Den norske kirke være en majoritetskirke med et særlig ansvar for å delta i samfunnsdebatten.

Et levende samfunn trenger en kirke som taler de stemmeløses sak og bidrar med etisk refleksjon. Regjeringen ønsker et samfunn der både enkeltpersoner og organisasjoner kan utøve sin tro og sitt livssyn uten statlig innblanding. Det verdisynet som ligger til grunn, handler om frihet og tillit til enkeltmennesker, til familien, til lokalsamfunnet, og til frivillige organisasjoner som gjør en helt uvurderlig innsats i samfunnet. Frivillighet er ikke et supplement til det offentlige. Tvert imot må frivilligheten ligge som en grunnleggende basis i samfunnet.

Det finnes vel knapt en velferdsordning i dag som ikke først er skapt gjennom frivillig sektor. Tenk bare på kirkens eget område, enten det er konfirmasjonsundervisningen som var starten på et skolevesen – eller diakonien som var forløper for det offentlige helsevesenet! En sterk sivil sektor er helt avgjørende for å sikre frihet, mangfold og maktbalanse. Da er det viktig at ikke frivilligheten, kulturlivet, kirken, eller andre deler av det sivile samfunnet, blir redskaper for staten. Tvert imot må de ha frihet til selv å utvikle seg uten innblanding og overstyring fra byråkrati eller politiske myndigheter.

Den kristne og humanistiske arven i et fler-religiøst samfunn

Jeg kjenner meg privilegert som får lov til å arbeide med de sakene som betyr noe for folk flest. Hva hadde samfunnet vårt vært uten et kulturliv, idretten eller religion og livssyn? Kunnskap om vår felles kulturarv og opplevelse av denne arven styrker identitetsfølelsen og tilhørigheten. Det gir trygghet og gode forutsetninger for å møte mennesker med et annet trosmessig ståsted og en annen forankring. Dette er en viktig grunn til at vi fortsatt ønsker en robust og bred forankring for trosopplæringsreformen.

Norsk kultur og kulturarv er i stadig utvikling og er mer sammensatt nå enn i 1814. Det fler-religiøse og mer sekulariserte samfunnet vi lever i, gir kirken noen særlige utfordringer. For det første stiller det nye krav til kirken og kirkens tjenester. Tidligere gikk mange til kirke som del av en kristenplikt, eller fordi tradisjonen tilsa det. Nå forventer folk at kirken gir dem noe personlig og møter dem på en aktiv og inkluderende måte.

De fallende dåpstallene er et uttrykk for denne endringen. Vi skal ikke langt tilbake i tid før det å døpe barna var en ting man bare gjorde uten videre refleksjon. Hvilke faktorer som spiller inn og styrer hva, skal man være forsiktig med å spekulere i. Men tradisjonens betydning har blitt svekket. Derfor blir det avgjørende hvordan folkekirken møter sine medlemmer. Og særlig viktig er kvaliteten i møtet med foreldre som ønsker dåp for barnet sitt. Jeg vet at både Kirkerådet og bispedømmerådene er opptatt av disse utfordringene, og det er jeg glad for.

Det trengs noen til å se og analysere det store bildet og komme opp med gode strategier. Jeg overbevist om at løsningen ligger lokalt. Menighetene må våge å være serviceinnstilt og på tilbudssiden: Å være en stemme i lokalsamfunnet og ha dristighet til å tenke nytt om frivillighet og engasjement.

Jeg vokste opp i fjæresteinene på Vestlandet. Når du står og ser ut over havet, har du både utsyn og vidsyn. Enten det er storm eller stille, så er havet alltid i bevegelse. Denne oppveksten, og en pappa som seilte på sjøen mesteparten av mitt barne- og ungdomsliv, gjør at hjertet mitt har banket ekstra varmt for Sjømannskirka.

Jeg visste at min far var bruker av sjømannskirken og det gjør meg glad å se at det fremdeles gjelder mange mennesker som i dag er borte fra hjemmene sine. Den har nådd ut til folk gjennom å være til stede der folk er, med et klart budskap og varme vaffelhjertes. Vi trenger den samme grunnholdningen for at folkekirka skal bestå her hjemme også.

Vi har et større religiøst og kulturelt mangfold i samfunnet enn tidligere. Vi må som nasjon ta stilling til nye utfordringer knyttet til menneskers rett til å utøve sin religion og til religionenes plass i det offentlige rom. Dette kan være en kime til konflikt, men det kan også være en kilde til nytt og spennende liv.

I Norge har vi tradisjon for å være gode på tillitsbyggende relasjoner. Vi har hatt en viktig rolle i internasjonalt fredsbevarende arbeid, og våre religiøse ledere har hatt en tilsvarende tillitsbyggende rolle overfor andre trossamfunn, og som viktige stemmer i aktuelle samfunnsspørsmål.

Hvis vi skal klare å videreutvikle det livssyns åpne samfunnet, trenger vi kirkens bidrag. Vi trenger den gode og åpne samtalen som kan bidra til å skape respekt og forståelse. Og vi trenger samtaler om felles verdier som vi skal bygge samfunnet vårt på i fortsettelsen. Målet må være at vi klarer å bevare for å fornye, og at vi utvider det norske ”vi”, heller enn å begrense det.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en mer helhetlig religionspolitikk.

Den må tuftes på at *alle* trossamfunn, også Den norske kirke, skal ha en frihet fra staten som sikrer dem indre selvbestemmelsesrett og en mulighet til å utvikle seg.

Kirken som rettssubjekt og arbeidsgiver

Fjorårets Kirkemøte ba regjeringen om at det etableres et nasjonalt rettssubjekt for Den norske kirke, og at arbeidsgiveransvaret for prestetjenesten og de rådsansatte overføres fra staten til kirken. Departementet arbeider nå med å utrede de rettslige og økonomiske konsekvensene av disse forslagene, som har fått navnet ”forvaltningsreform”. Arbeidet skjer i nær dialog med Kirkerådet og kirkens øvrige organer.

Jeg er veldig glad for de tilbakemeldingene jeg får om god og konstruktiv dialog. Det er mange og viktige spørsmål som skal avklares. For å få gode prosesser, brede flertall og kontinuitet er det viktig at noe ligger fast.

Vi har derfor lagt til grunn at:

- De nye grunnlovbestemmelsene om Den norske kirke skal ligge fast.
- Kommunenes økonomiske ansvar overfor kirken skal videreføres.
- Menighetenes rettslige selvstendighet skal videreføres.
- Statens finansieringsoppgaver på kirkens område skal være som nå, men bevilgninger skal gis i form av rammetilskudd.

Endringene skal i denne omgangen skje ved en justering av gjeldende kirkelov, der dagens

hovedstruktur og den offentligrettslige karakteren beholdes.

Jeg vil særlig understreke at det ikke er gjort endringer i kommunenes forpliktelser over Den norske kirke lokalt. Og staten vil fortsatt stille opp med bevilgninger til prestedtjeneste og drift av bispedømmeråd og kirkeråd. Underveis i denne endringsprosessen er det viktig for staten å opptre ansvarlig. Vi skal bidra til å skape trygghet under omstilling. Mange spørsmål behandles og må få sitt svar i tur og orden. De ansattes medbestemmelse skal ivaretas i prosessen. Så håper jeg at prosessene skal bli så gode at vi ikke bruker unødig energi på å finne gode løsninger.

Vi har bruk for alle prester helt fram til pensjonsalder.

Og vi vil sørge for at dagens bopliktordning erstattes med en boligordning som fortsatt kan virke rekrutterende for nye generasjoner prester.

Avslutning

I 2014 er det vi som har lagt ut på en reise. Vårt reisemål er ikke Eidsvoll. Vårt felles oppdrag er å legge et nytt grunnlag for Den norske kirkes fortsatte virke i det norske samfunnet. Vi vil ha god og nær kontakt med kirkelige aktører i prosessen videre.

Velkommen til fortsatt samarbeid! Lykke til med årets Kirkemøte

Preses Helga Haugland Byfugliens hilsen

Kjære Kirkemøte!

Senvinteren 1814 ble det fremsagt en ny ed i Norge. I mange av kirkene sto prestene frem og sa: **Sverger dere å hevde Norges selvstendighet og å våge liv og blod for det elskede Fedreland?** Og folket svarte: **Det sverger vi, så sant hjelpe oss Gud og hans hellige ord.**

Det er 200 år siden grunnlaget for vår demokratiske samfunnsmodell ble lagt. Grunnloven ble grunnlaget for konstitusjonen - men vi vet alle at mye er endret siden den gang. Lover er forandret, lover er fjernet og nye er kommet til. En kontinuerlig veksling mellom fast og foranderlig. Alt har skjedd i pakt med samfunnsendringene og de behovene som følger med. Likevel - fremdeles står fundamentet. Som nasjon feirer vi med stolthet vår grunnlov! Vårt demokrati bygger på dens ånd, tross alle endringer.

Vi går inn i et kirkemøte i endringstid. Vi vet at vi skal diskutere flere store spørsmål der det er delte og markante meninger og sterke følelser. I saken om liturgi for likekjønnede par er det nettopp spørsmålet om forholdet mellom det som skal stå fast og det som kan forandres som står på spill.

Nå er ikke det noen ny situasjon for kirken - verken i norsk eller verdensvid sammenheng. Uenighet, diskusjon og motsetninger har vært tilstede i kirkens skip til alle tider. Allerede disiplene diskuterte seg i mellom, evangeliet kom i fire versjoner, og veien frem mot formulering av trosbekjennelser og dogmer har vært lang og kronglete. Fremdeles er mange av disse temaene gjenstand for omfattende diskusjoner. Kirken lever i en spenning mellom det som står fast og det som forandrer seg. Det kan være vanskelig og smertefullt. Men vi kan ikke velge det bort.

Det er utfordrende å stå i disse spenningene. For: Hvor mye skal kirken følge endringene i tiden for å oppleves som relevant, for å bli tatt på alvor? Og minst like viktig: Hvordan forholder vi oss som kirke til kunnskap, erfaringer og forståelse som rokker ved tradisjoner og oppfatninger i kirken. Kan nettopp det å endre seg oppleves som veikt? Dette er relevante spørsmål, fordi de handler om både indre selvforståelse og ytre omdømme. Vi kan ikke ignorere noen av dem, - vi må likevel møte utfordringene.

Vår kirke er vesentlig eldre enn grunnloven. Vi har både ord, lære og tradisjon som vi bygger våre ordninger på og grunngir våre oppfatninger med. I luthersk sammenheng finner vi nøkkelord som *Skriften alene, Kristus alene, Nåden alene, Troen alene*. Vi står sammen om de økumeniske trosbekjennelser som har fulgt oss siden oldkirken. OG: Vi får etisk veiledning til det kristne livet å leve som kristen gjennom evangeliets vitnesbyrd og det dobbelte kjærlighetsbudet. Og det er utfra det at vi også gir veiledning. Vi er nødt til å tolke vår tid utfra dette.

Evangeliets Kristus-vitnesbyrd i møte med vår erfaring veileder oss i balansen mellom det faste og det frie. Mellom å forandre oppfatninger når det er grunn til det, og til å stå opp mot strømninger i tiden når det er grunn til det. Det har kirken gjort gjennom historien fordi den har kommet har ment det har vært rett og nødvendig. Og vi har fellesskapet som skal forvalte denne balansen.

Kjære delegater - vi deler et felles ansvar. Vi er valgt til å utøve lederskap i en kirke hvor

meningene er delte. Vi kommer neppe til å bli enige om alle spørsmål. Heller ikke om alle vesentlige og viktige spørsmål. Det er en smerte ved kirkens fellesskap. Men det som forener oss er større! Som vi synger i salmen: Guds kirkes grunnvoll ene, er Herren Jesus Krist.

Vi står ved inngangen til et krevende møte. Jeg er overbevist om at vi alle vil det beste for kirken. Det er et viktig utgangspunkt. Vi skal stå sammen, også etter dette. Vår utfordring nå blir derfor: Hvordan lever vi sammen med den uenigheten som eksisterer? Hvordan gir vi rom for hverandre - også når vi tenker ulikt om viktige spørsmål.

Svaret på disse spørsmålene viser seg også i oppslutningen og omdømme og også om kirkens fremtid. Og det er også en del av vårt ansvar.

Jeg ønsker dere alle et godt kirkemøte

Biskop Per Oskar Kjølaas' preken ved åpningsgudstjenesten

Ef 5:1-2.8-11: Paulus sin formanings til oss er en utfordring, både til hver enkelt og som kirkemøte. Efeserbrevet kalles også for kirkebrevet. Et viktig tema i Efeserbrevet er kirkens enhet. Kirken er Kristi kropp. Paulus taler om en kropp med mange lemmer, der hodet er Kristus. Det er et sterkt bilde på kirkens enhet.

Andre bilder på det samme i NT er Jesu tale om enheten som et tre med mange greiner, der han er stammen som bærer greinene. Eller som Peter sier: som et tempel som består av mange steiner, der Kristus er hjørnesteinen..

Vårt ansvar er at Kristi kropp skal bygges opp, ikke rives i stykker. Vi er ulike, og det skal vi være. Men alle har vi fått av den samme nåden. Det er alt sammen en gave som kommer fra Kristus.

Det er denne gaven Paulus peker på når han sier: ”Ha Gud som forbilde, dere som er hans elskede barn. Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud.”

Alltid når ap. Paulus formaner, så begynner han med å peke på hva vi som kristne er og har. Vi er Guds elskede barn. Altså skal vi leve som det. Det skal vise seg i praksis, i det livet vi lever. Men faktorenes orden er ikke likegyldig. Hva vi skal være og gjøre, er ikke forutsetningen for å bli elsket av Gud. Gjerningene er ikke forutsetningen. De er en følge av det Gud gir oss.

Ellers blir kristendommen bare spørsmål om moral. Kristen tro er ikke bare en samling regler som vi skal følge. Kristen tro er nytt liv, et liv som er annerledes enn et liv uten tro.

Apostelen peker på et mønster når han formaner oss. Han overlater oss ikke til våre egne tolkninger av hva kjærlighet kan være og hvordan den gir seg uttrykk. Han vet likeså godt som vi hvor det kan føre hen. Den kjærligheten som vi er kalt til å leve ut i verden, i kirken, i hjem og familie, har Kristi offer som sitt hellige forbilde.

”Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud.”

Det er en livsprosess Paulus formaner oss til å være i, en omvandlingsprosess. Efesosmenigheten sto i denne prosessen – akkurat som vi. De hadde levd slik mennesker i antikken pleide å leve. De levde et liv uten Gud, ikke ulikt det liv mange i vår del av verden lever. De hadde løyet når det var en enkleste utveien. De hadde stjålet når ingen oppdaget det. De hadde talt grovt og uanstendig, ondskapsfullt og giftig om andre. De hadde skjelt ut andre når de ble sinte.

Men når man følger Jesus, går ikke det lenger. Ikke fordi jeg er redd, men fordi det strider mot kjærlighetens vesen, den kjærligheten som Jesus har lært meg. Nå er jeg i tilgivelsens rike. Mine ord er ikke lenger et middel for å hevde meg selv. Mine ord og handlinger skal være til hjelp for andre og bli til velsignelse. Det er det nye synet som Jesus kommer med når han sier: ”Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør godt mot dem som hater dere, og be for dem som krenker dere og forfølger dere.” Slik er den store prøven og utfordringen. Det er den etiske spissen i kristentroen.

Vi kan filosofere og teoretisere om kjærligheten, dens renhet og enhet. Men ingen vet hva kjærlighet er før den blir til liv. Da rekker verken teorier, lærebøker eller filosofer til for å beskrive den. Den må leves, for den er liv. Den må gis og tas imot med kropp og sjel, for den er levende.

Jesus viser oss hva kjærlighet er. Han gir oss mønsteret for vårt liv og med hverandre. Kjærligheten søker ikke sitt eget. Den ofrer og gir seg selv. Den uttømmer seg selv. Den har ingen tanker om belønning eller fordeler. Men det er kjærlighetens vesen å være god og ren. Kjærligheten ble liv i Jesus Kristus. Den fikk kropp og hud og nerver i ham. Det er i ham enheten finnes. Det er han som har renheten og gir den til oss. Som kirke er vi ett med ham og med hverandre. Det er et sakramentalt fellesskap.

Min tid som biskop i tjeneste er snart slutt. Dette er mitt siste kirkemøte. Hva skal jeg si uten å hoppe helt ut av dagens bibeltekst?

Når jeg ser tilbake på mitt liv, ser jeg at det er en nåde at jeg ble født akkurat i denne tiden. Det er en tid med veldige dimensjoner. Den vekker forundring, og den krever mot. Jeg tilhører en del av en epoke som har vært den verste og den beste i menneskenes korte historie. Store vitenskapelige og tekniske fremskritt, mange politiske og materielle forbedringer, mange muligheter, mange rettigheter, så forferdelige menneskeskapt trusler, og så liten visdom. Jeg er født i overgangen mellom en gammel og ny tid. Jeg har opplevd krigens ettervirkninger og har sett endringer som få generasjoner før meg har sett.

Jeg har vært vitne til hvordan fortjenesten, makten og forbruket har stormet frem, mens troen, håpet og kjærligheten har blitt mer og mer ensomme. Det er på tide at vi gjør dem selskap igjen.

Hva kan vi vente oss av tiden som kommer? Jeg har ingen profetiske gaver. Men det er to stikkord jeg vil peke på. Jeg tror tiden kommer til å bli mer og mer apokalyptisk, dvs. endetidsaktig, selv om vi kjemper imot, og det må vi. For at vi skal makte å overleve og klare prøvelsene, må vi være kenotiske, dvs. vi må leve i Kristi etterfølgelse. Den kristne tro har alltid vært kjennetegnet av å være kenotisk. Å være en kristen er å følge Kristus frelseren.

Men da må vi søke fra periferi til sentrum. Jeg opplever mye periferi i vår tid. Jeg taler av egen erfaring. Man slynges fra sentrum ut mot periferien. Det preger bønner, og det preger min måte å tenke på. Det er lett å komme til å tenke at periferi er sentrum og sentrum periferi. Midtpunktets tyngde svekkes. Tjenesten blir preget av en ytre fasade. Da kommer også bekymringene. Alt annet enn det ene nødvendige er nødvendig, og lære, tro og liv blir like adskilt som himmelen er fra jorden. Dypet blir skjult av en glitrende fasade.

Kirken er ikke først og fremst en sosiologisk virkelighet. Den er ikke en del av underholdningsindustrien. Kirkens oppdrag er av sjelesørgerisk art i ordets egentlige betydning. Det er ikke først og fremst å hjelpe mennesker i krise. Det er nok en viktig diakonal oppgave. Men det viktigste i sjelesorgen få mennesker til å vokse i åndelighet. Eller med andre ord: å lære mennesker å leve i Kristi etterfølgelse.

I Kristi etterfølgelse kan vi løfte blikket og møte fremtiden. Å være ung og følge Kristus er en særskilt nåde. Jeg misunner nesten dere unge! Jeg er glad jeg fikk nåde til å følge Jesus fra ungdommen av. Du som er ung: Det er behov for deg. Veldige oppgaver venter på deg: Å

forhindre det onde, å lindre livets angst hos alt som lever, å forsone, å trøst og varme, å be, helbrede og glede, og gi håp.

Troen trenges mest når det er verst, og håpet og kjærligheten forgår aldri. Når grunnvollene vakler, søker livet etter mennesker som står på fast mark. : ”Ha Gud som forbilde, dere som er hans elskede barn. Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud.”

Vi vet ikke når tiden blir apokalyptisk. Det har vi aldri visst. Jeg fikk et kaldt gufs fra et apokalyptisk scenario her om dagen på Polarinstituttet i Tromsø. Direktøren tegnet et bilde av fremtiden på kloden noen dager før Klimapanelet offentliggjorde sin siste rapport. Jeg tenkte: Dette er bare en del av det hele, og vi er ikke beredt! – I vår overflodsverden er vi som bortskjemte barn, avskjermte fra virkeligheten. Men en dag brister demningen. Det truer ikke bare kroppens liv, men enda mer sjelen. Hvordan skal vi overleve som ansvarsfulle mennesker, gode mennesker? Hvordan skal vi unngå å delta i alles kamp mot alle?

Jesus antyder at i den store prøvelsen skal kjærligheten bli kald. Det synes jeg er et av de meste skremmende ord i Bibelen.

Vårt vesterlandske samfunn er i dag apokalypsens motsetning. Vi lever på myten om den stadige fremgangen, så materielt, så kontrollert. Vi ser foran oss en stadig gullalder der fremtiden hviler i våre hender. Vi har nettopp gjennomlevd et sekulært, menneskedyrkende og kynisk århundre. Vi har stått overfor den totale katastrofen da atomalderen begynte. Redningen er ikke i sekulariseringen. Redningen finnes ikke i det vi elsker mest og stoler mest på: ideologien, teknikken og materien.

I alt dette er vi kalt, sterke som svake, til kamp mot det som forderver livet. Vi lar apostelens ord klinge: ” En gang var dere selv mørke, men nå – i Herren – er dere lys. Lev da som lysets barn!”

Vi behøver ikke å vente. La oss handle, la oss be og gi hverandre livsmot. Gi ikke opp. Fatt mot. Det er behov for deg. Rop på hjelp. Jorden og universet hviler ikke i våre skrøpelige hender. Vi folder dem i et Fadervår, Herrens egen bønn, og legger fremtiden i hans hender.

Det gode med ateismen og den kritiske tenkningen er at den har vært med på å fordrive alle små avguder. Nå finnes det bare en vei å gå: å bli så bibelsk som apostelen sier: Nåtid og fremtid trenger en stor Gud. Vi forstår oss ikke på Gud. Han er ikke en ting blant tingene. Heller ikke kan vi kontrollere ham med våre tanker og vedtak. Men vi kan i tro, håp og kjærlighet forenes med ham. Vi forkaster naturligvis ikke det lille vi vet. Vi følger lederlyset fra åpenbaringen og gjør det vi kan og forstår.

Nå legger vi bokmerket i vår bibel og lar disse ordene fra apostelen styre våre liv: : ”Ha Gud som forbilde, dere som er hans elskede barn. Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud.”

Tror vi på en grenseløs Gud, tror vi også på hans grenseløse nærhet. Vi går sammen i kirkens pilegrimstog. Det toget følger i Kristi fotspor inn i fremtiden. La oss samles under fanen, enhetens fane: : ”Ha Gud som forbilde, dere som er hans elskede barn. Lev i kjærlighet, slik Kristus elsket oss og gav seg selv for oss som en offergave, en velluktende duft for Gud.”

«Fri til å tale, tru og tene»

Foredrag av Olav Fykse Tveit, generalsekretær Kirkenes verdensråd

TAKK

Kjære Kyrkjemøte, kjære systre og brør i Kristus! Det er ei stor ære å bli beden om å tale her i samband med at Noreg feirar at Grunnlova er 200 år. Dette er ein milepæl utanom det vanlege som nasjon og som Den norske kyrkja.

Det er også ei spesiell glede å vere her som representant for Kirkenes verdensråd (KV), det verdsvide fellesskapet som Den norske kyrkja høyrer til i sidan 1948. KV har mykje å takke Den norske kyrkja for. Det gjeld også Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd, og andre aktørar i det kyrkjelege landskapet her i Noreg, og også den norske stat. På ulike måtar har Noreg brukt sin fridom og sine ressursar til å støtte andre, også gjennom KV, i kamp for fridom og fred gjennom mange år.

Vi har nettopp hatt den 10. generalforsamlinga for KV, i Busan, Korea, november 2013. Temaet : «*Livets Gud, lei oss til rettferd og fred*», førte oss langt inn i dagens tema om Gudstru og fridom. I vekene føreåt besøkte eg både Nord- og Sør-Korea, og forsto meir korleis det er å leve i eit delt land der dette er spørsmål om liv og død. Å arbeide for at kyrkja er eitt, for einskap mellom menneska, og for å vere eitt med skaparverket, er uløyselig samanbunde. Alt handlar om det fellesskap livets Gud har skapt oss til.

KV tilbyr den beste måten kristenheita kan møtast på for å saman drøfte kva det er å følgje Jesus i dag. Slik summerte Justin Welby, erkebiskopen av Canterbury, det heile i eit brev til meg etterpå.

Den norske kyrkja hadde ein svært dugande og aktiv delegasjon med preses Helga Haugland Byfuglien i spissen, godt førebudd og støtta av MKRs stab, leia av generalsekretær Berit Hagen Agøy, saman med fleire andre rådgjevarar og observatørar på Generalforsamlinga. La meg også få nytte dette høvet til å uttrykkje ein personleg og varm takk for støtte og forbøn for det økumeniske arbeidet vi står i. Eg håpar at de held fram med å be, også for meg og mi teneste.

Mest av alt er det grunn til å uttrykkje takk til Gud for tenesta vi får stå i som del av fellesskapet i Kirkenes verdensråd.

FRI - eit sterkt og krevjande ord for nasjon, folk, og kyrkje

Fri. Det er eit sterkt ord. Det kan vere ordet som heldt eit menneske, ei folkegruppe eller ein nasjon oppe. Frigjering handlar om endring og fellesskap, om dynamikk og solidaritet: «We shall overcome»!

Fri er ordet som gjev håp om at ein kan få vere det ein er - i eit fredeleg og meiningsfullt samspel med andre. Det er mykje meir enn eit prinsipp om at eg gjer som eg vil. Utan fridom vert fellesskap undertrykkjande, ein hindrar vekst og utvikling. For at det skal vere fridom må det vere relasjonar som er friviljuge, rettferdige og gjensidig ansvarlege. For å vere fri no må ein kome til rette med både fortid og framtid. Noko må leggjast bak oss. Noko må opnast for framtida.

Kyrkjebygga i mange bygder langs norskekysten har eit skip hengande i taket. KV har eit skip med ein kross som logo. Å vere kyrkje handlar om fridom til å finne leia vidare saman, vi er i same båt. Det er vel noko slikt vi drøymmer om når vi tek opp temaet: Fri til å tale, tru og tene.

Luther har fanga opp dette samspelet mellom fridom og fellesskap på ein genial måte. Det kristne mennesket er eit fritt menneske, ingen andre menneske underlagt og samstundes ein tenar for alle. Betre kan det knapt seiast.

For 200 år sidan oppdaga nordmenn - i alle fall ein viss elite - at ein kunne verte «fri». Det vart på kort tid mogeleg å få til ei eiga norsk grunnlov og eit norsk storting, ein ny rettsstat, ei ny og meir tilrekeleg statsmakt, bygd på folkets makt, folkesuvereniteten. «Fri» har vore eit sterkt ord i periodar av dei 200 åra sidan. Stundom har det samla oss, i naud, uro og krig, aller mest når ein visste kva fridom ein ikkje hadde. «I dag står flaggstangen naken bant Eidsvolls grønnende trær, men nettopp i denne timen vet vi hva frihet er.» (Nordahl Grieg: «17. mai 1940») Noreg er i dag ein fri og rik nasjon i fredeleg samliv med andre land. Det er både fint og gjevt å vere norsk i internasjonal teneste, og kome frå ein nasjon som vert rekna som ein av dei beste og mest trufaste støttespelarar når andre slit med ufridom på grunn av konflikhtar, fattigdom og urett.

Dette 200-årsjubileet kan nok hjelpe oss til å sjå verdien i den fridomen vi har, og kor stor del av verda som faktisk ikkje kan ta dette for gitt. For 1814 skapte heller ikkje fridom for alle. Kyrkja og hennar embetsmenn si rolle i 1814 var vel også noko tvetydig. Berre 25% av vaksne i Noreg kunne delta i politiske val i åra etter 1814. Trass i ei liberal grunnlov, måtte samar og andre nasjonale minoritetar vente lenge, lenge for å få sine rettar grunnlovsfesta, frie til å vere seg sjølve med sitt eige språk og kultur. Det var store grupper som ikkje fekk ta likeverdig del i borgarrettane og ansvaret for landet (fattigfolk i byane, husmenn og kvinner). Det var nokre som endå til ikkje skulle ha adgang til riket (jødar og jesuittar). Norske lover forbaud lenge det som vart kalla «dissentarar» til å tru og samlast som dei ville, norske lover forbaud kjærleg samliv mellom homofile og lesbiske. Norske lover og styresmakter tillot overgrep og diskriminering mot store grupper av menneske og einskildmenneske, la oss nemne romanifolket. Men ein kunne også nemne forholda for psykisk sjuke og kriminelle. Og kyrkja har til dels støtta dette, til dels vore med på å gjere forskjell på folk i utøvinga av sine offentlege roller, når ein bestemte kven som skulle gravleggjast i vigsla jord, når ein rubriserte barn i kyrkjeboka som fødte innanfor eller utanfor ekteskap. Mykje er retta opp. Kyrkja - også Kyrkjemøtet - har teke eit oppgjær med ein del av det. Mange viktige endringar har skjedd sidan 1814, og fleire trengst.

Eit jubileum som dette er tid for takk og for ettertanke om korleis politiske og sosiale og økonomiske forhold og rettar heng saman, og korleis alt handlar om verdiar som ei Grunnlov skal verne om og gi eit felles uttrykk for.

Fri til å tale, tru og tene. Det er eit godt tema for Den norske kyrkja sitt bidrag til Grunnlovsjubileet. Det kan på eitt vis seiast om kyrkja sjølv. Dei største endringane i Grunnlova er vel dei som skjedde i 2012 då paragrafane som regulerte Den norske kyrkja sitt forhold til Staten vart endra. Vi synest å ha oppnådd at medlemene ser at det er same kyrkja, men med ei ny ordning. Der er godt å få rydde opp i noko. Ein diskusjon som har vart omlag 150 år, vart ført til endes. Grunnlova i 1814 var inspirert av det gryande store opplysningsprosjektet i moderne tid. Til det hørde slutten på tanken om at makta er gjeven

Kongen av Guds nåde.

I 2012 er denne idehistoriske linja av det ein kan kalle sekulariseringa ført vidare. Staten styrer ikkje kyrkja, kyrkja bind ikkje staten. No er det gjort, om enn det er mykje arbeid att å gjere for å bli samde om gode ordningar som fordeler ansvar på beste måte og som får fram det eigenarta ved å vere ei folkekyrkje i Jesu Kristi namn. Men det finn ein nok ut av.

Temaet opnar ikkje minst for å sjå framover, for å svare på eit endå større spørsmål, som eg oppfattar står på dagsordenen på dette Kyrkjemøtet i fleire saker: Kva skal Den norske kyrkja vere med sin nye status og sine nye ordningar, i dag og i morgon, 200 år etter Grunnlova vart til? Og svaret er altså: Fri til å tale, tru og tene.

Kyrkja høyrer heime i det offentlege ordsiftet om kva som er god, rett og sann fridom, kva som høyrer heime i eit fritt demokrati tufta på kristne og humanistiske verdiar. Difor må det også på eit Kyrkjemøte handle om stat, om samfunn og det enkelte menneske, korleis einkvar kan vere fri, til å tale, tru og tene, her og andre stader i verda. Dette er kome til uttrykk i mange viktige diskusjonar og vedtak frå Kyrkjemøtet, t.d. om Samefolkets plass i nasjonen, om vern om skaparverket, om kyrkja si forplikting til å delta i den verdsvide kyrkjefellesskapen og vårt felles misjonsoppdrag, og det skjer i viktige drøftingar av menneskerettar.

Er det noko ein kan og skal seie med stor tyngde og trykk ut frå Skrift og vedkjenning, er det at kyrkja skal setje menneske fri. Frie som tilgjevne syndarar. Frie til å leve i fellesskap der ein held saman og kan styrkje kvarandre. Frie til å vere seg sjølv, til å møte dei utfordringane og vanskane livet byr på, til å prøve å finne ein veg framover. Det er grunn til grave litt djupare i det kyrkjene har saman, for å finne denne vegen.

Frie pilgrimar på veg mot rettferd og fred

Når de har bede meg om å gje innspel til kyrkja sin refleksjon og bidrag ved eit slikt vegmerke for land og folk, finn eg det naturleg å spørre korleis temaet for dette jubileet heng saman med det som er formulert som visjonen for Kirkenes verdensråd dei neste åra: Å vere pilgrimar saman for rettferd og fred.

Å vere pilgrim, i konkret forstand eller i ånda, inneber nettopp å vere fri frå mykje som ein ikkje treng ha med seg. Då gjeld det å vere fri til å skilje stort og smått, til å fokusere på det som verkeleg betyr noko. Paulus formulerer desse verdiane slik: «For Guds rike er ikkje mat og drikke, men rettferd, fred og glede i Den Heilage Ande» (Rom 14,17).

Å vere pilgrim er å vere på veg mot det heilage. Det kan skje gjennom reiser til heilage stader, der heilage kvinner og menn har levd, gjort eller sagt noko som har varig verdig og inspirasjon for komande slekter. Stundom er dei gravlagde der. Det kan skje ved at ein også vandrar gjennom natur og landskap, stader og byar. Der utfaldar livet seg, som Gud, den heilage, har skapt, synleg for den som er undervegs.

Å vere pilgrim på veg mot det heilage kan også vere å vere på veg mot forandring, endå til å ta oppgjer med seg sjølv, og spørre korleis ein kan leve eit liv som er sterkare uttrykk for det gode og heilage.

Korleis kan vi vere frie og frimodige kristne, på veg mot det heilage? Dette heng nøye saman. På leit etter det heilage søker ein det gode, det Gud vil, rettferd og fred. "Alltid freidig hvor

du går veie Gud tør kjenne"... "Aldri redd for mørkets makt, stjernene vil lyse. med et fadervår i pakt, skal du aldri gyse." Aller tydelegast kjem det fram i Fadervår, bøna som bind alle kristne saman, kvar einaste dag, i alle land, generasjonar og konfesjonar. Den uttrykkjer kjerna i pilgrimslivet på veg mot det heilage: Lat namnet ditt helgast. Vi er på veg mot Guds rike, og ber om at det vert synleg nettopp her vi er, ved at det gode skjer: Lat riket ditt koma, lat viljen din råde på jorda så som i himmelen. Gi oss det vi treng på den vegen, til neste etappe: vårt daglege brød. Og fri oss frå det som tyngjer oss, som heldt oss attende: Og tilgjev oss vår skuld, slik vi og tilgjev våre skuldningar. Lat oss finne ein veg vi er i stand til å gå, med våre begrensningar: Og lat oss ikkje koma i freisting, men frels oss frå det vonde. Og perspektivet er tid og æve, i ærbødig tillit til Gud som er som ein mor og ei far for all sin skapning: For riket er ditt og makta og æra i all æve. Amen.

Når vi i økumeniske samlingar ber den bøna Jesus lærte oss, seier vi ofte: La oss be på det språket vi fyrst lærte den. Morsmålet er ofte hjartespåket. Og bøn er fellesspråket for pilgrimar som lengtar og stundar etter den rettferd og fred Gud kan gje. Difor er tru og handling to sider av same sak.

Men det er ein annan dimensjon ved det heilage som vi ikkje skal sjå bort frå når vi spør kvar vi er på veg. Vi kan kome til å spore av om vi i vår frie søken etter det heilage, blir for fokusert på historie og stader. Eller når vi søker det heilage livet kan vi bli for fokusert på oss sjølve, det mislukka eller det vellukka. Matteus-evangeliet viser at Jesu kall til å følgje han som disippel på hans pilgrimsveg, ikkje berre var å vere med Jesus mot Jerusalem. Det var også å vere viljug til å vere med Jesus og møte det heilage endå til i tragedien, ein tragedie dei sjølve vart ein del av.

Kristen teologi har alltid vore og vil alltid vere ein krossteologi, som viser oss Gud som tar kampen med synd, løgn, maktmisbruk og urettferd heilt til det ytterste, til den mest vanærande død. Det er i den krossfeste sitt ansikt vi også ser det mest heilage i denne verda: Gud som lir for verdas synd og skuld, for å frigjere oss frå denne makta og denne lagnaden, i fullstendig solidaritet med dei som er offer og lir urett.

Vegen vidare går gjennom døden, til ei opa grav, men så - tilbake til Galilea, og med eitt klart bod: Gå ut! Der er vegen for dei som følgjer Kristus.

Gud er hjå dei som er sjuke, i fengsel eller svoltne og tørste. Jesus seier jo at det er der vi vil finne han, ofte utan at vi skjønner det (Matt 25). Det er eit uvanleg, og nesten utruleg Gudsbilete som vert formidla i den krossfesta og oppstandne. Det er i den andre sitt lidande ansikt at vi møter det heilage, seier den jødiske filosofen Levinas.

Difor må pilgrimar for rettferd og fred alltid vere på veg til heilt andre stader enn dei mange vil tru er verdt å besøkje. Sannsynlegvis er det svært nær deg. Overalt er det menneske som strevar med livet, med seg sjølv, med urett, med sjukdom, med einsemd, Det inneber å spørre etter ein veg framåt, som pilgrimar, audmjukt og med tillit, med vilje til oppgjer og endring.

Vi spør ikkje ut i lufta. Vi spør inn i ei konkret norsk historie og konkrete utfordringar i norsk samfunnsliv og kyrkjeliv i dag og i morgon. De drøftar fleire av dei på dette møtet. Vi spør inn i eit samfunn som har vorte sekularisert, både formelt i skiljet mellom religion og stat, og med færre og kanskje meir utydelege uttrykk for at kyrkja si Gudstru pregar det mange tenkjer og gjer. Vi spør inn i ei verd der menneske er alt vorte nøydd til ufriviljug å forlate

det dei har på grunn av klimaendringane. Vi talar inn i eit samfunn og ei verd med brotne relasjonar og uvisse om framtida. Vi spør inn i ei verd der fødde og ufødde liv er truga. Vi spør inn i ei verd der menn og kvinner, vaksne og barn, ofte ikkje har like rettar. Vi spør som del av eit verdsvidt og økumenisk fellesskap av kyrkjer, eit fellesskap i tru og liv.

I KV sitt siste dokument om misjon «Saman mot livet», tek ein nettopp opp korleis misjon ikkje er berre ei rørsle frå sentrum til utkanten og til dei marginaliserte, men vel så mykje misjon frå det marginale og ved dei marginaliserte. Realitetane er jo ofte også at trua på både Gud og fridom kan vere vel så sterk mellom dei som kan kallast «marginaliserte». Dette perspektivet er difor både teologisk og strategisk nødvendig.

Paven har uttrykt det ved sitt pavenamn Frans, og i det han seier i talar og det vi snakka om då vi møttest nyleg: Vi må ut, vi må gå ut, der menneske er, der livet er. Det er der Kristus er. Og vi har det beste å gå med. Han tykte dette fokuset på pilgrimslivet for rettferd og fred var ein god ide. Vi har «evangeliets glede», som han kalte sitt viktige skrift i fjor. Fridom og glede høyrer saman.

(Eg hørde nettopp at den nye direktøren for Verdensbanken ville ha dette økumeniske slagordet «a preferential option for the poor» som hovudperspektiv på deira arbeid dei neste åra, og ha eit sterkt samarbeid med trusbaserte organisasjonar for å skape forståing for nettopp det. Eg skal møte han i juni for å drøfte kva KV kan bidra med i så måte).

Fri i trua på Gud

Det er rett og rimeleg at Den norske kyrkja stoppar opp ved dette høvet og spør korleis vi no skal bruke vår fridom til å bidra til fridom. Korleis kan vi tale om fridom utan å verte overfladiske, libertinistiske? Kan trua på Gud i eit sekularisert Noreg, eller endå til i ein etter-sekular fase, bety noko for vår og andre sin fridom?

Det som skjedde i 1814 var ei krise, og starten på ei endring. Krisa var også ei tillitskrise. Preika av slottsprest Pavel i Akershus slottskyrkje 25. februar 1814, som er publisert i samband med jubileet, ber sterkt preg av det. Den danske konge, som var øverste styresmakt for Noreg, hadde ikkje berre havna på den tapande side i ein krig Noreg ikkje deltok i, men også gjeve bort Noreg til den svenske kongen som del av fredsslutninga. Sverige var det einaste landet Noreg hadde vore i krig med dei siste hundreåra.

I denne tillitskrise oppstår det behov for å skape ein ny tillit, bygd på ei eit fellesskap som ville ta ansvar saman. Dette var tid for å skape ei ny plattform, og særleg ein del lekfolk fann nye tankar om fridom, brorskap og likskap i amerikanske og europeiske samtidsdokument.

Det var mange stader ikkje andre eigna hus og samlingsplassar enn kyrkja for å gjennomføre valet til riksforsamlinga, og det var ein tilit til at det som skjedde i kyrkja var offentleg og etterretteleg.

Men kyrkja hadde også eit anna bidrag til fridom og tillit. Det kjem til uttrykk i den spesiell preiketeksten som var vald for gudstenesta den dagen dette valet skulle haldast, den 25. februar. Salme 62, 8-9: «Mi tilflukt er hos Gud. Lit alltid på han, de folk, aus ut dykkar hjarte for han! Gud er vår tilflukt.»

Denne teksten er ein kjær og sterk tekst for mange, og kan vere god å lese i mange slags

livsfasar. Tilliten til Gud er trua si kjerne. Og er det noko eg har lært mykje om i møte med kristne menneske i svært ulike kontekstar, så er det kva det betyr å be saman og for kvarandre, og ikkje minst få «ause ut» for Gud det som fyller hjarta. Kvar for seg - og ikkje minst saman. Teksten frå Salme 62 startar med orda «Berre hos Gud er eg stille, frå han kjem mi frelse». Og det heldt fram slik: «Berre hos Gud». Dette er truas ekko til det fyrste bodet: Du skal ikkje ha andre Gudar enn meg. For som det heiter i innleiinga til bodet i 5 Mos 5,6: "Eg er Herren din Gud som førte deg ut frå Egypt, ut frå slavehuset." Det fyrste bodet er eit bod som skal frigjere oss frå å måtte ha andre gudar, andre herrar, frå å vere under andre makter.

Eit av dei viktigaste skriftene i Bibelen for å utmeisle vår forståing av den kristne fridomen, som ein fridom i fellesskap, er Paulus sitt brev til romarane. Det er ein gjennomgåande og djuptgripande teologisk refleksjon for å svare på konkrete livsspørsmål. Det kjem fram om ein les brevet som heilskap. Dei fyrste og dei siste delane viser godt kva Paulus vil ha fram. Då ser ein at han svarar på kvifor og korleis menneske som er djupt ulike, i dette tilfellet ulike Kristustruande, jødar og «heidningar», kan vere frie til å akseptere seg sjølve og kvarandre, og godta at noko kan vere ulikt. Her talar ein ikkje om ulik smak og menyar, men ulike tradisjonar og dermed overbevisning om kva som er rett og gale, heilagt og uheilagt, i spørsmål som er viktige for begge partar. Det er moegeleg om ein vert frie til å fokusere på det som verkeleg er innhaldet i Guds rike, og frie til å la omsynet til den andre vege tungt: «For Guds rike er ikkje mat og drikke, men rettferd, fred og glede i Den Heilage Ande» (14, 17).

Eit anna uttrykk som også samlar opp tankegangen i brevet, er eitt av mine favorittvers i heile Bibelen: «Ta difor imot kvarandre som Kristus tok i mot dykk, til Guds ære» (15,7). Det handlar om korleis vi kan ære Gud ved å vere frie i eit inkluderande fellesskap.

Då er det nødvendig å finne ut kva prinsipp, kva lov, vi kunne seie grunnlov, som kan gjere menneske fri. «Så er det då inga fordøming for dei som er i Kristus Jesus. For Andens lov som gjev liv, har i Kristus gjort deg fri frå lova til synda og døden. Det som var umogeleg for lova, sidan ho sto makteslaus fordi vi er av kjøt og blod, det gjorde Gud.» (8,1-3). For å kome dit, startar Paulus nettopp resonnementet i Gud, og i det fyrste budet (kap 1 og 2).

Lesarane har alle kome til kort overfor dette og i praksis kome til å dyrke andre gudar. Dei gjer «slikt som ikkje sømer seg, allslags urett, umoral og lyst til å eiga meir, vondskap» og det er ei lang liste - inkludert at dei er «hovmodige og skrytande» (1,28ff). Slik vert dei alle inkluderte i same bilete: «Difor har du ikkje noko å unnskylda deg med, du menneske som dømer, kven du så er.» (2.1) Alle står utan ære overfor Gud. Heller ikkje overfor kvarandre er det noko å vere hovmodig for.

På den bakgrunnen kan Paulus vise at fridomen ligg i at Gud er Gud, og at det er berre Gud som er Gud. Det er berre Gud som dømer. Og det er berre Gud som kan frigjere gjennom Kristus. Fridomen kyrkja formidlar er frigjeringa menneske kan ha om vi i tillit til Gud fylgjer det fyrste bodet og let Gud vere Gud. Dette bodet kan oppfyllast i tru på at det er Gud som møter oss i Kristus Jesus. Kristus oppfylte det fyrste bodet, og var viljug til å overgje alt til Gud, til å gje alt i kamp mot urettferd, løgn, undertrykking, synd og død. «Men ufortente og av hans nåde blir dei kjende rettferdige, frikjøpte i Kristus Jesus» (3,24) I Kristus kan ein verte fri til å tru på Guds lovnader, slik som Abraham gjorde. Det er i tru på Gud som reiste Kristus opp frå dei døde - fri frå dødens oppslukande makt (4,24). Vi kan verte fri frå vår felles arv til å vere bunden av synd, ein arv vi har frå det fyrste menneske (kap 5), frigjorde frå synda til å tene rettferda, frie frå lovas krav og frie til å tene kvarandre (kap 6, 7 og 8). Vi

kan verte frie til å la livet vere eit heilagt offer for Gud, frie til å leve annleis, frie til å bli omskapt ved å få eit nytt sinn, frie til å bidra til rettferd og fred i samfunnet - endå til gjennom å betale skatt. Difor frie til å la vere å dømme andre (kap 14) om dei gjer noko anna enn ein sjølv, frie til å vere sterk ved å ikkje bruke sin styrke mot den andre. Det handlar endå til om å vere frie til å vise økonomisk solidaritet med andre (15).

Heile resonnementet startar altså i det fyrste bodet. Ein må la Gud vere Gud. Og det neste store poeng er at difor står vi likt, for «Gud gjer ikkje forskjell på folk» (2,11). Vi er forskjellige, men vi skal ikkje gjere forskjell på folk. Alle treng å bli sett med Guds auge. Vi er skapte i Guds bilete, vi kan bli gitt Guds rettferd. Det, og ikkje det vi har fått til eller ikkje, eller kven vi er til forskjell frå andre, definerer vårt verd.

Eit fellesskap som verkeleg talar og trur evangeliet er frigjerande. Vi treng ikkje andre gudar, vi treng ikkje andre frelsarar, vi treng ikkje vere hovmodige eller smålege overfor kvarandre, vi treng ikkje skule på ulikskap og la usemje få det siste ordet om vårt fellesskap. Overfor Gud er vi alle like. Det er grunn til å vere audmjuk på eigne vegner og frimodig på vegne av det fellesskapet, det frigjerande fellesskapet som vi - ja, nettopp: tilhøyrer. Å høyre til Kristus, å høyre til i eit fellesskap som ikkje er bygd på kva vi får til og våre oppfatningar eller domar om oss sjølv og om andre, er frigjerande for oss og for vår haldning til andre menneske. For ein kan ikkje gjere skilnad på folk om ein trur på vår frelsar, Jesus Kristus. Gud gjer ikkje det. Difor kan vi følge Kristus, «som vart ein tenar (diakonos) for dei omskorne for å vise at Gud talar sant, og for å stadfeste dei lovnadane fedrane fekk, men og for at heidningefoka skal prisa Gud for hans miskunn» (15,8-9).

Den kristne fridomen er til for livet med andre, for å ære Gud.

Dersom Den norske kyrkja framstår som tolerante og inkluderande fellesskap, sette fri av Guds nåde i Kristus, fri til å søkje Guds vilje, fri til å vere seg sjøve og til å tene andre, så er det til Guds ære.

Dersom det økumeniske fellesskapet, lokalt, nasjonalt eller internasjonalt, utfaldar det som foreinar oss i Kristus, og skaper rom for det som er annleis hjå kvarandre, så er det til Guds ære. Dei fire nøkkelorda i Den norske kyrkja sin visjon: Open, vedkjennande, misjonerande og tenande høyrer difor på det næraste saman, og må forståast saman. Kanskje utdjupinga av «vedkjennande» skulle seie noko om å ære Gud saman?

Fridom til å tale og tru ulike stader i verda

Eg er både audmjuk og stolt når eg tenkjer på korleis Den norske kyrkja med ulike aktørar og organisasjonar har talt og handla for andre sin fridom. Kirkenes verdensråd har både blitt styrka av desse bidraga og vore ein inspirasjon for det som har skjedd i Noreg. Den norske kyrkja har på mange måtar og på ulike tider vist at ho var og er fri til å tale, tru og tene folk og land. I dei seinare år har mykje skjedd gjennom deltaking i internasjonale, økumeniske organisasjonar, og samarbeid med andre kyrkjer og aktørar. Noko har også skjedd i samarbeid med representantar for andre religionar. Det syner seg å vere både stadig meir relevant og viktig, om enn krevjande.

Kyrkja er ein del av det offentlege ordsiftet, der haldningar og oppfatningar vert danna. Der har kyrkja si kommunikative kraft - og makt, for den saks skuld. Den må nyttast nettopp for å arbeide for fridom ved å ta opp både grunnleggjande og aktuelle spørsmål om rettferd og fred.

Diverre ser ein at grunnleggjande menneskerettar ikkje er ei felles plattform for alle statar og nasjonar sitt lovverk og praksis. Fridom til å tale og tru er slettes ikkje til stades i mange land, og ikkje minst kristne, men også mange andre religiøse grupper, opplever det. Det er dramatisk, stundom talar ein med rette om forfølgning. Stundom er det ein del av eit større konfliktbilette, der religion er eitt av fleire element.

Eg har fått enorm respekt for korleis mange einskilde kristne og kyrkjer finn måtar å takle deira reelle ufridom på. Dei må både tale si sak, og tenkje på korleis dei gjer det slik at dei ikkje riv tryggleik og livsgrunnlag vekk under seg og sine. Ein representerer eit evangelium og eit fellesskap som kan skape eit fritt rom, både på det ytre og indre plan.

Kva kan eit internasjonalt kyrkjeleg fellesskap gjere i møte med forbrukarsamfunnets krav og dynamikk, i møte med urettferdig fordeling og store økonomiske skilnader? Eg fekk spørsmålet frå tyske teologar og kyrkjeleiarar i ein debatt nyleg, der vi drøfta kva vi meiner med «rettferdig vekst». Vi vart samde om at kyrkja skal - der ho er, lokalt, nasjonalt, internasjonalt - setje menneske fri til å tru på Gud, til å halde det fyrste bodet, til å ikkje ha andre gudar, og på den måten vere fri til å tene Gud og menneske, og slik halde alle dei ti boda.

Dei siste månadane har verdas yngste stat, Sør-Sudan, opplevd å miste mykje av sin fridom, etter å ha kjempa seg til fred. Ikkje minst støtta av Noreg og norske organisasjonar. Dei har fått sjølvstende, men har no opplevd at dei manglar internt gjensidig tilit, dei manglar no fridom frå vald og frykt. Forferdelege scener frå drap og massakrar har blitt omtalt. I dette er kyrkjene og kyrkjeleiarane mellom dei få som har klart å behalde ein fridom til å sjå bak konflikten og tale interessene for heile nasjonen. Saman med mellom anna Kirkens Nødhjelp og vi i KV prøvd å samle kyrkjeleiarar og bidra til at dei har ein reell plass ved forhandlingsbordet i Addis Abeba desse dagane, og der kan tale med tydelege, men konstruktive ord på vegne av alle folkegrupper i nasjonen om ei felles framtid med fred, fridom og håp. Det er vårt kall å fortsette å be og arbeide for folket og kyrkjene i Sør-Sudan i denne tida, også når media har gløymt kva som skjer der. Eg vil spesielt minne oss på å hugse i bøn vår eigen Hilde Frafjord Johnsen, som leier FN sine svært krevjande operasjonar der.

I Pakistan slit både kristne og muslimar med at det er lover mot blasfemi som forgiftar relasjonane mellom menneske, då dei kan nyttast til å angi andre og skape ulevelige situasjonar for enkeltpersonar og familiare deira. Religiøse ekstreme grupper undergrev i fleire land med sine valdshandlingar eit fredeleg liv med fridom og rettferd, både for kristne og andre. I nokre land er det lover eller offentleg praksis som gir begrensa religionsfridom. Det er viktig å tale mot dette, men også å gjere det på måtar som ikkje gjer situasjonen endå meir tilspissa og vanskeleg for dei det gjeld mest. Å halde fram med å vere kyrkje, å vere til stades i solidaritet med sine, er ofte den sterkaste tale. Stundom har eg også sett uttrykk for ein indre fridom i slike situasjonar som har forundra og inspirert meg.

I desember besøkte eg kyrkjene i Sør-Afrika i samband med minneseremoniane etter president Nelson Mandela. Dei ville gjerne at det internasjonale kyrkjefellesskapet skulle vere synleg til stades ved dette høvet. Det var med audmjuk og stoltheit eg såleis representerte også Den norske kyrkja og den norske innsatsen for å overvinne apartheid-systemet og regimet. Kyrkjene hadde ved dette høvet oppgåver i å yte pastoral støtte og hjelp til familien, og til eit sørgjande folk, og eg vart beden om å delta på ei av dei daglege kveldsbønene dei

organiserte i Mandela sin heim. Det enorme perspektivet «The long walk to freedom» vart på ein forunderleg måte kopla saman med det heilt nære og menneskelege i kyrkja si rolle ved enden av livsvegen.

Det var viktig for KV og medlemskyrkjene å stå saman med han og dei sørafrikanarane som kjempa mot rasediskrimineringsstyret. Men kyrkjene vart utfordra på kva det vil seie å stå for dei heilt grunnleggjande verdiane vi sjølv hevdar å ha - om likeverd og grunnleggjande menneskerettar.

Mandela kom sjølv og takka for støtta, også til kyrkjene i Noreg i samband med fredsprisutdelinga i 1993, og mellom anna på generalforsamlinga for KV i Harare i 1998. Etter sin død utfordrar hans livsverk framleis. Er vi viljuge til å gå ein veg til fridom - ikkje minst for andre - sjølv om den måtte bli lang? Er vi viljuge til å gjere det med dei verdiane fred og rettferd inneber? Knappt nokon har betre enn han formulert og vist med sine sterke haldningar i sin praksis at rettferd kan vinnast med middel som også kan skape fred. Og han med fleire har vist at den kristne bodskapen om tilgjeving faktisk er frigjerande og kan skape noko nytt for alle.

Vi er ikkje åleine om kallet til å vere frie til å tale, tru og tene. Det kan vere godt også for oss å sjå det. Vi tilhøyrer eit fellesskap som kan gi oss rette perspektiv og proporsjonar i det vi tek opp.

Fri til å tale for andre sine rettar: Menneskerettane og Grunnlova

Det internasjonale samfunn har utvikla og etablert begrepet «menneskerettar», og formulert dei i konvensjonar og traktatar. Dette har ikkje minst skjedd etter dei store krigar, folkemord og urett mot folkegrupper som ramma så mange uskuldige i det 20. hundreåret. Korleis skal ein forhindre at noko slikt skjer igjen? Kirkenes Verdensråd med sine organ og personar har vore med i utformingane av nokre av desse viktige paragrafane. Og vi er involverte dagleg i korleis desse rettane skal verte reelle, for menneske i ulike livssituasjonar og delar av verda i dag.

Vi ser diverre også at det er ikkje gitt at alle oppfattar dette som verkeleg universelle rettar, vi ser at statar ikkje tar ansvar for å verne om rettane for alle sine borgarar. Og ein ser endå til at religion kan nyttast som argument for å halde desse prinsippa unna det som statar skal blande seg inn i, og la t.d. familien eller religiøst fellesskap bestemme kva rettar t.d. kvinner og barn skal ha. Menneskerettar som uttrykk for grunnleggjande kristne verdiar må vi som kyrkjefellesskap igjen arbeide meir med, både i dialog mellom medlemskyrkjer og i møte med religiøse dialogpartnarar. Vi arbeider no med korleis KV kan gjere dette til eit satsingsområde i den komande periode. Til dette er Den norske kyrkja og andre organsiasjonar i Noreg sine bidrag av stor verdi.

Menneskerettar og menneskeverd er ikkje berre relevante problemstillingar i Den norske kyrkja sitt engasjement i andre land. Det er også grunnlaget for lover og kriterier for beslutningar i vårt eige land. Mellomkyrkjeleg råds menneskerettsutval har utarbeidd ei svært grundig, reflektert og aktuell gjennomtenkning av mange av desse spørsmål i ein rapport i ei sak til dette kyrkjemøtet. Det vil vere eit svært nyttig dokument for mange andre når det føreligg i engelsk omsetjing. De kan ha grunn til å vere stolte av at de har eit så viktig temafelt for menneske her og elles i verda på dagsordenen for Kyrkjemøtet nettopp i 2014. Det gjeld både å samle seg om verdiane bak menneskerettane og finne konkrete uttrykk for

dei i lover og ordningar, og å ha ansvarlege drøftingar av korleis ein skal forstå ulike rettar i høve til kvarandre. Men dokumentet får også godt fram at kyrkja både skal fremme rettar og vere med på å bere ansvaret, pliktene, vi og alle har. Og kyrkja sitt kall til å tene i kjærleik går vidare enn noko menneskerettar kan definere.

Det står i den nye paragraf 2 i Grunnlova at statens verdier framleis byggjer på vår humanistiske og kristne arv. Det står også at Grunnlova byggjer på menneskerettane.

Utvalet som var oppnemnt av stortingets presidentskap for å sjå på nettopp denne problemstillinga, leia og sidan oppkalla etter no avdøde Inge Lønning, kom med omfattande forslag til korleis Grunnlova skal seie kva menneskerettane faktisk er. Det er bra at vi seier at Noreg har forplikta seg på dei. Slik sett vil ikkje forslaget endre rettstilstanden i Noreg, men det viser korleis ein kan gjere det synleg og tydeleg kva for verdier vi ha. Dette forslaget står på dagsordenen i Stortinget dei næraste vekene, og vil vere viktig for korleis Noreg no uttrykkjer sine felles verdier i sjølve Grunnlova.

Generelt er det både relevant og viktig at kyrkja engasjerer seg i kva som er dei berande prinsipp og uttrykk i ei Grunnlov. Men det er ikkje minst to sider ved denne tematikken som skulle begrunne at Kyrkjemøtet ved eit høve som dette jubileet engasjerer seg i saka. For det fyrste er det eit unikt høve til å seie at dei verdiane som kjem til uttrykk i menneskerettane faktisk er dei verdier vi med rette kan og skal identifisere som ein kristen og humanistisk arv. Dette er eit utmerka utgangspunkt for å gje dei nye uttrykka «kristen og humanistisk» i Grunnlova ei forståeleg meining og eit tydelegare innhald i same grunnlovsteksten.

For det andre er det ei god sak for kyrkja å støtte at ein Grunnlovstekst som skal vere ein referanse for alle innbyggjarar og aktørar i det demokratiske Noreg, faktisk konkretiserer meir kva det vil seie å tale om fridom og like rettar for alle. Det gjeld fridom til å tale, tru og meine, altså alle politiske og religiøse rettar. Men det er også sterke uttrykk for økonomiske og sosiale rettar som er nødvendige for gode livsvilkår, skulegang og deltaking i arbeidslivet. Det er rettar som gjer at det er reell meining å snakke om felles demokratiske målsetjingar som likskap, om rettferd, om fred, i eit samfunn som tek ansvar for alle sine innbyggjarar.

Det kunne vere eit viktig uttrykk for kyrkja sin bruk av fridomen til å tale, tru og tene at ein no legg vekt også på desse endringane, slik som ein gjorde for grunnlovsendingane for kyrkja sin eigen status. Det er kyrkja si oppgåve å tale for dei rettar som tener alle menneske. No er det ein historisk sjanse til å støtte at vår felles Grunnlov skal uttrykkje heilskapen og substansen i menneskerettane for alle menneske som er i Noreg. Det er tale om å sikre at det vernet menneskerettane skal gje også innan norsk lov, verkeleg er eit sikkert og haldbart vern for dei som treng det, og ikkje berre sikra av lover som kan endrast når som helst.

Fri til å tale, tru og tene: Folkekyrkja sine oppgåver frå dag til dag

Til slutt: Temaet for kyrkja sitt engasjement i dette grunnlovsjubileet peikar rett mot samanhengen i visjonsdokumentet for Den norske kyrkja, og mot dei konkrete oppgåvene kyrkja skal arbeide med, lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Men eit jubileum som dette gjev eit godt høve til å tenkje over kva det nye ordet i Grunnlova, «folkekyrkje», skal innebere, teologisk, strategisk, og, ja, la oss seie: Folkeleg.

Svaret på spørsmåla vi drøftar må finnast nettopp i dei daglege oppgåvene kyrka utfører, i forkynning og sakramentsforvaltning, i gudstenester, gravferder, i diakonalt nærver og innsats, i trusopplæring, i forbøn og sjelesorg, i musikk og andre kulturuttrykk, i sorg og fest,

i organisatorisk arbeid i rådsorgan og i daglege tenester og embetsoppgåver, i å tale andre si sak og å gje bidrag til det offentlege ordskifte, i alt det som uttrykkjer kyrkja sine oppgåver og eigenart som institusjon og som fellesskap. Det er i alt dette menneske kan finne sin veg til fridom og frimod, til fellesskap og framtid. Det er i den konkrete formidling av evangeliet at det får form og meining, blir mitt og ditt, slik at vi kan bidra som enkeltmenneske og fellesskap inn i nasjonen og verdas liv.

Og min observasjon og mi tru er at det er jo det som faktisk skjer. Vi må ikkje underslå kor viktig det jamne arbeidet i kyrkja er. Og kven har sagt at det skal vere enkelt? Ofte er det krevjande vi gjer også det viktigaste.

Alt det vi seier om kyrkja i truvedkjenninga er frigjerande i rett forstand. Vi er èi, heilag, allmenn og apostolisk kyrkje. Vi er fellesskapet om dei heilage handlingar og av dei heilage som formidlar forlating for syndene og vona om det evige liv. Vi tilhøyrer det heile, verdsvide fellesskap som deler den felles kristne tradisjonen gjennom tidene, men som også er eitt fellesskap her og no, der vi er. Vi har ikkje funne opp kyrkja, ho er ei gåve til oss og til det folkefelleskap og det fellesskap av ulike folk vi tilhøyrer, i Noreg og internasjonalt. Vi er apostolske, i den forstand at vi byggjer på oppdraget og fridomsarven frå apostlane. Vi er sende ut, av Jesus sjølv, til dei som treng det frigjerande evangeliet, på veg mot Guds rike med si rettferd, fred og glede.

Får Kristus frigjort oss, kan vi gå vidare frå ein slik milepæl som dette jubileet med større frimod. Dersom vi kan bli frigjorde til å vere oss sjølv, utan å vere oss sjølv nok, kan vi verkeleg vere ei fri folkekyrkje i Noreg.

Frie til å tale, tru og tene. Til Guds ære

Biskop Laila Riksaasen Dahls preken i Søm kirke søndag

06.04.2014.04

4. s. i fastetiden

Tekster: 1 Mos 22, 1-14; Joh 11, 45-53

Prekentekest: Hebr 4, 14-16

Fra mørke til lys! Vi sitter i Søm kirke. Vi opplever kunstneren Kjell Nupens praktfulle utsmykning av denne kirken. Vi formelig hører at kirkerommet roper: «Fra mørke til lys!». Det finnes en vei fra mørke til lys! Vi, som bor i mørke, skal kunne få tre fram for lysets trone! Framfor nådens trone. Det handler hebreerbrevsteksten om. Mottakerne av det brevet den gang, og enda mer vi i dag, er ikke de første som får trede fram for den tronen. Vi har en forløper allerede i gammeltestamentlig tid, som fikk se Herren på hans trone og trådte fram for ham. Det er profeten Jesaja. Han hadde et syn i Herrens tempel. Og hva fikk han høre framfor tronen? «Din skyld er tatt bort, din synd er sonet!» Det budskapet skulle han gå ut i verden med.

Det skal vi som kirke gå ut til verden med i vår tid! I en tid som spør: «Hvor er Herren?» og «Hvor er hans trone? Har han noen trone?» I vår tid er Herren detronisert, tronen er borte, bare skylden er tilbake. Det finnes en trone nå også, i form av et dommersete. På den tronen som dommer sitter mennesket selv. Og fordømmer seg selv. Eller bortforklarer. Skylden består. Følelsen av skyld likeså.

Ut i denne verden skal vi gå! Og gjenreise for menneskene Herrens trone! Vi skal forkynne at »Du menneske, du er ikke alene, og du er ingen tilfeldighet- Det finnes en Gud som er din skaper; du er Gud-villet! Og denne Gud vil gå med deg.« Dommeren er en medvandrer. Han ble en medvandrer i Jesus Kristus. Ja, han ble mer, han ble den som sonet vår synd og tok bort vår skyld. Han ble din og min forsoner. Fordi vi har en Gud som er vår Far og som er Frelserens Far. Vi har en Gud som ga sin Sønn. Vi har Jesu Kristi Far, han som ikke ga seg selv den løsningen som Abraham fikk slik at han slapp å ofre sin sønn. Gammeltestamentteksten for i dag er en av de sterkeste tekstene vi har: Abraham og Isak på vei til offerstedet. Situasjonen er skildret brutalt enkelt i setningen: «Så gikk de sammen, de to.» (1 Mos 22,8) I fastetiden minnes vi også Far og Sønn på vei til offerstedet, til Golgata. Jesus er den som utfører forsoningen, og som er offerlammet.

Derfor skriver hebreerbrevets forfatter: «Vi har en stor øversteprest». Og han finner forbildet i GT. For folkets øversteprest brakte folket forsoning hvert år, ved å gå inn i Det aller helligste og frambære sonoffer for folkets synder. Gud ga et mønster i den gamle pakt. Jesus som øversteprest betyr at han har gjort opp for alle våre synder. Han har gått inn, ikke i Det aller helligste, men gjennom himlene, det vil si fram for Gud. For oss. Og sonet vår skyld en gang for alle.

Dette har han gjort, og vi oppfordres til å holde fast ved det! Holde fast ved bekjennelsen, det betyr å bekjenne det for verden, med andre ord: Være en bekjennende kirke.

Vi skal med frimodighet forkynne dette også ut til en verden som for mange fortoner seg flat, uten Gudsdimensjon, uten Gud og uten håp i verden. Å holde fast ved bekjennelsen er å vitne om denne erfaring av virkeligheten: Gud finnes, Jesus kom inn vårt mørke, vi er elsket og tilgitt! Fordi Jesus døde for folket, for å bruke øverstepresten Kaifas sine ord.

Vi skal peke på at vi har en som har helet vårt Gudsforhold, som har stått i samme kamp som vi, som har kjempet og vunnet over alt nedbrytende og destruktivt, over døden selv. Det skal gi oss frimodighet.

Vi kan ha frimodighet på evangeliets vegne: Hvem har et budskap som oss? Hvem andre gir denne verden et håp; et håp som til og med går ut over død og grav! Jeg vet ikke om noen. Og det håpet er levende, det virker! «La oss holde urokkelig fast ved bekjennelsen av håpet, for han som ga løftet, er trofast.» Slik står det i hebreerbrevets kapittel 10.

Vi kan ha frimodighet på kirkens vegne. Vi er mer enn en innen-verdslig størrelse: Vi er formidlere av tilgivelse. Kirkens virksomhet er beskrevet som forsoningens tjeneste. Verden trenger den tjenesten. Vi mennesker trenger å bli forsonet både med Gud, med hverandre og med oss selv.

Vi kan ha frimodighet på egne vegne. DU kan ha det. Du er skapt til frimodig å leve ditt liv i visshet om at du er elsket av Gud, tilgitt av Gud, gitt tjeneste av Gud! Enten du er medlem av menigheten her i Søm, eller du er her i kirkemøtesammenheng. Gud har bruk for deg; for oss! Vi er kalt, hver enkelt av oss, til å utgjøre en forskjell i verden.

Det ble også Jesaja i sin tid kalt til. Han fikk se Herrens trone, og han fikk erfare den som nådens trone. Han svarte med å si: «Send meg!»

Vi som kirke er i Jesajas sitt sted. Vi skal gå for Gud! Og vi kan spørre: Hvordan skal vi få utrustning, krefter og Ånd til å gjøre det? Forfatteren av hebreerbrevet viser oss en vei i kapittel 12: «La oss legge av alt som tynger...med blikket festet på ham som er troens opphavsmann og fullender, Jesus.» Tenk på hvordan han var. Han reiste opp de små og de falne, han var radikal i sin livsførsel og i sin etiske formaning. Han lot seg ikke sette i bås. Han sjokkerte med sine utsagn om sitt forhold til Far, til Gud selv. «Jeg og Far er ett.» Han var så utålelig at han døde av det. Og ved oppstandelsen bekreftet Gud hvem Jesus var, bekreftet at han kom fra Gud.

Han gir frimodighet. Det handler om hvor vi fester blikket. Det handler om hva vi som kirke er opptatt av. Kristus er iblant oss! Det er utrolig, men det er frukten av hans oppstandelse. Han er iblant oss, i Ord og sakramenter. Han er i fellesskapet og gjør sin gjerning, hvis vi slipper ham til, tar imot hans Ånd og lar oss lede av ham. Hans Ånd lar oss tro at nåden gjelder oss. Han gir hjelp i rette tid. Vi får hjelp til å gå som oppreiste mennesker ut i verden som Kristi vitner.

Vi skal som kirke rope ut: Det finnes en vei for verden fra mørke til lys. Kristus har gått den for oss, ved å komme fra sitt lys til vårt mørke. Han vil gå veien mot lyset med oss.

Presentasjon av årsmelding for de sentralkirkelige råd 2013

Ved direktør Jens-Petter Johnsen

Kjære delegater – dere har alle fått Årsrapporten for 2013 tilsendt, og kjenner til Tilstandsrapporten fra Kifo – Stiftelsen kirkeforskning.

Disse publikasjonene gir til sammen et godt bilde av hva som skjer i vår kirke. Jeg vil i min orientering gi noen supplerende opplysninger, særlig på de sakfeltene der det er skjedd viktige ting etter årsskiftet.

Også styringssamtalene med alle bispedømmer nå i mars er et bakteppe for dette. Men la meg starte i en annen ende: Journalist og fripenn Sven Egil Omdal skrev om *Den brysomme kirken* i en kommentar som sto på trykk i flere aviser 1. mars.

Omdal trakk fram en rekke saker der kirken har stått fram og tatt stilling, for miljø og klima, for asylsøkere og fattige tilreisende, for undertrykte homofile og urfolk. Omdal skriver: «Når noen fryser, gråter eller er redd for den norske statsmakten, står det stadig oftere en biskop eller en kristelig generalsekretær i nærheten og tilbyr varme, trøst og kraftig protest.» Og han avslutter slik: «Når børsen herjer med verden, er det ekstremt oppmuntrende at protestene fra katedralen lyder stadig sterkere. En sann kirke må være ubehagelig for de harde, de griske, de likegyldige og de alvorlig mette. Oss.»

Stavanger Aftenblad har utstyrt kommentaren med en oppfordring til leseren om å si hva hun synes om kirkens brysomme engasjement. 80 prosent svarer ja til at kirken bør si sin mening om dette. Selv om 80 prosent av befolkningen neppe setter pris på en brysom kirke. De fleste av oss liker dessuten brysomheten best når vi kan slutte oss til budskapet. Men i Grunnlovsåret er det fint å få et utenfra-blikk som ser oss og som melder om en kirke som oppfører seg som om den er *Fri til å tale, tro og tjene*.

Medlemsutvikling og dåp

Den foreløpige årsstatistikken for 2013 fra Statistisk sentralbyrå slippes i midten av mars, og vi får alltid en del oppmerksomhet om tallene da. Ofte er dette en litt strevsom øvelse, for tallene har en tendens til å være synkende. Det er fristende å lete etter både reelle og kanskje mer søkte lyspunkter, og årets lyspunkt er at andelen konfirmanter har økt sammenliknet med 2012. Vi tror sammenhengen mellom trosopplæringen for øvrig og konfirmasjon har positive ringvirkninger.

De foreløpige tallene bekrefter ellers tidligere tendenser: *Andelen* av befolkningen som tilhører Den norske kirke går ned. Dette skyldes i stor grad at befolkningsøkningen er større i grupper av befolkningen som ikke tilhører Den norske kirke. *Antallet* mennesker som tilhører Den norske kirke er gledelig stabilt. Vi bør imidlertid følge dåpstallene nøye. Det er i dåpen Gud tar imot oss og frelser oss. Der innlemmes vi i den kristne kirke. Oppslutningen om dåpen er fortsatt høy blant Den norske kirkes medlemmer. Nærmere 80 prosent av medlemmene velger å døpe barna sine når de er små.

Ved sjuårsalderen er 86 prosent av medlemmenes barn døpt, ifølge Kifo. Men tendensen er at det ikke lenger er like selvsagt å velge dåp. Dåp er verken sosialt eller kulturelt nødvendig. Det er positive sider ved dette. Dåp er et valg, og for unge foreldre som velger dette, er det et positivt begrunnet valg. Kirken må holde fram og anerkjenne de positive begrunnelsene.

Lavere oppslutning om dåpen er bekymringsfullt da kirkens kontakt med både barnet og familien gjerne etableres med dette første møtet.

For ti år siden lå andelen døpte i prosent av fødte på 80 prosent, og dette tallet ser ut til å ha sunket til nærmere 62 prosent. Vi skal imidlertid være nøye med å presisere at vi her snakker om døpte i Den norske kirke. Et økende antall barn – og voksne – døpes i andre kristne sammenhenger. Den norske kirkes dåpstall er derfor ikke dekkende for døpte i Norge.

Mange av oss har erfart at dåpsfølgene er mye større nå enn de var tidligere.

Ofte fyller et enkelt dåpsfølge flere kirkebenker. Med flere dåpsbarn bidrar disse festklede til godt besøkte gudstjenester. Det er selvsagt svært gledelig at mange familier gjør dåpen til en festdag.

Men vi bør også være oppmerksomme på omkostningene: For noen kan forventningene til feiring oppleves krevende. Kanskje velger noen bort dåp fordi kravene til festlighetene rundt dagen blir overveldende.

I styringssamtalene har vi hørt eksempler på at førstelinjetjenesten ikke fungerer godt nok. Foreldre som ønsker dåp, opplever at det er vanskelig å komme i kontakt med kirken. Det er få dåpssøndager og lite fleksibilitet når det kommer til å finne datoer. Hvis dette er situasjonen, er det kritisk. Når folk kommer til kirke med sine nyfødte, skal de ønskes velkommen på en inviterende måte.

Dåp og dåpstall angår alle menigheter i Den norske kirke. Nedgang finnes i alle bispedømmer. Til dette trenger vi mer eksakt kunnskap om hvorfor noen foreldre velger dåp og andre ikke. Vi trenger også mer kunnskap om hvorfor ungdom – og voksne – velger dåp. Rekruttering til dåp henger nært sammen med konfirmasjonsarbeidet.

Vi ser at de som velger bort konfirmasjonen heller ikke velger dåp for barna sine. Og de som har en god erfaring med konfirmasjonstiden, velger å døpe barna sine. Det er oppmuntrende for oss at konfirmasjonstallet øker.

Dåpstall og medlemsutvikling har også vært tema for styringssamtalene mellom departementet, Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene nå i vår. Vi kan gjøre mye på nasjonalt og regionalt nivå, men det er uten tvil i den lokale menigheten de gode relasjonene må bygges - relasjonene som gjør at unge foreldre bringer sine barn til dåp.

Dåp må også løftes fram i folks bevissthet gjennom målrettede kommunikasjonstiltak. Sammen med folk fra flere av bispedømmene er vi i gang med å planlegge en større dåpsmobilisering.

Trosopplæringsreformen

En praktisk konsekvens av at dåp velges bort, er at barnet ikke automatisk blir invitert med i kirkens trosopplæring. Noen ganger kan menighetenes arbeid med trosopplæring tjene som motivasjon og begrunnelse for dåp.

Statsbudsjettet 2014 ga en økt tildeling på 83 millioner kroner til trosopplæring i Den norske kirke. Samlet tildeling er på 315 millioner kroner. Nå får alle menighetene penger fra reformen. Dette er en milepæl! Gjennom trosopplæringsreformen er kirken utfordret på en ny måte til å være kirke for alle døpte.

La meg også understreke betydningen av sammenhengen mellom trosopplæring for alle og kirkens kontinuerlige barne- og ungdomsarbeid.

Samvirke og samarbeid mellom barne- og ungdomsorganisasjoner og menigheter har vært et av kjennetegnene på vekst i dette feltet i mange tiår. Slik er det også i dag.

Kirkeordning

Kirkeordning og veien videre for Den norske kirke mer fristilt fra staten, er noe jeg også i år vil bruke litt tid på.

Det både paradoksale, men også fine, er at vandring på denne veien fordrer nær samhandling mellom staten, ved Stortinget og regjeringen, og kirken, ved Kirkerådet og Kirkemøtet. Situasjonen krever klokt kirkepolitisk arbeid begge steder. Og som Kirkerådets leder understreket i sin tale her i går: det er viktig at ånden fra kirkeforliket fortsetter å prege politisk håndverk og fotarbeid videre.

I likhet med endringer i Grunnloven, er endringer i kirkens ordning noe som bør ha bred tilslutning og virke samlende.

Kirkemøtet har lagt opp til at den videre prosessen planlegges som to faser, la meg starte med fase 1.

Fase 1: Kirkemøtet vedtok i fjor å be regjering og Storting om at det så raskt som mulig etableres et nasjonalt rettssubjekt for Den norske kirke og en overføring av arbeidsgiveransvaret for prester og de ansatte i de kirkelige råd. Denne bestillingen ekspederte Kirkerådet til regjering og Storting tidlig i mai 2013.

Etter valget i høst fikk kirke departementet politisk mandat fra den nye politiske ledelsen til å utrede konsekvensene av Kirkemøtets anmodning. Dette kalles i departementets språkbruk en forvaltningsreform for et tydelig skille mellom stat og kirke.

Tidslinjen fremover er slik at Kirkemøtet neste år, etter departementets plan, vil få en høringssak om de nødvendige endringer i kirkeloven. Endringer i kirkeloven ventes å bli vedtatt av Stortinget våren 2016 – og kan tidligst tre i kraft i januar 2017. Årets oppfølgingssak her på Kirkemøtet er saken om arbeidsgiverorganisering. Denne handler om å forberede at *rettssubjektet* Den norske kirke overtar som arbeidsgiver for virksomhetene som i dag er statlige.

Det handler om ca. 1300 prester og 300 tilsatte i bispedømmene og Kirkerådet. Det handler om alt fra hovedavtaler og tariffavtaler til pensjonsordninger og til administrative systemer når vi overtar alt økonomisk / administrativt arbeid fra staten.

Så til fase 2 – som dreier seg om ytterligere endringer i kirkens organisering og arbeidet for en mer kortfattet kirkelov.

Kirkerådet har kommet langt i å forberede et Veivalgs-dokument som det nyvalgte Kirkemøtet skal behandle i 2016. Forut for dette vil det i 2015 bli en bred høring. Saken om Den norske kirkes grunnlag, som vi behandler på dette Kirkemøtet, er den første start på arbeidet med ny kirkeordning i fase 2.

Kirkepartner

Den norske kirkes IKT-strategi har som visjon å samle hele Kirke-Norge til ett IKT-rike. Nå nærmer vi oss veldig.

Kirkens IKT-leverandør, Kirkepartner, er etablert og leverer IKT-tjenester til bispedømmerådene, Kirkerådet og Fellesrådet i Oslo. Fra august i år er vi klare til å tilby løsningen til stadig flere fellesråd.

Målet er å samle alle kirkelige organer i samme nettverk.

På innholdssiden har det også skjedd mye det siste året, takket være at vi er tilført betydelige økonomiske ressurser fra staten til å utvikle tjenlige løsninger.

Det dreier seg da om:

- Det første som går på lufta er nye nettsider for hele Den norske kirke. Kirkemøtet vil få en førpremiere her på mandag. Da skal dere få se de nye sidene til Moss kirkelige fellesråd og menighetene Moss og Jeløy.
- 2-veisintegrasjon mellom lokale fagsystemer og medlemsregisteret er etablert og i drift.
- Intranett som en ny felles arena for samhandling vil være klart i løpet av 1. kvartal neste år.
- Nye og enklere rapportering for trosopplæringen kommer i løpet av året
- Sak/arkivløsning vil bli tilgjengelig sammen med intranettet
- Stadig nye applikasjoner vil bli tilgjengelig fra Kirkepartner, f.eks. regnskap, lønn, personal ol.

En ny teknologisk plattform gir hele Den norske kirke en unik mulighet for samhandling og kostnadseffektiv drift. Dette er et kraftfullt virkemiddel når vi sammen skal utvikle innholdet i kirken, og sørge for best mulig organisering av kirken frem mot 2020.

Salmeboka

Etter mange års arbeid og vurdering av flere tusen salmer, ble ny salmebok lansert i oktober 2013 og tatt i bruk i mange menigheter 1. søndag i adventstiden. Nær 100 000 salmebøker ble solgt på slutten av 2013, og over 25 000 har gått ut fra forlaget så langt i år.

I en spørreundersøkelse blant proster, har vi spurt hvorvidt deres menigheter har tatt i bruk Norsk salmebok 2013. Med alle forbehold om at disse menighetene er representative, har nær 80 prosent avholdt menighetsmøte hvor de bestemte seg for å ta i bruk den nye salmeboka. Salgstallene tyder på at allerede halvparten av landets menigheter har tatt Norsk salmebok 2013 i bruk.

Evaluerings av gudstjenestereformen

Kirkerådet behandlet på septembermøtet saken «Status for gudstjenestereformen» (KR 32/13) og fattet vedtak med blant annet følgende punkter:

- Det utarbeides en veiledning med orientering og råd til menighetene vedrørende utprøving og bruk av den liturgiske musikken.
- Kirkerådet gir menighetene hjelp til å systematisere erfaringer med gudstjenesteformen.
- En evaluering av gudstjenestereformen legges frem for Kirkemøtet 2017.

På bakgrunn av dette er det sendt ut en veiledning med orientering til (menighets)rådene om den liturgiske musikken.

Det er satt i gang flere forskningsprosjekter knyttet til gudstjenestereformen. Ulike faginstusjoner samarbeider om et større evalueringsprosjekt. Her har Kirkerådet gitt midler og stilt spørsmål med tanke på å samle og systematisere erfaringer fra reformen ble startet.

Rekruttering

Kirkens fremtid er avhengig av at mennesker blir utfordret av kirkens tro og kjenner kallet til å formidle evangeliet. Det betyr at folk må se på kirken som en aktuell og attraktiv arbeidsplass. Kirken konkurrerer om arbeidskraften med en rekke offentlige og private virksomheter i et stramt arbeidsmarked, og det er mange utdanningsinstitusjoner som gjør seg lekke for ungdom som skal velge utdanning.

Det offentlige bruker mange titalls millioner årlig på rekrutteringskampanjer for å sikre fremtidens arbeidskraft til skolen, barnehagene, forsvaret og helsevesenet – samt realfagsdrevne studier. Kirken har så godt som ingen slike ressurser i dag.

En stor andel av presteskaper nærmer seg pensjonsalder. Utdanningene til diakon, kantor og kateket er små og sårbare. Dette er utfordrende og til dels alvorlig. Mange er opptatt av og har ansvar for rekruttering til kirkelige utdanninger og stillinger i Den norske kirke. Både arbeidsgivere, utdanningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner gjør mye viktig arbeid. Likevel ser vi altså at det er behov for å styrke dette arbeidet med en tydeligere og mer målrettet satsning.

Kirkerådet mener tiden nå er for en sterkere samlet ledelse av rekrutteringsfeltet. Vi må vi skape forståelse hos bevilgende myndigheter for at et helhetlig rekrutteringsansvar krever friske penger.

Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd rapporterer om en gledelig utvikling i skjæringspunktet mellom ungdomsarbeid og trosopplæring. Med både ungdomsrådgiver og trosopplæringsrådgiver på plass i Tromsø, har man nå kommet langt i å realisere nye tiltak som er forutsatt i Strategiplan for samisk kirkeliv.

Et samlingsbasert samisk kirkelig ungdomsarbeid ble etablert i løpet av 2013 med en kjerne av ca. 15 ungdommer som følger arbeidet.

Ungdomsledere derfra deltok på Nasjonal samisk konfirmasjonsleir. Denne nasjonale leiren ble arrangert for første gang 13.-16. mars i år. 19 konfirmanter deltok fra en stor bredde menigheter fra nord til sør.

At vi nå er i gang med dette, gir grunn til større optimisme. Det gir grunnlag for å bygge

konfirmantarbeidet videre ut og skaper en ny rekrutteringssituasjon for samisk kirkeliv.

Misjon

Kirkemøtet ba i 2012 Mellomkirkelig råd bringe impulser fra internasjonal og økumenisk misjonstenkning ut i menighetene. Dette ble fulgt opp gjennom å lage heftet «Misjon til forandring».

Mellomkirkelig råd og Samarbeid Menighet og Misjon reiser rundt til bispedømmer og deltar på arrangementer på teologiske læresteder.

I vår har en «misjonsturne» startet opp i Bjørgvin bispedømme. Turneen er et samarbeid mellom Bjørgvin bispedømme, Kirkens Nødhjelp, Samarbeid Menighet og Misjon og Mellomkirkelig råd. Når alle aktørene deltar *sammen* på disse arrangementene, får vi synliggjort hvorledes evangelisering og diakoni hører sammen, slik det ble uttrykt av Kirkemøtet i 2012.

Kirkemøtet i 2012 oppfordret også organisasjonene i Samarbeid Menighet og Misjon om å styrke sitt økumeniske engasjement. Mellomkirkelig råd tok derfor initiativ til at generalsekretærene i misjonsorganisasjonene reiste til Genève i våren 2013 for å bli bedre kjent med de økumeniske organisasjonene. Det er et mål at norske misjonsorganisasjoner igjen skal få et tettere samarbeid både med Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråds kommisjon for misjon og evangelisering.

Klima

I forkant av stortingsvalget i 2013 ble Den norske kirke med i Klimavalg 2013. Kampanjen fikk bred oppslutning blant kirkesamfunn og kristne organisasjoner, og den markerer et gjennombrudd i det økumeniske klimasamarbeidet i Norge.

Klimavalg 2013 etablerte en ny forståelse for kirkens rolle i klimaarbeidet i Norge. Misjonsorganisasjonenes erfaringer med hvordan klimaendringene ødelegger livsgrunnlaget for de mest utsatte menneskene på grasrota i samarbeidslandene, ble viktig for det kirkelige klimaarbeidet.

Skaperverk og bærekraft-prosjektet er særdeles viktig i denne sammenhengen

SAKENS TITTEL:

Den norske kirke og menneskerettighetene

Revidert vedtakspunkt 8.

VEDTAK:

8. Kirkemøtet oppfordrer den norske regjeringen til å:

- Ratifisere tilleggsprotokollene til disse tre konvensjonene: Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen om barns rettigheter og Konvensjonen om menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Støtte opprettelsen av en uavhengig nasjonal institusjon for menneskerettigheter, underlagt Stortinget, som får både mandat og tilstrekkelige ressurser til å være en effektiv pådriver for å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge,
- Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.
- Styrke arbeidet for menneskerettighetene internasjonalt, inkludert å bekjempe diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, religion eller livssyn, nasjonalitet, etnisitet, kaste eller seksuell orientering.

PROTOKOLLKOMITEENS BEKREFTELSE:

Dato:

.....
Modulf Aukan

.....
Terje Fjeldheim

.....
Toril Kristiansen

Sak KM 09/14 – korreksjon av endringsforslag

Forslagsstiller (navn): Ingeborg Midttømme

FORSLAG (husk å spesifisere hvor i dokumentet du ønsker endring):

Opprinnelig skriftlig forslag:

- Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene.

Muntlig forslag på KM:

- Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.

Vedtak pkt. 8 blir da slik:

9. Kirkemøtet oppfordrer den norske regjeringen til å:

- Ratifisere tilleggsprotokollene til disse tre konvensjonene: Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen om barns rettigheter og Konvensjonen om menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Støtte opprettelsen av en uavhengig nasjonal institusjon for menneskerettigheter, underlagt Stortinget, som får både mandat og tilstrekkelige ressurser til å være en effektiv pådriver for å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge
- Støtte opprettelsen av et ombud for menneskerettighetene med særlig fokus på forvaltningen av utlendingsloven.
- Styrke arbeidet for menneskerettighetene internasjonalt, inkludert å bekjempe diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, religion eller livssyn, nasjonalitet, etnisitet, kaste eller seksuell orientering.

Bekreftet av Ingeborg Midttømme:

Dato:

Underskrift: